Japonya Neden 'Başarılı' Oldu?

Batı Teknolojisi ve Japon Ahlakı

Michio Morishima

Çeviren. Abdulhalim Durma

İçindekiler

Önsöz

Bu kitap, Mart 1981'de Cambridge Üniversitesi'nde verilen Marshall Derslerinin metnini içerir. Bundan önce, Şubat 1981'de, London Ekonomi School'da Suntory-Toyota Public Lecture olarak bu derslerin daha da kısaltılmış bir versiyonunu verdim.

Her şeyden önce soru, Japonya'nın başarılı olup olmadığıydı, ancak hiçbir ülke her bakımdan başarılı olamaz. Ayrıca, bir açıdan başarı, bir diğer açıdan başarısızlıkla yakından bağlantılıdır ve başarı ve başarısızlık genellikle birbiriyle bağlantılı olarak elde edilir. Bu çalışmanın teması, Japonya'nın başarılı olduğu ve başarısızlıkla karşılaştığı yönleri açıklığa kavuşturmaya çalışmak ve bunun neden böyle olduğunu sormaktır. Bununla birlikte, kitabın hiçbir bölümünde, bu sorunlara kendi çözümlerimi herhangi bir kategorik biçimde ortaya koymayı düşünmedim. Bu kısmen, bilerek bir özet veya sonuç niteliğinde herhangi bir şey yazmamış olmama rağmen, söylemeye çalıştığım şeyin okuyucu için oldukça açık olacağına olan inancımdan kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu tür bir soruna tek bir doğru çözüm olamayacağına inanmamdan da kaynaklanıyor; en fazla, sadece çeşitli farklı görüşler olabilir. Bu nedenle, kişi kendi kişisel sonuçlarını herhangi bir gösterişli şekilde açıklamamalı veya başkalarına empoze etmemelidir. Verdiğim analizin, sorunun yalnızca bir yanını gösterdiğinin ve sorunun, üzerinde çok zaman harcanması gereken ve kapsamlı bir çalışmaya açıkça ihtiyaç olduğunun fazlasıyla farkındayım.

Bu çalışmada Japonya'yı dar bir "Japon araştırmaları" vizyonu içinde değil, Max Weber'in Batı kapitalizmini gördüğü şekilde inceliyoruz: Japonya, eski zamanlardan beri kendi kültürüne ve insanlar bu kültürel ortam içinde uzun yıllar boyunca oluşmuş Japon ahlakına sahiptir. Bu türden herhangi bir yapı, elbette, maddi koşullardaki herhangi bir değişikliğe ve dolayısıyla ekonomik koşullardaki herhangi bir değişikliğe göre kademeli olarak değişecektir. Ancak bunun tersi de doğrudur. Ekonomik yapılar ve ekonomik ilişkiler de ulusal değerler tarafından güçlü bir şekilde koşullandırılmıştır. Maddi koşullar aynı olsa bile, Japonya'da mümkün olanın Batı'da mümkün olmayabileceği veya bunun tersi olabileceği sıklıkla görülen bir durumdur. Daha sonra göreceğimiz gibi, Japon toplumunda dikkate değer ölçüde kendine özgü bir ahlak hakimdir ve bu etik duyguların bir sonucu olarak Japon kapitalizmi tipik serbest girişim sisteminden önemli ölçüde sapmıştır. Bu kitapta sorulan soru, bu tür Batılı olmayan tutum sahiplerinin Batı tarafından üretilen endüstriyel teknikler üzerinde neden böyle bir kontrol elde etmeye yöneldikleridir. Çeşitli ülkelerin ekonomilerinin kendi ideolojileri altında bu şekilde incelenmesi, Çin, Sovyetler Birliği ve Hindistan ile Yakın ve Orta Doğu örneğinde de mümkündür ve bu tür çalışmalarda bu durum önemlidir. Max Weber'in dünya dinleri üzerine çalışması, bunun gibi büyük bir anlayış temelinde geliştirildi ve bireysel sonuçları yanlış olsa da, çok sayıda bilim adamı bu tür çalışmaları teşvik etmek için birlikte hareket etmelidir.

Karşılaştırmalı dini araştırmalara dayanan karşılaştırmalı bir ekonomik sistemler teorisi gibi büyük bir faaliyet, elbette, benim yeteneklerimin çok ötesindedir; bu çalışma, bu geniş bilim alanı içinde Japonya üzerine bir ses getirmek üzere yazılmıştır. Giriş ve birinci bölüm, sorunu Weberci bir tarzda ortaya koymayı amaçlayan ön bölümlerdir. Bu bölümler benim amacım için çok önemlidir, ancak modern Japonya ile ilgili hemen bilgi edinmek isteyenlerin öncelikle 2'den 5'e kadar olan

Bölümleri okumaları önerilir. İlgilenirlerse (ve umarım ilgilenirler) daha sonra giriş, Bölüm 1 ve sonucu okuyacaklarını umuyorum.

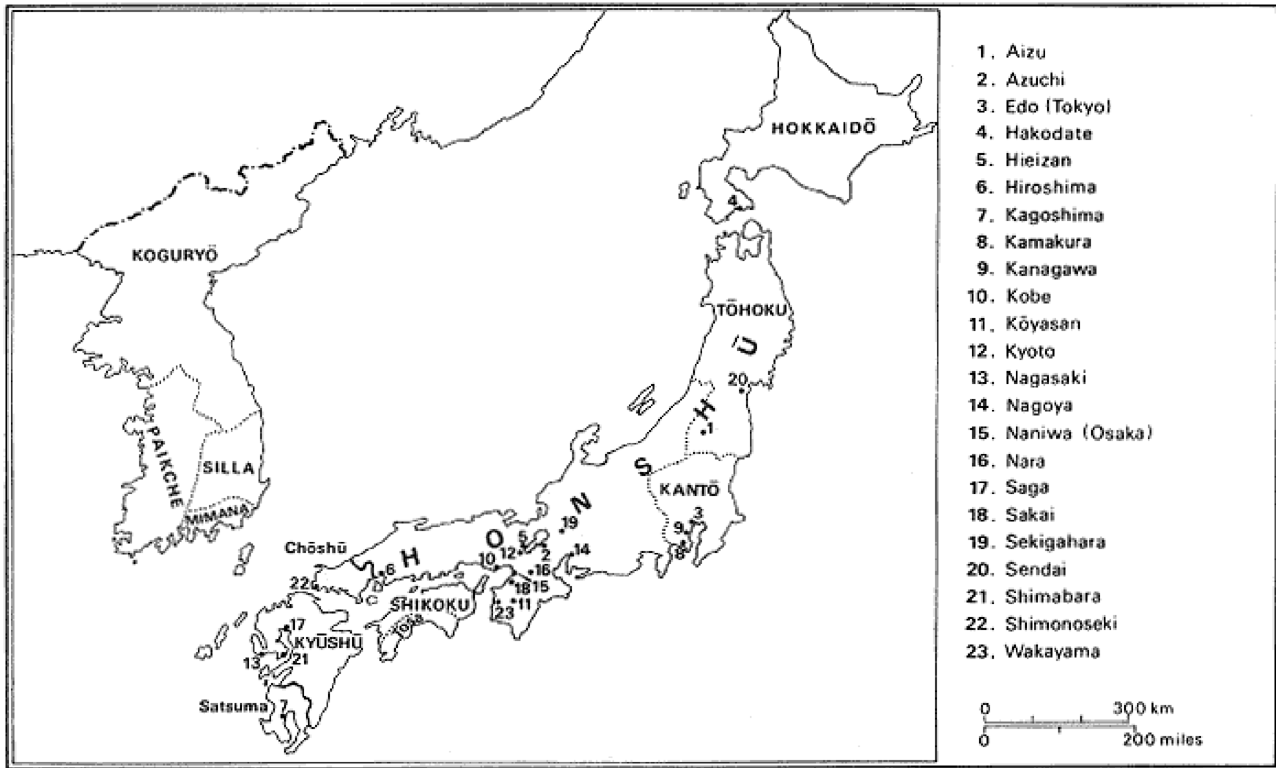
Şimdiye kadar sadece matematiksel formüllerle ifade edilen matematiksel ekonomi alanında İngilizce yazdım, ancak elinizdeki kitabın yazılması çok sayıda insanın dil ile ilgili yardımı olmadan mümkün olmazdı. Bayan Prue Hutton ve Bayan Luba Mumford (ve oğlum Haruo) benim için ilk bölümün taslağındaki İngilizceyi düzelttiler. İkinci bölüm, Japonya araştırmalarında uzmanlaşmış İngiliz öğrenciler için Japonca öğretim materyali üretmek amacıyla yaklaşık on yıl önce yazılmıştır; daha sonra Dr. Emi Watanabe tarafından İngilizce'ye çevrildi. Üçüncü ve sonraki bölümler, giriş ve sonuç, Japonca taslağımdan Dr. Janet Hunter tarafından çevrildi. Karımın kendi okunaksız taslağımın net bir kopyasını çıkarması ve Janet'in bunu İngilizce'ye çevirmesiyle oluşan 'montaj hattı', büyük miktarda zaman kazanmamı, kendi İngilizcemin sınırlarının çok ötesine geçmemi ve çok daha fazla özgürce yazmamı sağladı. Janet’in çevirisi, Britanya'da Japonca dil çalışmalarının yüksek düzeyde olduğunu gösteriyor. Üstelik Japon tarihindeki uzmanlığı, kendi hafızamdaki hataları ve unuttuğum gerçeklerin varlığını bana gösterebilmesi anlamına geliyordu.

Son olarak, taslağın tamamını veya bir kısmını okuyan ve bana hem cesaret veren hem de öğretici yorumlarda bulunanlara; L.S.E.'den Profesör Ralf Dahrendorf, Bell Enstitüsü'nden Profesör Roy Radner ve Osaka Üniversitesi'nden Profesör Masahiro Tatemoto'ya teşekkür etmek istiyorum. Makale için hakemlik yapanların yorumları da yardımcı oldu. Bu çalışma, L.S.E.'de kurulan Uluslararası Ekonomi ve İlgili Disiplinler Merkezi'nde yazılmıştır. 1978'de bu fırsatı değerlendirerek, Merkezin kurulması için fon sağlayan Suntory Limited'den Bay Keizo Saji'ye ve Toyota Motor Co. Ltd.'den Bay Eiji Toyoda'ya çok derin şükranlarımı sunmak istiyorum. Ayrıca, Merkez kurulurken bana büyük bir yardım kaynağı olan Toyota Vakfı'ndan Dr. Yujiro Hayashi'ye de teşekkür etmek istiyorum.

M.M.

MAYIS 1981

Teşekkür
Lise öğrencisi olduğum günlerden beri tarih ve sosyoloji ile ilgileniyorum, ancak bu disiplinlerdeki bilgilerim hem dar hem de sığ. Bu nedenle, bu kitap kendisini, referansın özellikle önemli olduğu yerler dışında, tek tek belirtilmemiş olsa da, birçok yazarın eserlerine borçludur. Bu eserlerin tamamı Japoncadır ve eserlerin isimlerini vermek düşüncesinde değilim ama bu yazarlara bir bütün olarak teşekkürlerimi kaydetmek isterim.
Ando Yoshio, Aoyama Hideo, Arisawa Hiromi, Banpa Masatomo, Cho Yukio, Hayashiya Tatsusaburo, Hirschmeier Johannes, Hosoya Chihiro, Kaizuka Shigeki, Kanaya Osamu, Kawasaki Tsuneyuki, Kitayama Shigeo, Kobayashi Takashi, Matsumoto Seicho, Matsushita Konosuke, Murakami Shigeyoshi, Nagahara Keiji, Nagazumi Yoko, Nakayama Shigeru, Naramoto Tatsuya, Nozawa Yutaka, Oka Yoshitake, Okawa Kazushi, Otsuka Hisao, Sakamoto Taro, Sakudo Yotaro, Shinohara Miyohei, Sugimoto Isao, Suzuki Ryoichi (tarihçi), Tamura Encho, Tanaka Sogoro, Toyama Shigeki, Tsuda Sokichi, Wakamori Taro, Watanabe Shoko, Watsuji Tetsuro, Yamaguchi Kazuo, Yasumoto Biten, Yui Tsunehiko.



Metinde söz edilen Japonya ve Kore'nin başlıca yerleri ve bölgeleri

Giriş I

Karl Marx, ideoloji ve etiğin, temelindeki maddi koşulların, özellikle ekonomik koşulların yansımalarından başka bir şey olmadığını iddia ederken, Max Weber 'Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu' adlı eserinde, tam tersi bir ilişkinin varlığını ileri sürmekteydi. Mevcudun etik olduğunu ve halkın bu ahlakla bağdaşmayan bir ahlaka sahip olmasını gerektiren hiçbir ekonominin gelişmeyeceğini; daha ziyade bu etikle uyumlu bir ekonominin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğunu düşünmekteydi. Weber dünyanın belli başlı dinlerini işte bu bakış açısından incelemiştir[1].

Weber'in Konfüçyüsçülükle ilgili vardığı sonuçlar şöyle özetlenebilir. Konfüçyüsçülük, Püritenizm gibi, rasyoneldir, ancak ikisi arasında temel bir fark vardı. Çünkü Puritan rasyonalizmi kişinin kendisini dünyaya rasyonel bir şekilde uydurma girişimi olan Konfüçyüsçü rasyonalizm dünyası üzerinde rasyonel kontrol uygulamaya çalışmıştır. Ayrıca, Weber, Çin'de modern kapitalizmin ortaya çıkmasını önlemede önemli bir faktör olan Konfüçyüsçülerde tam da bu tür zihinsel tutum olduğu sonucuna varmıştır.

Bu yargıya rağmen Weber şunu gözlemledi: 'Çinliler, modern kültür alanında teknolojik ve ekonomik olarak tamamen gelişmiş olan kapitalizmi asimile etme konusunda muhtemelen Japonlardan daha yetenekli olmasa da oldukça yetenekli olmalıdırlar.'[2] Bununla birlikte, Japonya'nın ideolojisinin veya en azından Japonya'nın ideolojilerinin en önemlisinin de Konfüçyüsçülük olduğu söylenmelidir. Weber Japonya hakkında çok az olumlu gözlemde bulunduğundan, en azından Japonya'yı, kendisinin 'Konfüçyüsçülük ve Taoizm'ine göre, Konfüçyüsçü bir ülke olarak görüp görmediği hiç de net değildir[3]. Ayrıca Weber'in Japonların edindiği 'kapitalizm'in Protestan ahlakına uygun olarak 'modern kapitalizm' ile aynı türden olduğunu düşünüp düşünmediği de çok belirsizdir. Burada yine olumlu bir açıklama yapılmadı. Bununla birlikte, bu kusurlara rağmen, yukarıdaki alıntı kendi içinde yeni araştırma sahaları için yeterince fikir vermektedir. Aşağıdaki çalışmada Japon Konfüçyüsçülüğünün bazı önemli açılardan Çin Konfüçyüsçülüğünden çok farklı olduğu gerçeğine ışık tutmayı umuyorum. Ayrıca, Japonya'ya Konfüçyüsçülük ile aynı zamanda tanıtılan Taoizm de önemli değişiklikler geçirerek Japon Şintosu olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa'da Protestanlar, aynı İncil'in farklı yorumlanması sonucunda Katoliklerden ayrıldılar; bu isyancılar daha sonra Weber'in ismen 'modern kapitalizmin ruhu' olarak adlandırılan tamamen yeni bir çalışma etiği inşa ettiler. Aynı şekilde Japon Konfüçyüsçülüğü de Çin Konfüçyüsçülüğü ile aynı kanonlardan yola çıktı ve farklı inceleme ve yorumların bir sonucu olarak Japonya'da Çin'de geçerli olandan tamamen farklı bir ulusal ahlak ortaya çıktı. Avrupa'da, bir ülke ile diğeri arasındaki arazinin bitişikliği ile Japonya'nın Çin anakarasından ve Kore yarımadasından olan uzaklığı

1 Max Weber, Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie, I (1920), II (1920), III (1921), J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen. Ünlü 'Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu' (Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus) ve 'Konfüçyanizm ve Taoizm' (Konfuzianismus und Taoismus) birinci ciltte yer almaktadır. Elbette Max Weber'in tezine yönelik eleştiriler de var; örneğin kapitalist ruhun, L. Brentano tarafından öne sürülen Protestanlığın doğuşundan bu yana zaten var olduğu fikri. Ancak Weber'in ilgilendiği şey, Protestan etiği ile "modern kapitalizm" arasındaki ilişkiydi ve Modern Kapitalizm ile daha önce var olan kapitalizm arasında temel bir fark olduğuna inanıyordu. Ayrıca R. H. Tawney tarafından Weber'in hem Kalvinizm'i hem de kapitalizmin ruhunu aşırı basitleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda dinle bağlantısı olmayan faktörlerin (örneğin Rönesans'ın politik fikirleri) oynadığı rolü ya hafife aldığı ya da tamamen göz ardı ettiği eleştirisi de var. Ekonomik bireyciliğin gelişmesine elverişli entelektüel hareketler. Weber'in Çin üzerine çalışması örneğinde, uzmanlar tarafından muhtemelen daha da fazla eleştiri öne sürülebilir. Ancak burada bizi ilgilendiren, Weber'in haklı olup olmadığı değildir. Buradaki sorun, Weber'in Japonya ile ilgili olarak ortaya attığı soruları ele almaktır. Bakınız L. Brentano, Die Anfange * des Modernen Kapitalismus (1961) ve R. H. Tawney, Religion and the Rise of Capitalism.

2 M. Weber, Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie, I, 1920, p. 535.

3 Bununla birlikte, "Die asiatische Sekten und Heilandsreligiosität" da Max Weber Japonya'yı tartışır (Bkz. Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie, II, s. 295309.) Ancak Japonya hakkındaki bilgisi çok geniş değildir ve anlayışı çok derinmiş gibi gözükmemektedir. Savaşçı sınıfın Japonya'da en önemli toplumsal rolü oynamış olduğunu düşünüyor ve Japonların tüm ethos'unun ve hayata karşı tutumunun tamamen dinden bağımsız olarak oluştuğuna inanıyor. Bununla birlikte, daha sonra göreceğimiz gibi, Tokugawa döneminde savaşçı sınıfı derin bir Konfüçyüs eğitimi aldı (Kamakura döneminde samuray, Zen Budizminden derinden etkilendi) ve Meiji döneminde halkın bir bütün olarak Konfüçyüsçü bir eğitimi zorunlu eğitimi olarak aldığı görülmekteydi. Weber, belki de Konfüçyüsçülüğü Japonya'nın başlıca ideolojisi olarak görmediği için Japon Konfüçyüsçülüğüne geçici bir göndermeden başka bir şey yapmıyor.

karşılaştırıldığında, ilk yayılan Katoliklik olduğu için, Katolik inancının silahlarından sonraki herhangi bir kurtuluş, bir isyanı veya devrimi gerektirdiğinden anakara Avrupa'dan İngiliz Kanalı ile ayrılan Britanya Adaları gibi ülkeler bile komşu ülkeler kadar iyidir.

Bununla birlikte, yalıtılmış bir Japonya'da Çin Konfüçyüsçülüğünün değiştirilmemiş bir biçimde yayılması imkansızdı ve en başından itibaren Japon halkının az ya da çok bir dereceye kadar doktrinleri kendi yöntemleriyle devralması ve yorumlara farklı uygulamaları olması kaçınılmazdı. Din devrimi, Çin ve Kore'den gelen gemilerde veya Japon sahil şeridindeki yerleşim yerlerinde hızla ve muhtemelen bilinçsizce gerçekleştirildi. Olaylara bu şekilde bakıldığında, aynı İncil'in farklı yorumlarının farklı halklar arasında farklı ethosları beslediği ve tamamen farklı ekonomik koşulların yaratılmasına yardımcı olduğu olaylar zincirinin sadece Batı'ya uygulandığında değil, aynı zamanda Doğu'ya uygulandığında da belirli bir geçerliliği olduğu söylenebilir.

Konfüçyüs, iyilikseverlik (jen), adalet (i), tören (li), bilgi (chih) ve inancı (hsin) en önemli erdemler olarak gördü, ancak bunlardan başta gelenin, iyilikseverlik (jen); yani, insanlığın kalbinde olması gereken erdem olduğuna inanıyordu. Konfüçyüs, insan doğasının temelde iyi olduğuna inanıyordu ve özellikle aile bireyleri arasında var olan doğal sevginin toplumsal ahlakın temel taşı olduğunu düşünüyordu. Konfüçyüs'e göre ahlak pratiği, insanların herhangi bir üstün varlığın hükümlerini ya da emirlerini yerine getirmesinde yatmıyordu; ailede bulunan doğal insan sevgisi, hem aile dışı üyelere hem de tamamen yabancılara, aile sınırlarının ötesine kesinlikle özgürce yayıldığında, insan doğası mükemmelliğe ulaşmış oluyor ve sosyal düzen uygun şekilde korunuyordu. Bu türden mükemmel bir insanlık sevgisini edinmiş olanlardan, iyiliksever insanlar ya da erdemli insanlar (jen-che) olarak söz edilirdi.

Konfüçyüs, böyle bir insan olmanın tüm ahlaki uygulamaların nihai hedefi olması gerektiğine inanıyordu. Beklendiği gibi, evlada dindarlık (hsiao) ve kişinin küçük kardeş (t'i) olarak görevini yerine getirmesi Konfüçyüsçülükte önemli erdemler haline geldi. Ana-babaya saygı, ana-babaya saygı göstermek, onlara iyi bakmak ve onların isteklerine göre hareket etmekten ibaretti; küçük kardeşle orantılı itaat, büyük kardeşlerin ve yaşlıların isteklerine bağlılık anlamına geliyordu. Ayrıca uyum (ho) iyilikseverliğin başarılması için gerekliydi. Uyum, insanların birbirleriyle uyum içinde olmaları ve toplum içinde uyumu korumaları anlamına geliyordu, ancak bu ho kavramı, aynı zamanda, bir kişinin diğerini körü körüne takip etmesinden daha fazla olmayan, özünde zararlı olan bir tür uyumu da içeriyordu. Benzer şekilde, cesaret (yung) da iyilikseverliğin bu başarısının bir ön koşulu olarak görülüyordu, ancak cesur bir kişi mutlaka iyiliksever bir kişi değildi; cesaret, doğru amaçlara yöneltilmesi gereken bir şeydi. Konfüçyüs, cesur olmalarına rağmen nezakete saygı duymayan insanlardan nefret ediyordu.

Sadakat (chung) ve inanç (hsin), samimiyetin iki erdemiydi. Sadakat, kişinin kendi vicdanına karşı samimiyeti, yani kalpten gelen iddiaların veya bencilliğin yokluğunu ima eder; iman her zaman doğruyu söylemektir. Dolayısıyla inanç, sadakatin dışsal ifadesiydi; sadakat kişinin kendisiyle ilişkisinde var olan bir erdem iken, inanç başkalarıyla ilişkilerde var olan bir erdemdir. Ancak, bir haksızlık yapma sözünü tutmanın bir yanlışlık olması gibi, iman da tek başına mükemmel erdem olarak kabul edilemezdi. İnanç ancak adalet veya doğrulukla birlikte uygulanabilirdi (i). Benzer şekilde en önemli erdem olan iyilikseverlik (jen), adaletle yumuşatılmalı ve bilgiyle pekiştirilmelidir; basit, kendiliğinden bir insanlık yeterli değildi. Konfüçyüs, gerçek bir centilmeni (chün-tzu veya erdemli birini) şu şekilde tanımlamıştır:

Mükemmel bir beyefendi için dokuz husus vardır. Bunlar, bir şeye baktığında açıkça görme arzusudur; bir şeyi dinlerken her ayrıntıyı duyma arzusu; sakin bir yüz ifade etme arzusu; bir saygı tutumunu koruma arzusu; sözlerinde samimi olma arzusu; işinde dikkatli olma arzusu; şüphesi olan herhangi bir şey hakkında daha fazla araştırma yapma isteği; öfkeden kaynaklanan zorlukları akılda tutma isteği; kar olasılığı sunulduğunda ahlaki değerleri dikkate alma istekliliği (Konfüçyüs'ün Seçmeleri, bölüm 16).

Konfüçyüs, erdemli yönetim ilkesi olarak adlandırdığı, yani insanları ahlak yoluyla güçlendirecek ve insanlar arasında erdem düzeyini yükselterek toplumda düzeni sağlamaya doğal olarak hizmet edecek bir idare yöntemi anlamına gelen şeyi savunuyordu. Anayasacılık ilkelerine göre düzenin topluma kanunla dayatıldığı ve kanunu çiğneyenlerin cezalandırıldığı, böylece insanların cezadan

en iyi nasıl kaçınabileceklerini düşünmeye başladıkları ve bunun sonucunda utanma duygusu olmayan bir toplum ortaya çıktığı gerekçesiyle herhangi bir anayasal hükümet fikrini şiddetle reddetmekteydi. Bununla birlikte, erdem yoluyla yönetim ilkesinin egemenliği altındaki bir toplumda bile, anayasal bir toplumda bulunan yasalara benzer bir şey esastır. Buna Konfüçyüs tarafından li ya da töre olarak atıfta bulunuldu ve bununla gelenekler tarafından kurulan, ancak yasalardan daha az katı olan normları kastediyordu. Konfüçyüs'ün özdeyişi 'ahlakla rehberlik, töre ile kontrol' idi. Bundan dolayı, 'insanların ahlaki bir utanç duygusuna sahip olacaklarına ve doğru hareket edeceklerine' inanıyordu. Konfüçyüs'ün inancı, törenin emirlerine göre hareket etmenin özellikle toplumun üst düzeylerinde bulunanların görevi olduğuydu. Bir hükümdar, astlarıyla geleneklerin öngördüğü şekilde davranmalıdır; zengin bir adam da edep ve töreye göre hareket etmelidir.

Ancak Japonya'da anlaşılan ve yayılan Konfüçyüsçülük bu türden değildi. Japon Konfüçyüsçülüğü ile Çin Konfüçyüsçülüğü arasındaki farkların zaman geçtikçe daha da büyüdüğüne genel olarak inanılır. Bu, 1882'de Japon silahlı kuvvetlerinin üyelerine verilen imparatorluk emrine bakarak gösterilebilir. Bu emir, Konfüçyüsçü bir bakış açısıyla yazılmıştır, ancak hiçbir şekilde sınırlı bir sosyal gruba, yani silahlı kuvvetler üyelerine tahsis edilen belirli bir etik kod değildi. Meiji hükümetinin kurulmasının ardından geleneksel kast sistemi kaldırılmış, savaşçı sınıf ayrıcalıklarını kaybetmiş ve zorunlu askerlik sistemi getirilmişti. Sonuç olarak, ulusal savunma yükümlülüğü bir bütün olarak nüfusa yaygınlaştırıldı ve bütün Japonlar potansiyel asker olarak kabul edildi. 'Askerlere ve Denizcilere İmparatorluk Emri', bu tür bir değerlendirme temelinde yazılmıştır ve aynı zamanda, bir bütün olarak halk tarafından uyulması gereken ulusa yönelik bir emperyal emirdir. Bu belgede Konfüçyüsçü erdemlerin beşi, yani sadakat, töre, cesaret, inanç ve tutumluluk üzerinde durulmuştur; Çin'de temel erdem olan iyilikseverliğe özel bir önem verilmedi. İyilik erdeminin bu ihmalinin, emrin özellikle silahlı kuvvetler mensuplarına veya potansiyel askerler olarak halka yönelik olması bakımından oldukça doğal olduğu söylenebilir; ama bunu Çin'de Chiang Kai-shek veya eski Kore'de asker veya savaşçı ruhun özü olarak kabul edilen şeyle karşılaştırırsak, Japon Konfüçyüsçülüğünün belirli özellikleri kesinlikle açıklığa kavuşur. Çan Kay-şek'in ordusunda askerlik ruhu için gereken başlıca unsurlar bilgelik, inanç, iyilikseverlik, cesaret ve katılıktı; Kore'nin eski Silla hanedanlığında hwa-rang do'ya (mükemmel askerin yolu, yani Japon bushido'nun Kore'deki eşdeğeri) göre askerler için şart koşulan nitelikler sadakat, ana babaya saygı, inanç, iyilikseverlik ve cesaretti[4]. Sadece inanç ve cesaret üç ülkenin ortak erdemleridir. Hayırseverlik hem Çin hem de Kore için ortaktır, ancak Japonya örneğinde bundan hiç söz edilmiyor. Sadakat hem Japonya hem de Kore için ortaktır, ancak Çin'in erdemler listesinde yer almamaktadır.

Bu şekilde yardımseverliğin ihmal edilmesi ve sadakate yapılan vurgu, Japon Konfüçyüsçülüğüne has özellikler olarak görülmelidir. Daha önce de belirtildiği gibi, hayırseverlik Çin'de Konfüçyüsçülüğün merkezi erdemi olarak kabul edilmekteydi. Japonya'da, Shotoku Taishi'nin Konfüçyüsçülüğün çok etkisi altında yazılmış olan 604 tarihli Onyedi Maddeli Anayasa'sında bile buna özel bir önem verilmemiştir. Japonya'da Konfüçyüsçülük tarihi boyunca, iyilikseverlik erdeminin tamamen göz ardı edildiğini söylemek doğru olmaz. Ancak, iyilikseverliğin bu göreli ihmali yalnızca Meiji dönemine ait olmayıp, çok eskilere giden bir durumdur. Japonya'da en önemli erdem olarak kabul edilen, iyilikseverlikten çok sadakatti ve Japonya modern döneme doğru yaklaştıkça bu durum giderek daha fazla geçerli hale geldi. Ayrıca sadakatin anlamı (Ch. chung, Jap. chu) hem Çin'de hem de Japonya'da aynı değildi. Daha önce de belirtildiği gibi, Çin'de sadakat, kişinin kendi vicdanına sadık olması anlamına geliyordu. Japonya'da da aynı anlamda kullanılmasına rağmen, normal anlamı özünde kişinin efendisine tam bağlılığını, yani kişinin efendisine kendini feda etme noktasına kadar hizmet etmesini amaçlayan bir samimiyetti. Sonuç olarak Konfüçyüs'ün 'efendisinin hizmetinde sadakatle hareket etmek' sözleri Çinliler tarafından 'Hizmetçiler efendilerine kendi vicdanlarıyla çelişmeyen bir samimiyetle hizmet etmelidir' şeklinde yorumlanırken, Japonlar aynı sözleri 'efendisine hizmet etmek' şeklinde yorumlamıştır. 'Hizmetliler tüm hayatlarını efendilerine adamalıdırlar.' Sonuç olarak Japonya'da sadakat, anne babaya saygı ve

4 See Ozaki Tomoe's essay (in Japanese) in Dai-ikki Heika Yobigakusei no Ki.

yaşlılara karşı görev ile bağlantılı olarak toplumda sırasıyla otoriteye, kan bağı olanlara ve yaşa dayalı hiyerarşik ilişkileri düzenleyen bir değerler üçlüsü oluşturan bir kavramdı. Japonya'da sadakat ve inanç kavramının, Çin'de olduğu gibi aynı madalyonun iki yüzü olarak görülmesi söz konusu değildi.

Bu sadakat kavramı Tokugawa döneminden itibaren giderek daha belirgin hale geldi ve özellikle son yıllarında Japon halkı arasında geniş çapta yayılmaya başladı. Bu sadakat görüşü yakın zamanda ortaya çıkan bir şey değildi. Manyoshu zamanında (sekizinci yüzyılın ikinci yarısında derlenen şiirler antolojisi) şiirler İmparatora sadakatten söz ederdi. 749 yılında, Otomo no Yakamochi bir şiirinde şunları yazmaktaydı:

Denizde bedenim suyla ıslansın,
Karada otlarla kaplı olsun,
Efendimin yanında öleyim!
Asla pişmanlık duymayacağım.

753'te bir sınır muhafızı olan Imamatsuribe no Yosofu ise şunları yazdı:

bugünden itibaren
Majestelerinin mütevazı kalkanı olarak
hizmet etmek için yola çıkan ben
Eve dönmeyeceğim[5]*.*

Efendisine hizmet anlamındaki bu sadakat, kişinin kendi vicdanına sadık olması anlamındaki sadakatle sıklıkla çelişebilir. Ancak Japonya'da bu çelişki ciddi bir çelişki değildi. Japonya'da 1945'e kadar vicdani pasifist faaliyete izin verilmediği gibi (ve o zamandan beri Japon anayasası bir savaş gücünün varlığını sözde engelledi), bu nedenle Japonya'da eski zamanlarda bir lordun komutası bireyin vicdanından daha önemliydi. Japon tarihi boyunca bugüne kadar bireycilik hiçbir zaman gelişmedi ve sonuç olarak liberalizmin güçlü, ciddi bir savunuculuğu neredeyse hiç olmadı. Japonların yöneticilerine itaat etmeleri, ebeveynlerine hizmet etmeleri, büyüklerine saygı göstermeleri ve toplumdaki çoğunluk gruplarına göre hareket etmeleri istenmiştir. Vicdan sorunlarıyla boğuşmak için geriye pek bir şey kalmadı.

Sadakatin böyle bir yorumu, ana babaya saygı (Jap. ko)[6] ve uyum (wa) (Çin erdemleri hsiao ve ho) idealleriyle de çelişebilir. Bunun nedeni, bir hükümdarın emirlerinin ebeveyn istekleriyle veya toplumdaki çoğunluğun görüşüyle çelişebilmesiydi. Daha sonra göreceğimiz gibi[7], Japonya'nın ilk büyük siyasi düşünürü Shotoku Taishi, emirleri toplumdaki çoğunluk görüşüyle çelişmemesi için İmparator'un diktatörlüğünü yasakladı. Öyle olsa bile, İmparator tarafından verilen emirler yine de ebeveyn istekleriyle çelişebilirdi. Taira Shigemori tam da bunun gibi paradoksal bir durumla karşılaştı ve şu sözlerle yakındı: '*Eğer [Hükümdara] sadakatimi göstermek istiyorsam, evladın ana babaya saygısına sahip olmadığım kabul edilmelidir; Eğer anne babaya saygı göstermeye çalışırsam, [Hükümdara] sadık olmayacağım.*' Ancak Shigemori'den çok sonra Japonlar, büyük olasılıkla sadakati evladın ana babaya saygısına tercih edecekti. İmparatorun emri çoğunluğun duygularını yansıtmasa bile durum böyleydi. İmparator mantıksız ve zalimce bir emir verdiğinde, sadık hizmetkar olan, kendi vicdanının emirlerine ve toplumdaki çoğunluğun iradesine uyan değil, kendi vicdanını yenen ve efendisinin emrine uyan adamdı. Japonlar böyle bir kişiyi yetersiz vicdanla kınamazlar; kendi vicdanının emirlerini yerine getiremeyecek kadar sefil bir durumda olduğunda, yalnızca onların sempatisini çeker. Çin Konfüçyüsçülüğü, hayırseverliğin merkezi öneme sahip olduğu bir Konfüçyanizm iken, Japon Konfüçyüsçülüğü sadakat merkezli Konfüçyüsçülüktür. Konfüçyüsçülük kelimesinin ilk ve sonraki bölümlerde kullanılması, normalde bu tür Japon Konfüçyüsçülüğüne atıfta bulunacaktır.

5 Translations from Nippon Gakujutsu Shinkokai version of The Manyoshu (Tokyo, 1940)

6 Çinli ailenin yapısı Japonya'daki aileden çok farklıydı. Bu nedenle, anne babaya saygı kavramı, doğal olarak her iki ülkede de tam olarak aynı değildi.

7 See Chapter 1 below

II

Japon tarihiyle ilgili en eski net bilgimiz yaklaşık dördüncü yüzyıla tarihlenebilir. Bu bize Shotoku Taishi'nin On Yedi Maddelik Anayasası'nın 604'te yürürlüğe girmesinden üç asır öncesinden, yaklaşık 1650 yıllık bir tarihsel dönem verir. İmparatorluk ailesi bu dönem boyunca Japonya'nın yönetici ailesi olmaya devam etti, ancak bu, en fazla tüm bu dönemin üçte biri, imparatorun isim olarak olduğu kadar fiilen de hükümdar olduğu süreyi kapsar. Zamanın geri kalanında, asıl kontrol vekillerin (sessho veya shikken), baş danışmanların (kanpaku), emekli İmparatorların (hoo), Shogunların (askeri şefler) ve diğerlerinin elindeydi ve İmparator kukladan daha fazlası değildi. Zaman zaman emekli İmparatorlar adına hareket eden başbakanlar (Dajo Daijin) ya da Shogun adına hareket eden vekiller vardı, öyle ki emekli İmparatorlar veya Shogunlar bile birer figürandan fazlası değildi. Bununla birlikte, böyle bir zamanda bile, başdanışmanı, emekli imparatoru, Shogun'u vb. atamak İmparator'a düşmekteydi, bu yüzden unvanı ile Japonya'nın nihai hükümdarı olarak kaldı ve kendi yönetimini, yani imparatorluk sarayı yönetimini sürdürmeye devam etti. Bu, Japonya'daki tarihsel dönemin yaklaşık üçte ikisinin ikili ve bazen üçlü hükümet yılları olduğu anlamına gelir. Antik çağ ve Meiji Devrimi'nden bu yana geçen yıllar dışında, yalnızca birkaç yıldır ve aralıklı olarak, doğrudan emperyal yönetim altında tek bir hükümet var olmuştur. Ayrıca, bu ikili hükümet döneminin %70'inden fazlası için, gerçek siyasi güç Shogunlar veya askeri güç tarafından desteklenen başbakanlar veya başdanışmanlar tarafından kontrol edildi. Çin'in etkisi altında, Japonya'nın ilk emperyal hükümetine çok erken bir tarihte bir bürokratik sistem getirildi ve Japonya'nın ikili askeri hükümeti de son yıllarında oldukça bürokratikleşti; ancak silahlı kuvvetlerin sivil denetimi geleneği yoktur.

Çin ise, tam tersine tamamen sivil bir bürokratik sisteme sahipti. Çin kıtası, en azından modern öncesi iletişim araçlarının ölçüsüne göre, o kadar genişti ki, tek bir merkezi hükümet tarafından kontrolü çok zorlaştırıyordu; ancak tarihsel dönemin büyük bir bölümünde tüm bölge (tam alan döneme göre değişiyordu) yine de tek ve birleşik bir İmparatorluk rejimi tarafından kontrol edilmekteydi. Elbette Çin'de de karışıklık dönemleri oldu ve ayrıca birkaç hanedanlığın toprakları aralarında böldüğü ve yan yana var olduğu zamanlar da oldu. Konfüçyüs'ün yaşadığı dönem (MÖ 551-479) böyle dönemlerden biriydi. Chou hanedanının otoritesini kaybettiği ve birçok feodal şehir devletinin birbiriyle çatıştığı bir dönemdi. Chou hanedanının kendisi bunlardan biri değildi. Chou'nun ardından Ch'in hanedanının ilk imparatoru, tüm bölgeyi kendi kontrolü altında birleştirdi ve tek bir büyük imparatorluk inşa etti; son imparatorluk hanedanı olan Ch'ing, yaklaşık 2100 yıl sonra düştü. Bu dönemin yaklaşık 500 yılı boyunca ülke farklı yerel hanedanlar arasında bölünürken, geri kalan 1600 yıl boyunca ülke çapında çeşitli hanedanların kontrolünde birleştirildi. Bu hanedanlardan bazıları, örneğin Han, T'ang, Ming ve Ch'ing 200 yıldan fazla sürdü; diğerlerinin ömrü 30-40 yıldan fazla değildi. Bu nedenle, herhangi bir hanedanın ilk düşüncesi, kendi varlığını nasıl sürdüreceği olmalı idi; durum ne olursa olsun, sivil bürokrasi sistemi geleneksel olarak neredeyse tüm birleşik hanedanlar tarafından devralındı.

Konfüçyüs'ün en büyük başarısı, muhtemelen, o zamana kadar aristokrasinin tekelinde olan kültür ve eğitimi daha fazla sayıda insana açık hale getirmekte yatıyordu. Konfüçyüs'ün müritleri ölümünden sonra dağıldı, ancak içlerinden bir grup feodal devletlerde hizmete ve bürokrat olarak siyasete girdi. Konfüçyüs'ün kendisi erdem yoluyla yönetim ilkesini savunduğu ve anayasalcılığa karşı çıktığı için, takipçileri yalnızca yasaları uygulayan ve yönetimi yürüten kişiler değildi; ya politikacılardı ya da kendi siyasi fikirlerini yöneticilerine öneren siyasi danışmanlardı. Onlar da gelecek nesillere öğretmenlik yaptılar. Böylece, Konfüçyüs'ün ölümünden sonraki dönemde, Çin'in birkaç küçük devlete bölündüğü dönemde, Konfüçyüsçülüğün ilkeleri konusunda tamamen eğitimli memurlar tarafından yönetilen sivil devletler olan küçük, feodal devletler ortaya çıktı ve bu devletler, Çin'in daha sonraki birleşik hanedanlar devletlerinin büyük çoğunluğuna model oluşturdu.

Bununla birlikte, Konfüçyüs sonrası ilk birleşik hanedan olan Ch'in hanedanı (MÖ 246-207), Konfüçyüsçülüğe karşıydı ve 'erdemli hükümet' ilkelerinden yeniden ayrıldı. Bu hanedanın ilk imparatoru, Konfüçyüsçülük ve diğer ilimlerle ilgili kitapların bulundurulmasını yasakladı, bu tür kitapların yakılmasını ve çok sayıda Konfüçyüsçü'nün katledilmesini emretti. Daha sonra bir dizi

yönetmelik ve emir hazırladı, tamamen anayasal bir hükümet sistemi dayattı ve merkezi bir bürokratik sisteme dayanan mutlakiyetçi bir despotik monarşi olan bir devlete kavuştu. Bu ilk İmparator, çabalarını Çin Seddi'nin binlerce kilometresini inşa etmeye adadı ve ayrıca devasa imparatorluk sarayları ve müstakil saraylar inşa ettirdi. Ayrıca, Çin sınırlarının dışına sık sık saldırılarda bulundu. Sonuç olarak, ölümünden sonra acımasızca sömürülen köylüler arasında büyük çaplı huzursuzluklar patlak verdi ve güçlü bir ülke için yasal ve askeri temelleri inşa ettiğini umduğu büyük imparatorluk, sonunda çok kısa ömürlü oldu ve çok kısa sürede çöktü.

Ch'in'i takip eden Han hanedanı, selefinin hatalarından oldukça doğal bir şekilde ders aldı (İlk Han Hanedanı M.Ö.206-M.S 8, sonraki Han Hanedanı M.S 25-220 yılları arasında hüküm sürdü.). Han, Konfüçyüsçülüğü yeniden canlandırdı ve dahası, onu aslında devletin dini olarak kabul etti. Konfüçyüsçü entelektüelliğe saygı duyuldu; hükümete giriş, aydınları da kapsayacak şekilde genişletildi ve hanedan ve zenginlerle ilgili olanlar için daha zor hale getirildi. Aynı zamanda Han, Ch'in'in güçlü noktaları olarak gördüklerini devraldı. Ülkeye yasal düzenlemeler getirildi ve bir bürokrasi sistemi ile donatıldı. Ayrıca bölge valileri merkezi hükümet tarafından atandı. Eski Ch'in öncesi hanedanlar döneminde eyaletler imparatorluk ailesinin akrabalarına devredilmişti; imparatorluğun merkezi ve eyaletler imparatorluğun akrabalık bağlarıyla bir arada tutuluyordu. Ch'in bu tür Çin feodal sistemini kaldırmış ve bölge valilerinin merkezi hükümet tarafından atandığı bir 'vilayet' sistemi kurmuştu. İlk başta Han, eyaletleri imparatorluk ailesinin üyeleri arasında paylaştırdı, ancak imparatorluk ailesinin bu bölgesel şubeleri başkentte yaşamak zorunda kaldı. Toprak hakları tamamen nominal hale geldi ve tam olarak bir valilik sistemi uygulandı. Hükümet, toplumun her sınıfından yetenekli bireyleri bünyesine alabiliyordu, çünkü yeterli Konfüçyüsçü eğitim almış olması koşuluyla, herhangi bir adam yalnızca sıradan bir memur değil, hatta Başbakan veya eyalet valisi olabilirdi. Üstelik ordunun kontrolü bu şekilde seçilen sivil görevlilerin ellerindeydi. Yavaş yavaş, bürokrasiye giriş için bir ulusal sınav sistemi kuruldu; bu sistem, T'ang hanedanlığının ilk döneminde (618-907) aşağı yukarı mükemmelleştirildi.

Bu, merkezi hükümetin her yıl hem başkentten hem de illerden okuldan ayrılanları ve ülkenin her yerinden öneriler alan ve sınavlar yapan kişileri bir araya getirmesi anlamına geliyordu. Başarılı olanlar bürokrasiye atanmaktaydı[8]. Soyluların çocukları bu sınavlarda avantajlıydı, çünkü test edilen şeyler, örneğin bir kişinin Konfüçyüs klasiklerine ne kadar hakim olduğu, edebi ifade güçlerinin neler olduğu, iyi yazıp yazamadığı ve akıl yürütme yeteneklerinin neler olduğuydu. Bu durumda, orta veya küçük ölçekli toprak ağalarının oğulları ve alt sınıfların diğer üyeleri başarılı olma fırsatına sahip oldular. Böylece, Konfüçyüsçülük ideolojisi üzerine kurulu yasaları ve politikaları, eyalet sistemi, sınavla atanan bürokratik sistemi ve ordu üzerindeki sivil kontrolü ile Çin emperyal devletinin prototipi, altıncı yüzyılın sonunda fiilen tamamlanmıştı. Japonya onunla ilk temas kurduğunda Çin zaten bu aşamaya ulaşmıştı.

Bu tür hanedanlığı deviren güçler köylüler, hadımlar ve Çin'in kuzey sınırlarında yaşayan halklardı. Bazen bir hanedanlığı deviren bu faktörlerden sadece biriydi, ancak bu unsurlardan ikisi, hatta üçü de mevcut rejimi devirmede rol oynamak için hemfikirdi. Bir hanedanın yok edilmesi tipik olarak aşağıdaki şekilde olabilir. İmparator, şu veya bu nedenle genç yaşta ölebilir. (Çin İmparatorları ahlaksız bir yaşam tarzına bağımlı olma eğilimi gösterdikleri için, birçoğu genç yaşta öldü.) Çin'de ardıllığın bir kardeşten diğerine geçmesi artık bir gelenek olmadığı için, İmparator'un yerine Veliaht Prens geçecekti. Ve bu kişi, muhtemelen hala bir bebekti. Gerçek siyasi güç, İmparatoriçe'nin (Dul İmparatoriçe) veya onun ebeveynleri veya erkek kardeşlerinin eline geçecekti. İmparatoriçe yönetimin kontrolünü elinde tuttuğunda, hadımların işlerin yürütülmesindeki sesi genellikle son derece büyüktü. (Sadece bir tane olan resmi İmparatoriçe dışında, Çin İmparatorları, dikkatle tanımlanmış bir hiyerarşide sıralanmış yüzden fazla cariyeye ve ayrıca binlerce saray hanımına sahipti. Saraydaki işler, sayıları birkaç bin olan hadımlar tarafından yönetiliyordu. Zaman zaman 10.000'den fazlaydı.) Ayrıca, gücü kullananlar Dul İmparatoriçe'nin ebeveynleri olduğunda,

8 This kind of examination system was continued even when China was under the control of alien peoples. During the Yüan period (12801367) when China was under the control of a Mongol dynasty the examinations for entry into the bureaucracy was initially (to 1313) not conducted, but after that the examinations system was revived. The Ch'ing dynasty of the Manchus (16441911) was highly sinicised and consequently never took the step of abolishing the examinations

hadımların etkisi bu tür ebeveyn etkisini dışlamak için sıklıkla kullanıldı. Hadımların egemen olduğu yerde, onların rızası olmadan hiçbir şey yapılamazdı ve bu rüşvet her zaman gerekliydi. Memurlar köylülerden ağır vergiler alır ve hadımlara rüşvet verirdi. Sonuç olarak, köylü ayaklanmaları ve kargaşalar patlak verecek ve ardından gelen kargaşada Çinli olmayan halklar, Çin Seddi'ni geçmek ve Çin'e doğru akınlar yapmak için durumdan yararlanacaklardı. Bu düşmanları püskürtmek için ordu gönderilecekti ve bu da seferin masraflarını karşılamak için daha fazla ağır vergi alınmasını gerektirecekti. Böylece köylülük daha da hoşnutsuz hale gelecekti. Çin gibi bir tarım ülkesinde, rejim köylünün desteğini kaybederse, ulusun gücü bir anda azalmaya başlar ve hanedanın düşüşü kaçınılmazdır[9].

Bütün hanedanlar, bazı farklılıklarla birlikte, bunlara çok benzeyen olaylar dizisiyle çöküşlerini yaşadılar. Bir hanedanın ayakta kalabilmesi, tamamen tarım politikalarına bağlıydı, ancak uygun önlemler nadiren alınmaktaydı. Eski Çin'de ching-tien (kuyu alanı) sistemi denilen bir şey vardı. Buna göre, belirli bir büyüklükteki arazinin her bir alanı, eşit büyüklükte dokuz küçük parçaya bölünmekteydi. Bunlar da sekiz aileye dağıtılmakta, merkezi bölüm (bölme 3'e 3 esasına göre yapılıyordu) sekiz aile tarafından ortaklaşa ekilmekte ve ürünleri devlete vergi olarak ödenmekteydi[10]. Bu sistem tamamen yerel bir temelde uygulanmış gibi görünüyor. Hem Sui hem de T'ang hanedanlarının ülke çapında bu eşit toprak dağılımını denemek ve uygulamak için planları vardı, ancak bu tür bütün fikirler sonunda T'ang hanedanlığının orta döneminde terk edildi. Böylece tarım politikalarının zayıflığı köylüler arasında rahatsızlıklara yol açtı ve sonunda hanedanın çöküşüne neden oldu. Tipik olarak, müteakip hanedan kurulduğunda, Konfüçyüsçü aydınlar yeniden hükümetin tüm ofislerini işgal edecek ve kontrol yine bürokratik entelektüellerin elinde olacaktı. Köylülerin sorunlarıyla ilgili önlemler eskisi gibi çok ihmal edilecek, imparator kendini sefahat içinde yaşamaya verecek, çileden çıkmış köylüler ayaklanacak ve bu hanedan da sonunda çökecekti.

Japonya'nın siyasi yapısını Çin'de bulduğumuz bu tür hanedan denetimiyle karşılaştırırsak, bazı geniş benzerlik ve farklılık noktaları bulunabilir. Japonya, imparatorluk ailesinin kesintisiz olarak hüküm sürdüğü anlamında bir hanedan ülkesiydi, ancak birkaç yıl dışında. 1192'den 1867'ye kadar olan dönem boyunca devlet, İmparator'un hükümeti (saray) ve Shogun'un hükümeti; paralel olarak var olan hükümet (Bakufu) olmak üzere ikili bir hükümete tabiydi. Saray, sivil yetkililer tarafından kontrol edilen sivil bir hükümetti, Bakufu askerler tarafından kontrol edilen bir askeri yönetimdi. Saray, Bakufu'dan çok önce (altıncı yüzyılın sonu-yedinci yüzyılın ortası) kurulduğu ve Çin'i model aldığı için, bir kanunlar kanunu (ritsuryo) ve bir sivil bürokrasi sistemi olan bir hükümetti, oysa Tokugawa Bakufu (1603-1867) tüm Bakufu yönetimleri arasında en iyi örgütlenmiş savaşçı hükümet biçimi olan, kalıtsal bir statü sistemi üzerine kurulmuş bir askeri bürokrasinin hükümetiydi. Japonya'da ne imparatorluk ailesi ne de Shogun'un ailesi, Çin İmparatoru ölçeğinde bir hareme sahip değildi ve Çin hanedanlarıyla karşılaştırıldığında, hem imparatorluk hem de Shogun aileleri kusursuz bir şekilde tutumlu yaşamlar sürdüler. Ayrıca hadımlar yoktu. İmparatorluk ailesinin dini Şinto'ydu, ancak İmparator'un idari bürokrasisinin ideolojisi, Tokugawa Bakufu'nunki gibi Konfüçyüsçülük idi. Tokugawa döneminde Çin ve Japonya karşılaştırılırsa, Çin'in sivil bir Konfüçyüs ülkesi ve Japonya'nın askeri bir Konfüçyüs ülkesi olduğu sonucuna varılır. Çin Konfüçyüsçülüğü, "hayırseverliği" en önemli erdem olarak kabul ederek, Çin'de var olan bir tür kontrol yapısına iyi uyum sağlamıştır. Kişinin tüm hayatını efendisine feda etmesi anlamında sadakatin merkezi erdem olarak kabul edildiği Japon Konfüçyüsçülüğü, Japonya'nın savaşçı kuralına uygundu. Bu nedenle her ülke kendi ideolojisine uygun bir yönetici yapı geliştirmişti.

Tokugawa döneminin savaşçıları, ahlaki yükümlülüklerini (İmparator'a sadakat) ve ikili hükümetin fiili varlığını şu mantığa göre uzlaştırdılar. Sadakati soyağacı terimleriyle anladılar. Sıradan savaşçı ve halk, en yakın efendileri olan daimyo'ya bağlılık borçluydu; her daimyo, bağlılığını Shogun'a borçluydu, o da İmparator'a sadakat borçluydu. Bu bağlılık hiyerarşisi göz önüne alındığında, tüm

9 See, for example, Kaizuka Shigeki Chugoku * no Rekishi (History of China) vols. I, II, III (Iwanami Shoten, Tokyo, 1964, 1969 and 1970)

10 The Chinese character for well (ching) consists of two vertical lines and two horizontal lines crossing each other (#). The division of a square field into 9 plots on a 3 by 3 basis meant that it was subdivided along the same lines as the shape of this character. Hence the system was called the well-field (ching-tien) system.

insanlar doğrudan veya dolaylı olarak İmparator'a sadakat borçluydu. Bu sadakat sistemindeki hiyerarşi korunduğu sürece, ne ikili hükümet ne de feodal sistem herhangi bir etik çelişkiye yol açmadı ve herkesin sadece hiyerarşide hemen üstündeki kişiye karşı sadakatini düşünmesi gerekiyordu. Bununla birlikte, bir daimyo'nun Shogun'a olan sadakatini yerine getiremediği veya bir Shogun'un İmparator'u hiçe saydığı durumlar oldu ve bu olduğunda insanlar Japon Konfüçyüsçülüğü için çok önemli olan bu sadakati merak etmeye ve bu sadakatin kime borçlu olduğunu sormaya başladılar. İnsanlar bunun İmparator'a bir sadakat borcu olduğu sonucuna vardığında, 'İmparatorun saygısı' (sonno) ve 'Bakufu'yu yok et' (tobaku) çağrıları ortaya çıkacak ve Bakufu kendisini çok zor bir ideolojik durumda bulacaktı. Aslında Tokugawa döneminin sonraki yıllarında Japonya, limanlarını açması için Batı ülkelerinden gelen büyük baskı altındayken, Bakufu krizle nasıl başa çıkacağını bilemez durumdaydı. Bazı durumlarda İmparatoru (Saray) göz ardı etti ve diğerlerinde herhangi bir hata için sorumluluğu saraya devretti. Bunu yapmasıyla halk, Bakufu'nun Japonya'nın ideolojisine göre hareket etmediğini anlamaya başladı.

Çin Konfüçyüsçülüğü her halükarda hümanisttir, oysa Japon Konfüçyüsçülüğü dikkate değer ölçüde milliyetçidir. Bu fark, Japonya'nın Çin'in 'Orta Krallık' fikrine, Çin'in dünyanın merkezi olduğu, medeniyetin tüm ihtişamıyla bir çiçek gibi açtığı bir ülke olduğu fikrine yanıt olarak geliştirdiği aşağılık kompleksinin bir yansıması olabilir. Japonya sürekli olarak kendini güçlü bir dünya imparatorluğunun baskısı altında hissettiği bir konumdaydı ve bunun sonucunda belki de aşırı derecede savunmacı hale geldi. Doğu Asya'nın kendi köşesinde var olmaya devam etmek için hem tutumlu hem de cesur olması gerektiğini içgüdüsel olarak algıladı. Çin ile Japonya arasında var olan kültürel eşitsizlik, Japonya'nın Çin'in varlığının ilk kez farkına vardığı ve kendisinin hâlâ barbar bir aşamada olduğu beşinci ve altıncı yüzyıllarda muhtemelen en büyük olduğu için, hayatta kalma uğruna savunmacı milliyetçilik, çok erken dönemlerden itibaren Japon Konfüçyüsçülüğünün göze çarpan bir özelliğiydi. Japonya, Batı ülkeleriyle temasın başladığı on altıncı yüzyılda, kendisi ve diğer ülkeler arasında var olan kültürel eşitsizliğin tekrar farkına vardı.

Bu aşağılık duyguları sonunda Tokugawa Bakufu'yu bir inziva politikası benimsemeye yöneltti. Tokugawa döneminin sonunda, daha fazla inzivaya devam etmenin imkansız olduğu ortaya çıktığında, milliyetçilik dalgası yaşandı. Japon halkı rotasını tamamen değiştirdi ve tüm enerjilerini Batı teknolojisini edinmeye adadı. Çin bürokrasisi, Çin klasiklerinde ustalaşmış ve şiir ve edebiyatta yetenekli adamlardan oluşurken, Japonya'nın savaşçı bürokratları silahlara ve dolayısıyla bilim ve teknolojiye ilgi duyuyorlardı. Her iki ülke de Konfüçyüsçü olabilir, ancak Çin bürokratları Batı bilimlerine katı bir muhalefet gösterirken, Japonya'nın Tokugawa Bakufu'dan Meiji Devrimi'ni izleyen imparatorluk hükümetine kadar olan hükümetleri, bu aynı bilimi elde etmek için coşkulu bir istek göstermekteydi. Batı kapitalizminin arkasındaki itici güç bireyin özgürlük talepleri iken, Japonya ile Batı arasında var olan askeri ve bilimsel-teknolojik eşitsizlikleri gidermek için Japonya'da zorunlu bir yürüyüş başlatıldı. Bu yürüyüşte bireyin yalnızca günlük yaşamını değil, gerekirse ölümünü de kurban etmesi bekleniyordu; bu onun sadakati, ahlaki omurgasıydı.

Japonya'nın gelişimine bu açıdan baktığımızda, Japon tarihinde dikkatimizi çekmesi gereken iki özel dönem vardır. Bunlar, ilk olarak, Japonya'nın Çin İmparatorluğu'nun kendisine uyguladığı baskının keskin bir farkındalığına zorlandığı altıncı yüzyılın sonundan yedinci yüzyılın ortalarına kadar olan dönem ve ikincisi, Tokugawa Bakufu'nun Batılı güçlerin ilerlemelerine maruz kaldığı son yıllarıdır. Bu iki dönemde Japonlar sırasıyla Taika Reformları ve Meiji Devrimi'ni uygulamışlar ve o sırada karşılaştıkları sorunları başarıyla çözmüşlerdir. Aşağıdaki metinde Bölüm 1'de Taika Reformları ve Bölüm 2'de Meiji Devrimi ele alınmaktadır. Bu iki bölüm, Japon kapitalizminin gelişiminin tartışıldığı 3-5. Bölümlere bir giriş olarak düşünülebilir.

Meiji Devrimi'nden bu yana Japon ekonomisinin gelişimi üç aşamaya ayrılabilir. 3. Bölüm, Japon ekonomisinin Meiji hükümetinin güçlü rehberliği altında istikrarlı ve dikkate değer bir gelişme gösterdiğinin ortaya çıktığı Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan dönemi ele alıyor. "Kalkış" sürecinde, Konfüçyüsçülüğün ve Japon şövalyeliğinin sekülerleşmesi en önemli rolü oynadı. Bu, Tokugawa Şogunluğu'nun kapanış günlerinde başladı ve Meiji hükümetinin Tokugawa döneminde sıradan insanlar arasında henüz genel olarak popüler olmayan Konfüçyüsçülüğü zorunlu eğitim yoluyla yaymasıyla hızlandı. Meiji döneminde yapılan Konfüçyüsçü bir yoruma göre, bir samurayın

özü eğitiminde yatar, bu nedenle bir çiftçi, bir tüccar veya bir işçi iyi eğitimliyse 'samuray' olarak kabul edilirdi. Aslında, geç Tokugawa döneminde bile, eğitimli bir çiftçi veya tüccarın bir samurayın kızıyla evlenmesi istisnai değildi. Meiji döneminde eğitim yaygınlaştıkça Konfüçyüsçülüğü destekleyen 'samuray' sınıfı genişlemiş ve bu şekilde sadece hükümetin ve elitin ideolojisi olmaktan çıkıp ulusal ideoloji haline gelmiştir.
Konfüçyüsçülüğün hakim olduğu bir toplum, insanların eğitim başarılarıyla ayırt edildiği bir tür 'diploma toplumu'dur. Bir işçi, eğitimli olduğu sürece, aynı derecede eğitimli bir samuray kadar saygı görür; ikisi de entelektüel sınıfın üyeleri olarak kabul edilir. Yaklaşık iki yüz seksen yıl süren kast sistemine rağmen, Tokugawa döneminin sonlarından itibaren samuraylar ile eğitimli çiftçiler ve tüccarlar arasında sosyal hareketlilik oldukça yüksekti. Bu nedenle, Meiji döneminde kapitalizm kurulduktan sonra bile Japonlar, ekonomilerini Batı açısından kapitalistler ve işçilerden oluşan sınıflı bir toplum olarak görmediler. Ayrıca, Meiji hükümeti kast sistemini kaldırmada bariz bir şekilde başarılı oldu. Önce modern bir eğitim sistemi kurdular, ardından aile geçmişine bakılmaksızın devlet sektöründe yetenekli üniversite mezunlarını istihdam ettiler. Modern Japonya, övgüye değer derecede verimli bir anayasal-monarşik bürokratik hükümetin önderliğinde mucizevi bir ekonomik ve askeri genişleme yaşadı.
4. Bölüm savaşlar arası dönemi, 5. Bölüm ise 1945 sonrası dönemi ele almaktadır. Savaşlar arası dönemde sağ kanat ve ordu baskındı ve bu, Pearl Harbour'a yönelik intihar saldırısının düzenlenmesine yol açacaktı. 1936'da genç subaylar tarafından girişilen 'başarısız' darbe girişiminin hemen ardından, bu gidişat durdurulamaz bir güç oluşturmaya başladı. Nihayette, savaştan sonra Japonya bir Amerikan yönetim sistemi altına alındı, ancak ideolojik model, hükümet tarafından ortodoksi ve Budizm ve Şintoizm olarak desteklenen ve sırasıyla halk ve saray tarafından benimsenmiş olan Konfüçyüsçülük (yani Japonya'nın Konfüçyüsçülük markası ve) ile şimdiye kadar olduğu gibi kaldı.
Bu ideolojik düzenleme Çin'de var olana benzer, ancak Çin'de Konfüçyüsçülük orijinal biçiminde vardır ve Taoizm Japonya'daki Şintoizm'in yerini almaktadır. Çin Taoizmi, bir yandan dünyevi mutluluğa ve uzun ömürlülüğe, diğer yandan sessiz, tenha, münzevi bir hayata büyük önem veren biraz paradoksal bir felsefeyi savunur. Japonya'da, Bölüm 1'de görüleceği gibi, vatanseverliği ve İmparatora kutsiyet atfeden Şintoizme dönüştürülmüştür. Modern Japonya'nın aynı dönemde Çin'inkinden tamamen farklı bir gelişme seyri izleyebilmesi, gerçekten de bu değişiklik ve Konfüçyüsçülüğün milliyetçi bir Japon versiyonuna dönüşmesi nedeniyledir. Dünyanın büyük güçleri karşısında Konfüçyüsçülük ve Şintoizm işbirliği yaptı; Şintoizm milliyetçiliği teşvik etmek için kolayca bir katalizör görevi yerine getirirken Konfüçyüsçülük, modern bürokrasiye dayalı anayasal-monarşik bir rejimin inşası için mükemmel bir şekilde uygundur[11]**.** Bu nedenle, Japon kapitalizminin milliyetçi, paternalist ve bireycilik karşıtı olduğunu ve hâlâ öyle olduğunu görmek şaşırtıcı değildir. Modern Japon tarihinin İkinci Dünya Savaşı'na yol açan en kötü döneminde Japonya, ordunun inşasını vurgulayarak halkın refahını hiçe sayan emperyalist-faşist bir ekonomi bile geliştirdi. Savaş sonrası dönemdeki ekonomik başarısına rağmen, Japonya'da bireycilik ve liberalizmin çiçek açması ve olgunlaşması beklentileri hala oldukça uzaktır.
Son olarak, Japonya'da önemli bir dini devrimin gerçekleşmemiş olması dikkat çekici görünüyor. Japonlar, heterojen dinlerinin (veya etik doktrinlerinin) göreli vurgusunu değiştirerek manevi hayatlarını zenginleştirdiler. Ulusal kriz zamanlarında Şinto unsurlarını ve siyasi rejimlerinde köklü değişikliklerden sonra Konfüçyüsçü unsurları vurguladılar. Bunu yaparak, ülkelerinin karşı karşıya olduğu sorunları çözmek için ideolojik bir itici güç elde ettiler. Aslında, tek bir dinin değil, üç etik sistemin esnek bir bileşimi Japonya'nın kültürel ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmuştur.

11 Japon toplumu ve bu hem siyaset hem de ekonomi için geçerlidir ve son derece bürokratiktir. Batı toplumlarının kendileri giderek bürokratikleştikçe, Japonya ile Batılı toplumlar arasındaki mesafenin en azından bu açıdan daraldığı anlamına gelir.

Birinci bölüm
Taika Reformu ve Sonrası
I

Meiji Devrimi'ne (1867-68) kadar olan tarihi boyunca Japonya, Çin kültürünün etkisi altındaydı; kültürel uyaranlar ve teşvikler ya doğrudan ya da Kore aracılığıyla Çin'den geldi. Japonya, ithal edilen kültürü kendi kültürel mirasına ve yerel koşullara uyarlayarak kendine özgü gelişimini sürdürebildi. Bununla birlikte, iki ülke arasında büyük bir kültürel boşluk devam etti ve Japonya, kendi öğrenme ve medeniyet seviyesini ilerletmek için Çin kültürünü ithal etme, sindirme ve değiştirme sürecini sürekli olarak tekrarlamak zorunda kaldı. Bilindiği gibi, Meiji Devrimi'nden sonra bilim ve teknolojilerini ithal ederek kültür ve ekonomisini geliştirirken Japonya ve Batı ülkeleri arasında, benzer bir süreç yaşandı.

Budizm, Konfüçyüsçülük ve Taoizm, Japonya'ya (Çin'den Kore üzerinden) neredeyse aynı anda, yaklaşık altıncı yüzyılda geldi. O zamanlar imparatorluk klanından ayrı olarak, reisleri sırasıyla Muraji ve Omi olarak adlandırılan iki klan grubu vardı. Muraji klanları imparatorluk klanına kalıtsal bir vasallık içindeydi ve her klana özgü görevlere göre din işlerinde ve dini ve tören eşyalarının üretiminde ve savunmada İmparatora hizmet etmekteydi. Ancak Omi klanları başlangıçta İmparator'un efendileri değildi. Erken tarihte Omi klanları kendi topraklarını İmparatordan bağımsız olarak elinde tutuyordu, ancak daha sonra imparatorluk yönetimine tabi oldu. Güçlü klanların liderlerine O-muraji (büyük Muraji) veya O-omi (Çince karakterlerle yazıldığında modern Japoncada 'kabine bakanı' anlamına gelen büyük Omi) deniyordu; imparatorluk klanı, dördüncü yüzyılda bu iki klan üzerinde artık hüküm sürmekteydi.

O zamanki Japonya'yı, bugün Japonya'ya baktığınız gibi görmemek gerekir. O zamanlar hem üst sınıflar arasında hem de genel olarak insanlar arasında karı koca ayrı yaşıyordu. Koca karısını ziyaret etmekte ama tam tersi olmamaktaydı. Doğal olarak, kocanın açıkça sırayla ziyaret ettiği birkaç karısı vardı; karısı özel olarak sırayla birkaç koca almaktaydı. Günümüz açısından bakıldığında cinsel yaşamları bir karmaşa içindeydi. Çocuklar kendi anneleri tarafından büyütülüyordu. Bu nedenle farklı annelerin çocukları birbirlerine biraz yabancıydı. Birbirlerine kolayca aşık olabilirler, suç işlediklerini hissetmeden birbirleriyle evlenebilirler ve aynı zamanda birbirlerini kolayca öldürebilirlerdi. Bu nedenle, nüfuzlu güçlü bir kabile reisi, örneğin kendi kızını bir imparatorluk prensi ile evlendirmek ve daha sonra onların kızını bu imparatorluk prensi ile reisin kızlarından bir diğeri arasındaki evlilikten olan bir imparatorluk prensi ile evlendirmek suretiyle imparatorluk ailesiyle hızlı bir şekilde güçlü bir kan bağı kurabilirdi. Üstelik, o zamanlar daha sonra Japonya'da olduğu gibi bir ‘en büyük çocuk olma kuralı’ yoktu; veliaht prens genellikle imparatorun erkek kardeşleri arasından seçilirdi, bu yüzden aralarında şiddetli bir savaş vardı ve sık sık birbirlerini öldürürlerdi. Ancak, Büyük Mezar Çağı sona erdiğinde[12], Japonlar kültürlerini geliştirmeye başladılar.

Altıncı yüzyılda büyük soylular siyasi ve ekonomik güçlerini artırıyorlardı ve aralarında Soga ve Mononobe klanları en güçlü olanıydı. İlki (bir Omi klanı) yeni kültüre saygı duyarken (özellikle o zamanlar Kore'den gelen Budizm’e), ikincisi (bir Muraji klanı) Budist karşıtıydı. Her iki klan da o dönemde Japonya'nın Kore'de sahip olduğu koloniyi sömürerek zenginleşmişlerdi. Sık sık tahtın halefi konusunda anlaşmazlıklara girdiler ve imparatorluk tahtına olası birçok aday öldürüldü. Sonunda iki klan arasında Mononobe'nin kesin yenilgisine yol açan bir iç savaş patlak verdi.

Bundan sonra, imparatorluk klanının hangi prensinin (veya prensesinin) İmparator (veya İmparatoriçe) olacağını seçen, Soga oldu. İmparatorluk klanı zayıfladı ve taht oldukça kararsız hale geldi. Sonunda 592'de Soga klanından Umako, İmparatoriçe Suiko'nun tahta geçmesini sağlamak için İmparator Sushun'u öldürdü. Sushun, Umako'nun kız kardeşinin oğluydu ve Suiko ise, diğer kız kardeşlerinin kızıydı; bu kız kardeşlerin ikisi de aynı İmparator Kinmei'nin eşleriydi. Gördüğümüz gibi, imparatorluk ailesindeki prensler ve prensesler üvey kardeşlerine veya üvey kız kardeşlerine

12 Reisler kendilerine devasa mezarlar diktiler; imparatorlar için yapılanlar o kadar büyüktü ki onları Mısır piramitleriyle karşılaştırmak abartı olmaz. Bu mezarların yapımında kullanılan insan sayısı o kadar fazlaydı ki tarımsal üretim etkilendi.

bile güvenemezlerdi. İmparatorluk Çin'inin hanedanlarının çoğu, İmparator'un annelik ilişkilerinde oluşan güç tarafından yıkılmıştı ve Japon imparatorluk ailesi de o sırada anne tarafından akraba olan Soga klanından gelen baskı altındaydı. Çin'de saray üzerinde sık sık zulme uğrayan hadımlar, neyse ki ne bu zamanda ne de o zamandan beri Japonya'ya getirilmediler. (Hadımların yokluğu muhtemelen Japonya'nın kesintisiz bir imparatorluk soyunu korumasını sağlayan önemli arka plan faktörlerinden biriydi.) Ancak tüm bunlara rağmen, Mononobe kaldırıldığından, yeni kültür Soga altında gelişti.

O günlerde Japonya'nın imparatorluk ailesinin egemenliğini sağlam bir temele oturtması ve hükümet mekanizmasını hem iç hem de dış siyasi nedenlerle reforme etmesi kesinlikle gerekliydi. Yaklaşık 370'den beri Japonlar Kore yarımadasının güney ucunu işgal etmişti. Mimana olarak adlandırılan bu Japon bölgesi, Koguryö'ye bitişik olan Paikche ve Silla'ya bitişikti. Japonya, aynı zamanda Paikche ve Silla'da da geniş bir etkiye sahipti ve ona haraç ödemekteydiler. Mimananlar yavaş yavaş Korelilerle iç içe geçtiler ve koloniyi yağmalayan ve koloniyi çökertmekle tehdit eden Paikche ve Silla'nın saldırılarına direnmek için hiçbir çaba göstermediler. Birbirini izleyen imparatorluk nesilleri onu restore etmeye çalışsalar da çok az başarı elde ettiler. Bu arada, Japonya'nın ana adasında, yarımadadaki gerilemeyle aynı zamanda, imparatorluk klanının, merkezi hükümetten giderek daha bağımsız hale gelen ve kendi toprakları ve vassalları olarak toprak ve araziler üzerinde hak iddia eden orada yaşayan reisler üzerindeki kontrolünü kaybetmekte olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla hükümetin güçlendirilmesi hem bu iç hem de dış nedenlerle gerekliydi.

İmparatoriçe Suiko'nun varisi ve veliahtı olan Prens Shotoku Taishi (574-622), imparatorluk egemenliğini güçlendirmek istedi, ancak özellikle kendisi Soga Umako'nun yeğeninin (İmparator Yomei) ve kardeş kızının (Prenses Anahobe no Hashihito) oğlu olduğu için, o zamanlar güçlü olan Soga klanı ile uzlaşmak zorunda kaldı. Mevcut yerli sistemden çok daha gelişmiş olan Çin idari ve yargı sistemini getirerek imparatorluk hükümetini modernleştirmeye başladı. 603'te On İki Üst Düzey Sistemi'ni kurdu ve 604'te On Yedi Maddeli Anayasayı ilan etti. İlk olarak, bakanları ve diğer memurları, önceden belirlenmiş desen ve renkte başlıklarla işaretlenen on iki rütbeye ayırdı, ve memurların soy kütüklerinden dolayı değil, yeteneklerine göre uygun pozisyonlar atanması gerektiğini ilan etti. İkincisinin, yeni Rütbe Sistemi ile bağlantılı bir tür Kamu Hizmeti Düzenlemesi olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte, Shotoku Taishi, sistemlerinin altında yatan Çin siyaset felsefesinin, kalıtsal bir hükümdarlar dizisi altında birleştirilmiş güçlü bir devlet kurmak olan nihai amacı ile çelişeceğini fark etti. Çin'de ilahi yetkinin erdemsiz bir hükümdar tarafından uygulanamayacağına inanılıyordu; bir imparatorun karizması eksik olduğu ve ülkeyi tatmin edici bir şekilde yönetemediği tespit edilirse, o zaman Tanrı onu desteklemez ve yönetici hanedanı başka bir hanedanla değiştirirdi. Bu nedenle, bu özel Çin siyasi pratiğinin reddi veya en azından bir revizyonu gerçekleştirilmedikçe, Japon imparatorluk ailesini gelecekte devrim olasılığından korumanın imkansız olacağı düşünüldü. Çünkü aslında, geçmişte Yuryaku ve Buretsu gibi acımasız ve gaddar imparatorlar vardı. Çin sistemi altında bu tür imparatorlara müsamaha gösterilmezdi.

'Wa-kon Yo-sai' (Batı yeteneğine sahip Japon ruhu), ülkenin Batı teknolojisini ithal ettiği Meiji Devrimi'nden sonra geçerli olan bir Japon sloganıydı. Benzer şekilde Shotoku Taishi, Çin düşünce ilkesi ile pratik yetenekleri arasındaki ayrımı çizdi ve ruhlarının (veya zihinsel tutumlarının) Japonlara uygun olup olmadığını dikkatlice inceledi. Çin felsefesinin bazı unsurlarının uygun olmadığı veya istenilmeyeceği tespit edildiğinde, bunlar ya tamamen reddedildi ya da büyük ölçüde revize edildi. Shotoku, Japon halkının eğitim düzeyini Çin standardına yükseltmeye hevesli olsa da, Çinli olan her şeyi kabul etmedi. Japon ruhunun malzemesine Çin yeteneğini aşılamak istedi.

Bununla birlikte, Japonya'da ulusal bir ruh henüz net ve sağlam bir şekilde oluşmamıştı. Shotoku Taishi'nin tuvalde kendi rengiyle doldurması için pek çok boşluk vardı; hatta bunu yaparak Japonya'daki ilk filozof oldu. Kanıtlar az olsa da, bazı tarihçiler Shotoku Taishi'nin daha önce 'O-kimi' (Büyük Kral) olan Japon imparatoru için 'Tenno' (Göksel İmparator) adını uydurduğunu iddia ediyor. Değişimin geniş kapsamlı sonuçları oldu; bu, İmparator'un artık bir kral değil, Tanrılığı aşikar (ara-hito gami) ve dolayısıyla Tanrı ile özdeş olduğunu ima ediyordu. Sonuç olarak, Tanrı ile İmparator arasında bir çatışma olasılığı olamazdı ve dolayısıyla hiçbir devrim kabul edilemezdi.

Böylece imparatorluk tahtına ilahi hak verilmiş ve sağlam bir temel üzerine oturtulmuştu. Japonlara, Çin'in aksine, kendi ülkelerinde taht iddiasının ancak soy yetkisiyle yapılabileceğine dair siyasi aksiyomu sağlayan Shotoku Taishi'ydi.

Shotoku Taishi'nin İmparator hakkındaki görüşünün, onun güçlü Çin imparatorluğu karşısındaki aşağılık duygusundan kurtulamayacağı doğrudur; İmparatorun Tanrı ile özdeşleşmesi, imparatorluk ailesinin geleceğine ilişkin hissedilen endişenin ifadesinden başka bir şey değildi. Japonya tarihinde Shotoku Taishi, muhafazakarlığı ve sadakati teşvik etmede büyük bir rol oynadı; aslında, ülke ulusal bir olağanüstü hal ile karşı karşıya kaldığında, fanatik sağcıları cesaretlendirme etkisi ile 'Manifest Tanrı' fikri defalarca vurgulanmıştır. Ancak Shotoku Taishi'nin karakter olarak ilerici olan çok sayıda köklü değişiklik yaptığı da doğrudur. Örneğin, Onyedi Maddeli Anayasa'da, Japonya'da imparatordan başka her şeye hükmeden kral ya da efendi olmadığını ilan etti; her erkek imparatorun önünde eşitti. Ayrıca, hükümet yetkililerinin soylarına göre değil, karakterlerine ve yeteneklerine göre atandığı Çin tarzı yeni bir bürokratik sistem kurmak istedi. Üst bürokrasi artık kalıtsal değildi, bu yüzden soyluların gücü zayıfladı[13]. Ayrıca Shotoku, hiç kimsenin bir başkasını sömürmesine izin verilmeyeceğini ilan etti; böylece kendi uyruklarına ve bölgelerine sahip olan büyük soyluların ve reislerin hakim durumu yasal dayanağını yitirdi. Böylece kastın ve eski akrabalık sisteminin ortadan kalkacağı umuluyordu.

Shotoku'nun anayasasının ilk maddesinde, Japon toplumunun tüm komünal toplumların birinci ilkesi olan "üyeler arasında uyum" temelinde kurulması gerektiği şart koşulur. Başkalarına karşı çıkmak için hiç kimsenin topluluk içinde bir alt grup oluşturmasına izin verilmemelidir. Herkes, bir bütün olarak toplumun bakış açısından makul ve arzu edilen bir karara varmak için meseleleri sakince tartışmalıdır. 10. ve 17. maddelerde diktatörlüğün reddedilmesi gerektiği; toplum içinde uyumun sağlanması için çeşitli kademelerdeki valilerin önemli konularda halkla istişare etmeleri ve demokratik olarak alınan kararları almaları gerekmektedir. Madde 2, bireylerin ahlaki düzeyini yükseltmek için Budizm'in yayılması gerektiğini belirtir. Shotoku Taishi, Tenno rejiminin ülke genelinde bu etik kurallara sıkı sıkıya uyulmadıkça korunamayacağını düşünmekteydi.

Shotoku'nun modeline göre Japon toplumu İmparator, memurlar ve halktan oluşur. 12. madde, yerel valilerin artık reis olmadığını, kendi bölgelerini hükümet yetkilileri olarak yönettiklerini vurgulamaktadır. Bu nedenle, özel amaçlar için insanlara vergi koyamaz veya angarya empoze edemezler. Anayasanın geri kalan maddeleri kamu hizmeti düzenlemelerini tanımlamaktadır. Bunlar, memurlar imparatorluk fermanlarına uymak zorundadırlar (Madde 3); asayişin hukuk ve düzenin temeli olduğunu anlamalıdırlar (Madde 4); onlar olmadan İmparator'a sadakat ve halka karşı iyiliğin hüküm sürmeyeceği siyasi adaleti sağlamalıdırlar (Madde 6). Ayrıca memurların, doğruluğun anası olan samimiyete saygı göstermeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Madde 9); bencil saiklerle hareket etmemeli, halka hizmet etmelidirler (Madde 15). Memurların davranışlarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeleri içeren diğer maddeler şöyledir: Rüşvet almayın (Madde 5); doğru adamı doğru pozisyona atamak (Madde 7); mümkün olduğunca erken ofise gelmek ve fazla mesai yapmak (Madde 8); 'çalış ve-ödülünü alacaksın' ilkesine saygı duy ve uygula (Madde 11); işleri hızlı bir şekilde sevk ederek kamu hizmetini sorunsuz yerine getirmek (Madde 13); bir meslektaşınızın talihini kıskanmayın (Madde 14); ve son olarak, çiftçileri tarım dışı işlere yerleştirirken yoğun tarım mevsiminden kaçının (Madde 16).

Anayasa, 2. Maddesinde insanları Budizm'e saygı duymaya açıkça teşvik etse de, bir bütün olarak gerçekte Konfüçyüsçüdür. Anayasada çokça savunulan uyum, edep, sadakat, yardımseverlik, samimiyet ve doğruluk erdemlerinin tümü Budist olmaktan çok Konfüçyüsçüdür[14]. Halkın

---

13 Shotoku Taishi'nin soyluluğun ortadan kaldırılması ve memurluğun yeteneklere açılması ideallerinin onun yönetimi altında ne kadar gerçekleştiği şüphelidir. Aslında, tüm nüfuzlu kişilere, hükümet içinde kendi siyasi etkileriyle orantılı pozisyonlar verildiği düşünülebilir. Ancak devlet memuru olarak mevcut güçlü aile reislerinin bu sıralaması oldukça önemlidir. Bunun nedeni, eğer hükümete dahil edilirlerse, o zaman İmparator'un idaresinin de her klan içinde genişletilmesiydi. Bu, muhtemelen o zamana kadar ezici bir siyasi güce sahip olmayan İmparatorluk hükümetinin, diğer klanların savunma zırhını kırabilmesinin ve imparatorluk idaresini bu ailelere kadar genişletebilmesinin tek yolu olduğu düşünülüyor.

14 Shotoku'nun 1. Madde'de kullandığı 'uyum paha biçilemez' sözcükleri, Konfüçyüs'ün Seçmelerinden alınmıştır. Watsuji Tetsuro'nun Shotoku Taishi'nin bireyin yaşamına ilişkin sorunlar söz konusu olduğunda bir Budist, ancak

İmparator'un emrine kayıtsız şartsız uyması gerekirken, siyasi bir kararın demokratik olarak alınması gerektiğini de vurgular. Demokratik karar alma ile imparatorun emirlerinin mutlak doğruluğu arasındaki bu bariz paradoks, ancak imparatorun her zaman haklı olduğunu, çünkü halka sadece demokratik olarak karar verilen emirleri ilettiğini hatırlayarak çözülebilir. Shotoku Taishi'nin görüşüne göre, İmparator modern bir anayasal hükümdara çok benziyordu ve bu karakterden dolayı o hem toplumun Tanrısı hem de İmparator (yani Cennetteki İmparator) idi. 10. Maddede Shotoku Taishi şunları söylemekteydi:
İnsanın kendi iradesi vardır. Başkalarının kabul ettiği şeylere katılmayabilir. Aslında farklı görüşlere sahip olabiliriz. Ben bir aziz olmayabilirim; karşımdaki aptal olmayabilir. Hepimiz sıradan insanlarız ve kimse neyin kesinlikle doğru olduğunu söyleyemez. Herkes tek başına doğru olduğunu düşünse bile çoğunluğun kararlarını kabul etmelidir.

Böylece İmparator, ancak herhangi bir diktatörlük fikrinden vazgeçmesi koşuluyla Cennetteki İmparator olabilir. Shotoku Taishi, İmparator'un politik olarak tarafsız olması gerektiğine dair taviz vererek Tenno sistemini tüm devrim tehlikelerinden korudu. O günlerde imparatorluk klanının içinde bulunduğu çok kritik durum akılda tutulduğunda, bu taviz Shotoku Taishi'nin kendi fikri değil, kraliyet dışından egemen sınıfın üyelerinin o zamanlar hızla artan gücüne tepki olarak mecbur kaldığı bir uzlaşma olabilir. Ancak yine de bazı siyasi fikirlerinin ne kadar modern ve ilerici olduğu açıkça görülebilir. 604 gibi erken bir tarihte (1) modern anayasal monarşiye benzeyen Tenno sistemini, (2) demokrasiyi ve (3) bürokrasiyi önermekteydi.
Açıkça görülüyor ki, mantıksal olarak öne çıkan soyluların sahip olduğu ayrıcalıkların kaldırılmasına yol açacak önlemler, Soga Umako gibi asilzade insanlar için kabul edilemezdi. Bir isyanı önlemek için Shotoku Taishi onları uzlaştırmak zorunda kaldı. Yeni Anayasa'ya göre imparator, yalnızca devleti mutlak egemenliği altına almaktan alıkonmakla kalmamış, aynı zamanda devletin her işini halletmesi için bakanlara ve yüksek görevlilere danışmak zorunda bırakılmıştır. Bazı tarihçilerin yaptığı gibi (ve benim de yukarıda yaptığım gibi), İmparatorun anayasal-monarşik konumu büyük ölçüde kabul edilebilir olsa da, bu aslında Taishi Shotoku adına Soga klanına bir teslimiyet ya da en azından ciddi bir tavizdi. Soga ile herhangi bir çatışmadan kaçınmak önemliydi. Nitekim, hükümetteki ve saraydaki birçok önemli mevki zaten Soga tarafından işgal edildiğinden, İmparatorlar onların rızası olmadan çok az şey yapabilirdi. Daha önce de söylendiği gibi, İmparatoriçe Suiko, İmparator Kinmei'nin Soga ailesinden bir eş tarafından kızıydı. Ayrıca, İmparator Sushun'u öldürdükten sonra Soga Umako tarafından tahta oturtuldu. Shotoku Taishi'nin kendisi sadece Umako'nun yeğeninin oğlu değil, aynı zamanda damadıydı. Açıkça, Soga zaten çok güçlüydü ve gerçekten isteselerdi tahtı gasp edebileceklerini söylemek abartı olmaz. Anayasa, İmparator'un kişisel diktatörlüğünü engellediği ölçüde, bu gerçeğin tanınması ve onaylanmasından başka bir şey değildi. Anayasa uyarınca, imparatorluk klanı İlahi Varlıklar olarak özel konumunu oluşturdu ve ebedi kutsallık ve dokunulmazlık kazanırken, Soga (imparatorluk ailesinin anne tarafından akrabaları olarak) diğer tüm kabile reisleri üzerindeki gerçek siyasi üstünlüğünü korudu. Bu Anayasaya rağmen Soga Umako'nun pozisyonunda bir değişiklik olmadı: Suiko hükümetinin başbakanı olarak kaldı.
Shotoku Taishi, Japonya'nın karşı karşıya olduğu iç ve dış sorunlarla başa çıkmak için, 'üst düzey rütbeler' ve Anayasa'nın ilan edilmesine ek olarak bir dizi başka olumlu program başlattı. Çin'in daha gelişmiş kültürüyle karşı karşıya kalan Japonlar, altıncı yüzyılın sonlarında iki gruba ayrıldı. Biri, iki ülke arasındaki kültürel alışverişi teşvik etmek için Japonya'yı Çin'e açmakta ısrar etti (bu kaçınılmaz olarak tek yönlü bir değişim olacaktır). Diğeri, ülkeyi Budizm tarafından 'kirlenmekten' kurtarmak için kapatmakta ısrar etti. Bu, Japonların Meiji Devrimi arifesinde güçlü Batı teknolojisi ve biliminin ortaya çıkışına verdiği tepkiyle tamamen aynıydı. Baskın Budist karşıtı klan Mononobe, Budist yanlısı Soga tarafından zaten mağlup edilmiş olduğundan, Shotoku Taishi'nin kültürel değişim politikalarını teşvik etmesi çok zor değildi. Amacı ülkesinin aydınlanmasıydı.

---

devletin siyasi sorunlarıyla ilgili olarak bir Konfüçyüsçü olduğu şeklindeki sonucuna katılıyorum. (Watsuji, Nihon Rinri Shiso* Shi (Japon Etik Düşüncesinin Tarihi), cilt 1 (Iwanami Shoten, Tokyo, 1979), s. 11618. Shotoku Taishi, Budizm'i siyasi amaçlar için önemli ölçüde kullandı, ancak siyasi ideolojisi temelde Konfüçyüsçüydü.

Sadece Budizm'e inandığı için değil, aynı zamanda Çin kültürünün ve Çin kurumlarının Japonya'nın gelişimi için vazgeçilmez olduğunu düşündüğü için Çin'e dört kez görevliler ve öğrenciler gönderdi. O zamanlar Japonya'nın başkenti olan Nara yakınlarındaki Ikaruga'nın ana limanı olan Naniwa'da (şimdi Osaka) büyük bir tapınak ve misafir sarayı inşa etti. İmparatorluk ailesinin, öne çıkan soyluların (Omi, Muraji, vb.) ve genel olarak halkın resmi tarihi kayıtlarını derlemeye başladı. Ayrıca Mimana'nın güvenliğini tehdit eden Silla'ya bir saldırı planladı. Bununla birlikte, koloniyi korumaya yönelik tüm çabalar boşunaydı ve 622'deki ölümünden sonra Japonya sonunda koloniyi terk etmek zorunda kaldı.

II

Olağanüstü yetenek ve bilgeliğe sahip bir adam olan Shotoku Taishi'nin önerdiği yeni siyasi fikirlere rağmen, fiili siyasette büyük bir değişiklik olmadı. Shotoku, bir politikacıdan çok bir filozoftu; çığır açan programlarını yürütmek için çok zayıftı ve bu nedenle Soga Umako ile birçok uzlaşmaya vardı. Shotoku Taishi'nin naipliği altında, gerçekten güçlü olan, Shotoku'nun kendisinden ziyade Umako'ydu; ve onun ölümünden sonra Soga ailesi daha da güçlü ve zalim oldu. Shotoku Taishi'nin planlarını uygulamak için devrimcilere ihtiyaç vardı.

Soga ailesi, Shotoku'nun ölümünden yirmi yıl sonra nihayet devrildi. Bu zamana kadar onun tarafından Çin'e eğitim için gönderilen öğrenciler ülkeye dönüyordu. Çin'de yeni bir imparatorluğun, T'ang hanedanının gelişip serpildiğini gördükten sonra, aydınlanma politikasının doğal destekçileri oldular. T'ang'ın sahip olduğu kadar iyi organize edilmiş bir idari mekanizma kurmak için hükümetin yasa ve etik kuralları formüle etmesi gerektiğinde ısrar ettiler. Sonunda, 645'te, devrimciler, Prens Naka no Oe (daha sonra İmparator Tenchi) ve Nakatomi no Kamatari (daha sonra Fujiwara Kamatari), bir darbe gerçekleştirdi ve o sırada klanın başı olan Soga Iruka'yı öldürdü. T'ang imparatorluğunun hükümetine benzer bir merkezi idari güç sistemi kurmayı başardılar. Bu, Taika Reformuydu (645-649); Shotoku Taishi'nin siyasi doktrinlerine dayanan aristokrasinin bir devrimiydi.

Taika Reformunun temel amacı, reisleri topraktan ayırmaktı. Yedinci yüzyılda Japonya gibi bir tarım ülkesinde, eğer tarım arazileri devlet tarafından halk arasında eşit olarak dağıtılırsa, hiç kimsenin başkalarının zararına imtiyazdan yararlanamayacağı açıktır. Yeni rejimde, ulusun tarım arazileri eşit parçalara bölündü ve bunların her biri, Çin'in toprak mülkiyeti sisteminin tam bir kopyası olarak dokuz eşit parçaya bölündü. Bir parti sekiz adam tarafından çalıştırıldı ve her birine kendi çalışması için bir arazi verildi. Sekiz erkeğin tümü, devlet için kalan araziyi topluca ekip biçtiler. Reisler, sıradan insanlarınkiyle aynı büyüklükte bir araziyi işlemekle sınırlıydı, ancak devlet memuru olarak çalışıyorlarsa, bu görevlerine karşılık gelen belirli bir maaş da alıyorlardı. Halkın lehinde ve aleyhinde ayrımcılık yapılamaz. Reisler kendi özel arazilerini kaybettiler ve devletin merkezi veya yerel hükümetinin yöneticileri veya valileri olarak atandılar. Güçlü bir merkezi hükümet altında, erken bir sosyalist ekonomi ile ulusal bir valilik sistemi kuruldu.

Halk, toprağın millileştirilmesi sayesinde kanun önünde ve dahası ekonomik olarak en azından prensipte eşit hale geldi. Diğerlerine eşit fırsatlar sağlanırken, yalnızca İmparator ilahi niteliği ve ulusun başı olarak özel bir konuma sahipti. En azından yüzeyde durum böyleydi. Yeni hükümet ilericiydi; devlet büroları yeteneklere açıktı. Bir ideal olarak bu sistem elbette yeni değildi; Soga Umako ile politik olarak uzlaşma ihtiyacından dolayı kendisi bunu gerçekleştiremese de, tam da Shotoku Taishi'nin açıkladığı buydu. Prens Naka no Oe, Shotoku'nun daha tavizsiz ve saf haliyle tasarladığı sistemi başardı ve sonunda Umako'nun torunu Soga Iruka'yı tasfiye ettiğinde, imparatorluk ailesi gerçek güç oldu[15].

15 Meiji Devrimi'nin ardından statü sistemi kaldırıldı ve tüm insanlar eşitlendi. Ancak, daha önce olduğu gibi, eski feodal beyler ve eski samuraylar, yeni toplumda yüksek rütbe elde etmek için elverişli bir konumdaydı. Aynı şekilde, Taika Reformu örneğinde, güçlü ailelerin ve onların çocuklarının reisleri, yeni hükümette görev almayı genel halktan çok daha kolay buldular. Japonya'da reformlar, devrimler ve darbeler hiçbir zaman topyekûn olmadı, aksine ılımlı oldu. Buna rağmen, Taika Reformunun Japonya için son derece önemli bir reform olduğu inkar edilemez.

Onyedi Maddeli Anayasa'nın ilanından sonra, T'ang hanedanı hükümetine çeşitli açılardan benzeyen ve resmi ideolojisi olarak Konfüçyüsçülüğü benimseyen bu anayasal ve bürokratik hükümetin kurulması yaklaşık kırk yıl sürmüştür[16]. Bu, filozof Shotoku Taishi ve devrimci Naka no Oe'nin ortak başarısı olarak düşünülmelidir; devrim sadece güzel felsefe ile gerçekleştirilemez.

Farklı karakterlere rağmen, bu iki büyük adam bazı yönlerden birbirine benziyordu. Birincisi, Kore'ye karşı şahin bir tavır aldılar. Shotoku Taishi, gördüğümüz gibi, Mimana'yı korumak için Silla'ya bir saldırı planladı. Naka no Oe, İmparatoriçe Saimei altında Veliaht Prens iken, Kore'ye büyük bir ordu göndererek, T'ang ve Silla'nın müttefik kuvvetlerinin saldırısına karşı koymak için Paikche'nin umutsuz yardım talebine karşılık verdi. Japonya'nın bakış açısından bu, Kore'deki kolonisini çoktan kaybetmiş olduğu için gereksiz bir savaş olarak görülebilir. Japon birlikleri inandırıcı bir şekilde hezimete uğradı ve Japonya'ya geri çekilmek zorunda kaldı. Ulusal prestij ağır hasar gördü ve Japon hükümeti, Toyotomi Hideyoshi 1592-98'de oraya bir sefer gönderene kadar Kore'ye tekrar saldırmaya kalkışmadı. Naka no Oe'nin hatası, Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda yıkıcı bir yenilgiye uğramasına neden olan Tojo'nun hatasıyla, özellikle her ikisi de gereksiz bir savaşa kalkışmalarıyla karşılaştırılabilirdi. Ancak, Tojo'nunki gibi, hata ironik bir şekilde savaş sonrası kültürel refah anlamında beklenmedik bir bonus getirdi. Yenilginin ardından birçok Koreli politikacı, akademisyen, rahip ve sanatçı Paikche'den sıyrılıp Japonya'ya geldiler ve burada İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan işgal kuvvetlerinin yaptığı gibi kültürün gelişimine büyük katkıda bulundular.

İkincisi, bu iki yetenekli veliaht prensin hiçbiri İmparator olmak istemiyordu. İlk bakışta bu şaşırtıcı görünüyor, çünkü her ikisi de tüm enerjilerini emperyal sisteme sağlam bir zemin oluşturmak için harcadılar ve bu rolü kolayca üstlenebilirlerdi. Aslında, Shotoku Taishi hiçbir zaman tahta çıkmadı ve Naka no Oe sadece dört yıl boyunca İmparator oldu, yirmi üç yıl boyunca Veliaht Prens olarak görev yaptı. Ancak, kurdukları İlahi İmparator'un konumunun (kutsal ve dokunulmaz olmasına rağmen) siyasi olarak güçsüz olduğu anlaşılırsa, İmparator'un yeni konumunun çok iyi farkında olan bu iki politikacının imparator olmakla neden ilgilenmediği kolayca anlaşılabilir.

Taika Reformu'ndan sonra hiçbir reis, saray soylusu veya Shogun (Başpiskopos Dokyo hariç) hiçbir zaman İmparator olmaya çalışmadı. Uzun vadede, çok başarılı bir reformdu ve İmparatorluk konumunu güvence altına aldı. Ancak hemen ardından Naka no Oe'nin yaptığı ciddi bir hata, imparatorluk ailesinin kendi içinde gelişen yoğun bir taht mücadelesine yol açtı. Hem İmparator Kotoku hem de İmparatoriçe Saimei'nin altında Veliaht Prens olan Naka, İmparatoriçe'nin ölümünün ardından konumunu korumak istedi; sonraki altı buçuk yıl boyunca İmparatorun pozisyonu boş kaldı. Naka sonunda 668'de tahta çıktı, ancak sadece dört yıl sonra öldü. Ölüm döşeğinde, Veliaht Prens Oama'yı (küçük erkek kardeşi) çağırdı ve yerine oğlu Prens Otomo'nun geçmesini istediğini söyledi. O dönemde imparatorun tahtı oğluna devretmesi yerine, ardıllığın yanlara yani imparatorun kardeşlerine devredilmesi daha normaldi. Ancak Oama anlaşmaya vardı ve imparatorluk tahtını Prens Otomo'ya devretti, ancak Naka Oama'nın ölümünden sonra Otomo'yu öldürdü ve İmparator Tenmu olarak tahta geçti.

Bundan sonraki 98 yıl boyunca sadece İmparatoriçe Jito ve Genmei, tüm İmparatorların Tenmu'nun soyundan geldiği gerçeğinin istisnalarıydı. Bu imparatoriçeler Naka no Oe'nin (İmparator Tenchi) kızlarıydı, ancak Tenmu soyuna çok yakından bağlıydılar. Jito, Tenmu'nun karısıydı ve Genmei, onun oğlunun karısıydı. Tenmu'nun soyunun son İmparatoru veya İmparatoriçesi İmparatoriçe Shotoku'ydu ve Tenmu'nun soyundan gelenler arasında onun halefi bulunamadı; son çare olarak sevgilisi Dokyo'yu halefi olarak önerdi, ancak Dokyo'nun kendisinin gerçekten İmparator olmayı isteyip istemediği şüphelidir. Shotoku'nun ölümünden sonra sürgüne direnmedi ve Tenchi'nin torunu İmparator Konin olarak tahta geçti. Tenmu'nun çizgisi tamamen sona erdi ve bu çizgi sonunda restore edildi.

Bundan sonra, İmparatorun ülkeyi 'İlahi İmparator' olarak yönetmek yerine doğrudan 'Büyük Kral' olarak yönettiği eski rejimi yeniden kurmak isteyen İmparator Godaigo (1288-1339) hariç, çoğu

16 Giriş bölümünde açıkladığım gibi Japon Konfüçyüsçülüğü Çin Konfüçyüsçülüğünden çok farklıdır. Gelecekte Konfüçyüsçülük kelimesinin tek başına kullanıldığı yerde, bu Japon tarzı değiştirilmiş Konfüçyüsçülüğe atıfta bulunuluyor olarak alınmalıdır.

imparator anayasal hükümdarlar ve güçlü bir naip, prens, eski imparator (hoo*), saray soylusu veya Shogun tarafından manipüle edildi. Japon tarihinde imparatorluk ailesinin güç mücadelesinin merkezinde olduğu dönemler, Tenchi ve Tenmu hanedanlarının birbiriyle savaştığı yüz yıllık (671-770), Kuzey ve Godaigo (1331-92) ile başlayan Güney hanedanları arasındaki çatışma dönemiydi. Böyle bir zamanda bile hiçbiri imparator olmaya kalkışmayı düşünmedi. Siyasi hırsları olanlar, tamamen isim olarak üstün bir pozisyonu değil, örneğin Shogun'unki gibi gerçek gücün pozisyonlarını hedef aldılar. Bu şekilde, Taika Reformlarının bir sonucu olarak, İmparator'un konumu kutsal hale geldi ve aynı zamanda İmparator'un siyasi olarak tarafsız olması gerektiği gerçeği, konumunun gerçekte siyasi öneme sahip olmadığı anlamına geliyordu. Politik açıdan hırslı soylular, savaşçılar, rahipler ve diğerleri için, özellikle de kişinin onu ele geçirmesi halinde bir hain olarak onurunu lekeleme riskini taşıdığı düşünüldüğünde, imparatorluk tahtını ele geçirme zahmetine değmezdi. Daha ziyade İmparatora hizmet etmeyi ya da en azından ona isyan etmeden onun altında gerçek bir güç sahibi olmayı arzuladılar. Bu şekilde, istisnai zamanlar dışında, İmparator, siyasi güç mücadeleleri arenasının dışına yerleştirildi ve Taika Reformu'nun, imparatorun konumunu uzun süre istikrara kavuşturmak için bu formatta büyük bir katkı yaptığı şüphesizdir.
Tenchi ve Tenmu hanedanları arasındaki siyasi mücadelelere rağmen, kültür Taika Reformundan sonra çok hızlı bir şekilde gelişti. Kapsamlı ve ayrıntılı hukuk ve etik kuralları üretildi ve Japonya hukukla yönetilen bir ülke oldu. 701'de tamamlanan ve ceza, idare, medeni ve ticaret hukukunu kapsayan Taiho Kanunu, yaklaşık onbirinci yüzyıla kadar yürürlükte kaldı. Ayrıca, modern Kabine Yasası'nın yürürlüğe girdiği 1885 yılına kadar resmi olarak geçerli olmaya devam etti. Çin örneğini takiben, geleceğin hükümet görevlilerini yetiştirmek için ulusal okullar (kokugaku) ve üniversiteler (daigaku) kuruldu ve ayrıca bir ulusal yeterlilik sınavları sistemi getirildi. Konfüçyüsçülük, yasal, etik ve eğitim sistemlerinin gelişimini büyük ölçüde destekledi ve sonraki tarih boyunca baskın ahlaki davranış ilkesi olarak kaldı.
Taiho Yasası yürürlüğe girdikten sonra, hükümet, Çin ulusal kronikleri üzerine modellenmiş bir Japonya tarihi olan Nihon-shoki (702), eski Japonya tarihi üzerine Kojiki (712'de yayınlandı) ve Japonya'nın çeşitli bölgelerinin doğal ve kültürel özellikleri hakkında Fudoki (713) başta olmak üzere birçok önemli kitabın yayınlanmasını başlattı. Ayrıca, en eski zamanlardan 760 yılına kadar, çoğu bugün Japon dilinde başyapıt olarak kabul edilen 4500 kısa ve uzun şiirden oluşan bir şiir antolojisi olan Manyoshu da yayınlandı. Özellikle de Japonların Konfüçyüsçülük ve Taoizm'in altıncı yüzyılda Japonya'ya gelmesinden önce hiçbir yazı sistemine sahip olmadıkları için, bütün bu çabalar çok fazla övülemez; Çince karakterleri Japoncalaştırarak ve ardından bir Japon alfabetik sistemi icat ederek başlamaları gerekiyordu. Bu son derece zor ve maceralı bir projeydi, çünkü Çince ve Japonca tamamen farklı ve ilgisiz dillerdi.
Daha önce de söylediğimiz gibi, Japonlar Çin kültürünü tamamen almadılar, amaçlarına uyacak şekilde değiştirdiler. Japon imparatorluk ailesinin ilahi kökeni ve mutlak gücü, Kojiki'de efsanevi bir biçimde ve Nihon-shoki'de tarih olarak vurgulanır; İmparatora sadakati öven birçok şiir de Manyoshu'da bulunur. Semavi Tanrı olarak İmparatorun yarı ilahi karakterine olan inanç ve Cennetteki İmparatorun felsefesi kısmen geleneksel yerli kültten türetilmiş olsa da, bunlar öncelikle Japonlar tarafından yabancı siyaset felsefesinin gelişinden sonra tasarlanan icatlardı. Bu inançların, ancak bu yeni fikirler asimile edildikten ve Çin kültürü ve edebiyatı Japonlaştırıldıktan sonra yazılı olarak kaydedildiğini belirtmek önemlidir. Bu nedenle, o zamana kadar hiçbir şekilde tamamen yerli değillerdi, zaten Japonların Çin'e tepkisiyle kendine özgü hale gelmişlerdi.
Semavi İmparator kurumu, böylece, Japon imparatorluk ailesinin tüm olası devrimlere karşı sonsuza kadar korunması için ebediyen sağlam bir temel sağlayarak, Çin devrim teorisine karşı ideolojik bir payanda olarak yorumlanabilir. Alternatif olarak, Japonya'nın güçlü bir Çin'e karşı aşağılık duygularının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir; İmparatorlarını Tanrı mertebesine yükselterek, daha büyük bir ulusal prestij kazandıklarını hissettiler.
Aslında, Nihon-shoki'ye göre, Shotoku Taishi, Çin İmparatoruna kibirli bir mektup yazarak, esasen, 'Doğudaki Cennette İmparator, Batı'daki İmparatora sadakatle bir mesaj gönderir.' Ancak Shotoku Taishi'nin Japon İmparatorunu Cennetteki İmparator olarak adlandırdığına dair bir Çin kaydı yoktur. Öte yandan, bir Çin vakayinamesinde, o sırada hüküm süren İmparatorun Shotoku Taishi'den

kendisine 'Yükselen Güneş'in ülkesinin İmparatoru, Düşen Güneşin İmparatoruna sadakatle bir mesaj gönderiyor', diye yazan bir mektupla çileden çıktığı yer alıyor.

Her halükarda, devasa, güçlü ve kültürel olarak üstün imparatorluk karşısında Japonya'da güçlü bir savunmacı milliyetçilik duygusunun geliştiği açıktır. Semavi İmparatorluk kavramının köklerini Japon topraklarına derinden ektiğine ve insanların kaderi üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahip olduğuna şüphe yoktur. Bunun imparatorluk ailesi içinde bir takım çatışmalara yol açtığı ve birçok reis ve feodal beylerin İmparator'un desteği için birbirleriyle savaştığı da elbette doğrudur. Taika Reformundan Meiji Devrimine kadar bin yıldan fazla bir süre boyunca, İmparatorlar, ülkenin gerçek hükümdarları olan (kutsal tarikatlardaki emekli imparatorlar) Kanpaku (İmparatorun baş danışmanları), Shogun (barbarlara karşı seferi kuvvetlerin baş komutanları) veya Hoo tarafından kontrol edildi; İmparatorun siyasi gücü sadece isimden ibaretti. Yine de İlahi İmparator fikri, o dönem boyunca hükümdarların soyunu kesintisiz tuttu. Moğol İstilaları (1274 ve 1281), güçlü Batılı filoların Tokugawa Şogunluğu'nun sona eriş günlerinde Japonya'yı ziyaretleri ve İkinci Dünya Savaşı gibi ulusal kriz zamanlarında, halk bu kavramı geniş çapta destekledi ve isteyerek uğruna kendilerini milleti için feda ettiler.

Japonya'nın tarihi, siyasi değişikliklerin sıklıkla meydana geldiği ve bir hanedanın diğerinin yerini aldığı Çin'in tarihiyle büyük bir tezat oluşturuyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bile, mağlup Japon halkı, İmparatorlarına o kadar sadık kaldılar ki, Müttefik Kuvvetler, Tenno sisteminin kaldırılması durumunda Japonların kararlı, korkulu ve ısrarlı bir direniş göstereceği için çok fazla can kaybına katlanacağına inanmaktaydı. Shotoku Taishi'nin Onyedi Maddeli Anayasası (604) ile mevcut savaş sonrası Anayasası (1946) arasında, İmparatorun konumu ve siyasi rolü söz konusu olduğunda şaşırtıcı bir süreklilik vardır. İmparatorun tanrısallığı artık inkar edilmiş olsa da, o hâlâ Devletin ve Japon halkının birliğinin simgesidir. Her iki anayasada da sadece ismen bir hükümdardır. Böylece, birçok hanedanın, hatta Çin anakarasının tamamını kapsayan büyük imparatorluklar kurmuş olanların bile, 200 yıl kadar uzun sürmediği Çin tarihi göz önüne alındığında, Japonya, İmparatorun konumunu politik olarak etkisiz ve onu kutsal ve dokunulmaz hale getirerek "çağlar boyunca kesintisiz bir İmparatorlar silsilesi"ni koruyabilirdi.

III

Konfüçyüsçülük ve Taoizm'in sırasıyla Konfüçyüs ve Lao-tzu tarafından ortaya konulduğu söylenir; her iki adam da edebiyatçı sınıfına aitti[17]. Erken gelişimleri sırasında, her iki ideoloji de aydınlara aşağı yukarı benzer felsefeler ve yaşamda yol gösterici ilkeler sağladı. Nitekim tao kelimesi, toplumun (ya da kozmosun) ebedi düzeni ve hareketi anlamına gelir, yani ortodoks Konfüçyüsçü bir kavramdır. Ancak Çin'de, Konfüçyüsçülük kendisini hükümetin felsefesi olarak kabul ettikten ve bürokratlar ile yönetici sınıftan saygı ve destek kazandıktan sonra, Taoizm giderek daha fazla hükümet karşıtı oldu ve çoğu zaman bir heterodoksi olarak kaldı. Konfüçyüsçülük şehirlerde hüküm sürerken, birçok Taocu kırsal alanlarda inzivaya çekildi. Konfüçyüsçülük, hayaletleri ve ruhları saygılı bir mesafede tuttuğu için entelektüel iken (yani, aktif olarak onlara saldırmasa da onları asla olumlu bir şekilde kucaklamadı), Taoizm mistik ve şamanistti, büyüye inanıyor ve güveniyordu. Başlıca destekçileri köylerde köylüler ve kasabalarda okuma yazma bilmeyenlerdi.

Japonya'da da hükümet Konfüçyüsçülük ideolojisini benimsedi. Örneğin, daha önce de belirtildiği gibi, Onyedi Maddeli Anayasa ve müteakip İmparatorluk fermanları Konfüçyüsçü bakış açısıyla yazılmıştır. Ardışık hükümetler insanları samimiyet, doğruluk, sadakat, uyumluluk, bilgelik ve sadakat gibi Konfüçyüsçü erdemleri geliştirmeye teşvik etti. Öte yandan, Taoizm, Japon adalarında bağımsız bir din olarak kurulamadı; onun yerine Şinto vardı. Aslında, (eski Çin'de bazen 'Suntaoizm' olarak adlandırılan) Taoizm, Japonya'da Şintoizm olarak tezahür etti; Şintoizmi, Taoizm'in kılık değiştirmiş bir versiyonu olarak düşünebiliriz[18]. Yerli dini inançlar ve ithal Taocu

17 Konfüçyüs MÖ 551'de doğdu. ve MÖ 479'da öldü. 522'de Lao-tzu ile tanıştığı söylenir, ancak bazı tarihçiler Lao-tzu'nun gerçekten var olup olmadığından şüphe duyarlar.

18 Bu tür bir Şinto görüşü, Japonya'daki ortodoks tarihçiler arasında henüz genel olarak kabul görmemiştir. Ancak, bu bölümün taslağı aşağı yukarı tamamlandıktan sonra Fukunaga Koji, Ueda Masaaki ve Ueyama Shunpei, Dokyo to Kodai no Tennosei (Taoizm ve Antik İmparator Sistemi) hakkında bilgi sahibi oldum (Tokuma Shoten. Tokyo 1978), kendi düşünce tarzıma çok yakın bir teorinin açıklanmış olduğunu bulduğum yer. Fukunaga antik Çin tarihi,

inançlar yaklaşık altıncı yüzyılda kaynaştı ve artık ayrılamaz hale geldiler. Bu arada ilginçtir ki Şintoizm kapsamı dışında kalan Okinawa'da Taoizm on dördüncü yüzyıldan beri bir din olarak varlığını sürdürmektedir ve birçok yerde Taocu tapınaklar bulunmaktadır. Bu da Şintoizm'in hakim olduğu yerde Taoizm'in ortaya çıkmadığını ve tam tersinin de aynı sınıfa ait olduklarını düşündürür.
Şintoizm, genellikle, gerçekten Japonya'ya özgü olarak kabul edilir. İçinde birçok yerli unsur olsa da, saf ve ilkel haliyle Şintoizm'in ne olduğunu keşfetmek son derece zordur. Çin karakterlerinin Japonya'ya getirilmesinden önce olduğu için, çağdaş yazılı kayıtlar yoktur. Tarihçilerin kullanabileceği tüm yazılı kayıtlar zaten bir miktar Çin etkisi altındaydı, bu yüzden sadece Taoizm'in etkisinden sonra Şintoizm'i gözlemleyebiliriz. Aslında, Taoizm Çin kökenlerini vurgularken, Şintoizm için de benzer bir Japon kökenli iddiası oldukça Taoist olarak kabul edilebilir. Şintoizm, Taoizm'in Japonlaştırılmış bir versiyonu veya Taoizm ile ilkel Şintoizm'in bir kombinasyonu olarak düşünülebilir; ama eğer olabileceği gibi, ilkel Şintoizm senteze ihmal edilebilir bir katkı yaptıysa, ikinci görüş neredeyse birincisine eşdeğerdir.
Şintoizm'de bazı Taocu tanrıların kılık değiştirmiş bir biçimde bulunduğunu görmek ilginçtir. Taoizm'in birçok hizmeti ve töreni, imparatorluk hane halkının Şintoist ayinlerine ve köy festivallerine ve ritüellerine dahil edilmiştir. Şintoizm ayrıca falcılık, astroloji, remil atma ve benzeri Taoist büyülü unsurları da içerir. 'Aklını kötülüklerden arındırmak ve içten kalbini dürüstçe ortaya çıkarmak' (seimeishin) her iki dinin de saygı duyduğu erdemlerdendir. Ayrıca Japon masallarında ve halk hikayelerinde birçok Taocu kavram buluyoruz. Gerçekten de, Japon halkının çoğu, ilkel Şintoizm üzerindeki etkisiyle Taoizm'den derinden etkilenmiştir. Örneğin, bir evin inşası sırasında, temel atma, çerçevenin yükseltilmesi vb. her aşamayı işaretlemek için törenler yaparlar ve bunların hepsi Şinto rahipleri tarafından yürütülür. Şinto mabetlerinde ziyaretçiler para ödeyerek ve yıldızlarına bakmak için almanak kopyalarını satın alarak kutsal kura çekebilirler. Bütün bu eylemler tamamen Taoistiktir.
Kojiki'de derlenen Japon mitleri, bunların hatırı sayılır bir Taocu etkisi altında yazıldığını gösterir. Japon adalarının oluşumundan önce evrenin bir kaos halinde olduğu belirtiliyor. Bu görüş, Taocu evrenin orijinal durumuna ilişkin fikrine benzer, ancak benzer bir görüş Hıristiyanlık, antik Yunan dini vb. gibi diğer dinlerde bulunabilir. Japonya'nın mitolojik çağı boyunca, siyasi kararların Konfüçyüsçü-ritüalist ilkelere göre değil, Taocu-Şamanist tarzda alındığı söylenir. Efsanevi imparatorların çoğu (İmparator Nintoku hariç) Konfüçyüs idealinden uzak olsa da, Kojiki'nin editörü önsözünde İmparator Tenmu'nun hem Huang Ti'yi (Taoizm'in ideal imparatoru) hem de Chou Hanedanlığı'ndan Wen Wang'ı (ideal imparator) geride bıraktığını yazıyor. İmparatoriçe Genmei, Çin'in bir başka efsanevi imparatoru olan Yü'den daha ünlüydü. Bu açıkça, editörün daha gelişmiş bir Çin kültürüne, özellikle de Taocu ve Konfüçyüsçü unsurlara karşı bir aşağılık duygusu yansıttığını ve onlardan etkilendiğini gösteriyor.
Çin ve Japonya arasında var olan kültürel yetenek ve siyasi güç açığını kapatmak için Japon saray ve hükümeti büyük ölçüde reforme edilmek zorundaydı. Aynı zamanda, imparatorluk ailesinin otoritesini destekleyen bir ideolojinin kurulması gerekiyordu. Kojiki'nin tamamının imparatorluk ailesinin kökenlerinin izini sürmeye ve tarihini kaydetmeye ve onun kesintisiz soyuna dayanan İmparatorun kutsallığını tesis etmeye ayrıldığını söylemek abartı olmaz. Sadece Güneş tanrıçası Amaterasu'nun soyundan geldiğini kanıtlayabilen biri tahtın veraset hakkını talep edebilir.
Taht dokunulmazdır, çünkü İmparatorun damarlarında Amaterasu'nun kanı vardır. Ancak bu teori, imparatorluk ailesi içindeki üstünlük mücadelelerini dışlamaz. Aslında, daha önce de belirttiğimiz gibi, bir erkek kardeşin veya bir kuzenin öldürülmesi, özellikle eski Japonya'daki imparatorluk klanının üyeleri arasında istisnai değildi. Bu nedenle, katı bir siyasi rejime ve kesintisiz egemenler çizgisine rağmen, faydalı reformlar ve yenilikler yapılabilir. Yeni bir siyasi ideali gerçekleştirmek isteyen birinin, yalnızca imparatorluk klanının içinden programı destekleyecek bir prens bulması gerekiyordu. Tipik bir Japon darbesi veya devrimi örneği olan Taika Reformu, Prens Naka no Oe ve Nakatomi Kamatari'nin Soga'yı öldürmesi ve İmparatoriçe Kogyoku'nun tahtı kardeşi İmparator Kotoku'ya devretmesiyle tamamlandı. Bu Japon devrim kuralıyla, imparatorluk çizgisi bozulmadan kaldı, ancak imparatorlar bazen öldürüldü veya tahttan çekilmeye zorlandı.

Ueda Japon tarihi ve Ueyama felsefe konularında uzmandır.

Yedinci yüzyılda Japonlar, hükümet yapısını Konfüçyüsçü fikirlere göre yeniden organize ettiler ve mitleri, Taoizm'in güçlü etkisi altında, insanların zihinlerine imparatorluk ailesini destekleyen bir ideoloji yerleştirme niyetiyle düzenlediler. Konfüçyüsçülük Taoizm'den çok daha rasyonel olduğundan, bu iki Çin felsefesinin uygun bir kullanımı olarak kabul edilebilir. Saray işlevleri Taocu olmasına rağmen, insanlar onları Şintoist olarak anladılar ve bu nedenle imparatorluk ailesinin ülkenin geleneklerine saygı duyduğuna inandılar. Bu arada, hükümet Konfüçyüsçü ve ilericiydi. Muazzam Çin imparatorluğunun baskısına yanıt olarak, Japonya verimli ve güçlü bir hükümet kurdu ve halkı arasında milliyetçilik ve vatanseverlik duygularını harekete geçirdi. İki Çin felsefesinin bir arada her iki amaca da hizmet etmesi ironiktir. Aslında Taoizm olan Şintoizm, daha önce gördüğümüz gibi, ulusal ruhu destekledi; Özellikle, Tokugawa döneminin sonlarında, Kojiki'nin çalışmasından kaynaklanan ve eski Şinto inançlarını coşkuyla savunan kokugaku (Japon klasiklerinin incelenmesi), Batılı güçlere karşı olduğu kadar Çin'e karşı da aşırı milliyetçi ve şovenist harekete büyük katkıda bulundu.

Milliyetçilik ruhunu uyandıran ve geleneksel siyasetin muhafazasını teşvik eden ideolojinin mantıksız, büyülü ve sihirli olması, Japonlar için trajiktir. Her ulusal krizde, İmparator, atası olan Güneş tanrıçası Amaterasu'ya yöneldi ve yardım etmesi için ona dua etti. Neyse ki Japonya için, her iki Moğol İstilası sırasında düşmanın filosu bir tayfunla karşılaştı ve gemilerinin çoğu battı. Bu nedenle tayfunlar, kamikaze (Tanrı tarafından gönderilen bir rüzgar) olarak adlandırıldı. İkinci Dünya Savaşı sırasında bile, Japonlar başka bir kamikaze için Şinto tapınaklarında dua ettiler. Savaş taktikleri ve stratejileri, soğukkanlı bir eleştirel gözle ciddi bir şekilde gözden geçirilmedi ve canların feda edilmesi fanatik bir şekilde desteklendi.

Japonya'da Şintoizm, köy festivalleri, hasat festivalleri ve evlilik, temel atma ve çatı dikme törenleri gibi çeşitli etkinliklerle halkın içine sızmış olsa da, öncelikle imparatorluk ailesi için bir dindir. Böylece, Çin'de olduğu gibi Japonya, seçkinlerin resmi yaşamı için etik sistem olarak Konfüçyüsçülüğü ve imparatorluk ailesinin ve halkın dini olarak Taoizm'i (veya onun Japonca versiyonu, Şintoizm'i) benimsedi. (Çin'de Taoizm'in sıradan insanlar kadar imparatorluk 'haremi' tarafından da desteklendiğine dikkat edin.) Bununla birlikte, Çin Taoizmi ile Japon Şintoizmi arasında büyük bir fark olduğu vurgulanmalıdır. Daha önce de belirttiğim gibi, ikincisi Japonların sadık ve vatansever duyguları için dini bir gerekçe sağlarken, birincisi Çin'de bir kişinin dünyevi mutluluğun peşinde yaşlanmayan gençlik ve ölümsüzlük amacına ulaşması için kamu hayatından emekli olmasını ve inziva, sükunet ve tutumluluk içinde yaşamasını savunuyordu.

Japonlar böylece Taoculuğu fiili karşıtına dönüştürmüşlerdi. Semavi İmparator ve İlahi Toprak (shinkoku, yani doğaüstü güçlere sahip toprak) ile ilgili gerçek Taoist kavramlar, milliyetçiliği teşvik etmek için gerçekten Japon ve oldukça anti-Taoist bir şekilde yeniden yorumlandı. Ayrıca Şintoistler, gençlik ve uzun ömür peşinde koşmaktan ziyade, İmparator'un iyiliği için kendini feda etmeye değer verirler; Taoistler bireye vurgu yaparken, ancak bireyin ömrünün uzamasına değil ülkenin sonsuzluğuna önem verirler. Bu nedenle, ana heterodoksileri Şintoizm ve Taoizm olan bu iki ülkenin, ortak ortodoksileri olarak hizmet eden Konfüçyüsçülüğe rağmen, tamamen farklı tarihsel gelişim yolları izlemeleri şaşırtıcı değildir[19].

Budizm de doğrudan Hindistan'dan değil, Çin üzerinden Japonya'ya geldi. Zaten Çinliler tarafından uyarlanmıştı ve bu nedenle Konfüçyüsçülük ve Taoizm ile birçok ortak unsur içeriyordu. Japonlar Budizm'i Çince okudu. Bununla birlikte, hükümdar ve hükümdarları için bir siyasi felsefe sağlayan Konfüçyüsçülüğün aksine, Budizm esas olarak ya zihinsel ya da maddi olarak sıkıntıda olan insanlara yardım etmekle ilgilenmekteydi. Konfüçyüsçülük sadakat ve fedakarlık gibi erdemleri vurgularken, Budizm tüm canlılara karşı merhameti insanın en önemli özelliği olarak görmüştür. Budistler aktif oldukları dönemlerde, dışlanmışlara yardım, hastanelerin işletilmesi, çeşitli hayır kurumları, inşaat ve sulama işleri gibi çeşitli sosyal hizmet biçimleriyle ilgilendiler. Hükümeti bir dizi refah programı üstlenmesi için etkilediler; halk arasında dinlerini yaymak için kasaba ve köylere gittiler.

---

19 Giriş bölümünde açıklığa kavuşturduğum gibi, ayrıntılı bir inceleme Japon Konfüçyüsçülüğünün birçok bakımdan Çin Konfüçyüsçülüğünden farklı olduğunu göstermektedir. Birincisi, ikincisinden çok daha milliyetçiydi.

Japonya'daki ilk iyi organize olmuş hükümet olan Shotoku Taishi hükümeti, Budizm'i destekledi; Anayasasının 2. maddesi, 'halk Buda'ya, Budizm'e ve Budistlere saygı duymalıdır' diyordu. Daha sonra, özellikle Nara döneminde (710-794), Budizm hükümetin özel korumasından yararlandı. Din adına ve ulusal itibarı yüceltmek amacıyla birçok bölgede devasa tapınaklar ve yüksek kuleler inşa edildi. Budist hiyerarşisinin liderleri hükümete ve saraya girdiler ve siyasi manipülasyonlara giriştiler. Budizm hükümette etkili olunca, Şintoizm şeklinde imparatorluk ailesinin dini olarak kendini kabul ettiren Taoizm, Budist bakış açısıyla yeniden yorumlandı. Şintoizm Tanrıları, Buda'nın ve seçkin öğrencilerinin tezahürleri olarak kabul edildi; Şintoizm'in kendisi basitçe Budizm'in bir dalı olarak görülüyordu.
Ancak aynı zamanda Budizm, Şintoist bakış açısından yeniden formüle ediliyordu. Japonya'da Taoizm'in Şintoizme dönüştüğünden daha önce bahsetmiştim, böylece İmparator kavramı bile ulusun yaşayan tanrısı (Manifest God) olarak epeyce anti-Taoistti; Budizm de hükümete sızdıktan sonra, Japonya'nın Manifest Tanrı'nın hüküm sürdüğü 'İlahi Topraklar'ın ülkesi olduğunu ve bu nedenle gök ve yer kadar ebedi olması gerektiğini belirten 'İlahi Toprak' doktrinini kabul ederek Japonlaştı. Moğol İstilaları ve İkinci Dünya Savaşı gibi ulusal krizlerde, Şinto tapınakları gibi Budist tapınakları da, düşmanın teslim olması için dua etmek üzere adanma törenleri düzenledi.
Japonya'nın bu ilk ilkesini kabul etmedikçe, hiçbir Budist mezhebi alenen onaylanamaz. Budizm'in tipik bir Japon mezhebi, on üçüncü yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Nichiren Tarikatı'dır. Budist olduğunu iddia etse de, aslında aşırı milliyetçi olduğu kadar şamanisttir (dolayısıyla Taoisttir). (Oda Nobunaga (1534-82) tarafından sıcak bir şekilde desteklenen, daha sonra 1587'de Toyotomi Hideyoshi tarafından bastırılan ve nihayet 1635'te Tokugawa Iemitsu tarafından yasaklanan Hıristiyanlık, misyonerler 'İlahi Toprakları' kabul edebilseydi farklı bir tarihe sahip olabilirdi. Ancak böyle bir değişiklik, Hıristiyanlığın ciddi bir dönüşümünü gerektirecekti.) Ayrıca, kültürel olarak daha az gelişmiş ve fakir bir ülkeye gelişmiş bir yabancı kültür getirildiğinde, genellikle aşağıdaki kabul sürecinin ortaya çıktığı unutulmamalıdır. İthalatçı ülkenin yönetici sınıfı yeni fikirlere ilgi gösterirken, alt sınıfların yeni düşünceyle doğrudan temas kurma fırsatları çok azdır. Kitleler kültürel olarak bilgisiz olduklarından, bunu yalnızca seçkinlerin gözünden görebilirler. Fikirler, egemen sınıfın hunisinden yavaş yavaş geçerken, genellikle dejenere olur. Japon Budizmi bir istisna değildi; On altıncı yüzyılın ikinci yarısında, Oda Nobunaga ülkenin diktatörü olduğunda, en azından ona, dinin ahlaki açıdan kusurlu olduğu ve orijinal ruhunu kaybettiği görülüyordu.
Nobunaga sadece birkaç yıl hüküm sürmesine rağmen, Budizm'e yıkıcı bir darbe indirdi. Savaşta birçok deneysel taktik uygulayan tam bir rasyonalistti; savaşta yenilgiden korkmadı, bunun yerine ondan sonraki savaş için nasıl daha parlak bir taktik seti geliştireceğini öğrendi. Silah kullanan savaş oluşumları, açlık taktikleri, su baskını taktikleri, deniz görev gücü operasyonları, limanların denizden ablukası ve deniz silahlarıyla bombardıman gibi manevralar yaptı. Ayrıca bir dizi yeni siyasi fikir geliştirdi. Çok sayıda kontrol noktasını kaldırdı ve böylece ticaretin daha fazla genişlemesine izin verdi. Ayrıca soyluların ve Budist tapınaklarının sahip olduğu malikaneleri ortadan kaldırdı ve Taika Reformundan yaklaşık yüz yıl sonra kurulan kalıtsal malikane sistemini (bkz. aşağıda Bölüm IV) gelişmiş bir feodalizm biçimiyle değiştirdi. Bu yeni sistem altında Nobunaga, lordlara ve onların savaşçılarına (samuraylar) modern bürokratların aktarıldığı şekilde bir tımardan diğerine geçmelerini emredebilirdi. Böyle bir "modern feodalizm", özel olarak eğitilmiş profesyonel samuraylardan oluşan bir sınıfın varlığını öngörür. Köylüler toprağa bağlıyken ve tamamen üretimle ilgilenirken, lordlarına yeni tımarına kadar eşlik ettiler. Samuraylar artık üretken olmayan yönetici sınıfın tam üyeleri haline geldi. Nobunaga'nın silahları tarımdan ayırma yeniliği, halefleri Toyotomi Hideyoshi (1536-98) ve Tokugawa Ieyasu (1542-1616) tarafından desteklendi ve tamamlandı; bu Meiji Devrimi'ne kadar yaklaşık üç yüz yıl sürdü.
Akılcı Nobunaga'nın Tanrı'ya veya Buda'ya inancı yoktu; ayrıca Kutsal Topraklar efsanesine de inanmıyordu. İmparatora saygı duyduğu ve imparatorluk ailesine maddi yardımda bulunduğu doğrudur; bununla birlikte, özünde Şintoistlerin ve Konfüçyüsçülerin zayıf ve işe yaramaz olduklarını düşünmekteydi. Gerçekten de, tamamen sıra dışı ve istisnai bir Japondu, hatta onu anlayan Batılı misyonerleri bile severdi. Onları denizin ötesinden gelen cesur adamlar olarak

övmekteydi. Dahası, onlardan dünyanın durumu ve Avrupa'daki bilim ve teknolojinin gelişimi hakkında faydalı bilgiler edinebilirdi. Nobunaga, getirdikleri nadir ve değerli eşyalara ve yeni silahlara büyük saygı duyuyordu. Kısacası, Hıristiyan misyonerleri faydalı buldu.

Öte yandan Nobunaga, birbirini izleyen hükümetlerde parazit olan Budistleri düşman olarak görüyordu. Çağdaş Budist düşüncesini gerici muhafazakarlıkla dolu ve ilericiliğin zerresinden bile yoksun bulmaktaydı. Tüm Enryakuji tapınağını (ki 788'de inşa edildiğinden beri muazzam bir siyasi etkiye sahipti) yerle bir etti ve tüm rahipleri, onların metreslerini ve çocuklar ve keşiş askerleri de dahil olmak üzere tapınakla bağlantılı herkesi katletti. Ayrıca, Ikko Tarikatı Budistlerinin başlattığı bir iç savaşı bastırdı ve Kofukuji, Makioji ve Koyasan gibi geleneksel olarak saygı duyulan tapınakları binalarını yıkarak ve rahiplerini ve takipçilerini öldürerek cezalandırdı.

Nobunaga, hayatının son yıllarında neredeyse delirmişti. Her zaman kibirli, dik kafalı, zalim, inatçı ve kaprisli biriydi ve bu özellikleri, yaşlandıkça daha da kötüleşti. Japon Budistler, işlediği vahşetten, özellikle Enryakuji'deki katliamdan dehşete düştüler. Bu olaydan sonra siyasete ve hayır işlerine karışmaktan tamamen çekildiler ve bu alanlara bir daha asla girmediler[20].

Bu zayıf merkezi hükümet altında, yerel valiler giderek başbakandan bağımsız hale geldi. İlgili illerdeki merkezi hükümetin temsilcilerinden ziyade vilayet kralları gibi davrandılar. Tapınaklar için denetledikleri tarım arazilerini, cenaze törenlerinin yürütme organları olarak hizmet etmeye indirgenmiş kendi toprakları olarak görmeye başladılar. Çoğu çağdaş Japon'un ateist ve dinsiz olduğu gerçeği, kısmen, Japon tarihinin başlarında bu korkulan, radikal biçimde ateist rasyonalist tiranın ortaya çıkışına atfedilebilir. Bununla birlikte, çağdaş Japonların Buda'nın kurtuluşları olduğunu hissedip hissetmedikleri şüpheli olsa da, Budizm halk temelli bir din olmaya devam ediyor.

Japon Budizminin tüm tarihine bakıldığında, din en çok Nara (710-794) ve Kamakura dönemlerinde (1192-1333) gelişti. Daha önce bahsedildiği gibi, Budizm'i Japonya'ya getiren yönetici sınıf olduğundan, Budizm halk üzerinde yönetimi sürdürmenin bir aracı olarak kullanıldı; sonuç olarak, yalnızca bireylerin mutluluğu ya da sefaleti ile değil, daha çok devletin refahı ile çok daha büyük ölçüde ilgilendi. Bu durum, özellikle Nara dönemi Budizmi için geçerlidir. Buna karşılık, Kamakura döneminde, sürekli ölümle karşı karşıya kalan ve hayatta kalmak için düşmanlarını öldürmek zorunda kalan samurayların yükselişi ile bu savaşçıların Budizm'e güçlü bir ilgi göstermeleri doğaldı. Kamakura döneminin en sıra dışı karakterlerinden biri Shinran'dı. Shinran, kendisini büyüden tamamen ayıran, üyelerinin evlenmesine izin veren ve yaşam tarzları esasen laik olan bir dini tarikat kurdu. Bu, Shinran (Jodo Shinshu True Pure Land veya Ikko Sect) tarafından kurulan mezhebin başarısına, halk arasında çok yaygın bir şekilde yayılmasına yol açtı. Aynı zamanda, kalıtsal rahipliğin statüsü değişti ve giderek daha fazla bir aristokrasi ve nihayetinde büyük feodal güçlerden biri haline geldi. İlk bakışta, Budizm'in sekülerleştirilmiş bir biçimi olarak Gerçek Saf Toprak Tarikatı, Hıristiyanlık alanındaki Protestan mezheplerine tekabül ediyor gibi görünse de, kötülüğe veya halkın kurtuluşu için ne sosyal reform arzusuna ne de şiddetli bir öfkeye sahipti. Rahiplik, dünyevi nüfuz mücadelesinin bir sonucu olarak feodal bir güce dönüştü ve liderleri, tarikatın taraftarlarının katkılarıyla kendilerini abartılı, aristokratik bir yaşam tarzına kaptırdılar. Ikko tarikatı Nobunaga tarafından bastırıldı.

IV

Yedinci yüzyılda kurulan ideolojilerin toplumsal eğilimi Japonya'da günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Genel olarak söyleyebiliriz ki, Batılılaşmanın etkisinden sonra bile hükümette Konfüçyüsçülük, imparatorluk ailesinde Şintoizm ve halk arasında Budizm hâlâ hakimdir. Ancak, Taika Reformu ile kurulan güçlü anayasal devlet sistemi uzun ömürlü olmadı ve bürokrasinin merkezi örgütlenmesi yavaş yavaş kabuğuna çekildi.

Japon hükümetinin, önemli uzun vadeli kültürel faydalar sağlamasına rağmen, Prens Naka no Oe'nin birliklerinin Kore'deki kesin yenilgisinden ciddi şekilde zarar gördüğünü yukarıda

20 Soka Gakkai'nin kökenleri açıkça Budizm'in Nichiren mezhebine dayanıyor ve şimdi siyasete açık bir ilgi duyuyor. Bununla birlikte, Meiji Devrimi'nden bu yana geliştirilen dinlerin davranışı, geleneksel Budist mezheplerinden oldukça farklı bir kategoridedir.

belirtmiştik. Zayıflayan hükümet, güçlenen önde gelen ailelere karşı mücadele etmek ve hatta onlara ciddi tavizler vermek zorunda kaldı. Seçkin ailelerin erkek çocuklarına, sıradan ailelerin erkek çocuklarına kıyasla bir göreve atanma veya terfi konusunda ayrıcalıklı muamele yapıldı ve soylular hükümette önemli görevlerde bulundular. Reformist hükümet, başlangıçtaki ilerici konumundan önemli ölçüde geri çekilmek zorunda kaldı.

Bu zayıf merkezi hükümet yönetiminde, yerel valiler zamanla başbakandan bağımsız hale geldi. İllerde merkezi hükümetin temsilcilerinden ziyade vilayet kralları gibi davrandılar. Devlet adına denetledikleri tarım alanlarını kendi toprakları olarak görmeye başladılar. Üstelik, Taika Reformundan sonra bile, çorak araziler, dağlar ve ormanlar devlet mülkiyetinin dışında kaldı. 723'te hükümet, soylularla bir uzlaşma içinde, geri kazanılan ve ekilen bu arazinin herhangi birinin, yaşarken geliştiricilere ait olabileceği konusunda anlaştılar. 743'te bu ömür boyu sahiplik, kalıcı mülkiyete dönüştürüldü. Böylece, soylular yerel vali olmak için oldukça motive oldular. Islah ve ağaçlandırma yoluyla topraklarını artırdılar ve büyük toprak sahipleri oldular. Bu yeni özel tarım arazilerindeki işçiler, toprak sahiplerinin hizmetlileri olarak kabul edildi. Böylece Shotoku Taishi tarafından yaratılan merkezi bürokratik hükümet sistemi sekizinci yüzyılda çökmeye başladı ve onun yerini on altıncı yüzyılda Nobunaga dönemine kadar süren malikane feodalizminin prefeodal kalıtsal malikane sistemi aldı. Taika döneminde çıkarılan kanunlar ve ahlak kuralları resmi olarak hâlâ geçerli olsa da, aslında etkisiz ve büyük ölçüde gösterişten ibaret idiler.

Tarihçiler, malikane feodalizminin on ikinci yüzyılın sonlarında ve on üçüncü yüzyılın başlarında ortaya çıktığını düşünüyorlar. 1185'te, o zamana kadar sarayda ezici bir güce sahip olan ve büyük ölçüde kendi yöntemlerine sahip olan Taira klanının çöküşü gerçekleşti. Minamoto tarafından düşürüldüler. Hem Taira hem de Minamoto, imparatorluk ailesinin yan dallarıydı; Fujiwara ailesinin dokuzuncu yüzyıldan itibaren hükümeti kontrol etmesiyle, eyaletlere yerel valiler olarak gitmiş olan adamlardı. Görev süreleri sona erdiğinde Kyoto'ya dönmeyerek oraya yerleşmişler ve güçlü taşralı aileler haline gelmişlerdi. İlk iktidara gelen ve Fujiwara ailesinin düşüşünü sağlayan Taira klanıydı; sonradan Minamoto tarafından düşürüldüler. Minamoto ve Taira'nın yanı sıra başka birçok güçlü taşralı aile de vardı. Bu aileler kendi özel arazilerini ve kontrolleri altındaki kamu arazilerini merkezi hükümetten ve diğer güçlerden korumak için askeri güç ve savaşçı çeteleri oluşturdular. Bu ailelerden birinin reisi bölgenin efendisi (ryoshu), akrabaları yönetici konsey ve onun kontrolü altındaki çiftçiler askerler oldu. İlk başta merkezdeki asiller, bu savaşçı çetelerini kendi kişiliklerini ve mülklerini korumak için kullandı, ancak sonunda savaşçıların kontrolü altında tam tersi oldu.

Taira'nın düşüşü sırasında Minamoto klanının şefi Minamoto Yoritomo (1147-1199) idi. Gerçek etki alanı Kanto bölgesiydi, ancak Taira'nın düşmesinden sonra daha önce kontrol ettikleri bölgeyi ulusal bir nüfuz haline getirmek için ilhak etti. Yoritomo'nun hükümeti başlangıçta bu bölgenin kontrolü için tamamen özel bir yönetimdi ve siyaseti Minamoto klanının iç meselelerinden başka bir şey değildi. Ülke bir bütün olarak Taika Reformu'ndan bu yana hakim olan sisteme tabi olmaya eskisi gibi devam etti. Taira, Fujiwara ailesinin düşüşünü sağladığında, merkezi hükümetin tüm önemli ofislerini tekellerine alarak Kyoto'da kaldılar, ancak Minamoto Yoritomo, Kamakura'yı kendi kişisel Kanto bölgesinde bırakmadı. Kyoto'da merkezi hükümet ve Kamakura'da Minamoto'nun kendi aile işlerinin idaresi için bir mekanizma vardı, ancak 1192'de Yoritomo, Sei-i Taishogun'un (lit. Büyük Barbar-bastıran Generalissimo) ofisine atandığında onun hükümeti (Bakufu veya askeri hükümet olarak bilinir) kamusal bir karakter kazanmaya başladı ve kişisel birlikleri ulusal bir ordu olarak kabul edilmeye başlandı. Özel bir ordu ve özel bir hükümetle hükümdara benzetildiği için ortaya çıkan durum, Onyedi Maddeli Anayasa'nın 12. maddesine aykırıdır: "Bir ülkenin iki hükümdarı olmamalı, iki efendili bir halk da olmamalıdır.” Bununla birlikte, Yoritomo sonuna kadar İmparator'un doğrudan kontrolü altındaki bir ordunun başkomutanı olma formalitesini koruduğu ve Kyoto'da Başbakan'dan aşağıya bürokrasi (saray soyluları) İmparator'un altındaki hükümeti oluşturduğu için, bu mevcut durumun bozulması zorunlu olarak bir hükümet anlamına gelmiyordu. Bu şekilde Kamakura Bakufu (1192-1333) eski sistemi yok etmemiş, onu tanıyarak ve onun tarafından tanınarak kendi meşruiyetini sağlamıştır[21]. Bununla

21 Kamakura Bakufu'nun (Aşikaga ve Tokugawa Bakufu) yerini alan Bakufular da aynı şekilde mahkeme onayı ile mahkeme ataması ile kuruldu. Japonya'nın modern ordusunda bir paralellik görülebilir. Yaklaşık 1920'den itibaren

birlikte, pratik açıdan ne İmparator ne de hükümet Bakufu'yu (askeri) kontrol edemedi ve Bakufu salt askeri bir rolden fazlasını oynadı; askeri hükümet ve saray hükümeti birlikte yürütüldü. Böylece Yoritomo dönemiyle birlikte Japonya ikili bir hükümet dönemine girdi, ancak zaman ilerledikçe Bakufu yavaş yavaş açık hükümet ve saray da gölge bir hükümet; adından başka bir şey olmayan bir hükümet haline geldi.

Bir savaşçının liderine adanmış hizmet kavramı, herhangi bir savaşçı toplumun ahlaki kodu için esastır. Çin'de Chung'un Konfüçyüsçü erdemi (Jap. chu) kişinin kendi vicdanına ya da kendine olan sadakatine atıfta bulunur, ancak Japonya'da bu erdem bir hükümdara sadakat olarak yorumlanırdı. Büyük bir erdem olarak chu inancının Otomo Yakamochi'nin yazılarında ve Manyoshu'nun diğer şiirlerinde nasıl bulunabileceğini Giriş bölümünde zaten açıklamıştım[22]. Chu kavramının bu tür "Japonlaştırılması" hızla ilerledi. Taika rejimi, toprağın kamu mülkiyeti, bürokrasi sistemi ve 'wa (uyum) ilkesi' (Japon tarzı demokrasi) olmak üzere üç desteği üzerine kurulmuş bir anayasal rejim iken, Kamakura rejimi toprak mülkiyeti, patrimonyalizm ve 'patronaj ve hizmet ilkesi' (aslında lord ve vasal ilişkisi) olarak özel mülkiyete dayalı bir askeri rejimdi. Bu zamana kadar, mülklerdeki çiftçiler, mülkün efendisi veya taşralı bir aile için toprakta çalışmaktan kurtulmuştu; sabit bir miktar emek sağlamaları veya yerine lord vergisini ödemeleri koşuluyla, toprağı kendileri için işlemelerine artık hiçbir itiraz yoktu. Çiftçilerin bu şekilde yaşaması mülk sahibi olan lordları sayesinde mümkün hale geldi ve lordlarının kendilerinin bu şekilde, emek hizmeti ve vergiler alarak devam edebilmeleri, Yoritomo'nun onların toprak haklarını teyit etmesinden kaynaklanıyordu. Her toprak sahibi efendinin açısından bakıldığında, Shogun rolünde Yoritomo, bir kamu arazisi mülkiyet sistemi içinde arazinin özel mülkiyeti sisteminin koruyucusundan daha az değildi. Malikanelerdeki köylüler, efendilerinden aldıkları lütufları, efendileri ne zaman gerekli görse kendilerini feda etmeye gönüllü olarak geri ödediler. Aynı şey toprak sahibi lordu ile Shogun arasındaki ilişki için de geçerliydi[23]. Shogun, kendisine en büyük hizmeti yapmış olan takipçilerine daha fazla özel toprak mülkiyeti vererek, himayesini kendi etki alanı içinde geniş bir alana yaymak zorunda kaldı. Japon feodal sistemi ilk olarak bu şekilde ortaya çıktı ve bu modeli takip eden Kamakura rejimi, Taika rejimiyle tamamen zıttı ve şiddetle çatışıyordu. Japonya'da ikili hükümet dönemi, yalnızca iki hükümetin var olduğu bir dönem anlamına gelmez; ülkenin, birbirinden tamamen farklı ilkelere göre hareket eden, birbirinden tamamen farklı iki hükümetin egemenliği altında iki yönlü olarak bulunduğu bir dönem anlamına gelir.

Ülke artık açıkça iki hükümdarın ve üstelik chu'nun (sadakat) en üstün erdem olduğu bir döneme girmişti. Doğal olarak, İmparator'a sadakatin Shogun'a sadakatle bağdaşmadığı ortaya çıktığında ne yapılacağı konusu bir sorundu. Aslında bu sorun, on üçüncü yüzyılın başında yazılan Heike Masalı'nın (Heike Monogatari) ana temalarından biridir. Sadakat sisteminin çelişkilerden arınmış olması için İmparator rejimi ve Shogunal rejiminin tamamen ayrı olması gerekmiyordu; onların eşitsizliği en altta ortak bir temele dayanmak zorundaydı. Sonuç olarak, Shogun'un İmparator tarafından Sei-i Taishogun unvanını alması ve Shogun'un imparatorluk hükümetinin temel ideolojisi olan Konfüçyüsçülüğe karşı herhangi bir düşmanlık göstermesi için gerekli bir formaliteydi. Her şeyden önce Shogun adaletin koruyucusu olmalıydı. Görevi yalnızca savaşçı bir lider olarak kendi topraklarında adaleti sağlamak ve adalete dayalı tarafsızlığı sağlamak değildi; İmparator tarafından tüm ülke üzerinde askeri ve polis gücü ile emanet edilen bir emperyal yetkili olarak, bir bütün olarak Japonya'da adaleti sağlamakla yükümlüydü. Cesaret, sadakat, şövalyelik, onur ve

ordu, hükümetten bağımsızlığını yalnızca İmparator'a karşı doğrudan sorumlu olarak iddia etmeye başladı ve 1930'lardan itibaren salt askeri olmaktan daha fazlası olan bir rol oynamaya başladı. Bu kez bir Bakufu'nun resmi varlığı yeniden canlandırılmadı, ancak bu dönemde Japonya'daki eğilimlerin doğru bir şekilde anlaşılması, bu dönem ikili bir hükümet dönemi olarak değerlendirilmedikçe elde edilemez.

22 Otomo ailesi eski bir savaşçı klanıydı.

23 Askerlerin ve çiftçilerin bölünmesiyle, profesyonel askerler doğal olarak bürokratikleşti. Savaşçı toplumun (Tokugawa toplumu) sonraki döneminde, 'patronaj ve hizmet ilkesi' üzerine kurulu bu lord ve vasal ilişkisi, feodal lord (daimyo) ve onun hizmetkarları arasında var olmaya devam etti, ancak bir hizmetlinin lehine oldu. efendisinden alınan makbuz, artık bir lordun hizmetlinin özel toprak mülkiyetini tanıması şeklini alamazdı; bahşedilen iyilik, efendiden sabit bir kalıtsal maaşın alınmasıydı. Ne çiftçiler, ne tüccarlar, ne de zanaatkarlar, sıradan insanların sahip olmadığı bu tür iyilikleri efendilerinden almaları karşılığında, geri ödeme şekli olarak efendilerine sadakatle hizmet verdiler.

alçakgönüllülük savaşçı erdemleri olarak kabul edildi, ancak Kamakura döneminde bu türden ideal savaşçı imajı oldukça Konfüçyüsçüydü ve Meiji döneminin Asker ve Denizcilerine İmparatorluk Emri'ndeki ideal asker imajının orijinal modeliydi.

Çiftçilik ve silahların birbirinden ayrılamadığı bu tür erken savaşçı toplumda, askerler ve köylüler arasındaki ayrım net değildi, dolayısıyla çiftçilerin de toprak sahiplerine sadakatleri gerekiyordu. Bununla birlikte, iç savaşlar çağında (1467-1567), bu tür geleneksel güçler Nobunaga'nın iyi eğitimli profesyonel birlikleri tarafından ağır bir şekilde yenildi, böylece her feodal klan içinde çiftçilik ve savaş arasında bir iş bölümü ortaya çıktı. Savaşçılardan ve çiftçilerden oluşan bu iki sınıflı toplumda, üretim sektörü daha sonra Nobunaga Hideyoshi (veya Azuchi-Momoyama) döneminde (1568-1598), el sanatlarının ve ticaretin gelişimini yansıtan çiftçiler, zanaatkarlar ve tüccarlar olmak üzere üç sınıfa ayrıldı. Nobunaga böylece malikane feodalizminin yıkımına başladı ve sınıflar arası hareketi yasaklayan kalıtsal bir kast sistemi (1591'de) kuran Hideyoshi tarafından tamamlandı[24].

Savaşçılara, çiftçilere, zanaatkarlara ve tüccarlara tahsis edilen bu sınıf ayrımı, Tokugawa (veya Edo) dönemi (1603-1867) boyunca devam etti. Tokugawa Bakufu, Konfüçyüsçülüğü destekledi ve o zamanlar Japon toplumu, etkili bir şekilde Konfüçyüsçü bir feodal sistem olarak kabul edilebilir, ancak tabakalaşması, imparator, lordlar, yüksek memurlar, beyler ve halktan oluşan orijinal Çin Konfüçyüsçü sınıf yapısından farklıydı. Tokugawa döneminin başlarında, Japon Konfüçyüsçüler durumu, savaşçı (samuray) sınıfının (imparator, lordlar, yüksek memurlar ve beylerden oluşan) Çin yönetici sınıfına karşılık geldiği, üretimle uğraşan sınıfların ise Çin halkına karşılık geldiği şeklinde yorumladılar. Konfüçyüs, "küçük adam" (yani plebler) ve kadınlar gibi okuma yazma bilmeyenleri aydınlatmakla ilgilenmediği ve kendisini okumuşlara (imparator, lordlar, yüksek memurlar ve baylar) hitap etmekle sınırladığı için, Tokugawa döneminin ilk yıllarında Konfüçyüsçü davranış kurallarının Japon çiftçiler, zanaatkarlar ve tüccarlar için geçerli olmadığı düşünülüyordu; Çinli centilmenlerin yapması gerektiği gibi kurallara sadece samurayların uyması gerekiyordu.

O günlerde samurayların sadakat, doğruluk ve edep gibi ahlaki erdemlerde üstün olmaları bekleniyordu; ahlaki eğitimleri nedeniyle yönetici sınıf olarak onur kazandılar. Ancak maddi yaşamları, özellikle alt samuraylarınki, bazen sefil bir şekilde fakirdi. Öte yandan halk, Konfüçyüsçü etik uygulamalarına ihtiyaç duymadıkları için hor görülmekteydi. Ancak kazançlarıyla kendi dünyevî menfaat ve zevklerinin peşinden gidebilirlerdi; bu nedenle çoğu ortalama samuraydan çok daha zengindi. Katolik toplumunun, her biri kendi davranış kurallarına sahip olan din adamları ve rahip olmayanlar olmak üzere iki gruba ayrılması gibi, Tokugawa toplumunun etik yükleri, eğitimli samuraylar ve eğitimsiz genel halk arasında da eşit olarak paylaşılmadı. Bir grupta Konfüçyüsçü seçkincilik, diğerinde ise neşeli ve hayat dolu bir duygu hakimdi.

Bir yanda zengin çiftçiler ve tüccarlar, diğer yanda asil ama fakir samuraylar, birbirlerinden ancak kısa bir süre için bağımsızlıklarını koruyabildiler. Samurayın daha zengin grubun mali yardımına ihtiyacı vardı. Zengin çiftçiler ve tüccarlar boş zamanlarını okuyarak ve tiyatroya giderek geçirdiler ve Konfüçyüsçülüğün yanı sıra Batı öğrenimine de ilgi göstermeye başladılar. Yavaş yavaş Konfüçyüsçü etik, samuray sınıfının tekeli olmaktan çıktı. Çiftçiler ve tüccarlar da patronlarına, dostlarına ve müşterilerine sadık olmaya çağrıldı. Tokugawa döneminin ortalarında, büyük toprak sahiplerinin ve büyük ölçekli dükkanların ortaya çıktığı, birçok insanın kiracı çiftçi, dükkan çocuğu ve hizmetçi haline geldiği belirtilmelidir. Yakında onlara, samurayların efendilerine yaptıkları gibi kendilerini efendilerine adamaları gerektiği öğretilecekti. Bushido'nun (yani samuray etiğinin) 'sekülerleşmesi' başlamıştı[25].

Bu hareketlerin Tokugawa rejiminin temel dayanaklarından biri olan kast sistemi üzerinde ciddi etkileri oldu. Halk zengin tüccarlara neredeyse samuraylar kadar saygı duymaya başladı, çünkü onlar da baş katiplerinin, tezgâhtarlarının ve hizmetçilerinin sadık hizmetine komuta ettiler. Tabii ki, resmi olarak hala samurayın altındaydılar, ama aslında yarı samuray olarak kabul ediliyorlardı; hatta

24 Meiji Devrimi'nde en ilerici bir rol oynayan Satsuma klanının, Tokugawa döneminin sonuna kadar ortaçağ malikane sistemini bir dereceye kadar tutması ilginçtir.

25 Tokugawa döneminde tüccarların ahlaki kurallarının gelişimi ile ilgili olarak bkz. Watsuji Tetsuro*, History of Japanese Ethical Thought, cilt. 2 (Iwanami Shoten, Tokyo, 1952), s. 588-624.

bazılarının bir soyadı kullanmasına ve samuray gibi bir kılıç taşımasına izin verildi. Büyük toprak sahipleri de benzer şekilde terfi ettirildi. Daha sonra samuraylar, çiftçiler, zanaatkârlar ve tüccarlar şeklinde geleneksel sınıf ayrımı gerçek önemini yitirdi ve bunun yerini nüfusun gerçekten Konfüçyüsçü olan okuryazarlar ve okuma yazma bilmeyenler şeklinde bölünmesi aldı. Samuraylar ile zengin, eğitimli çiftçiler ve tüccarlar arasında dostluk ve karşılıklı saygı gelişmeye başladı. Ancak Japon burjuvazisi, Avrupalı muadili kadar ilerici veya saldırgan değildi. Meiji Devrimi sırasında inisiyatif almaması için iş yapma özgürlüğünü elde etmek üzere hiçbir zaman hükümete karşı mücadele etmek zorunda kalmadı. Hatta bazı büyük tüccarlar gerici bir rol bile oynadılar. Bununla birlikte, üretken sektör içinde en sonunda samuraylarla aynı davranış kurallarını izleyen güçlü bir grubun ortaya çıktığını görmek çok önemlidir.
Şintoizm ve Konfüçyanizm'in etkisi nedeniyle, Japon halkı atalara tapınmaya, efendisinin yararına kendini feda etmeye ve toplumun diğer üyeleriyle uyum sağlamaya büyük değer verir. Bu nedenle Tokugawa döneminde hem sosyal hem de teknolojik yenilikler pek coşkuyla karşılanmadı; bireyler bir tüccar evinde terfi için nadiren rekabet ederdi ve işletmeler arasındaki ekonomik rekabet şiddetli değildi. Daha önce de belirtildiği gibi, tüccarların kâr peşinde koşması ille de kötü görülmemekteydi. Popüler ahlak vaizleri tutumluluğu, çileciliği ve dürüstlüğü savundular. Bununla birlikte, kâr peşinde koşmanın, kâr hırsından farklı olduğunu vurguladılar ve bu nedenle iş dünyasında adil hareket etmeyi vurguladılar. Birkaç tüccar işlerinde yenilikler yaparak zengin oldu. Bununla birlikte, bir bütün olarak toplum, Tokugawa dönemi boyunca muhafazakar, ataerkil ve bireycilik karşıtıydı. Japonlar, çağın sonunda ülkeleri ile Batı arasında büyük bir teknolojik uçurum olduğunu fark edince, değişim ihtiyacını fark ettiler ve Batı ile rekabet edebilecek bir ulusal ekonominin nasıl inşa edileceğini ciddi olarak düşündüler. Böylece Japonlar, ekonomik rekabeti, etkin yönetimi ve modern hükümeti dikkate almaya başlayan yabancı uluslarla ilgilendiler. Çin'in ezici bir şekilde üstün kültürüyle karşı karşıya kaldığında Shotoku Taishi, güçlü bir devlet yapısı inşa etmenin gerekliliğini kabul etmişti. Aynı şekilde, Tokugawa döneminin son yıllarında Batı'nın güçlü uluslarıyla karşı karşıya kalan yurtseverler, sonunda kendi ikili hükümetlerinden hangisini desteklemeleri gerektiğini tartışmaya başladılar.

İkinci Bölüm
Meiji Devrimi
I

Bu bölümde, Japonya tarihinde çok önemli bir olay olarak kabul edebileceğimiz Meiji Devrimi veya Restorasyon (1867-68) ele alınacaktır. Benim Meiji Devrimiyle ilgili yorumum, çoğu Japon tarihçi tarafından yapılan yorumdan önemli ölçüde farklıdır, ancak vurgu farklılıkları olmasına rağmen, Batı tarihçiliğinin yorumuyla pek çok ortak noktası vardır. Japonya'da geniş çapta kabul gören görüşler aşağı yukarı Marksist tarih teorisine bağlıdır, ancak ben modern Japon tarihinin, Marksist teori tarafından yeterince açıklanamayacak kadar benzersiz olduğu kanısındayım.

Tarihteki en önemli olayların belirli ana temaları vardır ve Meiji Devrimi'ninki "Batı modelinde modern bir devletin inşasının temellerini atmak"tır. Böyle bir devletin kurulması, Japon halkının en içten arzusu olmaya devam etti, ancak başarmaları o kadar zor bir hedef ki, uzak gelecekte bile bundan kaynaklanan sorunları yaşamaya devam edecekler.

Japonlar, bilim, teknoloji, eğitim, ekonomi, silahlı kuvvetler ve siyasi formların hızlı yüzeysel ve şekli batılılaşmasına rağmen, Batı standartlarında modern bir devlet inşa etme temasını manevi değil, maddi-fiziksel olarak yorumladılar ve ruhsal değişimler çok geride kaldı. Daha ziyade, wakon yosai (Batı yeteneğine sahip Japon ruhu) ifadesinin gösterdiği gibi, tepki Batılı manevi fikirlerin yoğun bir şekilde reddedilmesi olmuştur. Japonlar, kültürlerini, yaşam tarzlarını, üstün ve aşağı kesim arasındaki özel ilişkiyi ve aile yapılarını korumayı, aynı zamanda Batı ülkeleriyle karşılaştırılabilir güce sahip modern bir ulus inşa etmeyi hararetle arzuladılar. Bu arzu, geçen yüzyıl boyunca ya da Meiji Devrimi'nin arifesinde; Meiji döneminin ikinci yarısında Rusya ile savaşırken; Nazi Almanya'sının ideal olarak görüldüğü militarist dönemde; Dünya Savaşı'nda yenildikten sonra ülke harap olduğunda devam etmekteydi; ve Japonya'nın bir ekonomik dev haline geldiği bugün bile.

Elbette Batı'dakilerle mukayese edilebilir bir devlet inşa etmeye çalışmak ille de yanlış değildir ve böyle bir devletin dıştan batılılaşmış ve içsel olarak batılı olmaması, başlı başına eleştiri gerektirmez. Ancak Batı ruhunun reddedilmesinin yarattığı boşluk, fanatik bir Shinkoku-shugi'den (kelimenin tam anlamıyla, 'tanrılar ülkesi' doktrini veya ataları evreni yaratan tanrılar olan Cennetsel İmparator tarafından yönetilen Japonya'nın diğer tüm ülkelerden üstün olması gerektiği inancı), ortaya çıkan 'Batı ile karşılaştırılabilir güçlü bir ulus' başkaları için büyük bir tehdit oluşturabilir.

Daha sonra görüleceği gibi, Tokugawa döneminin ikinci yarısında, ülkede sakoku'nun (ülkenin tecrit edilmesi ve kapatılması) devam etmesi mi yoksa Japonya'nın kapılarını açması mı gerektiği (kaikoku) konusunda büyük bir tartışmanın yaşandığı bir dönemde, anakronik joi ("yabancı barbarları kov") tecritçilik tarzının savunucuları göz ardı edilebilir. Ancak, kaikoku politika destekçilerinin ilerici ve gerçekçi çoğunluğu bile gerçek anlamda enternasyonalist değildi. Ülkenin açılmasında sadece bir çare olarak ısrar ettiler. Onlar da Batı'nın "yabancı barbarların" ülkesi olduğuna inanıyorlardı; ülkeyi şimdi açmanın gerekli olduğunu, ancak Japonya'nın sonunda dünyanın altında birleşebileceği tüm ulusların güçlü lideri olacağını düşünmekteydiler[26].

Bu tür fanatik ve şovenist aşırı milliyetçilik, Meiji Devrimi'nden sonra güçten düşüş yaşadı, ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce, Japonların önderliğinde karşılıklı refahları için işbirliği yapmak üzere Doğu Asya'daki tüm halkların bir araya gelmesi gerektiğini savunarak, Büyük Doğu Asya Refah Alanının 'teolojisi' olarak yeniden canlandı. Böyle bir ideolojinin mantıklı sonucu olarak Japonya, Dünya Savaşı yenilgisi ile bir kez daha enternasyonalizmi benimsemek zorunda kaldı ve bu, Japonya'nın Batı ile karşılaştırılabilir büyük bir güç haline gelmesine neden oldu. Bununla birlikte, fanatik aşırı milliyetçilik sorununun tamamen çözüldüğü söylenemez, çünkü birçok Japon hala "Batı yeteneğine sahip Japon ruhu" fikrini onaylıyor, ancak "Japon ruhu"nun merkezinde yer alan "tanrılar ülkesi" doktrininin içerdiği anlamın üstesinden gelemiyor. Batı

26 Oka Yoshitake, Kindai Nihon Seiji Shi (Political History of Modern Japan), vol. 1 (Sobunsha, Tokyo, 1967), pp. 2957

karşısında benzer işleve sahip bir ideoloji gerekliydi ve bu doktrin, Çin'in chuka shiso; 'dünyanın merkezi olarak Çin' veya 'Orta Krallık' ideolojisine tepki olarak ortaya çıktı.
Bugün çoğu Japon, "tanrılar ülkesi” doktrinini kabul etmemektedir. Ama bir alternatif bulamamışlardır. Bu, 'Batı yeteneğine sahip Japon ruhu' kurgusunda duygusal bir boşluk bırakıyor; bu boşluğu doldurmanın bir yolu bulunmadıkça, gelecekteki uğursuz gelişmelerin olasılığı devam etmektedir.
Japonya on dokuzuncu yüzyılda Batı ile karşı karşıya geldiğinde, var olan teknoloji boşluğunu kabul etti, ancak aynı zamanda güçlü milliyetçi duyguları nedeniyle ne yazık ki 'Batılı yetenekli Japon ruhu' fikrine kapıldı. Ancak bu, daha sonra görüleceği gibi, yalnızca tarihsel bir bakış açısından doğaldı; yani, Japon tarihinin gelişimi göz önüne alındığında, oldukça kendiliğinden ortaya çıkan bir düşünme biçimidir.
Her şeyden önce teknoloji boşluğuna gelince, Japonlar, Meiji Devrimi'nden hemen önce, kendileriyle Batı arasındaki bu uçurumu birdenbire fark etmediler. Güçlü Batı'yı çok önceden biliyorlardı; 1543 gibi erken bir tarihte Japonlar, bir Portekiz ticaret gemisinden bir silah elde etmişti. Japonya o sırada savaşan bir kafa karışıklığı içindeydi; Ashikaga ailesinden Bakufu'nun (feodal askeri hükümet) kontrolü azalıyordu ve çeşitli eyaletlerin savaş lordları birbirlerine karşı savaşmaktaydı. Bu savaş döneminde galip gelmek için etkili silahlara sahip olmak hayati önem taşıyordu. Bu savaş lordlarının çoğu, Batı'nın son derece ileri bilim ve teknolojisine değişen derecelerde aşinaydı, ancak Batı ürünlerini tamamen ekonomik ithalat araçlarıyla elde etmek, imkansız değilse bile, son derece zordu. Hıristiyan misyonerler, elde edebilecekleri şeyler için önemli bir araçtı. Böylece, en başından itibaren Batı teknolojisi, Japonlara ayrılmaz bir şekilde Batılı bir ruha (Hıristiyanlık) bağlı olarak sunuldu. Bu nedenle birçok savaş lordu Hıristiyan oldu ve sonunda tüm ülkeyi fetheden, kendisi bir Hıristiyan olmasa da, Hıristiyanlığa iyilik etmiş ve Batı bilimi, teknolojisi ve silahlarından ustaca yararlanmış olan Oda Nobunaga (1533-82) idi. Daha önce Bölüm 1'de belirtildiği gibi, ateşli silah stratejisiyle kara savaşlarında avantaj elde etti ve ayrıca yüksek hızlı, hareketli bir deniz kuvveti kurdu. Üstelik, modern stratejileri, Osaka şehrini denizden ablukaya almak için toplarla donatılmış savaş gemilerini Osaka Körfezi'ne götürmeyi içeriyordu.
Nobunaga'nın, geleneksel iktidar biçimlerine sarılarak tamamen yozlaşan ve beraberinde değerli bir teknoloji getirmeyen Budizm'i başarıyla bastırırken, Hristiyanlığa karşı koruyucu ve lehte önlemler aldığından da 1. Bölüm'de bahsetmiştik. Japonya'daki Budist dünyasına sekiz yüz yıl boyunca hükmeden Hiei Dağı'ndaki Enryakuji tapınağı, o kadar dini ve laik bir otoriteye sahipti ki, daha önce hiçbir savaş lordu ona saldırmaya cesaret edememişti. Ancak Nobunaga'nın rakipleri Asakura ve Asai, Hiei Dağı'na sığındıklarında, Nobunaga dağı kuşattı. İki taraf geçici olarak barıştı, ancak ertesi yıl, Asai kuvvetlerini hareket ettirdiğinde, Nobunaga tereddüt etmeden Enryakuji tapınağına saldırı emri verdi, tüm dağı ateşle yok etti ve birçok keşişi, erkeği ve kadını katletti. Benzer şekilde, Ikko Tarikatı Ayaklanmasını bastırdığında, 20.000 müridin hepsini çarmıha gerdi. Böylece Nobunaga bir yandan Hıristiyanlığı destekliyor, Batı teknolojisine büyük saygı duyuyordu. Onun asimilasyonuna son derece hevesliydi. Öte yandan, kendisine karşı çıkan Budistleri yıkıma uğratması ve kitlesel olarak katletmesi, Budist inancında canlılık kaybına yol açtı.
Bu vahşet eylemlerine rağmen, Nobunaga, Japonya'nın ilk modern devlet adamı olarak yüksek oranda değerlendirilmelidir. Nobunaga, geleceğe dair içgörüsüyle daha uzun süre hüküm sürmüş olsaydı, Japon tarihi muhtemelen tamamen farklı bir yol boyunca gelişirdi. Ama öncelikle kişiliği ve tarihte 'erken' ortaya çıkışı nedeniyle, 1582'de hizmetlilerinden biri olan Akechi Mitsuhide tarafından öldürüldü. İkincisi, bu şekilde beklenmedik bir şekilde ülke üzerinde üstünlük kazanan başka bir hizmetli, Toyotomi Hideyoshi (1536-98) tarafından derhal öldürüldü.
Toyotomi Hideyoshi, Nobunaga'nın düşük rütbeli hizmetkarı konumundan halefi konumuna yükseldi. Nobunaga'ya kıyasla, cesur bir kişiliğe sahip olduğu düşünülmesine rağmen, Nobunaga'nın birleşme kampanyasında kendini gösteren çekingen ve muhafazakar bir hükümdardı. Hideyoshi, Nobunaga'nın ölümünden sonra iktidara gelişinin ardından ülkeyi yeniden birleştirdi ve hemen Kore'ye bir saldırı başlattı, görkemli ve cömert Osaka Kalesi'ni inşa etti ve lüks bir hayatın tadını çıkardı. Aynı zamanda Hideyoshi, Japonların yaratıcı ve öncü ruhunu caydıran çeşitli politikalar uyguladı.

İlk olarak, kendisi köylülüğün içinden çıktığı için, çiftçiler arasından ikinci bir Hideyoshi'nin ortaya çıkmasından korkuyordu. Böylece, Başbakan (kanpaku) olduğunda, çiftçilerin ve kasaba halkının tüm silahlarına el koyarak 'Kılıç Avı Fermanı'nı ilan etti. Ayrıca, kendi iyi şansının tekrarını önlemek için savaşçı, çiftçi, zanaatkar ve tüccarlardan oluşan dört sınıf arasındaki hareketi yasakladı. Böylece savaşçılar, silah bulundurma tekelini elinde bulunduran egemen sınıf haline geldiler. Aynı zamanda Hideyoshi, değerli hizmetlileri daimyo (feodal lord) görevine terfi ettirdi ve onları köklü feodal beylerin toprakları arasındaki çeşitli feodal illere yerleştirdi. Bu yeni feodal beyler ile tebaaları arasındaki ilişki, eskileri ile geleneksel olarak akrabalık ve toprak bağlarıyla iç içe geçmiş tebaaları arasındaki ilişkiden farklıydı. Bu, yeni bir lord-vassal ilişki tipine dayanan feodal yönetimin başlangıcıdır. Feodal bey, bir tayin veya rütbe indirimi nedeniyle başka bir eyalete taşındığında, köylüler değil, yalnızca kendisi ve hizmetlileri taşındı. Dolayısıyla, bu alanlarda yöneten ve yönetilen arasındaki ilişki, modern bürokratik devlettekine benzerdi. Takip eden Tokugawa dönemi boyunca feodalizm bürokrasinin daha fazla özelliğini benimsedi ve Nobunaga tarafından başlatılan bu eğilimi sağlam bir şekilde kuran kişi, Hideyoshi oldu.
İkincisi, Hideyoshi sürekli olarak Çin (Ming Hanedanlığı), Kore ve Tayvan'a karşı aktif bir duruş benimsedi, ancak Batı ile temasları hoş karşılamadı. Bu, Hideyoshi'nin Batı bilimine, teknolojisine ve medeniyetine Nobunaga'nın yaptığı kadar yüksek değer vermediği anlamına gelmez. Tam tersine, Batı'nın Doğu'yu işgalinin (İspanyollar Filipinler'i çoktan fethetmişti) Japonya'ya kadar uzanacağı ihtimali karşısında büyük bir korkuya kapılmasının nedeni tam da onlara çok büyük saygı duymasıydı. Bu nedenle 1587'de Hıristiyanlığın yayılmasını yasakladı ve 1594'te Nagazaki'deki Hıristiyanları çarmıha gerdi. Ancak bu bastırma dini değil, katı bir şekilde siyasi zemindeydi. Başka bir deyişle, zamanın Hıristiyanlığı Batı teknolojisine ayrılmaz bir şekilde bağlı olduğundan, Batı teknolojisinin yol açabileceği siyasi tehlikeleri önlemek için inancı yasaklamaya karar vermiş olması muhtemeldir.
Hideyoshi'nin ölümünün ardından, Tokugawa Ieyasu (1542-1616) 1603'te hüküm sürmeye başladı. Tokugawa ailesi, Japon yöneticilerin en temkinli ve savunmacılarıydı; Hideyoshi'nin başlattığı muhafazakar politikaları tamamladılar. İlk olarak, Tokugawa Bakufu kasıtlı olarak birincisinin ikincisini yakından izleyebileceği Tokugawa ailesinin sadık kalıtsal hükümdarlarını (fudai daimyo) Ieyasu'nun yönetimini ancak çok önemli Sekigahara savaşındaki zaferinden sonra tanıyanlar (tozama daimuo-kelimenin tam anlamıyla, 'dış lordlar') arasına yerleştirdi. Aynı zamanda katı bir kast sistemi uyguladılar ve böylece merkezi bir feodal yapı kurdular.
İkincisi, ülkeyi zaten birleştirmiş olan Tokugawa için Batı bilimi ve teknolojisi tehlikeli olmaktan başka bir şey değildi. Japonya, doğrudan bir saldırı olasılığı dışında, Batı ile ilişkilerini sürdürürse, bir taşralı feodal lordun Batı'dan güçlü silahlar elde edip Tokugawa ailesine saldırma ihtimalinin olduğu sonucuna vardılar. Bu nedenle, Tokugawa'nın hakimiyetini korumak için silah ithalatı yarışında kalıcı bir liderliği sürdürmesi gerekiyordu. Ancak o dönemde ulaşımın durumu düşünüldüğünde, Tokugawa'nın başkenti Edo (şimdiki Tokyo) pek avantajlı sayılmazdı. Aslında, coğrafi üstünlüğe sahip olan, Japonya'nın ana adasının batı ucu (Choshu), Kyushu'nun batı ve güney kıyıları (Nagasaki ve Satsuma) ya da Şikoku'nun (Tosa) güney kıyısı gibi sınır bölgeleriydi. Bu nedenle Tokugawa, Batı ülkeleriyle olan tüm ilişkileri yasaklamayı uygun gördü. Ayrıca, bir daimyo'nun yabancı bir doktrine bağlılığının Bakufu'ya bağlılıktan önce gelmesinden korkuyorlardı. Böylece Hıristiyanlığı giderek daha fazla bastırdılar ve ticareti sınırlandırdılar ve nihayet 1639'da, Hollandalı tüccarlar dışında, sakoku (kapatma veya tecrit) politikasını uygulayıp tüm Batılıların girişini yasakladılar. Uluslararası ticaret, daha sonra Nagazaki'deki Bakufu tarafından tamamen kontrol altına alındı. İnzivaya çekilme kuralının tek istisnası, Katolik değil Protestan olduğu gerekçesiyle, Nagazaki'deki küçük Deshima adasında Bakufu'nun sıkı kontrolü altında ticaret yapmasına izin verilen Hollanda idi[27].

27 Tecrit politikası, Hollandalılar tarafından Bakufu'ya dayatılan bir şey olarak da değerlendirilebilir. Hollanda sadece Portekiz'i Japonya ticaretinden dışlamayı değil, aynı zamanda o sırada bölgede aktif olan Japonların ticaret faaliyetlerini durdurarak Güneydoğu Asya ile ticareti tekelleştirmeyi de istiyordu. Hollanda ısrarla Portekizlileri Bakufu'ya kötüledi. İnziva kararı haberi açıklandığında, Batavia'daki Hollanda Genel Valisinin kutlama için büyük bir parti düzenlediği söyleniyor. Örneğin bkz. Iwao Seiichi, Sakoku (Gizlilik), cilt. 14, Nihon no Rekishi (Japonya Tarihi) (Chuo* Koronsha*, 1974). Ayrıca bkz. Hayashi Yujiro, Watakushi no Seijuku Shakai Ron (A Personal View

II

Bu tecrit, 1859'da Tokugawa Bakufu'nun Kanagawa, Nagasaki ve Hakodate limanlarını Rusya, İngiltere, Fransa, Hollanda ve Amerika Birleşik Devletleri'ne açmayı taahhüt etmesine kadar 220 yıl sürdü. Bu izolasyon döneminde, Bakufu başlangıçta sınıf sistemini güçlendirdi ve merkezi feodal yapıyı güvenli bir şekilde kurdu. Eyalet feodal beyleri üzerindeki kontrollerini güçlendirmek için, Bakufu 1635'te sankin kotai (alternatif katılım) sistemini uygulamaya koydu, bu sayede lordlar her yıl veya her iki yılda bir görev gereği başkentte birkaç ay boyunca ikamet etmek zorunda kaldılar. Tımarın Edo'ya uzaklığı, fudai mi tozama mı olduğu gibi faktörlere bağlı olarak ikamet süresinin uzunluğu değişmekteydi. Topraklarına döndüklerinde, eşlerini ve çocuklarını Bakufu'nun rehineleri olarak geride bırakmak zorunda kaldılar. Bir yandan, bu sistem feodal beyler üzerinde muazzam bir mali baskı yaratarak, onları merkezden bağımsızlık için planlar yapmak üzere yeterli askeri gücü biriktiremez hale getirdi. Öte yandan, ülke çapında bir yol ağının örgütlenmesine yol açmış ve bir ulus devletin yaratılmasının temellerini oluşturmuştur. Japonya, Meiji Devrimi'nden hemen sonra modern, birleşik bir ulus devlet kurabildi, çünkü 200 küsur yıllık tecrit sırasında iç iletişim ve değiş tokuş, Japonya'nın bir bütün olarak tek bir topluluk olması için gerekli olan kuruluş çalışmasının neredeyse tamamlanmasıyla sonuçlanmıştı; yani, dilin standardizasyonu, çeşitli illerdeki insanlar tarafından benzer düşünce ve hareket tarzlarının kabulü ve bunun sonucunda sosyal kural ve geleneklerdeki benzerlik vb.

Dahası, Japon kapitalizmi, daha sonra görüleceği gibi, benzersiz bir biçim almış olsa da, başlangıçtan itibaren aşağı yukarı bir piyasa ekonomisi olarak işlev görebiliyordu. Bunun nedeni, Tokugawa feodal sistemi altında, 'alternatif katılım' sistemi nedeniyle illerde kale kasabalarının gelişmesi ve karayolları boyunca pazarlar ve aktarma istasyonu topluluklarının açılmasıydı. Tokugawa döneminin (1850-68) son yirmi yılında, Edo (Tokyo) zaten bir milyondan fazla nüfusuyla Londra kadar büyüktü. Osaka ve Kyoto'da sırasıyla 300.000 ve 200.000 kişi vardı ve Nagoya ve Kanazawa'nın her biri yaklaşık 100 bin nüfus içeriyordu. Hiroşima, Sendai, Wakayama, Kagoshima, Sakai ve Nagazaki gibi birçok başka yerde de kasabalar ve kentsel topluluklar kurulmuştu. Bunu, 1850'lerde Marx'ın Büyük Britanya'daki mevcut kentleşme durumuna ilişkin şu açıklamasıyla karşılaştırdığımızda, Japonya'nın Tokugawa döneminde nispeten çok ileri bir gelişme aşamasında olduğunu görürüz: "Londra dışında, başlangıçta 19. yüzyılda İngiltere'de 100.000 nüfuslu tek bir kasaba yoktu. Sadece beşinde 50.000'den fazla vardı. Şimdi nüfusu 50.000'den fazla olan 28 kasaba var."[28]

İzolasyon, ayrıca iç endüstriler için bir koruma işlevi gördü. Japon tarım ve sanayisinin Batılı ülkelerinkiyle karşılaştırılması, Japonya'nın o zamanlar madencilik ve tarımda karşılaştırmalı bir üstünlüğe sahip olduğunu açıkça göstermektedir[29]. Bu malları ülke içinde üretmektense, bu konularda uzmanlaşmak ve ürünlerini yabancı mamul mallarla değiştirmek onun için daha faydalı olurdu. Bu nedenle, Japonya ile Batı arasında serbest ticarete izin verilmiş olsaydı, Japon el sanatları imalat sanayileri silinebilirdi. Böylece bu izolasyonist politika, Tokugawa ekonomisinin birincil endüstrilerde uzmanlaşmasını engelledi ve ilkel düzeyde de olsa imalat endüstrilerini sürdürmesine izin verdi. Meiji hükümeti Japonya'yı sanayileştirmeyi başardı, bu başarı kısmen Bakufu'nun Tokugawa döneminin sonraki yıllarında barut, tersaneler ve diğer Batı tarzı fabrikaların üretimi için atölyelere sahip olmasından kaynaklanıyordu ve ardından Batı tarzı fabrikaların gelişimi de Tokugawa dönemi boyunca el sanatları becerilerinin korunması nedeniyle oldu. Japonya'nın zanaat endüstrilerini Batı'nın ihracat saldırısından korumak ve Japonya'nın salt bir tarım ülkesi haline gelmesini önlemek için uygun bir koruyucu ticaret politikası uygulanmalıydı ve

---

of the Mature Society) (Sangyo* Noritsu* Daigaku Shuppanbu, 1981). 1637-38'de Hıristiyanların Shimabara İsyanı'nın, ülkenin 1639'da tamamen kapatılmasının doğrudan nedeni olduğuna inananlar var, ancak ulusal izolasyona yönelik eğilim, ayaklanmadan önce bile çok belirgindi.

28 K. Marx, Capital (Progress Publishers, Moscow, 1965), pp. 660-1

29 İnzivaya çekilmeden önce Japonya İspanya, Portekiz'den ithal etmişti. Silah, barut, yünlü kumaş, halı, ham ipek, ipekli eşya ve şeker gibi Hollanda ve İngiltere malları. Karşılığında gümüş, bakır, demir, pirinç, buğday, buğday unu ve fasulye gibi malları ihraç etmişti. Bu emtialar, Japonya'nın o sırada hangi endüstrilerde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu gösteriyor.

Tokugawa Bakufu, ulusal bir içe kapalı politika izleyerek, bilinçsizce, mükemmel bir koruyucu ticaret politikası uygulamıştı. Bu nedenle, Tokugawa döneminin izolasyonu sayesinde Meiji hükümeti, iktidarı ele geçirdikten hemen sonra ulusal zenginlik ve güçlü silahlı kuvvetler peşinde koşan politikalarını uygulayabildi[30].

Tokugawa Bakufu hükümeti askeri güç tarafından desteklenmesine rağmen, Batılı düşüncelerin yayılmasını bastırmanın ve yasaklamanın bir yolu olarak Çin araştırmalarını, özellikle Konfüçyüsçülüğü teşvik etti. 200 yılı aşkın bir süredir devam eden bu eğitim politikasının en az üç olumlu etkisi oldu. Birincisi, Konfüçyüsçülük, bir dinden ziyade bir felsefe olarak, Japonya'daki Şintoizm veya Budizm ile hiçbir zaman ciddi bir çatışma içinde olmamıştır. Bu nedenle Şintoistler ve Budistler ve hatta Hıristiyanlar Konfüçyüsçülükten güçlü bir şekilde etkilenmiştir. 200 yılı aşan bu tecrit döneminde tüm ulusun Konfüçyüsçü düşünce tarzıyla yetiştirildiği gerçeği küçümsenmemelidir. Aslında, Japonlar etik olsalar da doğası gereği dinsiz olduklarından, bunun çok büyük bir öneme sahip olduğunu hemen anlayabiliriz. Bu dönemde, Japonların yavaş yavaş beyinleri yıkandı ve Konfüçyüsçü eğitimleriyle belirli bir insan tipine dönüştürüldü. Tokugawa döneminin sonunda ülke dışa açıldığında, Japonlar, Batılıların gözünde belirli kendine has özelliklerle ayırt ediliyormuş gibi görünüyordu; yani hepsi samuray tipi beylerdi.

İkincisi, Konfüçyüsçülüğün entelektüel ve akılcı olması Japonya için bir şanstı. Tasavvuf, büyü, sihir ve hayaletleri reddeder. Bununla birlikte, Avrupa'da modern bilimin gelişimi yavaştı. Galileo Galilei ve Nicolaus Copernicus muazzam zorluklarla karşılaştılar ve ancak daha sonra bilim geniş çapta kabul görmeye başladı. Modern fiziğin babası Sir Isaac Newton, bilimsel araştırma yapmanın yanı sıra simya okudu. Bununla birlikte, Japonya'da, Batı bilimlerinin cesur bilim adamlarından farklı olarak büyük bir acı çekmeden köklerini derinden ve hızlı bir şekilde bulabilmeleri, tamamen Konfüçyüsçülüğün entelektüelizmi sayesinde olmuştur[31].

Üçüncüsü, 200 yıllık bürokratik kontrolün geçmişine karşı Konfüçyüsçü eğitim, Tokugawa döneminin sonunda savaşçıları verimli bürokratlar olmaları için eğitmişti. Ayrıca modern bir ordunun askerlerinin veya modern bir fabrikadaki işçilerin ihtiyaç duyduğu disiplinle kendilerini donatmışlar, böylece modern bir askeri örgütlenmenin ve modern bir fabrika sisteminin başlamasını kolaylaştırmışlardır. Bu iyi eğitilmiş samuraylar olmadan Japonya, Meiji Devrimi'nden bu kadar kısa bir süre sonra ne modern bir hükümet kurabilirdi ne de 'güçlü ordusu olan zengin ülke' politikasını uygulayabilirdi. Tokugawa döneminin modern Japonya'nın ortaya çıkışında oynadığı rolü küçümsememek gerekir.

Hıristiyanlığı bastırma ve yasaklama politikalarının bir parçası olarak, Tokugawa Bakufu sadece Konfüçyüsçülüğü değil, genel olarak Çin öğrenimini de teşvik etti. Sınıf sisteminin kurulmasıyla birlikte, üç üretken çiftçi, zanaatkar ve tüccar sınıfı, egemen savaşçı sınıfına ekonomik destek sağlamak zorunda kaldı. Tokugawa döneminin başlarında Bakufu, Konfüçyüsçülüğün onları bu yükü taşımaya ikna etme amacına çok iyi hizmet edeceğine inanıyordu. Konfüçyüs'ün kendisi, feodalizm döneminde doğmuş olmasına rağmen, şehir devleti rejiminin eski altın çağına dönerek her zaman, savaşan devletlere bölünmüş çağdaş sistemin nasıl daha gelişmiş, merkezi bir bürokratik biçime dönüştürülebileceğini düşünürken, o günlerde hükümet Konfüçyüsçülüğü bir feodal statü felsefesi olarak kabul etmekteydi. Ancak Tokugawa döneminin son zamanlarında, rejimin devam eden istikrarı nedeniyle, savaşçı sınıfı artık her an savaşa hazır bir grup adam değildi; Tokugawa'nın merkezi feodal devletinde bürokratlara dönüştürülmüşlerdi. Aynı zamanda, onlar bilginin

30 İnziva, Japonya'nın başlangıç aşamasında olan sanayilerinin korunmasında kesinlikle bir rol oynamıştır, ancak bu, tecrit olmaksızın Japonya'nın zanaat endüstrilerinin kaçınılmaz olarak yok olacağı anlamına gelmez. Ancak Iwao, yukarıda bahsedilen kitabında, Japonya'nın 1619'da çok sayıda mermi ihraç ettiğine dair bir kaydın varlığından bahseder. Bu nedenle, bir tür koruyucu ticaret politikasının kısa sürede uygulanması şartıyla durum böyle olabilirdi. Tam bir inzivaya çekildiğinde, on yedinci yüzyılda bile, Meiji döneminde olduğu gibi, Japonya, ithalat endüstrilerini ustaca kendi ihracat endüstrilerine dönüştürme yeteneğine sahip olacaktı.

31 Tokugawa döneminde bazı Batılı bilim adamlarının acımasızca cezalandırıldığı, zulmedildiği veya idam edildiği doğrudur. Ancak bu olaylar, modern bilimin talep ettiği rasyonalist düşünce biçiminin bastırılması olarak değil, bu bilim adamlarının feodal klan sistemi ve izolasyoncu politika eleştirilerine yönelik saldırılar olarak görülmelidir. Japonya'da, Tokugawa döneminin son yıllarında ve İkinci Dünya Savaşı'na yol açan faşist Showa* döneminde Şintoist Taoist aşırı milliyetçilerin akılcı düşünce biçimine yönelik saldırıları dışında hiçbir zaman din ve bilim arasında ciddi bir mücadele olmamıştır. .

taşıyıcısıydılar ve küçük bir çiftçi ve kasabalı azınlığıyla birlikte aydınları oluşturmaktaydılar. Bu çiftçiler ve kasabalılar ile sanata ve bilime değer veren daha düşük seviyedeki savaşçılar arasında, sınıf farklılıklarını göz ardı eden bir değiş tokuş vardı ve bu tür aydın grupları oldukça evrensel ve hatırı sayılır bir ölçekte ortaya çıktı[32]. Ayrıca, 'alternatif katılım' sistemi, merkez ile taşra arasında çok büyük bir kültürel farklılık olmamasını sağlamıştır.

Tokugawa hükümeti, Hıristiyanlığı reddetmekle birlikte, sisteme ideolojik desteği güçlendirmek için Konfüçyüsçülüğü de teşvik etti. Ancak böyle bir kültür politikası sadece sistemi korumakla kalmayıp, aynı zamanda yapıyı yıkma etkisine de sahipti. Birincisi, Konfüçyüsçülük, 'dünyanın merkezi olarak Çin' doktrini ile ayrılmaz ve karmaşık bir şekilde ilişkilidir. Bu, Japonların ulusal bilincini harekete geçirdi ve ona karşı çıkan bir bilimin ve ideolojinin, yani kokugaku (ulusal öğrenme) ve shinkoku shiso ('tanrıların ülkesi' doktrini)'nun beklenmedik şekilde doğuşuna ve yükselişine neden oldu. İkinci olarak, Japon Konfüçyüsçülüğünde en önemli erdem olan chu (sadakat) kavramının peşine düşüldüğünde, bu kavramın Tokugawa yapısı için mutlaka bir gerekçe sağlamadığı keşfedilir. Tokugawa döneminin birçok sağcı entelektüeli, bir zamanlar Yoshida Shoin'in yaptığı gibi, sadakatlerini feodal lordlarına, feodal beyleri Shogun'a ve Shogun'un da İmparator'a borçlu olduklarını ve bu nedenle kendilerinin yalnızca İmparatora dolaylı bir bağlılıkları olduğunu düşündüler. Ve İmparator ile Shogun arasındaki ilişki artık dostane olmadığında, böyle bir sadakat zincirinin tutarlılığı bozuldu ve kişi İmparator'a veya Shogun'a sadakat arasında seçim yapmak zorunda kaldı.

Ayrıca, 'tanrılar diyarı' doktrininin gelişmesi, İmparator'un tanrılığına yapılan vurguda buna uygun bir artışla sonuçlandı. Böylece, Tokugawa sistemi siyasi krize girdiğinde, insanların İmparator merkezli bir sisteme geçişi savunduğu bir atmosfer kolayca ortaya çıktı. Tokugawa döneminin sonunda Batı'nın baskısı olmasa bile, muhtemelen er ya da geç böyle bir aşamaya ulaşılacaktı. Ancak Japonya kıyılarına doğru ilerleyen Batılı savaş gemileri, Japonları teknoloji boşluğuyla yüzleşmeye zorladı. Biraz dolambaçlı bir yoldan sonra, Batı teknolojisi ve "tanrılar diyarı" doktrini tuhaf bir şekilde birleşti ve birçok Japon entelektüeli, "Batı yeteneğine sahip Japon ruhunun" Japonya'nın izlemesi gereken yol olduğuna inanmaya başladı. Bu şekilde, Tokugawa döneminin sonraki aşamalarında Japonya, Tokugawa kültür politikasının bir ürünü olan sağa eğilimli bir entelijansiya ile donatıldı. Bu entelijansiya oldukça geniş bir ölçekte ortaya çıktı ve Japonya'nın her yerine yayıldı.

Tokugawa döneminin toplumsal yapısında entelijansiyanın yükselişinin yanı sıra dikkat çekici başka değişiklikler de olmuştur. Japonya, uzun süreli izolasyonu nedeniyle uluslararası pazardan neredeyse tamamen kopmuştu, ancak istikrar ve birleşmenin devam etmesiyle iç pazar istikrarlı bir şekilde gelişti. Sonuç olarak, tarım sektörünün bir kısmı, doğal, kendi kendine yeterli biçiminden ticari ürünler üreten, yani ticari tarıma dönüştürülmüştür. Bununla birlikte, diğer yandan, feodal beyler, 'alternatif katılım' sistemine eşlik eden muazzam harcamaları finanse etmek zorunda kaldılar ve buna ek olarak, günün üretken kapasitesine göre orantısız bir şekilde büyük üretken olmayan bir yönetici sınıf vardı. Bu, çiftçilerin aşırı vergilere tabi olduğu anlamına geliyordu. Sonuç olarak, daha yoksul köylüler topraklarından ayrılmak zorunda kaldılar ve daha da yoksullaştılar, tarımın ticarileştirilmesi yoluyla bir miktar servet elde edenler ise bu toprakları ilhak edip çiftçiliklerini büyük ölçekli ticari temelde yürüterek daha da varlıklı hale geldiler. Çiftçiler toprak sahipliklerini güçlendirdikçe, feodal beylerin toprakları üzerindeki egemenliği zayıfladı; ve böylece feodal örgütlenmenin temeli sarsıldı. Benzer şekilde, parasal bir ekonominin gelişmesiyle birlikte, yüksek faizli borç vermeyle ilgili sermaye miktarı arttı ve tüccar sınıfı da varlıklı tüccarların bir azınlığı ve küçük ölçekli tüccarların çoğunluğu olarak bölümlere ayrıldı. Aynı zamanda yönetici sınıfın düzeni bozuldu; Yoksul savaşçıların, yönetici sınıfın üyeleri olarak kendilerine yakışan yaşam standardını sürdürememekle kalmayıp, yalnızca yaşamak için ikincil bir işle meşgul olmaları gerekiyordu.

Bölünmüş sınıflardan, Meiji Devrimi'nin arkasındaki motive edici güç, varlıklı sınıflar (zengin çiftçiler ve tüccarlar) ya da mülksüzler (kiracılar ve hizmetçiler) değil, çekirdeğini düşük rütbeli savaşçıların oluşturduğu entelijansiyaydı. Tokugawa burjuvazisi, Batılı muadilinin aksine ne militan

32 Watsuji Tetsuro*, Nihon Rinri Shiso* Shi (History of Japanese Ethical Thought), vol. 2 (Iwanami Shoten, Tokyo, 1952), pp. 695-701.

ne de devrimciydi. Aslında, birçoğu Meiji Devrimi sırasında Bakufu'nun yanında yer aldı. Yoksul köylüler ve kiracılar, köylü ayaklanmaları yoluyla Bakufu'ya direnmiş olsalar da, bunlar önem ifade etmiyordu. Bakufu'yu devirmek ve yeni bir rejim kurmak için ne iradeleri ne de güçleri vardı. Zengin tüccarların ve şehirli yoksulların evlerinde çalışan hizmetçiler de benzer şekilde örgütsüzdü ve güçlerini pekiştirmekten acizdiler.

Daha önce belirtildiği gibi, Japonlar Batı bilim ve teknolojisinin yeteneklerini zaten biliyorlardı ve savaş dönemi deneyimleriyle, Bakufu dışından herhangi biri bu tür Batı ürünlerini ithal ederse, Bakufu'nun egemenliğinin derhal tehdit edileceğinin tamamen bilincindeydiler. Bu nedenle, Batı teknolojisinin ithalatının mutlak kontrolü, rejimin sürdürülmesi için hayati önem taşıyordu. Bu anlamda tecrit politikası pasif olmasına rağmen, 200 yıllık bir süre boyunca ithalatı kontrol altına almanın etkili bir yoluydu. Bu açıdan bakıldığında, tecrit, Batı kültürü ve teknolojisine aldırışsızlığı değil, ona duyulan korku ve hayranlığı ifade eder.

Tokugawa döneminin sonlarına doğru İngiltere, Rusya ve Amerika'nın ticaret ve askeri filoları Japonya'ya gelip ülkenin açılmasını talep etmeye başladıklarında, tecridin devam etmesi halinde tüm ülkenin Batı ülkelerinin saldırıları ile kuşatılmaya maruz kalacağı ortaya çıktı. Egemen sınıflar ve entelijansiya, Tokugawa Bakufu'nun merkezi feodal sistemini sürdürmek amacıyla içsel olarak tasarlanmış izolasyoncu politikanın bir dış politika olarak uygulanabilir olmadığını ve bu politikanın tam tersine, Japonya'nın yıkımına götüreceğini anladılar[33]. Böyle bir çelişki, ortodoks Marksistlerin Meiji Devrimi'nin nedeni olduğunu iddia ettikleri Japonya'daki ekonominin ve üretim kapasitesinin özerk evrimine değil, Batı ile Japonya arasındaki teknoloji uçurumunun yarattığı dış baskıya atfedilebilir. Bu nedenle, bu soruna en duyarlı tepkiyi gösteren aydınlar oldu ve içlerinde Batı'yı tanımaya yönelik büyük bir istek doğdu.

Bu teknoloji açığıyla nasıl başa çıkılacağına dair ulusal görüşün iki kampa bölünmesi hiç de şaşırtıcı değildir. İlk olarak, Batı filolarının yenilmesi ve tecridin eskisi gibi devam etmesi gerektiğini ileri süren joi (barbarları kov) argümanı vardı. İkinci olarak, böylesine güçlü bir politikanın teknoloji açığını kapatmaya yardımcı olmayacağı, bunun yerine ülkeyi boşlukla yüzleşmeye zorlayarak onu tehlikeye maruz bırakacağı konusunda ısrar eden kaikoku (ülkeyi açın) argümanı vardı; bu nedenle ülke açılmalıdır. Pratik açıdan, ilk plan intihardan başka bir şey değildi, ancak daha gerçekçi ikincisi de nihai çözüm değildi, çünkü ülkeyi açmak tek başına gerçek sorunu çözmeyecekti. O zaman, kimse doğru cevabı veremezdi ve bu nedenle olaylar, hiç kimse geleceğe dair net bir vizyona sahip olmadan gelişti. Entrikalar ve tesadüfi olaylar, olayların gidişatını etkileyerek politikanın bir o yana bir bu yana savrulmasına neden oldu; sorunlar deneme yanılma yoluyla çözülmeye çalışıldı. Başlangıçta, oldukça doğal olarak, Bakufu ve entelijansiyanın çoğu, muhafazakar 'barbarları kov' argümanını desteklediler. Meselelerle uğraşmak zorunda kalan Bakufu, daha gerçekçi olan 'ülkeyi açın' argümanına dönüp nihayet bu politikayı uygulayınca, Bakufular ile düşük rütbeli savaşçıların yoğunlaştığı yabancı karşıtı aydınlar arasındaki çatışma şiddetlendi.

Doğal olarak 'barbarları kov' teorisinin birçok versiyonu vardı. Bir uçta, Batılıları yabancı barbarlar olarak gören fanatik ve basit aşırı milliyetçiler, öte yandan, Batı'nın kapasitesini tanıyan ve ülkenin açılması gerekliliği üzerinde yeterince düşünen Yoshida Shoin (1820-59) gibi insanlar vardı. Ancak bu teoriyi, askeri ve baskıcı yolu onaylamadıkları için ileri sürmekteydiler. Batı, ülkenin açılmasını talep etmişti. (Bu nedenle, ülkenin 'barbarları kovması' konusunda anlaştılar, ancak şimdilik sadece ulusal onur uğruna; daha sonraki bir aşamada Japonya gönüllü olarak açılmalı idi.) Bu çeşitli görüşlere rağmen, 'barbarları kovma' taraftarları arasında en düşünceli olanlar bile, 'barbarları püskürttükten' sonra Batı tarafından yenildikleri takdirde meselelerle nasıl başa çıkacaklarına dair kesin bir plana sahip değillerdi. Bu nedenle, bu teorinin kendisi pervasız ve son derece güvencesizdi.

---

33 Japonya için Tokugawa döneminin son yıllarında Batı ile arasında var olan teknolojik uçurumun en ciddi yönü gemi inşa teknolojisiydi. O zamanlar Japonlar, Pasifik Savaşı'nın son safhalarında atom bombasından duydukları korkuya benzer bir muadili ile Batılıların 'Kara Gemileri'nden korkuyorlardı. Meiji Devrimi sırasında Britanya'nın yaklaşık 400 buharlı gemisinin yanı sıra buharlı trenler ve buharla çalışan diğer araçlara sahip olduğuna inanılmaktaydı; Londra bir yeraltı sistemi ile donatılmış ve Atlantik Okyanusu'nun altında bir su altı telgraf kablosu faaliyete geçmişti.

Bununla birlikte, Batılı ülkelere karşı ulusal savunma sorunu düşünüldüğünde, Japonya'yı dışsal olarak en güçlü kılacak siyasi sistemin türüyle ilgili soru ortaya çıkıyor. Entelijansiyanın çoğu, bilinçli olsun ya da olmasın, kaçınılmaz olarak bu soruyu düşünmeye sevk edildi ve sonuç olarak, mevcut Bakufu sistemi korunabilse bile, revizyondan kaçınamayacağına ikna oldu. Nelerin revize edilmesi gerekiyordu? Hiçbir revizyonun çok fazla gelişme getirmesi beklenmiyorsa, Bakufu yapısı tamamen terk edilmeli mi? Ve eğer öyleyse, onun yerine ne tür bir yeni sistem gelmeli? Entelijansiyanın bu sorulara net bir yanıtı yoktu, üstelik durumu tarafsız bir şekilde analiz etme yeteneği de yoktu.

Böyle bir cehalet, uzun tecrit döneminde Batılı bilim adamlarını bastırmış olmanın cezasıydı; Entelijansiya, sosyal-bilimsel düşünce konusunda eğitimden yoksundu. Tokugawa yapısı istikrarlı olduğunda Konfüçyüsçülük bu boşluğu doldurmuştu, ancak sistem bir kez "ulusal öğrenme" ya da "Mito tarih okulu" (yani "tanrılar ülkesi" doktrini ve "imparatorun ülkesi" doktrini) gibi Konfüçyüsçülüğün piç ürünlerinde bocalamaya başladı. 'Dünyanın merkezi olarak Çin' doktrinini taklit eden 'İmparator ülkesi' kavramı, dış politikaların kararlaştırılmasında kriter haline geldi. Örneğin, bir askeri stratejist olarak Japonya ile Batı arasındaki teknoloji uçurumunun çok iyi farkında olan, ancak milliyetçi duyguları nedeniyle 'barbarları kov' fikrinin destekçisi olmaya devam eden Yoshida Shoin, son günlerinde Mito tarih okulunun etkisi altında 'İmparatorun ülkesi' doktrininin tamamen fanatik bir savunucusuna dönüştü. Kendini tek haklı argüman olarak kabul eden ve sadakat standardını öne çıkaran fanatik "İmparatorun ülkesi" ideolojisi, "barbarları kov" argümanı ile birleştirildiğinden, sonuç gerçekten de tehdit ediciydi. Ulusal eğitimin veya Mito tarih okulunun etkisi altında olan ikinci argümanın savunucularının çoğu, mevcut sistemin İmparator merkezli bir sistemle değiştirilmesi gerektiğini belirsiz bir şekilde düşünmek dışında, belirli bir siyasi doktrini sürdürmedi. Dış ilişkiler ve ulusal savunma sorunlarına tarafsız ve analitik bir gözle bakamadılar. Bunun yerine, her şey 'büyük görev' veya 'haklı argüman' gibi öznel bakış açısıyla değerlendirildi. Dolayısıyla, bu sağcı ideolojinin ülkeyi yoldan çıkarma olasılığı, İkinci Dünya Savaşı sırasındaki kadar büyüktü.

Ayrıca, karşıt 'ülkeyi açın' argümanı, 'barbarları kovun' argümanının tersinden başka bir şey değildi ve mantıksal temeli yoktu. 'Barbarları kovun' destekçileri arasında sert ve yumuşak yanlar olduğu gibi, 'ülkeyi açın' argümanının da çeşitli versiyonları vardı. 'Sürgün' okulunun 'yabancı barbarlar' fraksiyonunun aksine, Batı'nın kesinlikle barbar olduğunu, ancak askeri güçleri göz önüne alındığında, Japonya'nın 'açılmak'tan başka seçeneği olmadığını iddia eden buna karşılık gelen 'teslimiyet' fraksiyonu vardı. Sonra, 'şimdilik ihraç et, sonra aç' fraksiyonuna tekabül eden 'şimdilik aç, barbarları sonra püskürt' fraksiyonu vardı; yani, askeri güç farkı nedeniyle açılmanın kaçınılmaz olduğunu hisseden, ancak daha sonra Japonya kendini güçlendirmeye çalışmalı ve yeterince güçlü olduğunda 'barbarları' kovmalı ve eski izolasyoncu günlere geri dönmeli diye düşünenler bulunmaktaydı. Bu şekilde, her iki argüman arasında sayısız varyasyon vardı ve sadece versiyonlar arasındaki ayrım belirsiz olmakla kalmadı, aynı zamanda 'kovma' ve 'açma' argümanları arasındaki sınır çizgisi de o kadar belirgin değildi. Ayrıca, hiç kimse belirli bir fraksiyonu savunmak için mantıklı bir argüman geliştirememekte; sadece duygulara hitap edebilmekteydi. Bu nedenle, bir bireyin argümanı sıklıkla belirsizlik sergilemekte ya da duygusal olarak 'kovma' argümanını desteklemekteydi, ancak pratik bir politika olarak 'ülkeyi açmayı' savunuyorlardı. Bireylerin durumu bu olduğu için, sözcülerinin kim olduğuna bağlı olarak klanlar, Bakufu veya imparatorluk sarayı gibi kurumlarda daha da fazla görüş farklılığı vardı. Bir klan, yaklaşık olarak aynı zamanda düzenlenen iki ayrı konferansa iki temsilci gönderdi; bu, klanın iki konferansta iki karşıt görüşü savunmasıyla sonuçlandı. Dolayısıyla, bu 'kovma'ya karşı 'açma' konusuna ilişkin ulusal kanaatin kayması tamamen bulanıklaştı ve tesadüfi gelişmelerden etkilenerek düzensiz seyrine devam etti.

Bu koşullar altında, 'açma' politikasının bir savunucusu olan Ii Naosuke, Bakufu'nun Başbakanı oldu; yalnızca önceden imparatorluk onayı olmaksızın ticari anlaşmalar yapmakla kalmadı, aynı zamanda önlemlerine karşı çıkan feodal beyleri ev hapsine aldı ve Ansei'nin Büyük Arınması'nda imparator yanlısı aydınların Bakufu karşıtı hareketini bastırdı[34]. Bu, aydınları daha sağlam bir

34 Bakufu'nun 1858'de çeşitli yabancı ülkelerle yaptığı ticari anlaşmalar aşırı derecede eşitsizdi. Antlaşmaların şartları 1872'de revizyonu mümkün kıldı ve Meiji hükümeti aynı yıl revizyon için müzakereleri başlattı; sonunda İngiltere

Bakufu karşıtı pozisyon almaya götürdü. Sonuç olarak, Ii, 1860 Sakuradamon Olayı'nda öldürüldü. Bundan sonra Bakufu daha uzlaşmacı bir yol izledi ve Choshu ve Satsuma'nın iki klanı 'birleşik Mahkeme ve Bakufu' teorisini önerdi. Bu, Tokugawa Bakufu ve Kyoto'daki İmparatorluk Mahkemesinin ulusal birlik oluşturmak için birleşmesi gerektiğini ileri sürmekteydi. Bakufu'nun veya İmparator'un kombinasyonun ana ortağı olup olmayacağı konusunda farklı iki grup vardı, ancak her iki grup için de birleşme argümanı Tokugawa yapısını korumak için bir araçtan başka bir şey değildi. Eğer meseleler bu şekilde çözülürse, 'İmparatoru onurlandırın, barbarları kovun' teorisini savunan Bakufu karşıtı aydınlar kaybedenler olacaktı.

Üst kademeler 'Saray ve Bakufu'nun birliği'ni tartışırken bile, 'barbarları kov' hareketinin alt kesimi şiddetini yoğunlaştırdı; yabancılara ve Bakufu polis memurlarına karşı bir dizi terör eylemi meydana geldi. Bu taktik başarılı oldu ve sonunda 1863'te 'Barbarları Sürme Fermanı' için imparatorluk onayı verildi. Choshu klanı Amerikan ticaret gemilerini, Fransız ve Hollanda savaş gemilerini bombaladı ve Amerikan ve Fransız filolarından gelen karşı saldırılarla karşılaştı. Satsuma klanı, Namamugi Olayı (veya Richardson Olayı) olarak adlandırılan bir olayda, öldürülen İngiliz tüccar Bay Richardson için tazminat meselesi nedeniyle İngiliz filosu tarafından da topa tutuldu. Ertesi yıl, Choshu klanı İngiltere, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri ve Hollanda'nın birleşik filoları tarafından saldırıya uğradı. Bu karşılaşmaların bir sonucu olarak, 'barbarları sınır dışı edin' argümanının savunucuları, bunun uygulanamazlığını fark ettiler ve Sir Rutherford Alcock ve Sir Harry Parkes (sırasıyla Japonya'nın birinci ve ikinci İngiliz Bakanları) ve özellikle Ernest M. Satow (bakanın resmi tercümanı, daha sonra şövalye oldu) gibi İngiliz diplomatlarla dost oldular. O andan itibaren, birincil amaçları Bakufu'yu devirmek oldu.

III

Yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin fermanın İmparator'un onayını almasının hemen ardından, Satsuma ve Aizu'dan bazıları, Kyoto'da yabancı karşıtı fraksiyonun soylularının devrilmesini getiren bir darbe başlattı. O zamanlar bu alanların her ikisi de saray ile Bakufu arasındaki birliğin savunucularıydı, ancak Aizu bölgesi, merkezi noktası Tokugawa evi olan bir birlik tasarlarken, Satsuma tarafından tasavvur edilen, odak noktası Satsuma tarafından manipüle edilen bir imparatorluk sarayı olan bir birlikti. Sonuç olarak, bu iki alanın amaçları birbiriyle neredeyse tamamen uyumlu değildi, ancak Choshu'nun Bakufu karşıtı faaliyetlerine karşı karşılıklı bir düşmanlık hissetmekteydiler. Darbeden bir yıl sonra Choshu samurayları, Kyoto'daki İmparatorluk Sarayı'nın kapılarından biri olan Hamaguri Gomon'da, nüfuzlarını yeniden kazanmak için savaşı kışkırttı, ancak bu çatışmada Choshu da yenildi.

Bakufu derhal Choshu'ya karşı cezai bir sefer düzenledi ve onu yendi, ancak bu çatışmanın bir sonucu olarak Bakufu'nun karşılaştığı sorunlar, dış politikaya dair 'ülkeyi açma' ve 'sınır dışı etme' anlaşmazlıkları ve aydınlar arasında Bakufu'ya direniş şeklinde olmaktan çıktı; sorun alan bazında iç savaşa dönüştü. Choshu'nun daimyo'sunu yenilgiye uğratmasının bir sonucu olarak Bakufu'ya bağlılığını ilan etti, ancak ertesi yıl Takasugi Shinsaku, gönüllü kuvvetlerinin başında Choshu'nun bölgesinde iç savaş başlattı ve daimyo bir zamanlar tekrar Bakufu'nun rakiplerinin saflarına geri getirildi. Bu, Bakufuyu ikinci bir Choshu seferine kışkırttı, ancak bu, Bakufu'nun yenilgisiyle sonuçlandı ve yabancı karşıtı hizip arasında Bakufu karşıtı eğilimler keskin bir şekilde alevlendi.

Satsuma'nın aldığı pozisyon, Bakufu'nun Choshu'ya karşı birinci ve ikinci seferleri arasında önemli bir değişikliğe uğradı. Satsuma ilk başta 'Saray ve Bakufu'nun birliği' planını öne sürmüş ve Sarayın

---

ve diğer ülkelerin revizyonu sadece 1892'de kabul etmelerini sağlamada başarılı oldular. Revize edilmiş anlaşmalar 1899'a kadar yürürlüğe girmedi ve Japonya'nın tarife özerkliğini tamamen geri kazanması, revizyon müzakerelerinin ilk başlatılmasından otuz dokuz yıl sonrasına kaldı. Japonya, tarife özerkliğini 1911'de tamamen geri kazandı. Bu süre zarfında Japonlar, zayıf bir ülke olmanın sefaletinin iyice farkında oldular. Meiji hükümetinin radikal 'zengin ülke, güçlü ordu' politikasını uygulama girişimlerinin arkasındaki durum buydu. Unutulmamalıdır ki, Kita Ikki ve Konoe Fumimaro tarafından formüle edilen ve Pasifik Savaşı'na yol açan barış ve dünya düzeni ile ilgili fikirlerin arka planını Japonya'daki bu gibi deneyimler oluşturdu. Her halükarda, eşitsiz anlaşmalar uyarınca Japonya'nın işletmeleri ihracat kapasitesini geliştirmeye zorlandıklarından, karşılığında devletten yeterli korumayı almaları gerekiyordu. Japon ekonomisindeki büyük ilerleme, anlaşmaların gözden geçirildiği ve kısa bir süre sonra patlak veren Birinci Dünya Savaşı'nın da bir sonucu olarak başladı.

kendisini kontrol etmeyi ve Tokugawa Bakufu'yu ve diğer klanları tabi kılmayı planlamıştı. Bu anlamda, klan başından beri Bakufu karşıtıydı, ancak Tokugawa yapısını bütünüyle ortadan kaldırmaya çalışacak kadar değildi. Başlangıçta kararsız olan Satsuma klanı, Bakufu'nun Choshu'ya karşı başarısız ikinci seferi sırasında Bakufu karşıtı tutumunu netleştirdi ve (seferden hemen önce imzalanan Satsuma Choshu anlaşmasına göre) Bakufu'nun sefer için asker gönderme emrini reddetti. Bu, elbette, Satsuma ve Choshu klanları arasındaki ilişkilerde büyük bir gelişmeye yol açtı ve Bakufu'yu devirme konusundaki karşılıklı amaçlarını doğruladı. Daha önce 'açma' politikasını savunan Satsuma ile 'kovma' argümanını öne süren Choshu arasındaki böyle bir ittifak, 'kovma' fraksiyonunun entelektüellerinin sonunda, Japonya ile Batı arasındaki teknoloji uçurumu sorununun tek gerçek çözümünün Batı ile savaşmak değil, Bakufu'yu yenmek ve güçlü, birleşik, modern bir ulus devlet kurmakta yattığının farkına vardıkları gerçeğine tanıklık ediyor.
Bu zamana kadar Bakufu'nun kendisi yurtdışına elçiler ve öğrenciler gönderiyor, Batılılaşmış bir ordu ve donanmayı donatıyor, yeteneğe dayalı olarak devlet hizmetine adam atayarak, bir tersane, demirhaneler, bir top fabrikası ve benzerlerini inşa ediyor ve genel olarak Tokugawa yapısını modernleştirmeye çabalıyordu. 'Sürücü' fraksiyonu da isteyerek yabancı ülkelerle ticaret yaptı ve Batı bilim ve teknolojisini asimile etmeye çalıştı. Ülkenin açılması ya da 'barbarların sınır dışı edilmesi' sorunu artık bir Bakufu karşıtı klan ile diğeri arasında değil, hatta Bakufu ve 'sınır dışı' fraksiyon klanları arasında da bir tartışma konusu değildi. Mesele, ya Tokugawa Bakufu yapısını (modernize edilmiş bir biçimde) korumak ya da gerçekten modern, yeni birleşik bir ulus devlet kurmak konusuna kaymıştı.
'İmparatoru onurlandırın, barbarları kovun' hizbinin entelijansiyası için, 'barbarları kovmak' kavramı artık bir sloganın ötesinde bir anlam ifade etmiyordu; benzer şekilde, zaman geçtikçe 'İmparatoru onurlandırmak' (sonno) terimi de sadece onların kampanya parolası olmaya indirgendi. Meiji Devrimi için hiçbir zaman doğru bir plan olmadı; devrimciler, deneme yanılma sürecini tekrarlayarak sorunların ve çözüm yollarının neler olduğunu öğrenmişler ve adım adım doğrulara yaklaşmışlardı. 'Sınır dışı etme' argümanının teknoloji açığının üstesinden gelmekle alakasız olduğunu ve cevabın modern, birleşik bir ulus devletin kurulması olduğunu fark ettiler; böylece Bakufu'yu devirme davasında birleştiler. Ancak modern bir devleti tam olarak neyin oluşturduğunu düşünmeye başladıklarında, hiç kimse net bir vizyona sahip değildi. Sadece, İmparatoru merkeze alan eski Japon siyasi sisteminin Japonlar için ideal olacağına dair son derece belirsiz, basit ve tehlikeli bir duygu vardı.
Savaşçıların üst tabakası, İmparator Komei'nin (1831-1866) coşkuyla yaptığı gibi, 'Saray ve Bakufu'nun birliği' argümanını desteklemişti. Bu plana göre, İmparator Japon siyasetindeki merkezi konumuna geri dönecek ve Tokugawa Bakufu değiştirilmiş bir biçimde de olsa kalacaktı. Düşük rütbeli savaşçılar ve aydınlar için böyle bir çözüm, kötülüğün ve çatışmanın kaynağının ortadan kaldırılmayacağı anlamına gelirdi, ancak İmparator'un kendisi bu birleşme planının aktif bir savunucusu olduğu için, 'İmparatoru Onurlandır' fraksiyonu devrimcileri İmparator ile çatışmaya girdi. Eylül 1866'da, aralarında Iwakura Tomomi'nin de bulunduğu yirmi iki Bakufu karşıtı saray soylusu, Saray ve Bakufu'nun birliğini engellemek için hamleler yaptı; İmparator onları kararlılıkla cezalandırarak karşılık verdi. Bir buçuk ay sonra, İmparator otuz altı yaşında aniden öldü (hemen onun sadıkları tarafından öldürüldüğü söylendi) ve yerine on altı yaşındaki İmparator Meiji geçti.
İmparator ve 'İmparatoru onurlandır' hizip devrimcileri arasında böyle bir olayın yaşanması talihsizlikti, ancak bu, bazı sadıklar için ifadenin içeriksiz bir slogan olduğunu gösteriyor. Yani, onlar İmparator'un iradesine göre hareket eden ve onun isteklerini yerine getiren sadık muhafızlar değillerdi, kendi farklı eylem programlarına sahiptiler (ayrıntıları hakkında kendileri belirsiz olsalar da) ve kendilerini İmparator'un siyasi muhalifleri olarak ifşa ettiler. 1930'larda sık sık yaşanan 15 Mayıs veya 26 Şubat Olayları gibi başarısız devrimci olaylar dizisinde, İmparator ile 1860'ların 'İmparator'u onurlandır' savunucuları arasındaki ilişki, İmparator ile ilk başta sarayda devrim yaratmaya çalışan genç sağcı subaylar arasındaki ilişkide yeniden üretildi. Özellikle 1936'daki 26 Şubat ayaklanması sırasında, İmparator çok öfkeliydi ve 'asi askerlerin tüm aceleyle bastırılması' emrini verdi. Bununla birlikte, ordu, hizipler arası çekişme peşinde ordu tasfiyelerini kullandığı sürece, kendisini gerçekten temizlemedi ve sonunda İmparator'un sağcı ordu subayları tarafından

fiilen rehin alındığı bir 'saray devrimi' oldu; ivme hız kazandı ve Japonya sonunda Pasifik Savaşı'na daldı. Meiji Devrimi sırasında da, Satsuma ve Choshu Bakufu'yu devirmek için bir imparatorluk fermanı almadan önce, İmparator Komei'nin ölümüyle sonuçlanan saray içinden direnişle yüzleşmek zorunda kaldılar.
İmparatorluk sarayındaki devrimin ardından Meiji Devrimi'nin tamamlanması iki yıldan fazla sürdü. Şogunluğun azalan egemen güçleri 1867'nin sonlarında İmparatora geri verilmesine rağmen, savaş Bakufu ve Satsuma Choshu müttefik kuvvetleri arasında devam etti. Kyoto yakınlarındaki Toba-Fushimi savaşından sonra, Edo Kalesi hızla teslim oldu ve Bakufu etkisinin Tohoku (kuzeydoğu) bölgesindeki kalan kalesi olan Aizu Kalesi düştü. Bakufu donanmasının komutan yardımcısı Enomoto Takeaki sonunda 1869 yılında Hokkaido'da teslim oldu. Meiji Devrimi'nin Honshu'nun batı ucunda, Kyushu'nun güneybatı kıyısında ve Şikoku'nun güney kıyısında, Batı ile temas için en büyük fırsatlara sahip bölgelerde başlaması ve Japonya'nın kuzeydoğusunda, temasın minimal gerçekleştiği kuzeydoğuda sona ermesi ve ayrıca galiplerin batı silahlarıyla iyice donanmış Satsuma ve Choshu klanlarının orduları olması gerçeği, devrimin doğasını çok uygun bir şekilde karakterize ediyor.. Devrimin bu coğrafi modeli, siyasi güç dengesinin Shogunluktan nasıl uzaklaştığını da gösterebilir. Devrimin iki yılı boyunca, yeni hükümet el yordamıyla yeni bir siyasi yapı aradı. Devrimcilerin, siyasi gücü İmparatora geri vermiş olan Shogun'a nasıl davranılacağı konusunda kesin planları yoktu: yani, Tokugawa'yı feodal lord konumuna indirgemek mi, Bakufu yerine bir feodal beyler konseyi kurmak mı? ve birleşik bir mahkeme ve Bakufu hükümeti kurmak; ya da alternatif olarak, Bakufu sisteminin ortadan kaldırılması ve onun doğrudan imparatorluk yönetimi altındaki modern bir yapı ile değiştirilmesi (hanseki hokan, 'alan kayıtlarının teslimi' ve haihan chiken, 'alanların kaldırılması ve illerin kurulması'); ya da dahası, İmparator yeni sistemde ne tür bir siyasi pozisyon işgal edecekti. Örneğin, mutlak bir imparator mu yoksa anayasal bir imparator mu olacak? Devrimciler zihin karışıklığı içinde kafa yordular, devrim ilerledikçe planlarını değiştirdiler ve en kötü durumlarda meseleleri yalnızca geçici olarak çözdüler.
Bu arada yeni hükümet, uyguladıkları çeşitli kararlar aldı. Ancak yeni hükümetin Kido Koin, Okubo Toshimichi, Sanjo Sanetomi ve Iwakura Tomomi gibi başlıca karakterlerinin yazışmalarının da gösterdiği gibi, yeni hükümet bu politikaları güvenle değil, her an çökebileceği bir kriz duygusuyla uygulamaya koydu[35]. Hükümet son derece aktifti ve birçoğu önceki kararları tersine çeviren ve halkı onun tutarsızlığını eleştirmeye sevk eden sayısız karar aldı.
Ancak bu sistematik olmayan yaklaşımı çok sert bir şekilde kınamamak gerekir. Unutulmamalıdır ki, yeni hükümet başlangıçta Batı'ya karşı bir savunma politikası olarak 'barbarları kov' argümanını savunan kişiler tarafından kuruldu, ancak olayların geçişi ile hatalarını anlamaya başladılar ve sonunda tek gerçek savunma politikasının Japonya'nın modernizasyonu olduğunu öğrendiler. Dolayısıyla modernleşmenin nasıl gerçekleşebileceğini düşünmemiş olmaları doğaldır. Bu noktada Japonya örneğini Rus Devrimi ile karşılaştırmak gerekir. Rusya'da sosyal bilimler yüksek bir standarda ulaşmıştı ve Devrim, ancak devrimciler Rus gelişiminin potansiyelleri hakkında rasyonel tartışmalara girdikten sonra, gerçekleştirildi. Rus devrimcilerinin aksine, Meiji meslektaşlarının tamamen cahil olduğu söylenmelidir. Bu nedenle, kaçınılmaz olarak, Meiji hükümeti birçok hata yaptı ve geriye dönüp bakıldığında, çeşitli açılardan gerici bir hükümet olduğu söylenebilir. Örneğin, yeni hükümet Bakufu'nun yabancı dinleri yasaklama politikasını devraldı ve Hıristiyanlığı yasaklayan bir bildiri yayınlayarak yabancı ülkelerden protestoları üzerine çekti. Ayrıca, 'Charter And'ın' beş maddesinin birinci maddesinde şöyle deniyordu: 'Geniş bir şekilde toplanacak bir meclis kurulacak ve Devletin bütün meseleleri kamuoyunda tartışılarak karara bağlanacaktır.' Ancak bu, modern parlamenter siyasetin kurulmasını değil, daha ziyade bir feodal beyler konseyi veya benzeri bir şeyin kurulmasını şart koşuyordu.
Bununla birlikte, bu kusurlara rağmen ve meydana geldiği dönem göz önüne alındığında, modern bir imparatorluk devletinde Meiji sisteminin, İmparatora tavsiyede bulunan bir başbakan ve nihayetinde bu başbakana verilen yetki ile başlatılması bir başarı olarak kabul edilmelidir. Meiji Devrimi'nin şekillenmesinde Batılı ülkeleri arasında Japonya ile ilişkilerde öncü rol oynayan İngiltere'nin etkisi de göz ardı edilmemelidir. Ancak Bakufu'nun son günlerindeki deneyimlerinin de

35 Oka Yoshitake op. cit., p. 90 ff

Meiji hükümetini mutlak bir imparatorluktan ziyade sınırlı bir imparatorluk sistemi arzulamasına neden olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz. Fransa, İngiltere'nin Bakufu karşıtı hiziplere verdiği desteği engellemek için Bakufu tarafına yardım etmişti, ancak hiçbir hizip, iktidar değişikliğine yol açan yıllardaki iç çatışmanın iki büyük güç arasında bir vekalet savaşına dönüşmesine izin vermedi. Bunun yerine, Sarayın Bakufu'ya karşı uzun süredir devam eden ikili siyasi yapısını kısa sürede feshettiler. İngiltere ve Fransa da uzun süreli bir iç çatışma istememiş olsalar da, bunun için bu işte payları olmalıdır.
Bazıları yukarıda tanımlandığı şekliyle Meiji Devrimi'ni aristokratik bir devrim olarak adlandırır[36]. Yüzeysel olarak bu haklı görülebilir, çünkü Devrim'in arkasındaki ana gücün, rütbelerine rağmen Tokugawa feodal sisteminin yönetici sınıfına ait olan düşük rütbeli savaşçılardan oluştuğu doğrudur; ayrıca bazı feodal beyler ve soylular önemli roller oynadılar. Ancak Meiji Devrimi'ne aristokratik ya da yukarıdan bir devrim deniyorsa, sonraki olayların yorumlanmasında büyük ölçüde karışıklığa sebep olur.
Birincisi, devrimciler kendi sınıflarına fayda sağlamak için çok az şey yaptılar. Aksine, savaşçı sınıfın ayrıcalıklarını ortadan kaldırmaya çalıştılar ve 1869'da Tokugawa döneminin karmaşık sınıf sistemini basitleştirdiler, meslek ve evlilikte evrensel seçim özgürlüğünü garanti ettiler ve 1871'de klan ağalarının egemenlik haklarına el koydular ve klan topraklarını kaldırdılar. Bu son önlemle birlikte, savaşçıların klan ağalarından almakta oldukları maaşlar artık merkezi hükümet tarafından ödeniyordu, ancak 1873'ten başlayarak bu maaşlar kademeli olarak kaldırıldı ve 1876'da tamamen kesildi. Maaşların kaldırılmasıyla, savaşçılara bono verildi; sermaye olarak bununla girişimlere başlayanların çoğu çabalarında başarısız oldu ve sonunda proletaryanın üyesi oldular.
Böylece, savaşçıların feodal ekonomik ayrıcalıkları iptal edildi. Bunun da ötesinde, 1873'te askere alma fermanı yayınlandı. Bu da savaşçıların artık ülkeyi savunma yükümlülüğünü ve onurunu tekellerine almadıkları anlamına geliyordu. Meiji hükümetinin evrensel zorunlu askerliği ilke edinen modern bir askeri sistemi benimsemesi, Meiji yapısının eski yönetici sınıfa dayanmadığının bir beyanı anlamına geliyordu ve Meiji hükümetinin ideolojisinin Tokugawa'nınkinden tamamen farklı olduğu ortaya çıktı. Dolayısıyla devrimden en çok etkilenenler savaşçı sınıf, yani aristokratlardı ve onlar bunun tamamen farkındaydılar. Memnun olmayan savaşçılar 1877 Satsuma Savaşı ile sonuçlanan devrimden sonra bile isyan etmeye devam ettiler. Böyle bir devrim aristokrat olarak adlandırılamaz. Tokugawa Keiki'nin gerçekleştirdiği ilerici reformlar başarılı olsaydı ve 'Saray ve Bakufu'nun birliği' argümanı doğrultusunda yeni bir yapı ortaya çıksaydı, o zaman buna aristokratik bir devrim demek yerinde olabilirdi; ama Meiji Devrimi gerçekte olduğu gibi değildi.
İkincisi, başka bir teori, sadıkların Meiji Devrimi aracılığıyla imparatorluk saltanatını yeniden kurmayı amaçladığını belirtir. Entelijansiyanın birçoğunun "İmparatoru onurlandır" teorisinin savunucuları olduğu ve aralarında Motoori Norinaga ve Hirata Atsutane okulunu takip eden birçok fanatik dirilişçi ve Mito tarih okulundan etkilenen sağcılar olduğu doğrudur. Aralarında en gerçekçi ve ilerici olan Yoshida Shoin bile idamından birkaç yıl önce iflah olmaz bir sağcı fanatik haline geldi. Bu ideolojilerin modernleşmeye katkıda bulunmadığı açıktır; sadece bu değil, yıkıcı etkileri bile oldu. Bu nedenle, onların savunucuları, Devrim'den sonra sempatiden uzak bir şekilde muamele gördü. Devrimden hemen sonra yeni hükümetin Din İşleri Bakanı'nı Başbakan'ın üzerine koyduğu ve 'Ulusal inanç olarak Şinto' doktrinini ilan ettiği doğrudur; Birçok Ulusal Öğrenim (Kokugaku) ve Şintoist bilim insanı yeni hükümete atandı. Ancak aşiretlerin kaldırılması ve valilik sisteminin kurulmasından sonra Din İşleri Bakanı, Başbakan'ın altına getirildi. Buna ek olarak, Şintoizmin muhafazakar doğasının yeni hükümetinkiyle uyumlu olmadığı yavaş yavaş ortaya çıktı ve 'Ulusal inanç olarak Şinto' doktrini hızla ortadan kayboldu.
Devrimde önemli bir rol oynamış olan hoşnutsuz sağcı aydınlar, yeni hükümette yeterince önemli atamalar alamamışlar ve hüsrana uğramış savaşçılarla birleşerek Saga Ayaklanması, Shinpuren Ayaklanması ve Satsuma Savaşı'nı başlatmışlardır. Hayatta kalan aşırı sağ ideoloji yeraltına indi ve altmış yıl sonra saatli bomba gibi patladı ve sonunda ülkeyi yıkıma götürdü. Meiji hükümetinin sağcı ideolojilere karşı aldığı önlemlerde daha dikkatli ve eksiksiz olmaması kesinlikle bir hataydı, ancak Meiji hükümetinin daha önce yoldaşları olan fanatik sağcı unsurları ortadan kaldırarak

36 E.g. T. C. Smith, 'Japan's Aristocratic Revolution', Imperial Japan, 1800-1945 (1973)

kendisini modern bir hükümet olarak hayata geçirebilmesi, Devrim süreci göz önüne alındığında büyük bir başarı olarak kabul edilmelidir.
Ayrıca, Devrim'in Tokugawa sistemi altında birikmiş olan ekonomik tutarsızlıkların nihai patlamasından kaynaklandığını düşünenler de var. Tokugawa döneminin ikinci yarısındaki köylü ayaklanmalarının sıklığını destekleyici kanıt olarak gösteriyorlar. Tokugawa rejiminin sonuna yaklaşırken, köylüler ve kasaba halkı tabakalarında zenginler ve fakirler arasındaki kutuplaşma yoğunlaştı. Bununla birlikte, böyle bir tutarsızlık birikiminin bir devrimin arka planının bir parçasını oluşturabileceğini, ancak bunun nedeni veya motivasyonu olamayacağını düşünüyorum. 1750'den beri, 1837'deki Oshio Heihachiro İsyanı'nda doruğa ulaşan sık sık köylü ayaklanmaları olmuştu. Bu tür ayaklanmaların sayısı incelendiğinde, Tenpo dönemi (1830-43) için yıllık ortalama 11, Man'en Bunkyu dönemi (1860-63) 8,5, Genji Keio dönemi (1864-67) 15 olarak karşımıza çıkar. Ancak Devrim'den sonra bile bu ayaklanmalar pek kontrol altında değildi; 1868-70 için ortalama 30 ve 1871-73 için 25 idi[37]. Bu rakamlar, Meiji hükümetinin yalnızca savaşçı sınıfa karşı değil, aynı zamanda köylülere karşı da güler yüzlü olmadığını gösteriyor.
Ayrıca, o dönemde genel olarak köylülerin bilinci, feodal yapının çöküşünü ve birleşik bir hükümetin kurulmasını talep edecek, planlayacak ve gerçekleştirecek kadar gelişmemişti. Nitekim, Tokugawa döneminin sonunda, iller arasında ticaret ve kültür alışverişi, dilin standardizasyonu ve halkın milliyet bilincinin geliştirilmesinde bir ulus devletin yaratılmasının ön koşulları yerine getirilmişti. Ancak bu, o dönemden önceki Japonya ile veya bazı azgelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında böyleydi ve kitlelerin ulusal bilinci henüz çok gelişmiş değildi ve çok fazla abartılmamalıdır. 'Alternatif katılım' sisteminin getirdiği dilin bu standartlaşmasına rağmen, bazı klanlar (örneğin Satsuma) kendi lehçelerinin benzersizliğini korumaya çalıştı. Üstelik sistemin bir sonucu olarak birbirine karışan sadece savaşçı sınıftı; sıradan insanlar, özellikle köylüler toprağa bağlıydı. Tokugawa döneminin ikinci yarısında kitleler arasında var olan ulusal bilinç düzeyinin bir ulus devleti kabul etmek için yeterli olduğunu, ancak halkı birleştirme amacıyla bir devrimi tasarlamak ve yürütmek için yeterince gelişmediğini düşünüyorum.
Elbette Takasugi Shinsaku'nun düzenlediği gönüllü birlikler arasında köylüler ve kasabalılar vardı ve bunlar çeşitli bölgelerde Bakufu birliklerini yenmişlerdi. Ayrıca, bu köylülerin ve kasabalıların faaliyetleri olmasaydı Meiji hükümetinin zorunlu askerlik sistemini uygulayıp uygulayamayacağı şüphelidir. Bazıları bundan dolayı kitlelerin Devrimdeki rolüne büyük önem veriyor, ancak madalyonun diğer yüzünü de düşünmek gerekir. Örneğin, 1867'de Edo Kalesi'ne yapılan saldırıya Satsuma ve Choshu dahil yirmi küsur klan katılmış ve kuzeydoğu ve Hokuriku bölgelerindeki savaşlara otuzdan fazla klan eski Bakufu'nun yanında savaşmıştı. Her iki tarafın klanları arasında yiğitçe savaşanlar Satsuma, Choshu ve Aizu'ydu; geri kalanlar neredeyse hiç savaşma ruhu göstermediler. Satsuma ve Choshu, kısmen Batı silahlarıyla yüksek düzeyde donanmış oldukları için değil, aynı zamanda diğer klanların bu kadar düşük moral sergiledikleri için kendilerini farklılaştırdılar. Ayrıca, daha önce de belirttiğim gibi, Meiji Devrimi'nin büyük ölçekli bir iç savaşa veya büyük güçler arasında bir vekalet savaşına dönüşmemesi, ilgililerin takdirine kalmıştır. Ancak böyle bir gelişme, Satsuma ve Choshu dışındaki diğer klanların Devrim ile nispeten ilgisiz olmaları gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Birçok klanın Satsuma ve Choshu kadar bilinçli olduğu ve Devrim'e Aizu kadar yoğun bir şekilde karşı çıkan klanın olduğu varsayılırsa, büyük ölçekli bir iç savaş kaçınılmaz olurdu.
Halkın bilinç düzeyinin düşük olduğu, Shimonoseki bombardımanına katılan yabancı donanmaların denizcilerinin ve olay yerinde bulunan Sir Ernest Satow'un anlattıklarıyla doğrulanmaktadır[38]. Tokugawa döneminin sonlarına doğru sınıf sistemi çözülmeye başlamıştı ve iller arasında kültür alışverişi devam ediyordu. Ancak sınıf ve klan bilinci hâlâ yaygındı; bu nedenle Choshu klanının köylülerinin ve kasaba halkının çoğunluğu, yabancı donanmalarla karşılıklı atışları Choshu savaşçıları ve filolar arasındaki yerel bir savaş olarak görüyordu; Shimonoseki Boğazı'nın karşısındaki Buzen klanı halkı da buna Choshu klanı ile yabancılar arasındaki bir savaş olarak

37 Tsuchiya Takao, Ono Michio (eds.), Meiji Shonen Nomin* Sojo* Roku (Record of Peasant Disturbances in the Early Meiji Years) (Keiso* Shobo*, 1953); also Sakamoto Taro* op. cit., pp. 404-5.
38 E. M. Satow, A Diplomat in Japan (London, 1921).

bakmaktaydı[39]. Bu durum, günün genel tavrına örnektir. Bu nedenle Meiji Devrimi'ni halk tarafından halk için yapılmış olarak düşünmek imkansızdır; seçkinler tarafından bir devrim olarak görülmelidir. Yeni hükümet kurulduktan sonra, sınıf sisteminin kısıtlamalarını hemen hafifletti ve daha sonra bunları kaldırdı, eğitim yapısını organize etti ve devlet sistemini modernize etti. Bunların hepsi uzun vadeli ulusal kalkınma ile ilgili önlemlerdi. Kısa vadeli ekonomik politikaları tam olarak başarılı değildi, bu da insanları Devrimin halk için değil, seçkinler tarafından sadece seçkinler için olduğunu düşünmeye yöneltti. Bu nedenle, Devrim'den sonra oldukça uzun bir süre, memnun olmayan unsurlar isyan etmeye devam etti, ancak Meiji hükümeti onları yendi ve uzun vadeli ulus inşa etme görevine devam etti. Böylece, iki asırlık tecritten sonra ulus, dünyanın durumuna uyanmış aydınlar başta olmak üzere, radikal modernleşme ve Batılılaşma yolunda zorunlu bir yürüyüşe başladı. Daha önce, Meiji Devrimi'nin net olarak tanımlanmış bir planı olmadığını vurgulamıştım; olaylar birçok komplikasyondan sonra gelişmiş ve tesadüfi olaylardan etkilenmiştir. Dolayısıyla, Yoshida Shoin ya da İmparator Komei Devrim'in ortasında bu kadar genç ölmemiş olsaydı, olayların gidişatı farklı şekilde gelişebilirdi diye düşünüyorum. Örneğin, son derece çalışkan ve esnek bir zihne sahip olan Yoshida Shoin, olaylar geliştikçe uygun şekilde tepki verebilirdi, ancak yaşamının son birkaç yılında 'İmparatorun ülkesi' doktrininin fanatik bir savunucusu haline gelmişti. Müritleri Meiji Devrimi'nin arkasındaki ana güç olduğundan, yaşasaydı, yeni hükümette en yüksek görevi üstlenmesi beklenebilirdi. Ve fanatik 'İmparatorun ülkesi' doktrinini desteklemeye devam etmiş olsaydı, Meiji yapısının gerçekte olduğundan daha mutlak emperyal yönetime sahip daha sağcı bir sistem olacağı düşünülebilirdi.
Başka bir örnek olarak, İmparator Komei, daha önce Bakufu'nun ülkeyi yabancılara açma politikasına karşı olmasına rağmen, 'Saray ve Bakufu'nun birliği' argümanının coşkulu bir destekçisiydi. Shogun Tokugawa Keiki ilerici olduğundan, Komei'nin İmparator olarak saltanatı ve Keiki'nin Shogun olarak saltanatı devam etseydi (aslında, görev süreleri yalnızca dört aydır çakışıyordu), problemi çözmüş olacaklardı ve Birleşik Saray ve Bakufu ile güçlü bir yönetim yapısı hayata geçirilebilirdi[40]. Eğer daha sağcı bir mutlakiyetçi sistem veya birleşik bir Bakufu ve Saraydan oluşan feodal bir yapı kurulmuş olsaydı, Japonya büyük olasılıkla ikinci bir er ya da geç devrime ihtiyaç duyacaktı. Özellikle Yoshida örneğinde bu durum, erken Meiji döneminin, erken Showa döneminin aşırı milliyetçi yıllarıyla doğrudan bağlantılı olacağı ve Japonya'nın Batı'da herhangi bir olumlu itibar elde etmeden kendini yok edebileceği anlamına gelirdi. Japon tarihinin akışını, Devrim sırasında modernleşme için iki seçkin şahsiyetin trajik ölümlerine borçlu olarak görmek ve bu nedenle ikisine şükranlarını ifade etmek, olayları çok fazla abartmak olur mu?

IV

Japon tarihini yukarıda tartışıldığı gibi İngiltere tarihiyle karşılaştırırsak ve uzunluk nedenleriyle karşılaştırmalarımız ancak önemli ölçüde basitleştirme temelinde yapılabilir, ilginç benzerlikler ve farklılıklar olduğu açıktır. Her şeyden önce, belki de İngiliz tarihinde Henry VII figürü, bir şekilde Hideyoshi ve Ieyasu ile karşılaştırılabilir; 1485'te York Hanedanı'nın son kralı III. Richard'ı yendi ve Tudor Hanedanı'nın ilk kralı oldu. Aynı zamanda, feodal soyluların hizmetinde bulunan askerlerin dağıtılmasını emretti. O zamana kadar asiller, aslında özel ordular olan, üniformalarını giyen ve armalarını taşıyan hizmetli çetelerini elinde tutuyordu, ancak VII. Henry bunu yaparak iktidarı tekeline aldı ve mutlak bir monarşiyi başlattı. Henry tarafından alınan bu tür bir önlem, Hideyoshi'nin 1588 tarihli 'Kılıç Avı' fermanına tekabül etmektedir. Hideyoshi ülkeyi birleştirmiş ve daimyo'yu az çok kendi iradesine tabi kılmıştır, bu nedenle, onunla mutlakiyetçi monarşik bir karakter ile merkezi bir feodalizmin kurulmasını sağladığı kabul edilebilir. Bununla birlikte, İngiltere'de devletin feodal karakteri mutlak egemenliğin kurulmasıyla zayıflarken, Japonya'da Hideyoshi döneminde ve Tokugawa dönemi boyunca hükümet, Kampaku veya mutlakiyetçi bir hükümdarın yetkilerine benzer yetkilerle Shogun tarafından yönetilen merkezi bir feodal sistemin

39 Oka Yoshitake, op. cit., p. 56.
40 Saray ve Shogunluk arasındaki birliğin sıkı bir savunucusu olan Shimazu Nariakira'nın ani ölümü, Meiji rejiminin kurulması için de olumlu sonuçlar verdi.

elindeydi. Bu, merkezi yönetim sistemi döneminin İngiltere'de Japonya'dakinden birkaç yüz yıl önce geldiği anlamına gelir.
İngiltere'deki mutlak monarşi, İngiliz İç Savaşı'nın (1642-1660) sonucu olarak sona erdi. Japonya'da merkezi feodalizm dönemi Meiji Devrimi ile sona erdi ve ülke daha modern siyasi yapılar dönemine girdi. Bu nedenle, Japonya'nın modern hükümeti kurması, Britanya'dakinden yaklaşık 200 yıl sonra gerçekleşti[41]. Avrupa'da, yeni deniz yollarının ve yeni kıtaların keşfedilmeye başlanması bu zamandan çok önceydi. 1445'te Afrika'daki Cape Verde ve 1486'da Ümit Burnu keşfedildi. Diğer keşifler arasında 1492'de Columbus tarafından Amerika'nın keşfi, 1498'de Vasco da Gama'nın Hindistan'a giden yolu keşfetmesi ve Cabral'ın 1500'de Brezilya'yı keşfetmesi; 1519 ve 1522 arasında Macellan dünyayı dolaştı. Yeni kıtaların bu keşifleri çoğunlukla Portekiz, İspanya ve Hollanda gibi ülkelerden gelenler tarafından yapıldı ve İngiltere oldukça gerideydi, ancak on altıncı yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngilizler de bu yeni kıtalara girişlerde olumlu bir rol oynamaya başladılar. Örneğin, 1583'te Sir Humphrey Gilbert, Newfoundland'da bir koloni kurdu ve 1584'te Sir Walter Raleigh, Virginia kolonisini kurdu. Sonra aynı zamanda İngiltere dış ticarete daha olumlu bir şekilde dahil olmaya başladı; çok sayıda ticaret şirketi kuruldu ve kraliyet ailesiyle gizli anlaşma içinde olan soylulara ve tüccarlara tekelci ticaret hakları verildi. Bu eğilim, İspanya'nın 'Yenilmez Armada'sının bozguna uğramasıyla daha da güçlendi. 1600 yılında Doğu Hindistan Şirketi kuruldu.
Buna karşılık, Japonya'da Batı Avrupa (özellikle Portekiz) ile temas, Hideyoshi ve Tokugawa'nın merkezi feodal sisteminin başlangıcından önce gelişmişti, ancak çok geçmeden Japonya, yabancı temasa tamamen kapalı bir toplum haline geldi. İçe kapanma politikası, yaklaşık 18. yüzyılın sonuna kadar bütünüyle uygulandı, ancak bundan sonra Batı Avrupa ile temaslar yeniden başladı. Daha önceki dış temas derecelerindeki farklılığa rağmen, İngiltere'nin mutlakiyetçiliği ve Japonya'nın merkezileştirilmiş feodal yapısı, dünya ile alışveriş genel olarak arttıkça çökmeye başladı. Ancak Japonya ve İngiltere'deki bu çöküşün koşulları kesinlikle farklıydı. Japonya'da Tokugawa rejimi, var olan teknolojik boşluğa atfedilebilecek dış baskının bir sonucu olarak düşürüldü; İngiltere'de onu çökerten baskı içseldi. 1642'de, İngiltere'de İç Savaş başladığında, modern bilim henüz emekleme aşamasındaydı. Kopernik, güneş merkezli teorisini yüz yıl önce formüle etmişti (1543) ve Galileo sarkacın eşzamanlılığını altmış yıl önce (1583) keşfetmişti, ancak diferansiyel ve integral hesabı, evrensel kütleçekim gibi henüz bilinmiyordu. O günlerde bile savaş gemileri vardı elbette, ancak bunlar yelkenli gemilerdi ve Japonya'yı tehdit eden buharlı gemilerin icadı hala 165 yıl sonraydı. Japonya'nın aksine İngiltere, dış baskıya dayanabilecek güçlü bir ulus devlet inşa etmek için mutlakiyetçi sistemi yıkmak üzere bir devrim başlatmadı; mutlakiyetçi yapı, hem manevi hem de ideolojik olarak kendi içinden çökmüştü.
Yukarıda bahsedildiği gibi, İspanya'nın 'Yenilmez Armadası' ile karşı karşıya geldiği zamanlardan itibaren İngiltere dış ticarete aktif olarak dahil oldu ve bunun sonucunda mutlakiyetçi monarşi ile sıkı sıkıya bağlı olan ve özel ticaret lisanslarına sahip tekelci tüccarlar, genel sanayi kapitalistleri (yün imalatçıları), küçük tüccarlar ve küçük toprak sahipleri ile çatışmaya girdi. Bunlar parlamentoyu (Avam Kamarası) kontrol ediyordu ve bu nedenle tekelci hizip ile parlamenter hizip arasında siyasi bir çatışma vardı. Ayrıca, daha küçük tüccar ve sanayicilerin ve köylülerin çoğu Püritendi ve bu nedenle çatışma aynı zamanda Püritenizm ile yerleşik kilise arasında bir çatışma haline geldi. Böylece, Püritenliğe bağlılığı, özgürlük ve insan haklarını savunan parlamenter fraksiyon, kurulu kilisenin desteğini alan, tekel ve despotizme meyleden Kralcı hizbe karşı bir devrim başlattı. Uzun bir mücadeleden sonra, mutlakiyetçi monarşinin çöküşünü getiren ve sınırlı bir monarşi (anayasal monarşi) yaratarak, parlamenter siyaseti sağlam bir şekilde kuran bir burjuva

41 Japon Marksist tarihçilerin bir fraksiyonu (Rono fraksiyonu), Meiji rejimini, mutlakiyetçilik ile dolu olsa da, modern bir rejim olarak görüyor ve Japonya'da modern hükümet döneminin doğrudan feodal dönemden (Tokugawa dönemi) sonra geldiğine inanıyor. Buna karşılık diğer büyük fraksiyon (Koza fraksiyonu) Meiji hükümetini modern (kapitalist) bir rejim olarak değil, Japonya'nın da İngiltere gibi feodalizm sona erdiğinde mutlakiyetçi bir döneme geçtiğine inanan mutlakiyetçi bir monarşi olarak görüyor. Ben şahsen Meiji hükümetini modern bir rejim olarak görüyorum ve Tokugawa dönemini mutlakiyetçi özelliklerle dolu bir feodal dönem olarak görüyorum. Tokugawa Bakufu'nun mutlakiyetçilik döneminde İngiliz monarşisinin yaptığı gibi hararetli merkantilist faaliyette bulunmadığı doğrudur. Bu, en azından kısmen tecrit politikasına bağlanmalıdır. Shogun ve feodal beylere bağlı ticari sermaye, Tokugawa döneminde önemli ölçüde büyüdü.

devrimi gerçekleşti. Bu şekilde İngiliz Devrimi, yeni bir sınıfın yükselişinden kaynaklanan bir devrimdi, ancak Meiji Devrimi gibi ülkeyi dışarıdan gelen tehditlere karşı savunmayı amaçlayan bir devrim değildi.
Nasılsa, bu tür bir devrimin bir sonucu olarak, Britanya'da modern kapitalizm başladı. Ancak modern kapitalizmin kurulabilmesi için iki tür insanın var olması gerekir, yani bir yanda sermaye biriktirmeye hevesli kapitalist, diğer yanda aralıksız çalışan işçi. İşçiler ve kapitalistler olsa bile, kapitalistler onları kamçı veya silahlarla tehdit etmedikçe, işçiler çalışmak için hiçbir girişimde bulunmazlarsa, herhangi bir artı ürün üretmelerinin hiçbir yolu yoktur. Öte yandan, işçiler düzenli bir şekilde çalışsalar bile, kapitalistler tüm artı üretimi çarçur etseler, sermaye birikimi gerçekleşemez. Sermayenin biriktirildiği ve kapitalist üretimin yıldan yıla daha büyük ölçekte gerçekleştirildiği ilerici bir ekonomik sistem anlamında modern kapitalizmi kurmak için hem kapitalistlerin hem de işçilerin doğaları gereği tutumlu olmaları gerekir.
Neyse ki, Hıristiyanlık tutumluydu. Ancak Katoliklikte, manastır hayatı günlük hayattan ayrıydı ve tutumluluk arayışı, manastırlardaki keşişler tarafından yürütülen bir şeydi. Bu şekilde, Katolik dünyasında tutumlu davranış, sıradan dünyanın dışında sadece din adamlarından istenen bir şeydi ve sıradan insanlardan tutumluluk için herhangi bir talepte bulunulmadı. Dünyada genel olarak ekonomik faaliyette bulunurken tutumlu olmaya gerek yoktu ve hatta aşırı hoşgörüye bile göz yumuldu; bu nedenle, temel dayanağı tutumlu davranış olan modern kapitalizm, Katoliklik altında gelişmedi. Modern kapitalizmin yükselişi için dini bir devrim gerekliydi; yani, tutumlu davranışın manastırdan kurtarılması, kutsal ve dünyevi arasındaki farklılığın ortadan kaldırılması ve dünya genelinde kârlı bir yaşamın tutumlu bir yaşamla kaynaşması.
Püritenlik tam da böyle bir özgürleşmeyi başardı ve bunun sonucunda işçinin "en azından çalışma saatleri boyunca, alışılmış ücretin maksimum rahatlık ve minimum çabayla nasıl kazanılabileceğine dair sürekli hesaplamalardan kurtulduğu bir durum oluştu. Emek, tam tersine, kendi içinde mutlak bir amaç, bir görevmiş gibi yapılmalıdır.'[42] Girişimciler ayrıca kâr amaçlı faaliyetlerini, Tanrı tarafından kendilerine verilen bir görevi yerine getiren bir meslek olarak görmeye başladılar. Ayrıca Püritenizmin dünyevi tutumluluğu, zevk ve tüketime karşı çıkmak anlamına geliyordu ve özellikle lüks tüketim tamamen bastırılmıştı. Bu şekilde sermayenin oluşumu tutumluluk yoluyla gerçekleştirildi; yeni sermaye daha sonra üretken bir şekilde kullanıldı ve yeni bir kâr kaynağı haline geldi. Böylece Protestanlıktan kaynaklanan dini devrim, modern girişimciyi ve kapitalisti, ciddi bir inanca sahip olan ve büyük serveti kontrol eden, ancak yine de sermaye biriktirmeye çalışan aşırı basit bir yaşamla yetinen yeni bir insan tipi yarattı.
Modern kapitalizmin bu şekilde kurulabilmesi için özel bir insan tipinin zaten var olması ve bunun için önce dini bir devrimin gelmesi gerekiyordu. Dini bir afyon olarak adlandıran ve onu aşırı derecelerde kınayan Marx bile, 'Biriktirin, biriktirin! Musa ve peygamberler budur!' Marx'ın sözlerini Weber tarzında farklı bir şekilde ifade edersek, 'Tutumlu ol, tutumlu ol! Calvin ve Peygamberler budur!' Bu, yoksunluk ruhunun olmadığı yerde kapitalizmin kurulamayacağı anlamına gelir. İngiltere'de burjuva devriminin başladığı 1642 yılı, Luther'in ölümünden yaklaşık bir yüzyıl sonra, Calvin'in ölümünden yaklaşık 80 yıl sonra ve Mayflower'ın Kuzey Amerika'ya yaptığı yolculuktan yaklaşık 20 yıl sonraydı. Öte yandan bu yıl aynı zamanda Galileo'nun ölüm ve Newton'un doğum yılıydı. Tarihsel düzen açısından önce din devrimi vardı; sonra modern kapitalizme ulaşmak için bir devrim yapıldı ve sonunda modern bilim kuruldu. Daha sonra çeşitli güçlü makineler icat edildi ve sanayi devrimi gerçekleşti. İngiltere'de 1780-1800'lerden itibaren üretken gücün sıçramalar ve sınırlarla arttığı görülebilir; 1660'ta İngiliz Devrimi'nin sona ermesinden bir asırdan fazla zaman geçti, İngiliz kapitalizmi gerçekten başladı. Kalkış koşullarını yaratmak yaklaşık yüz yıl sürmüştü.
Bu şekilde Protestanlığın (Püritanizm) yayılması ve burjuvazinin yükselişi, İngiltere'de modern kapitalizmin kurulmasının önkoşullarıydı, ancak Japonya'daki Meiji Devrimi, aynı ön koşulların yerine getirilmesinin bir sonucu olarak gerçekleşmedi. Birincisi, Japonya elbette Protestan bir ülke değildi. İkincisi, Tokugawa yönetiminin sonraki yıllarında bir ölçüde bir burjuva sınıfı ortaya

42 M. Weber (tr. Giddens), The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism (George Allen & Unwin, London, 1976), p. 61.

çıkmıştı, ancak henüz o kadar güçlü değildi ve İngiliz burjuvazisi gibi militan değildi. Birçoğu Tokugawa'nın mutlakiyetçi rejimini destekledi. Aslında, on sekizinci yüzyılda, bir ticari ahlak doktrini açıklayan Ishida Baigan (1685-1744) gibi adamlar ortaya çıkmıştı. Tutumluluk yoluyla sermaye biriktirmeyi amaçlayan tasarruf faaliyetlerinin yanı sıra para kazanma faaliyetlerinin hiçbir şekilde ahlaki açıdan temel olmadığını ileri sürmekteydiler; kâr peşinde koşmaya yönelik çabaları savunmak için konuştular ve tüccarları cesaretlendirdiler. Ancak, Tokugawa ticaretinin bu şekilde gelişmesi, içekapanık koşullarda işleyen bir iç ticaret boyunca devam etmesi, tüccarlar, genellikle dış ticaret tüccarları arasında bulunan cesarete ve macera ruhuna sahip olmadığı anlamına geliyordu. Japon tüccarlarının Tokugawa hükümetine karşı uysallık göstermeleri ve mevcut düzeni desteklemeleri oldukça doğaldı, çünkü iç ticaretin ulusal ölçekte gelişmesi için yerel statükonun korunması gerekiyordu ve hatta Tokugawa rejiminin son günlerinde bile Japon tüccarlarının gözleri dış ticaret olanaklarına zar zor açılmaktaydı.
Japonya, modern bilimden doğan şaşırtıcı tekniklerle karşı karşıya kaldığında durum buydu. Japonlar için en önemli şey, Japonya'yı bu tür teknolojilerden korumak ve Japonya'nın bağımsızlığını sağlamaktı; bu tür tekniklerin kullanımı yoluyla kişisel kazanç elde edilmesi henüz birincil endişe konusu haline gelmemişti. Ortaya çıkan soru, bir ülke olarak Japonya'nın modern teknolojinin ustalığını elde etmesi ve Batı Avrupa'nınkiler kadar güçlü bir ulus haline gelmesi durumunda Japonya'nın siyasi yapısının nasıl reforme edilmesi gerektiğiydi. Meiji Devrimi böylece daha düşük rütbeli samuraylar ve ulusal bilinç duygusuna sahip entelijansiya üyeleri tarafından gerçekleştirildi ve iç ticaretten çok az ilgilenen ama kişisel çıkarları ön planda tutan Japon burjuva sınıfının böyle bir devrimde çok geride kalması doğaldı. Sonuç olarak, ondan sonra bile, kapitalizmin arkasındaki itici güç olan kapitalist sınıf Japonya'da zayıf kaldı.
İngiliz hükümeti ve parlamenter sistem, kraliyet otoritesi ile burjuvazi arasında bir uzlaşma olarak üretildi. İngiliz kapitalist sınıfı, gelişimine içsel bir ivme kazandıran bir enerjiye sahipti, ancak Japon kapitalist sınıfının ölçeği küçüktü ve hiçbir gücü yoktu. Bu nedenle Meiji hükümeti, ya köylülerden vergi olarak toplanan paralarla ya da kağıt para basılarak elde edilen fonlarla modern fabrikalar inşa etmek zorunda kaldı. Ancak çok geçmeden, hükümet bu tür bir devlet kapitalizminin yönetimiyle artık baş edemez hale geldi, enflasyon azdırıldı ve ardından bir iflas durumu geldi. Böylece hükümet, modern fabrikalarını ucuz fiyatlarla satmak zorunda kaldı, ancak bu oldukça umutsuz politikanın oldukça beklenmedik bir sonucu olarak daha umut verici bir olasılık ortaya çıktı. Yani bu modern fabrikaları hükümetten çok ucuza satın alan adamlar bir anda büyük kapitalistler olmuşlar ve kapitalizmin ön koşullarından biri olan güçlü kapitalistlerin varlığı Japonya'da da yerine getirilmişti. Dahası, hükümete karşı olan iradeli kapitalistler değillerdi; Meiji kapitalistlerinin çoğu, varlıklarını hükümetin lütfuna borçlu olduklarından, sürekli olarak hükümetin himayesini aradılar ve hükümete sadık ve işbirlikçi kaldılar.
Ancak Japonlar, kapitalizmin ön koşullarından biri olan tutumluluk inancını benimsememiş olsaydı, Japonya'da modern kapitalizm kesinlikle gerçekleşemezdi. O günlerde Japonya'da geleneksel dinler olan Budizm ve Şinto, Japon halkının günlük yaşamı üzerinde bu kadar büyük bir etkiye sahip değildi. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, Tokugawa Bakufu'nun kültür politikasının bir sonucu olarak, Konfüçyüsçülük Japon halkı arasında geniş ve derin bir şekilde yayılmıştır. Konfüçyüsçülük Japonya'da bir dinden ziyade etik bir sistem olarak anlaşıldı ve doğrudan (veya daha ziyade Bushido ya da şövalyelik aracılığıyla dolaylı olarak) Japon halkına tutumlu davranışın asil davranış olduğunu öğretti. Bu nedenle Japonya, Meiji Devrimi'nin sonunda, kapitalizmin ikinci önkoşulunu zaten yerine getirmişti, ancak Protestanlığın savunduğu tutumluluk ile Konfüçyüsçülüğün savunduğu tutumluluk farklı olduğundan, doğal olarak Japonya'daki kapitalist ruh, İngiltere'deki ile aynı değildir.
Japonya'daki Konfüçyüsçülük, (1) devlete (ya da efendiye) sadakati, (2) kişinin ana-babasına bağlılığı, (3) arkadaşlarına inancı ve (4) kişinin büyüklerine saygısını vurgular. Bu nedenle, Konfüçyüsçü ideolojiye göre, milliyetçi-kapitalist bir ekonominin kıdem sistemine ve ömür boyu istihdama dayalı olarak gelişmesi oldukça doğaldı. (Ayrıca, Meiji kapitalistlerinin çoğu, varlıklarını hükümetin iyiliğine borçluydu ve sırf bu nedenle hükümetle işbirliği yaptı.) Konfüçyüsçülük her zaman insanlar arasındaki karşılıklı ilişkilerle ilgilendi ve bireyin davranışını herhangi bir mutlak

değere göre değerlendirmeyi pek düşünmedi. 'Tanrı' gibi ölçütler ve böylece Konfüçyüs dünyasında bireycilik boğuldu. Bununla birlikte, Konfüçyüsçülük entelektüel ve rasyoneldi ve modern bilimle uyumluydu. Meiji Devrimi'nden hemen sonra Japonya, Batı Avrupa bilimini şaşırtıcı bir hızla özümsemeyi başardı ve 1878'den 1900'e kadar olan dönemde Meiji hükümeti, Japon ekonomisinde başarılı bir 'kalkış' gerçekleştirdi. Böylece, Japonya'da Japon ruhu ile Batı teknolojisini birleştiren İngiliz kapitalist ekonomisinden tamamen farklı bir ruhla yönetilen bir kapitalist ekonomi kuruldu.
Son olarak, Konfüçyüsçü siyasi düşüncede toplumda en önemli rolü oynayanların katı ve rekabetçi bir şekilde seçilen bürokratlar olduğunu belirtmek gerekir. Bu düşünceden derinden etkilenmiş olan Tokugawa'nın feodal çağı, bir samurayın asker olduğu kadar sivil de olduğu bir bürokratik yönetim dönemiydi. Meiji hükümeti, başından beri gelişmiş bir modern bürokrasiydi. Bu nedenle, Japon kapitalizminin bürokratlar tarafından yönlendirilen devlet kapitalizmi ekonomisi olarak başlaması hiç de şaşırtıcı değildir.

Üçüncü bölüm

Japon İmparatorluğu (I)

I

Meiji Devrimi'nin ardından yeni hükümet 'modern bir devlet' inşaına girişti. Modern devletleri için bir model arayışında olan hükümet, Avrupa ve Amerika'ya birçok misyon gönderdi. Sadece devrimden sonra değil, hatta ondan önce de, hem Bakufu hem de daha büyük tımarların hükümetleri, ileri uluslara gizlice misyonlar göndermişlerdi. Sorunun içe kapanıp kapanmamak ya da ülkeyi açıp açmamak olmadığını anladıklarından, ne tür bir modern, birleşik devleti ve onu nasıl yaratacaklarını el yordamıyla arıyorlardı. O zamanlar tüm yabancı seyahatler resmen yasaklanmıştı ve bu misyonlar Londra ya da Paris gibi yerlerde karşılaştıklarında birbirlerine alaycı bir şekilde gülümsemekteydiler.

Bu adamlar yanlarında modern devletle ilgili çok sayıda yeni belge ve bilgi getirdiler. Meiji hükümeti, hangi ülkenin her alanda en seçkin ve en gelişmiş olduğunu, örneğin hangi ülkenin eğitim sistemi açısından en iyi olduğunu, hangi ülkenin donanma için ve hangisinin ordu için en iyisi olduğuna karar vermek için tüm bu bilgileri karşılaştırdı ve inceledi. Her ülkede polis, sanayi ve finans gibi kurumların koşullarını araştırdılar. Hükümet, bu konulara ilişkin misyonlardan edindiği bilgilere dayanarak, hangi ülkenin hangi alana örneklenmesi gerektiğine karar verdi. Örneğin, 1872'de ilan edilen eğitim sistemi, Fransız okul bölgeleri sistemine göre şekillendirildi. Japon İmparatorluk Donanması, Kraliyet Donanmasının bir kopyasıydı, ancak ordu, Fransız ordusundan büyük ölçüde etkilendi. Telgraf ve demiryolları İngiliz örneğini, üniversiteler ise Amerikalıları izledi. Meiji Anayasası ve Medeni Kanun Alman kökenliydi, ancak Ceza Kanunu Fransız kökenliydi.

Bu şekilde Meiji devleti İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Almanya'nın bir hotchpotch'uydu (sebze çorbası, karmakarışık şey). Japonların Britanya'yı pek çok alanda üstün saydığı bir dönemde, İngiliz etkisinin olağanüstü olduğu doğrudur; ama Japonya'da Alman türünden devletçi fikirlerin, 'zengin bir ülke ve güçlü bir ordu' kavramının, Fransız tipi bir hukuk sisteminin ve Amerikan ve İngiliz çizgisinde iş dünyasının bir sentezi de görülebilir. Böyle bir sentezin uyumsuzluktan ve çelişkilerden arınmış olması beklenemezdi. Bir Fransız ordusunun ve bir İngiliz donanmasının mutlu bir şekilde bir arada var olması da beklenemezdi. Bu nedenle, içeride farklı alanlar arasında çatışmalar ve çekişmeler vardı ve Japonya, adeta gelişmiş ulusların kültürel bir yerleşim yeri olan bir bölge görünümünü sunmaktaydı. Bununla birlikte, o zamanlar Japonlar, her alanda en iyinin benimsenmesinin mümkün olan en iyi koleksiyonla sonuçlanacağına inanıyordu.

Ayrıca, ithal edilen sistemlerin ve kültürün, Japonlarca geleneksel olarak kabul edilen yerli muadillerinden daha uygun olarak Japonya'da kurulup kurulmayacağı sorunu da vardı. Bu nedenle belli bir ölçüde taviz ve uzlaşma kaçınılmazdı; her halükarda Japon hatlarında bir miktar Japonlaştırma veya değişiklik zorunluydu ve bundan kaçınılamazdı. Dahası, Meiji Devrimi'nin hemen ardından Japonya'daki koşullar, açıkça, 17. yüzyıldaki İngiliz İç Savaşı'nı izleyen Britanya'daki koşullardan oldukça farklıydı. Bu nedenle Japonya'nın bir sanayi devrimi gerçekleştirmesi ve İngiltere'nin yaşadığı aynı tarihsel süreçle güçlü bir ülke olması çok büyük ölçüde imkansızdı. Japonya'nın en başından beri farklı bir yol izlemesi kaderinde vardı.

Bu farklılık, Meiji Devrimi'nin temel doğasıyla bağlantılıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu, burjuvazinin devrimi değildi; modern bir devlet inşa etmek için alt samuraylar ve entelijansiya tarafından getirilen bir devrimdi. Feodal sistemi Japonya'nın modernleşmesinin önünde bir engel olarak gördüler; yeni hükümet, şimdiye kadar daimyo kontrolü altındaki toprakları ve insanları İmparator'a geri verdi; bölgelerin kaldırılmasını ve vilayetlerin kurulmasını gerçekleştirdiler. Kast sistemi de kaldırıldı. Ancak yeni çağın yükünü taşımak zorunda kalan sanayiciler, çiftçi, zanaatkar ve tüccar sınıfının mensupları arasında boy göstermediler. Bu tür adamlar iş yapma özgürlüğü için çok az talepte bulundular ve yenilikleri gerçekleştirme cesaretinden yoksundular. Orta sınıfın direnişi nedeniyle ortaya çıkan İngiliz İç Savaşı'ndan sonra, İngiliz hükümetinin sanayici yaratma görevini üstlenmesine gerek kalmamıştı, ancak Japonya örneğinde sanayicilerin desteklenmesi

derhal üstlenilmesi gereken bir şeydi. Özel sanayiciler zayıfken, devletin kendisi sanayici rolünü oynamak zorundaydı. Meiji Devrimi biraz daha geç gelseydi Japonya sosyalist bir devlet veya nasyonal sosyalist bir devlet olabilirdi. Ancak o zamanlar sosyalizm teorik bir programdan başka bir şey değildi. Japonya, başlangıcını devlet kapitalizmi çizgisinde koşan bir ülke olarak yaptı.

Meiji hükümeti, ulus inşası açısından önemli gördükleri devlet tarafından işletilen sanayi işletmeleri kurdu. Hükümet, yeni çağın bilincine varan aydınlar (çoğunlukla eski savaşçılar) tarafından kurulduğundan, devlete ait işletmelerin yönetimi de aynı türden insanların elindeydi. Ve bu tür insanların ideolojisi Konfüçyüsçülük olduğundan, sanayicilerin ideolojisi de Konfüçyüsçülüktü. Bu işletmelerin hepsi büyük ölçekli fabrikalardı ve çok sayıda işçinin örgütlenmesini ve disiplinli çalışmasını gerektiriyordu. Mevcut çiftçi, zanaatkar ve tüccar sınıflarının bu tür bir disipline bağlı kalma eğilimi çok az olduğundan, başlangıçta işçiler de doğal olarak esasen savaşçı sınıftan seçilmişti (örneğin, ipek fabrikalarında ilk çalışanlar savaşçı sınıfın kızlarıydı). Bu tür bir devlet fabrikası, o zamanlar Japonya'daki en gelişmiş model fabrikaydı. Yani Japon kapitalizmi, Konfüçyüsçü bir ideolojiye göre işletilen bir model fabrika çekirdeği ile başladı. Japonya'nın, "Tanrı'nın görünmez eli" tarafından yönlendirilen bireycilik ve liberalizm sloganları altında ilerleyen İngiliz kapitalizminden tamamen farklı bir yolda gelişmesi, kaderinde vardı.

Çin Konfüçyüsçülüğü tarafından vurgulanan iyilikseverlik, doğruluk, şükran, bilgelik, inanç, sadakat ve ana babaya hürmet gibi çeşitli erdemlerden, Japon Konfüçyüsçülüğü, Shotoku Taishi'den bu yana neredeyse tutarlı bir şekilde, iyiliğe ve doğruluğa çok az önem vermiş ve sadakati, ana babaya bağlılığı ve bilgeliği vurgulamıştı.

(Aslında Japonya'da jingi (lafzen iyilik ve doğruluk) kelimesi aynı zamanda gangster toplumunda hüküm süren belirli bir tür ahlaki kod anlamında da kullanılır.) Sonuç olarak, Japonlar Batılı bireyciliği anlamadı ve liberalizmden hoşlanmadı. Özellikle Meiji dönemi ve sonrasında milliyetçi fikirlerin yükselişe geçtiği yıllarda, Japonlar 'hukuk ve düzen'e özel bir övgüde bulundular ve bireycilik ve liberalizmi 'hukuk ve düzen'in önündeki engeller olarak gördüler. Devlet kapitalizminin geliştiği dönemde başarılı işadamları devlete değerli hizmetler yapmış olarak kabul edilirken, devlet kapitalizminin egemenliğinin zayıfladığı ve özgür bir sistemin geliştiği dönemin başarılı işadamları kötü bir ruhun görünmez elinin rehberliğinde para kazanan şanslı alçaklar olarak kabul edildi. Amerika'da para kazanma, sosyal saygınlığı sağlamanın en etkili yöntemlerinden biriydi, ancak Japonya'da para kazanma, toplumun saygısını kazanmak için hiçbir şekilde yeterli bir koşul değildi. Sadece bu değil, her dönemin sosyal atmosferine bağlı olarak daha büyük veya daha küçük farklılıklara izin veren para kazanma, çoğu zaman sosyal kınama için bir koşuldu. Japonya'da insanlar para kazanma ve sosyal saygı arasındaki değiş tokuş ilişkisinin gayet iyi farkındaydı. Dolayısıyla işadamları, para kazanmanın yanı sıra toplum ve ülke için 'bir şeyler' yapmaları gerektiğinin farkındaydılar ve bu 'bir şeyi' elde etmek için para kazanma eyleminden bir ölçüde vazgeçmeleri gerektiğini düşünmekteydiler.

Meiji döneminin başlangıcından itibaren devlet kapitalizmine hâkim olan bu tür bir ruh, Tokugawa dönemi tüccarlarının elindeki servetin elde edilmesi görüşüyle oldukça tutarlıydı. Tokugawa döneminin başlarında bu tüccarlar düşük statüdeydiler ve özel bir etik sorumluluk taşımadılar; bu nedenle, kendilerine bir kazanç sağlamak için kurnazca hareket etmeleri önemsiz kabul edildi. Ancak orta ve daha sonraki Tokugawa döneminde, tüccar evlerinin büyüdüğü, tüccar evleri içinde resmi efendi-hizmetçi ilişkileri üretildiği zaman, onlar da Konfüçyüsçü ahlaka bağlı hale geldiler ve servet edinmeyi ve maddi refahı yalnızca kendi yaşamlarının nihai amacı olarak görmekten vazgeçtiler. Yalnızca kendi çıkarlarının güdüsüyle hareket etmek 'alçaklık'tı ve bir tüccar için bile şehri ve efendisi için kendini feda etmesi önemliydi. Aile işine bağlılık ve aile şirketi aracılığıyla halka hizmet, efendiye hizmet ve köye hizmet, tüm bunlar tüccarlar için de vurgulandı.

Ancak Meiji hükümeti, endüstriyi bu tür Tokugawa dönemi tüccarlarına emanet etmedi. Bu geleneksel tüccarlar kesinlikle tefeci insanlar değildiler ve "topluma" önemli bir hizmet anlayışına sahiptiler, ancak düşündükleri toplum, modern bir devlette bulunabilecek kadar büyük bir toplum değildi. Kendilerini çok daha küçük bir toplumdan başka bir şeye, örneğin feodal beylerine, kasabaya ve kendi evlerine adamayı düşünmediler. Japonya'da demiryolları, telgraf, gemi yapımı ve çelik imalatı gibi işletmeler kurarak Japonya'yı modern bir devlet yapma zorunluluğunu

hissetmiyorlardı; dahası, bulabildikleri sermaye, bu tür büyük işleri inşa etmek için kullanılamayacak kadar önemsizdi. Kaçınılmaz olarak devlet, devletin gücünü kullanarak bu tür işleri kurmak zorunda kaldı. Meiji döneminin başlamasından sonra ülke tamamen açılmış olmasına rağmen, bu sadece ticaret alanında geçerliydi ve Japon hükümeti henüz ülkeyi yabancı sermaye ithal edecek kadar açmaya yanaşmadı. Sonuç olarak, hükümet bu işletmeler için sermaye yaratmak üzere kendi yetkilerini kullanmak zorunda kaldı. O zamanlar hükümetin gelirinin büyük bir kısmı arazi vergisi ile sağlanıyordu, bu nedenle hükümet çok yüksek oranda arazi vergisi aldı ve bu tür devlet gelirini ve yerel tasarrufları çeşitli işleri başlatmak için kullandı. Böylece Meiji döneminin başlangıcından sonra bile köylülüğün yükü, feodal dönemde olduğu kadar ağırdı.

Sanayi için başka bir sermaye kaynağı, feodal maaşlardan elde edilen nakitti. Mülklerin kaldırılması sırasında, hükümet her bir malikane tarafından daha önce ödenen ücretleri devralmıştı; 1873-74 yıllarında hükümet, ücretlerinden vazgeçen eski feodal beylere ve savaşçılara, 46 yıllık eski ücretleri değerine karşılık nakit ve devlet tahvili verdi. Bu şekilde savaşçılar kendilerini paraya sahip olarak buldular ve özellikle eski lordlar ve üst düzey savaşçılar bir anda çok zengin oldular; bu zenginliği sanayiye yatırdılar. Bu adamların yatırım kriterleri, tüccarlarınkinden tamamen farklı olarak ekonomik değildi; yatırım kararlarını ulusal gerekliliği ve ulusal çıkarları kıstas olarak kullandılar. Birçoğu güçlü bir ulusal bilince ve ulusal çıkarların ne olduğu konusunda nispeten net bir algıya sahipti, ancak özellikle kısa vadede düşünülen bireysel endüstrilerin karlılığı hakkında hiçbir fikirleri yoktu. Gerçekten de amatörce, samurayca bir iş tarzıydı.

Merkezi hükümet içindeki önemli görevler esas olarak samuraylar tarafından ele geçirildi ve hükümet tarafından yetenekli samuraylara olumlu davranıldı, ancak diğer yandan hükümet, Meiji devletinin feodal bir devlet olmaması gerektiğine dair yol gösterici ilkeye göre kast sistemini kaldırdı. Bu sonuncusu nedeniyle, savaşçı sınıfında çok sayıda hoşnutsuz unsur vardı. Özellikle alt samuraylar söz konusu olduğunda, nakit veya devlet tahvili şeklinde dört yıllık ücretleri aldıklarında bile bu miktar önemsizdi ve artık samuray statülerini sergileyemezlerdi. Maaş dışında, samuray statüsü, çeşitli yan faydaları da getirmiş olmanın ötesinde, tüm partiyi kaybetmişlerdi. Bu hoşnutsuz unsurlar, seyrek olmayan biçimde isyanları başlattı[43]. Hükümet, bu tür samurayların dikkatini başka yöne çekmek için bir dış seferin olasılığını araştırdı. Saigo Takamori tarafından önerilen Kore'ye saldırı planı reddedildi, ancak Tayvan'a bir sefer düzenlendi (1874)[44]. Önerisinin reddedilmesinin ardından, Meiji Devrimi'nin en seçkin devlet hizmetlilerinden biri olan Saigo, ordudan istifa etti. Bu hoşnutsuz savaşçılar onu komutanları olarak gördüler ve sonunda 1877'de Satsuma İsyanı'nda hükümete karşı ayaklandılar. Zayıf Meiji hükümeti, kuruluşundan sonraki on yıl içinde (1) eski samuraylarla başa çıkmak için büyük miktarlarda nakit ve devlet tahvili çıkarmış, (2) bir dış sefer düzenlemiş ve (3) bir büyük iç savaş ve sayısız köylü ayaklanması yaşamıştır. Bu koşullar altında enflasyon beklenebilirdi ve 1880'de hükümetin mali politikası fiilen iflas etmişti.

Hükümetin devlet tarafından işletilen işletmeleri elden çıkarmaktan başka seçeneği yoktu ve bir dizi deflasyonist önlemden biri olarak satıldılar. Meiji hükümetinin kuruluşundan bu yana, hükümetin tedarikçileri olarak hareket eden ve her zaman imtiyazlar ve ayrıcalıklar elde etme umuduyla onu takip eden tüccarlar, hükümetin yakınında bulunacaktı. Tayvan seferi ve Satsuma İsyanı sırasında büyük karlar elde eden devlet alımlarından sorumlu olanlar bu gibi tüccarlardı. Devlet madenlerinin ve devlet fabrikalarının (gemi yapımı, çimento, cam, tekstil vb.) satışı sırasında, hükümet bu tür 'siyasi tüccarlara' veya hükümetteki eski üst düzey yetkililere çok düşük fiyatlarla işletmeleri devretti. Bu işletmelerin birçoğunun düşük kârlılığa sahip olduğuna şüphe yoktur; bu nedenle bazı işletmelerin o kadar düşük fiyatlarla satıldığı ve neredeyse elden çıkarıldığı gerçeği, belki de sıklıkla iddia edildiği kadar skandal değildi. Bununla birlikte, o zamanlar devlet teşebbüsleri, özel

---

43 Zorunlu askerlik sisteminin uygulanması, samurayların hoşnutsuzluğuna katkıda bulunan konulardan biriydi.

44 Meiji hükümetinde işgal yanlısı ve işgal karşıtı gruplar arasındaki bölünmenin yarattığı kriz, hükümetin daha sonra 26 Şubat ayaklanması sırasında (Showa* darbesi) karşı karşıya kaldığı kriz durumuyla aşağı yukarı karşılaştırılabilir. Japonya'nın Kore'yi işgal etmesi için çağrıda bulunan, anlaşmazlık sonucunda hükümetten ayrılan ve daha sonra Özgürlük ve Halkın Hakları hareketini kuran Itagaki Taisuke ile hükümet karşıtı faaliyet gösteren ve 26 Şubat isyanına katılan genç subayların ideolojik lideri olarak kabul edilen Kita İkki arasında fikir açısından çok fazla fark yoktur.. Ayrıca, Meiji döneminden Japonya'daki çeşitli sağcı grupların çoğu (örneğin Genyosha, Kokuryukai, vb.), Satsuma işgal yanlısı fraksiyonun kalıntılarından türetilmiştir.

teşebbüslerden çok daha yüksek ücretler ödüyordu ve bu da bu teşebbüslerde düşük karlılığa katkıda bulunuyordu. Bu işletmeler özelleşip ücret oranları normalleştiğinde, hepsi ekonomik olarak sağlam işletmeler haline geldi. Bu şekilde, devlet işletmelerinin ellerine geçtiği sözde "siyasi tüccarlar"ın çoğu, bir anda büyük sanayi kapitalistlerine dönüştü. Aralarında Mitsui, Mitsubishi, Furukawa, Kuhara ve Asano gibi firmalar vardı. Hükümet, onlara resmi koruma sağlamanın yanı sıra, yetenekli bireyler atayarak yardımcı oldu. Bu şekilde hükümet, hükümetin eline geçmiş ve bu nedenle hükümet tarafından söylenenleri dikkatle dinleyecek bir sanayi kapitalistleri çekirdeği yaratmayı başarmıştı.
Örneğin Kawasaki Masazo, Japan Postal Steamship Company'nin Başkan Yardımcısıydı ve Satsuma malikane sahibi savaşçı bir aileden geliyordu. 1878'de Kawasaki Tersanesi'ni başlatmak için hükümete ait araziyi kiraladı. 1884'te iş iflasın eşiğindeydi, ancak devlet yardımı ile kurtarıldı. 1886'da hükümet tarafından işletilen Hyogo Tersanesini aşırı derecede düşük bir fiyata satın almayı başardı ve ekipmanı ve personeli bir hamlede devralarak büyük bir tersanenin kontrolünü ele geçirdi. O zamandan Pasifik Savaşı'nın başlangıcına kadar, depresyon zamanlarında bile, donanma tarafından verilen emirlerle işyerlerini her zaman dolu tutabildi.

II

'Dost sanayi kapitalisti' diyebileceğimiz şeyin bu şekilde yaratılması, 1930'larda bir kez daha ordu tarafından gerçekleştirildi. Meiji hükümeti tarafından desteklenen zaibatsu, her zaman hükümetle işbirliği yapmıştı. Showa döneminde (1926) ise bir tür ikili hükümet dönemi başladı. Yeni ikilik, imparatorluk sarayının sadece ismen hükümet olduğu ve Tokugawa Şogunluğu'nun askeri hükümetinin etkin hükümet olduğu Tokugawa dönemindeki kadar açık olmasa da, 1930'larda hükümetin etkisi zayıfladı ve ordu siyasetteki gerçek gücün çoğunu kullanmaya başladı. Bir grup genç bürokratla, yenilikçi denilen bürokratlarla gizli anlaşma içinde olan ordu, İmparatorun, üst düzey devlet adamlarının, siyasi partilerin ve muhafazakar bürokratların gücünü kontrol altına almaya çalıştı. Showa döneminin başlarında ordu birinci sıra hükümet oldu ve hükümet ikinci sıra hükümet olmakla istifa etmek zorunda kaldı.
Meiji hükümeti tarafından yaratılan zaibatsu, hükümete ilk sadık olanlardandı ve hükümetin koruması altında muazzam bir boyuta ulaştı. Onlar büyüyüp güçlendiğinde, zaibatsu da siyasi partiler aracılığıyla hükümeti kontrol etmeye başladı. Ordu, muhafazakar hükümetle özdeşleşen zaibatsu'dan nefret ediyordu. Zaibatsu, sağ kanat ve ordu tarafından eleştirildi ve Mitsui Ortaklığı'nın genel müdürü Dan Takuma, 1932'de sağ kanat tarafından öldürüldü. Sonuç olarak, zaibatsu üyeleri de orduya karşı tam bir hoşnutsuzluğa sahipti.
Ordunun kendisine sadık olacak endüstriyel kapitalistler; yani, yeni zaibatsu yaratması gerekiyordu. Ordu, Mançurya'nın gelişmesiyle işbirliği yapacak türden güçlü işadamları yetiştirmek zorundaydı. Ayrıca, ağır kimya sanayii, elektrik sanayii ve silah üretimi ile bağlantılı sanayiler gibi yeni alanlarda da bu tür iş adamlarına ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu şekilde Nissan, Nihon Chisso (Japonya Azotu), Nihon Soda (Japon Soda), Showa Denko (Showa Electrical) gibi şirketler ordunun koruması altında iyice parladı. İşletmeleri için sermaye, açık sermaye piyasasında halktan toplandı. Orduyla yakın ilişkileri sayesinde çeşitli tavizler elde ettiler ve bu nedenle orduya sadık kaldılar.
Yeni zaibatsu'nun sadakatiyle donanmış ordu, 'zengin ülke, güçlü ordu' politikasını uyguladı, bu yüzden hükümet ve eski zaibatsu arkadan koşmak zorunda kaldı[45]. Bu aşamada yeni ve eski zaibatsu sadece hükümet ve ordu tarafından talep edilen malları tedarik etmekle kalmadı; her zaman birbirlerini yakından izlemek ve kendi girişimlerinin ulusal çıkarlara uygun olduğundan emin olmak zorundaydılar. Bu yapılmazsa, kendi işletmelerinin isimleri muhtemelen hükümet tarafından himaye edilenler listesinden çıkarılacaktı. Bu şekilde, hükümetin talepleri ve ordunun talepleri büyük ölçüde yeni veya eski zaibatsu tarafından karşılandı. Bu, zaibatsu tarafından mal ve hizmetler için

45 1937'de Nissan (Nihon Sangyo) Mançurya'ya taşındı ve adını Manchurian Heavy Industries Company olarak değiştirdi. Bu hamle sırasında Nissan'a verilen aşırı ayrıcalıklı muamele, diğer zaibatsu'da kıskançlık uyandırdı. O sırada Nissan mali zorluklara maruz kaldı ve Mançurya'ya taşınmasıyla yeniden doğuş yaşadı. Daha sonra tüm zaibatsular, Çin ile savaş sırasında işgal altındaki topraklarda ilerleme sağlamak için ordu ve hükümetle işbirliği yaptı. Kamu politikasını yürütmeyi amaçlayan iki büyük kuruluş, Kuzey Çin Kalkınma Şirketi ve Orta Çin Promosyon Şirketi kurdular.

türetilmiş bir taleple sonuçlandı ve türetilen talebin her endüstride yansımaları oldu. Bu nedenle, tüm endüstrilerin bir tür hükümet bağlantısı vardı.
Ayrıca, 1868 ile 1945 arasındaki 77 yıllık dönemde, Japonya toplam 30 yılı aşkın bir süre 10 büyük savaşa katıldı (Tayvan Seferi 1874, Satsuma İsyanı 1877, Çin-Japon Savaşı 1894-95, Rus-Japon Savaşı 1904-5, Birinci Dünya Savaşı 1914-18, Sibirya Seferi 1918-25, Shantung Seferleri 1927-28, Mançurya Vakası 1931-33, Çin Vakası 1937-41 ve İkinci Dünya Savaşı 1941-45). Bu dönemin başında Japonya'nın neredeyse hiçbir askeri kapasitesi yoktu, ancak bu süre zarfında dünyanın üçüncü büyük deniz gücü ve dünyanın beşinci en büyük askeri gücü haline geldi. Üstelik Japonya sadece Kore'yi ve Mançurya bölgesini kontrol etmiyordu; son aşamada Asya'nın büyük bir bölümünü kendi etki alanına getirmeyi başardı. Ayrıca bu dönemde gayrısafi milli hasıla görece yüksek bir oranda büyümüştür. Bu ekonomik büyüme kesinlikle ekonominin serbest işleyişi mekanizması kullanılarak sağlanmadı; hükümetin ya da ordunun, sadık kapitalistleri takip ederek, ulusal amaçları gerçekleştirmek için ekonomiyi manipüle edip etkilemesinin sonucuydu. Son aşamada, bu tür devlet kapitalizmi nihayette kontrollü bir ekonomiye dönüştü; özel teşebbüsün liderleri başından beri hükümete bağımlılık gösterdikleri için, hükümetin idari rehberliğine dayanan bir endüstri kontrolüne kolayca veya en azından nispeten az dirençle teslim oldular.
Girişimcilerin güçlü bir özerklik ve bağımsızlık karakterine sahip olduğu bir serbest girişim sistemi altında, hükümetin rehberliği temelinde bu tür uzun vadeli ekonomik kalkınmayı başarmak muhtemelen mümkün değildir. Ama inancı Konfüçyüsçü ahlak olan, her zaman ülkeyi düşünen ve büyük işletmelerin hükümete sadık samuray tipi işadamları tarafından yönetildiği bir ekonomide, bu tür bir gelişme gerçekten de mümkündü. Bu tür bir ekonomide, fiyat mekanizması pek önemli bir rol oynamadı ve önemli olan sorular, hükümet talebini karşılamak için sermayenin nasıl artırılacağı, hükümet talebinin hangi endüstrilere yönlendirileceği ve bir devlet talebinin alıcı ucundaki işletmelerden üretilen talebin doğası, tümü Keynes'in efektif talep ilkesi ile ilgili idi. Devletin desteğini alan işletmeler çok büyüdü ve bir tekel veya oligopol durumu yarattı. Bu işletmeler, ekonomik verimlilik açısından avantajlı olabilecek şiddetli rekabeti sürdürmediler, ancak hükümet talebini elde etmek için ekonomik olmayan bir rekabeti farklı araçlar kullanarak sürdürdüler. Piyasa mekanizması iyi işlemedi ve kaynaklar tatmin edici bir şekilde tahsis edilmedi. Bütün bunlara rağmen, Japonya'nın oldukça kısa bir sürede büyük bir tekel sektörü ve ekonomisinin çekirdeği olarak zaibatsu sektörü kurmayı başardığı doğrudur.
Bu nedenle, Japon hükümetinin sınırlı bir grup işletmeye özel bir ilgisi vardı. Diğer işletmeler için eşsiz bir kalpsizlik gösterdi. Ancak bu tür kayırmacılık aşağı yukarı kaçınılmazdı ve hatta hükümetin amaçlarını gerçekleştirebileceği rasyonel bir araçtı. Meiji Devrimi'nden bu yana birbirini izleyen hükümetlerin tutarlı amacı, Japonya'yı birinci sınıf bir askeri kapasiteye sahip güçlü bir ülke ve Avrupa ve Amerika'nın ileri ulusları tarafından mağlup edilemeyen birinci sınıf bir sanayi ülkesi haline getirmekti. Bunun başarılabileceği iki formül vardı. Birincisi, modernleşmeyi tüm ülke üzerinde hiçbir ayrım gözetmeksizin tek tip olarak sürdürmenin formülüydü. Diğer formül, Japon sanayi dünyasında temsili ekipler oluşturmak, onları özel eğitimlerle birinci sıraya çıkarmak ve ardından ekibin ölçeğini büyütmekti. Birinci formüle göre, birinci sınıf işletmelerin Japonya'da ortaya çıkması çok uzun zaman alacaktı, Japonya'nın dünyaya maruz kaldıklarında utanmayacağı oldukça kısa bir sürede dünya seviyelerine ulaşmış bir 'modern sektör'ün küçük çekirdeği olan işletmeleri, ancak ikinci formüle göre Japonya'da yaratmak mümkündü. Daha sonra hükümet, bu çekirdeği genişleterek bir bütün olarak ülke üzerinde modernleşmeye devam edebilirdi.
Japon hükümeti, Japonya'daki bazı kesimlerin İngiltere ile aynı düzeyde olduğu, ancak diğerlerinin hâlâ her zamankinden çok geride olduğu bir durumdan, iki ülke arasındaki eşitsizliğin, diyelim ki ekonominin tüm kesimlerinde yalnızca onda bir oranında azalmış olduğu bir durumun gelişme derecesine göre tercih edilebilir olduğu yargısına dayanarak, büyüme politikasında ikinci formülü benimsedi. Sonuç olarak hükümet, işletmelerle olan ilişkilerinde tarafgirlik göstermeye başladı ve bu politika, yalnızca olumlu muamele gören işletmeler tarafından değil, aynı zamanda böyle bir muamele görmeyenler tarafından da desteklendi. Yani temsili işletmelerden oluşan güçlü bir ekibe sahip olunması yönünde ulusal bir fikir birliği vardı. Aynı şekilde, Olimpiyatlar için temsili katılımcılar seçildiğinde, yalnızca kendilerine olumlu muamele yapılır ve seçilmeyenler normal

olarak şikayet etmezler, seçilmeyen işletmeler de herhangi bir şikayette bulunmazlardı. Konfüçyüsçü etik tarafından yönetilen bir toplumda bu tür bir ulusal konsensüsün kurulması o kadar da zor değildi. Seçilmeyenler adeta, 'kendi paylarına düşen' oldular.
Ve sonra, temsili oyunculara ayrıcalıklı muamele bahşetmek için, diğerlerine ek bir sömürü tedbiri getirmek kaçınılmazdı. Sıkıntıya katlananların çiftçiler olduğunu söylemeye gerek yok, ve onlar da rollerini üstlendiler. Son anda direnişin, isyanın ve köylü ayaklanmasının çiftçi nüfusun bir kesiminden gelmesi beklenebilirdi, ancak bunlar istisna olarak kabul edilmelidir. Çiftçiler rollerine katlandılar ve ağır sömürünün sıkıntılarını çektiler. Ancak, tarımın sınırsız sömürüsü ve çiftçilerin sınırsız fedakarlığı temelinde ülkenin kalkınmasını sağlamak mümkün değildi; hükümet çok geçmeden başka bir kaynak aramak zorunda kaldı. Japon-Rus Savaşı'ndaki zaferiyle Japonya, Mançurya'da sağlam bir dayanak kurmuştu ve buradaki ayrıcalıklı konumu, yalnızca güçler tarafından değil, Çin'in kendisi tarafından da tanındı. Ayrıca 1910'da Japonya Kore'yi ilhak etti. Japonya böylece bir sömürge imparatorluğu haline geldi ve sömürü için geniş yeni alanlar kazandı. Kore halkı, Japonya'da Batı'ya karşı koyabilecek 'modern bir devlet'in çekirdeğini inşa etme ve bu çekirdeğin boyutunu yıldan yıla artırma görevinde fazla bir yarar sağlamadan işbirliği yapmak zorunda kaldı. Hem Kore'de hem de Tayvan'da uygulanan ırk ayrımcılığı sertti; 1910-25 dönemi boyunca Koreli veya Tayvanlı yerlilere ödenen ücretler, her bölgede aynı işi yapan Japonlara ödenen ücretin yalnızca %60'ıydı ve bazı durumlarda bu rakam sıklıkla %50'nin altına düştü (bkz. Tablo 1).

Table 1. *Wages of indigenous workers compared with wages of Japanese workers in major cities of the Japanese colonies (1922) (Japanese wage = 100)*

	Carpenter	Plasterer	Tiler	Blacksmith	Stevedore	Printer	Picture framer	Rickshaw puller
Koreans (Seoul)	54.9	64.6	60.7				62.6	93.6
Taiwanese (Taipei)	51.4	50.0	44.4	52.0	71.4			
Chinese (Talien)	38.2	39.0	41.2	42.2		31.3		

Source: *MeijiTaisho * Kokusei Soran** (General survey of the state of affairs in MeijiTaisho* Japan), Toyo* Keizai Shinposha*, Tokyo, 1927.

Japon işletmeleri bu kolonilerde muazzam ilerlemeler kaydettiler, çünkü ücretlerdeki bu tür eşitsizliğe güvenebiliyorlardı. Japonlar ayrıca Kore'de geniş çaplı arazi araştırma operasyonları gerçekleştirdi ve birçok Koreli topraklarından mahrum bırakıldı. Kore pirinci ucuza satın alındı ve Japonya'ya uygun şekilde gönderildi. Japonya'ya göç eden Koreli işçiler, hem ücretler hem de Japon toplumunda yaşama açısından sert ayrımcılığa maruz kaldılar. Daha sonra, 1923'teki büyük Kanto depremi sırasında, Korelilerin bu fırsatı ayaklanmayı kışkırtmak için kullanmaya çalıştıkları ve Tokyo bölgesinde ikamet eden 6000 masum Korelinin tutuklanıp katledildiği yönünde yanlış söylentiler dolaştı. Bu, Koreli olduklarından şüphelenildiği için öldürülen bazı Japonları içeriyordu. Meiji hükümeti feodal sistemin kast yapısını ortadan kaldırmıştı, ancak emperyalist savaşlardaki zaferleriyle, insanları ırklarına göre acımasızca sınıflara zorlayan yeni bir ayrımcılık yapısı yarattı. Yeni bir sömürü alanıyla bu şekilde sürdürülen hükümet, 'ulusal çıkar' olarak gördüğü şeyi adım adım gerçekleştirdi; En azından 1920'ye kadar mekanizma oldukça sorunsuz çalıştı.
Meiji döneminden itibaren Japon halkının gündelik yaşamı, 'uygarlık ve aydınlanma' adına belirgin bir Batılılaşma sürecine girmişti. 1880'lerde bir süre hükümet de hem tüketim alışkanlıklarında hem de genel olarak kültürde aşırı Batılılaşma politikasını teşvik etti. Ancak bu tür bir Batılı yaşam tarzının, Japonların 'ruhunun' ölümünü getirebileceğinin farkına vardığında, geleneksel Japon yaşam tarzının korunmasını teşvik etti. Bununla bağlantılı olarak, halk da yaşam tarzlarının her türlü topyekûn Batılılaşmasına karşı direndi ve Japonlar, giyim, yemek ve barınma gibi şeylerin tüm yönlerinde Batılı bir yaşam tarzını benimsedikleri ve aynı zamanda geleneksel Japon tarzında da yaşamaya devam ettikleri ikili bir yaşam olarak adlandırılabilecek bir tarzı yaşamaya başladılar. Yavaş yavaş Batılı bir yaşam tarzı benimsenirken, geleneksel yaşam biçimi de korunmuştu. Bu tarz ikili yaşam tarzı, iki takım elbise ve kimono, Batı yemeklerinde kullanılan sofra takımları ve Japon yemeklerine yönelik sofra takımları, Batı tarzı odalar için mobilya ve Japon tarzı odalar için mobilya gerektirmekteydi ve aynı zamanda yaşam masraflarını da yükseltiyordu. Ancak Japonlar,

tamamen Batılı ya da tamamen Japon olan bir yaşam tarzı yerine böyle bir ikili yaşam tarzını tercih ettiler. Batılı yaşam tarzı ilericiliği simgeliyordu; Japon yaşam tarzı, Japon olduklarına dair sürekli bir farkındalığın kanıtıydı. Bu nedenle, hükümetin sloganının "Japon ruhu ve Batı öğrenimi" olduğu düşünüldüğünde, bu ikili yaşam tarzı Japonlar için tamamen doğal bir yaşam tarzıydı.

Bununla birlikte, bu tür bir yaşam tarzı ikiliği, endüstride gelişen ikiliğin belirli unsurlarını açıklamaya hizmet eder. Japonlar, Japon yaşam tarzına göre geleneksel olan tüketim mallarının büyük ölçekli üretim tekniklerini geliştirmedikleri için, bu tür malların tümü küçük işletmeler tarafından üretiliyordu ve üretkenlik son derece düşüktü. Bununla birlikte, Batı yaşam tarzının ayrılmaz bir parçası olan tüketim malları arasında bile, üretimi mutlaka büyük fabrikalarla sınırlı olmayan ve üretim girişiminin optimal ölçeğinin küçük olduğu bazı ürünler vardı. Örneğin, kibritler başlangıçta büyük bir işletme tarafından yalnızca Batılı bir mal oldukları için üretildi, ancak kibrit üretiminin optimal ölçeğinin küçük olduğu anlaşıldığında işletme daha küçük olanlara bölündü.

Şimdi geleneksel malları üreten küçük işletmelere A Tipi ve Batı tarzı tüketim malları üreten, ancak ölçek ekonomisi nedenleriyle küçük olanlara B Tipi diyelim. A tipinden bazıları Batılı karşılıklarını büyük işletmelerde buldu, ve Japonların tüketim alışkanlıklarında ve yaşam tarzlarında var olan ikilik olmasaydı, bu tür küçük işletmelerin var olması mümkün değildi. Hem büyük işletmelerde hem de orta ve küçük ölçekli işletmelerde farklı üretkenliklere sahip aynı malın veya aynı kullanımdaki malların eşzamanlı üretimi, üretimin ikiliği olarak adlandırılabilecek şeydir; Japonya'da, tüketimin ikiliğinin üretimdeki ikiliğin derecesini artırmaya hizmet ettiği görülmektedir. Dolayısıyla üretimdeki ikicilik de kısmen 'Japon ruhu ve Batı becerileri' politikasının sonucuydu.

Ancak, Tip C diyebileceğimiz üçüncü bir orta ve küçük işletme türü daha gelişti. Bu, büyük ölçekli imalat işletmesinin alt yüklenicisiydi ve makine imalatı, gemi yapımı, taşıtlar ve elektrikli eşyalar gibi alanlarda mevcuttu. Bu işletmeler, büyük işletmelerin verdiği siparişler doğrultusunda üretime devam ediyorlardı. Çoğu durumda büyük işletmelerin hükümetle bağlantıları varken, taşeronlar ana şirketten teknik rehberlik ve mali yardım almalarına rağmen tamamen bağımsız şirketlerdi. Nadir durumlarda, kendi yetenekleriyle buluş ve inovasyonda başarılı olan bir C tipi işletme büyüyerek büyük bir işletmeye dönüşürken, çoğunluk, refah zamanlarındaki talep ile depresyon zamanlarındaki talep arasındaki boşluğu doldurma rolünü üstlenmek için istifa etmek zorunda kaldı. Büyük bir işletmenin ölçeği, refah zamanındaki talep düzeyine göre ayarlansaydı, o zaman durgunluk zamanında çalışan sayısını keskin bir şekilde azaltmak zorunda kalacaktı; sonuç olarak yönetim, üretim ölçeğini, bir bunalım döneminde ya da buna yakın bir zamanda var olan talep düzeyine uyarladı. Bu, normalde büyük işletme tarafından karşılanamayan belirli bir talebin varlığı anlamına gelir ve taşeronlara verilen siparişlerle bu talep karşılanırdı. Taşeron, refah zamanlarında başarılı oldu, ancak bunalım zamanlarında durgunluğun tüm yükünü üstlendi ve iflasın eşiğine geldi. Buna karşılık, büyük işletmenin işleyişi son derece istikrarlı ve sağlam bir temele dayanıyordu. Büyük işletme, taşeronu sadece teknolojik ve finansal konularda değil, aynı zamanda personel katılımı açısından da denetlemekteydi. Taşeronun yönetimine devredilen büyük işletmenin çalışanları cepheye gönderilen komutanlar gibiydi; savaşta yüksek bir ölüm olasılığı vardı, ancak savaşta kendini koruyabilirsen karargahta yüksek bir pozisyona geri dönmek de mümkündü.

Bu üç tür küçük ve orta ölçekli işletme, karşılıklı olarak diğer işletmelerle şiddetli bir rekabet içine girmek zorunda kaldı. Mallar ucuza satıldı, kar marjı düşük ve ücretler düşüktü. Burada zaibatsu sektöründen oldukça farklı bir dünya vardı. Ayrıca arka planda sanayi sektörünün arkasında tarım sektörü bulunmaktaydı. Sanayi sektörü, tarım sektörünü işgücü arzı kaynağı şeklinde kullanarak genişledi; sanayi genişledikçe, en azından göreli anlamda tarım daraldı. 1904'te tüm Japon hanelerinin %64'ü tarımla uğraşırken, yirmi yıl sonra (1925) bu oran %49'a düştü. Tarım sektörü içinde mülk sahibi çiftçilerin yüzdesi küçülmüş, bununla birlikte kiracı çiftçi veya mülk sahibi-kiracı çiftçilerin oranı artmıştır[46]. Marjinal mal sahibi çiftçiler kiracı oldular ve kiracı çiftçiliği yapamayanlar işçi olmak için kasabalara göç etti. Böylece sanayi sektörü, tarım sektörü aleyhine genişledi ve sanayi içinde büyük işletmelerin nispi ağırlığı giderek daha büyük hale geldi. Japonların bu tür bir mekanizmayla (savaştan önce) bir askeri güç ve (özellikle savaştan sonra) Batı'nın önde gelen ülkeleriyle olumlu bir şekilde karşılaştırılabilecek büyük şirketler yaratma

46 For example, it fell from 35.4% in 1899 to 33.4% in 1910, to 31.1% in 1925 and to 30.9% in 1935.

arzusu ve başarısı olmuştur. Modern sektörlerinin ürünleri, sıfır savaşçılar [Takma adı 'Zero fighter'dır. "A6M"lerin, kara üslerine konuşlandırılmış avcı uçağı, uçak gemisine konuşlandırılmış avcı uçağı, avcı bombardıman uçağı, pike bombardıman uçağı, roketlerle donatılmış saldırı uçağı, uzun erimli kamikaze uçağı, önleme uçağı ve iki kişilik eğitim uçağı gibi uyarlamaları vardır.] veya devasa savaş gemisi 'Yamato' gibi tüketici olmayan mallar olduğunda bile Japonlara büyük memnuniyet sağladı. Silahlı kuvvetlerin ve büyük işletme sektörünün Batı'nınkilerle rekabet edebilecek durumda olduğu anlamına geliyordu ve bu nedenle halk kitleleri bu iki grup tarafından sömürülmekten şikayetçi değildi ve gelişmelerine her türlü teşviki verdi.

III

Modern bir devlet inşa etme niyetinde olan Meiji hükümeti, modern işletmeleri yönetme becerisine sahip çok az girişimci olduğunu fark ettiğinde, alt düzey çalışan ve operatör arzının da yetersiz olduğunu fark etti. Söylediğimiz gibi, çalışma alanlarının kaldırılması sonucu işsiz kalanlar savaşçılardı. Kadın işçilere sahip olmanın gerekli olduğu durumlarda, esas olarak alt samurayın kızları işe alındılar. Bu nedenle, devlet tarafından sağlanan, yalnızca erken Meiji döneminin devlet teşebbüslerinin sermayesi değildi; çalışanlar da çok sayıda samuraylardı ve bu nedenle canlı bir ulusal bilince sahiptiler. Kendilerini hem kendileri hem de milleti için üretim işiyle meşgul olarak görüyorlardı. Devlet tarafından işletilen işletmelerin çoğu daha sonra ya bir zaibatsu'nun ana kuruluşu haline geldi ya da birine bağlı hale geldi. Yeni bir Japonya'nın inşasını teşvik etmek isteyenler zaibatsu sektöründe toplanırken, feodal dönemin çiftçi, zanaatkar ve tüccar sınıflarının üyeleri diğer geleneksel sektörlerde toplandı. Eski savaşçılar ve kızları, nispeten yüksek bir eğitim düzeyine sahipti ve kendilerini çok iyi düşünüyorlardı.

Bununla birlikte, hem disiplini hem de beceriyi kazanmış işçiler, o zamanlar son derece ender bulunan bir metaydı. Sonuç olarak, modern işletmelerin yöneticileri için iki ana sorun şunlardı: (1) bu tür işçileri kendi girişimleri için daha fazla sayıda nasıl elde edecekleri ve (2) bu tür işçileri bulduktan sonra onları bir başkasına kaptırmadan kendi girişimleri için uzun süre nasıl çalıştıracakları. Hükümet için sorun, bu tür bir işgücünün büyük miktarlarda nasıl üretileceğiydi. Bu nedenle, hükümet en başından beri çabalarını bir eğitim sisteminin sağlanması üzerinde yoğunlaştırdı.

Hükümet, 1872'de çıkarılan Gakusei (Eğitim Kanunu) ile modern bir okul sisteminin sağlanmasına girişti. Bu, ülkenin her alan bazında 600 kişiyi kapsayan yaklaşık 50.000 ilkokul bölgesine bölünmesini ve bu alanların her birinde bir ilköğretim okulu inşa ederek ülke çapında zorunlu eğitimin uygulanmasını sağladı. Ayrıca bu ilkokullar statü, soy veya cinsiyet gözetmeksizin standartlaştırılacaktı[47]. 1873'te toplam okul çağındaki nüfusun sadece %28'i ilkokula gidiyordu, ancak 1882'de bu oran %50, 1895'te %67 ve 1904'te %98'e ulaşmıştı. Bu gibi rakamlar, zorunlu eğitimin yayılma hızındaki dikkat çekici oranı ve halkın hükümetin modern bir ulus devlet inşa etme planlarını güçlü bir şekilde desteklediğini göstermektedir. Ancak, bu eğitimin etkilerinin çok kısa bir zaman diliminde etkili olması imkansızdı, bu nedenle Meiji döneminde vasıflı ve eğitimli işçi arzı tamamen yetersizdi.

Meiji döneminin ortalarına kadar özel işletmeler, işgücü arzını geleneksel yöntemlerle temin ederdi. İşçi patronları, birkaç yüze kadar bir dizi işçiyi tuttu. İşletme, tüm operasyonu işçi patronuna belirli bir meblağ ödeyerek devretti ve işin tahsisi ve ödenen paranın işçilere dağıtılması işçi patronuna emanet edildi. İşçi patronu için çalışan işçiler, çiftçi köylerindeki yoksul ailelerden toplandı. Bununla birlikte, bu tür işçiler çok düşük bir beceri düzeyine sahip olduklarından, işletmeler vasıflı işgücü kıtlığı nedeniyle zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Sonuç olarak, ondokuzuncu yüzyılın sonlarından yirminci yüzyılın başlarına kadar şirketler, diğer şirketlerin işgücünü seyrek olarak "kaçak avlamadılar". Bu nedenle, uzun bir süre boyunca 'düzenli çalışanları' güvence altına alma girişiminde şirkete 'sadakat ruhu' vurgulandı. Askerlere ve Denizcilere İmparatorluk Emri ve Eğitimle ilgili İmparatorluk Fermanı sırasıyla 1882 ve 1890'da İmparator tarafından yayınlandı ve hükümet tarafından halk üzerinde Konfüçyüs ahlakı ile her şeyden önce devlete bağlılık ilkeleriyle

47 İngiltere'de Eğitim Yasası'nın uygulanmasından sadece iki yıl ve Amerika Birleşik Devletleri'nde köleliğin kaldırılmasından yedi yıl sonra Japonya'nın bu tür aşamalı zorunlu eğitime başladığını unutmayın.

etkili oldu. Bu nedenle, şirkete "sadakat ruhu"nu buna benzer bir şey olarak düşünmek kolaydı. Zorunlu eğitimin bir sonucu olarak, şimdi Konfüçyüsçü bir eğitim alan sadece samuraylar değil, tüm nüfus oldu, ama yine de sadakat ruhu hala oldukça nadir bir maldı ve bu ölçüde bir şirketin onu satın almak için özel ödemeler yapması gerekiyordu. Böylece kıdem ücreti yapısına geçildi.
Kıdem ücreti sisteminin büyük şirketlerin beyaz yakalı çalışanları ile başlaması beklenebilirdi. Şirketin çalışanlarından sadakat ruhu talep edebilecek saygın bir görünüme sahip olan büyük şirketlerdi ve yeni samuraylar beyaz yakalı işçilerdi. Tabii ki, Japonya'da feodal toplumun güçlü kalıntıları olduğu göz önüne alındığında, orta ve küçük işletmelerin çalışanları arasında da işletmenin başkanına karşı belirli bir sadakat ruhu vardı; ancak bu tür işletmelerin başkanlarının sadakat ruhu satın alacak mali gücü olmadığı için orta ve küçük işletme sektöründe kıdem ücreti sistemi ve ömür boyu istihdam sistemi uygulanmamıştır. Büyük işletme sektöründe, şirketler kıdem sistemi üzerinden sadakat duygusu satın alırken, karşılığında bir ömür boyu çalışmayı istediler. Bir çalışanın işvereninin tam onayı olmadan bir işletmeden başka bir işletmeye gitmesi durumunda, şirketten 'uyumlu koşullarda olmayan' ayrılmış biri olarak kabul edilmekte ve bir 'hain' olarak damgalanmaktaydı. Diğer büyük işletmeler bu tür bir "hain"e iş vermekte isteksizdiler çünkü böyle bir teklifte bulunarak saflarını bozarlarsa bu, birbirlerinin emeğini çalmaya kararlı büyük işletmeler arasında onlar için son derece zararlı tam ölçekli bir savaş başlatacak ve diğerleri bir şekilde misilleme yapacaktı.
Bu nedenle sözde 'hainler'in orta ve küçük işletme sektöründe iş aramaktan başka seçeneği yoktu. Modern metalar üreten ve Batı'nın ileri ülkelerindeki işletmelerle üstünlük için yarışan görkemli büyük işletmelerde, ülke için mücadele eden ve Japon halkının tüm özlemlerinin dayandığı japon endüstrisini temsil eden ekipte artık onlara yer yoktu. Bu nedenle 'hainlerin' ortaya çıkma olasılığı düşüktü ve çoğu insan, bir kez büyük bir işletmede işe alındıklarında, birkaç hoşnutsuzluk nedenine rağmen, hayatlarının geri kalanında bu sektöre sıkı sıkıya bağlı kalacaklardı. Orta ve küçük işletmeler için işgücü piyasası kalıcı olarak açıktı, ancak büyük işletme sektörüne girme şansı, okul veya kolejden mezun olduktan sonra ömür boyu yalnızca bir kez gelmekteydi. Bu anlamda, Japon sanayi dünyasının seçkinleri, büyük işletmelerin çalışanları, istihdam seçme özgürlüğüne sahip değildi. Tıpkı babalarının malikane sahibi olan efendisi (daimyo) için çalıştığı gibi, onlar da tüm hayatlarını yeni malikanelerin efendisi olan işletmeye adarlar.
Birinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa ülkeleri enerjilerini karşılıklı katliamlara harcarken, Japon ekonomisi Çin'e ve diğer pazarlara girerek dikkat çekici bir gelişme kaydetti. Nitelikli işçi arzının nasıl sağlanacağı, bu andan itibaren büyük işletmelerde büyük bir sorun haline geldi; sadece beyaz yakalılara uygulanan ömür boyu istihdam sistemi ve kıdem ücreti sistemi mavi yakalılara da uygulanmaya başlandı. Ancak kıdem sistemi ekonomik olmayan bir ücret yapısıydı. Yaşlı çalışanlara yalnızca daha yaşlı oldukları için yüksek ücretler ödeniyordu; ücretlere yapılan harcama gereksiz yere yüksekti. Bunu telafi etmek için başlangıç ücretlerinin düşürülmesi gerekiyordu, ancak işletmeler bunu yaparsa gençleri diğer şirketlere kaptırabilirler, bu nedenle başlangıç maaşlarında büyük bir indirim yapamazlardı. Yine de, yüksek bir başlangıç maaşından başlarlarsa, daha yaşlı çalışanlara üretime katkılarından fazla bir ücret ödenmek zorunda kalacaktı.
Kıdem sisteminden bu tür bir zayıflığı ortadan kaldırmak için işletme, işyerinde eğitimi güçlendirmeli ve beceri ve yetenek artışıyla birlikte artan yaşla sonuçlanacak türden işbaşı eğitimlerini yürütmek zorundaydı. Yaşa saygı duyulması gerektiğinin ama karşılığında yaşlıların da saygıya değer erdemleri edinme görevinin olduğu Konfüçyüsçü bir toplumda, işçilerin iş başında becerilerde eğitim almaları için gerekli zemin çoktan hazırlanmıştı. Ayrıca, eğer işletme daha yaşlı işçileri kullanacaksa, o zaman onları el emeği olmayan bir kapasitede kullanmak zorunda kalacaktı; bu nedenle, yaşam boyu istihdam sistemi altında, kol emeğiyle uğraşan işçilerin ya kol emeği olmayan işlerde ya da orta ya da daha düşük yönetim kademelerinde yer almaları bir normdu. İşletme içinde kol işçileri ile kol işçisi olmayanlar arasında net bir ayrım yoktu; iki grup arasında büyük hareketlilik yaşandı. Böyle bir durumda işçiler belirli mesleklere ilişkin derin farkındalıklarını yitirdiler ve bunun yerine belirli bir şirketin üyesi olma farkındalıkları güçlendi.
İşçilerin tüm hayatlarını tek bir şirkette geçirdikleri ve işçilerin yerleşim yerlerinin şirket emriyle belirlendiği bu sistem, işçilerin tüm hayatlarını şirkete adadığı anlamına geliyordu; bütün hayatlarını

işe adamadılar. İşçiler, yaşamları boyunca, kendilerinin seçmedikleri çeşitli iş türlerini deneyimlemek zorunda kaldıklarından, işin kendisine karşı çok az sadakat duygusuna sahiptiler. Şirkete olan bağlılık çok daha güçlüydü. İşçi hareketi zayıftı. (Savaş sonrası dönemde işçi sendikalarının kurulduğu yerlerde bile, bunların çoğu ticaret temelinde örgütlenmiş sendikalar değil, şirket bazında oluşturulmuş işçi sendikalarıdır.) Ayrıca, yönetim yaşlı işçilerle ilişkileri idare etmede özellikle becerikliydi ve onlar aracılığıyla iş gücü arasında disiplini başarılı bir şekilde güçlendirdi. İş anlaşmazlıkları azdı ve şirkette güçlü bir "babacan", "ailesel", "yoldaşça" bir atmosfer hakimdi.

Çalışanların şirket emriyle iş değiştirmeleri ile değişen bu iş gücü dağılımı için gerekli eğitim ve öğretim (mesleki eğitim) esas olarak şirket bünyesinde yürütülmüş ve gerekli tüm masraflar doğal olarak şirket tarafından karşılanmıştır. Hatta bazı büyük işletmeler, yalnızca kendi işgücünün eğitimi için kullanılan kendi okullarına bile sahip oldular. Yirminci yüzyılın başından itibaren Mitsubishi Tersaneleri ve Mitsui Madencilik gibi büyük şirketler kendi ticaret okullarını kurdular; 1920'de büyük işletmelerde bir eğitim ve öğretim sistemi neredeyse tamamlanmıştı.
Elbette bu şirketlerin dışında mesleki eğitime odaklanan ticari okullar, endüstri okulları ve ziraat okulları olan düzenli ortaokullar vardı, ancak 1868-1945 dönemi boyunca bu okullardan mezun olanların sayısı azdı; işçilerin çoğunluğu, herhangi bir mesleki eğitim almadan ilkokuldan ayrıldıktan hemen sonra fabrikada işe başlamak zorunda kaldı. Orta ve küçük işletmelerde sistematik bir eğitim yoktu. Oradaki işçiler, daha yaşlı işçileri örnek alarak beceriler kazanmak zorundaydılar. Ancak büyük işletmeler, uygun bir eğitim okullarının olmadığı yerlerde bile, teknik eğitimi az çok sistemli bir şekilde yürütürlerdi. Sonuç olarak, aynı beceriyi kullandıkları yerde bile büyük işletme, orta veya küçük işletmeden daha mükemmel bir şekilde ustalaştı; dolayısıyla verimliliği daha yüksekti.
Mesleki eğitimin bireysel işçinin sorumluluğunda olduğu ve işletme dışında yürütüldüğü durumlarda, hem büyük hem de küçük işletmeler aşağı yukarı aynı işçi kalitesine sahipti; aynı beceriyi kullandıkları sürece, işletmeler arasında büyük bir verimlilik farkı yoktu. Ancak görüldüğü gibi, Japonya'daki orta ve küçük işletmelerin çalışanlarına ömür boyu istihdam sağlayacak kadar güçlü olmayıp ve onları işletme içinde eğitecek rezervleri yok iken, büyük işletmeler ömür boyu istihdam sistemini ve kıdem ücreti sistemini benimseyip şirket bünyesinde eğitim vermekteydiler; sonuç olarak, işletmeler arasında emek verimliliğinde bir fark ortaya çıktı ve bu da ücret farklılıklarına neden oldu.

Table 2A. *Wage disparities (wage per worker in plants of 1000 or more = 100)*

	1909			1914			Britain 1949
Scale of plant (number of workers)	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Total
59	80.0	75.7	99.6	72.7	72.3	91.8	
1029	85.8	78.6	96.7	77.1	75.2	85.9	84
3049	88.9	85.5	92.1	78.8	81.0	80.2	83
5099	91.9	93.2	94.1	82.6	87.4	81.9	84
100499	94.1	94.4	96.6	85.4	89.7	83.1	86
500999	92.2	103.2	98.2	87.6	100.9	91.2	89
1000	100	100	100	100	100	100	100

Source: Archive of Secretariat of Minister of Agriculture and Commerce: *Kojyo * Tokei* Hyo** (Statistical tables of factories) for 1909 and 1914. British figures are obtained from S. Broadbridge, *Industrial Dualism in Japan* (Frank Cass and Co. Ltd, 1966), p. 51.

Bu hareketin izini sürmek için nicel kanıtlar sağlanabilir. Tablo 2A'dan büyük ve küçük işletmeler arasındaki ücret farklılıklarının 1914'te 1909'da olduğundan daha büyük olduğu görülebilse de, bu yıllar boyunca fark çok fazla değildi. Aslında, büyük bir işletme ile binden fazla çalışanı olan bir işletmeyi kastediyorsak, o zaman 'büyük işletmeler'deki ücret düzeyinin yüzdesi olarak ifade edilen her büyüklükteki işletmedeki ücret düzeyi 1909-14 döneminde yüksekti; bu yıllardaki ücret eşitsizliği, 1949'daki İngiltere'dekinden çok farklı değildi. Bununla birlikte, Tablo 2B, 1932'ye kadar oldukça önemli bir ücret farklılığının halihazırda mevcut olduğunu göstermektedir, ancak şunu belirtmek gerekir ki, Tablo 2A, çalışan sayısı açısından ölçülen işletme ölçeğini gösterirken, Tablo 2B, bunun aksine, sermaye miktarı açısından ölçümleri verir. İki tablo böylece dikkatli şekilde karşılaştırılmalıdır. 1932'de en küçük ölçekli işletmelerin ücretleri, en büyük işletmelerin

ücretlerinin %26'sını geçmez. Bu tür tipik 'Japon' ücret farkı 1920’lerde ortaya çıktı[48] ve ardından eşitsizlik, Japonya savaşa girene kadar giderek daha da büyüdü. Savaş sonrası karışıklık dönemi sona erdiğinde, büyük farklılık yeniden hakim oldu. Bölüm 5'te görüleceği gibi, mevcut emeğin yetersiz olduğu 1963 ile 1973 arasındaki hızlı ekonomik büyüme döneminde, orta ve küçük işletmeler işgücünü çekmek için yüksek ücretler teklif ettiler. Sonuç olarak, ücret farklılıkları büyük ölçüde azaldı, ancak şimdi bile önemli bir boşluk var.
1920'lerden itibaren özel sektörde büyük ve orta/küçük işletmeler arasındaki ücret eşitsizliği bu şekilde gelişti, ancak bundan önce devlet işletmeleri ile özel işletmelerin ücretleri arasında önemli bir eşitsizlik vardı. 1909'da 1000'den fazla çalışanı olan özel işletmelerde erkek işçilerin ücretleri, tüm özel işletmelerdeki ortalama erkek ücretinin yalnızca 1.13'ü kadardı; Devlete ait işletmelerdeki erkek işçilerin ücretleri bu aynı ortalamanın 1,43'ü kadardı[49]. Kadınlar için karşılık gelen rakamlar sırasıyla 1,10 ve 1,22 idi, bu da devlete ait ve özel teşebbüsler arasındaki erkekler için ücret eşitsizliğinin kadınlar için olduğu kadar büyük olmadığını gösteriyordu. Bununla birlikte, bu tür eşitsizlik de o dönemde hızla azalmakta ve 1914 yılına gelindiğinde hem kadın hem de erkekler için, devlet işletmelerinde çalışan işçilerin ücretleri, 1000'den fazla işçisi olan özel işletmelerdeki ücretlerden daha düşüktü. Japonya'da, devlet teşebbüsleri başlangıçta çok yüksek ücretlerle başladılar ve herhangi bir kar elde edemediler, bu yüzden hükümet onları sattı. Geri kalan devlet işletmelerindeki ücretler hâlâ aşırı yüksek kaldı, ancak bu türden yüksek ücretler, işçinin üretkenliğine tekabül etmiyordu. Bunlar, birçok operatörün eski samuray sınıfının üyesi olması ya da hükümetin saygınlığını gösterme girişimi gibi ekonomik olmayan değerlendirmelerin sonucuydu. Bu tür ücret eşitsizlikleri ortadan kalktıktan kısa bir süre sonra, özel sektörde büyük işletmeler ile orta veya küçük işletmeler arasında ücret eşitsizlikleri ortaya çıkmaya başladı. İşçilerinden sadakat talep eden ve karşılığında yüksek ücretler ödeyenlerin önce hükümet, sonra özel teşebbüs olması gayet doğaldı.
Büyük ve küçük işletmeler arasındaki ücret eşitsizliği, Japon ekonomisinin kronik bir hastalığına dönüştü. Yetenekli gençler büyük işletmelere girmek istediler, orta ve küçük işletmeler arta kalanları almak zorunda kaldı. Bu nedenle, büyük işletmeler, şirkete girdiklerinde zaten yetenekli olan işçileri işe alabildiler. Bu, halihazırda var olan üretkenlik farklılıklarının genişlemesine katkıda bulundu. Ücret oranı farklılıkları daha da büyüdükçe, kâr farklılıkları da arttı ve büyük işletmeler orta ve küçük işletmelerden daha hızlı sermaye biriktirebildiler. Büyük işletmeler, en iyi teknolojiyi almak için yeterli sermayeye sahipti ve bu şekilde üretilen teknolojik farklılık, üretkenlikte ve dolayısıyla ücret farklılıklarında daha fazla artışları beraberinde getirdi. Böylece orta ve küçük işletmeler arasındaki ücret farkının giderek artmasıyla büyük işletmeler arasında bir kısır döngü oluştu.

Table 2B. *Wage disparities 1932 (wage per worker in plants of 5 m yen or more = 100)*

	Scale of plant (amount of capital in thousand yen)									
	01	15	510	1020	2050	50100	100500	5001000	10005000	5000
wage differential	25.9	30.1	33.2	38.3	45.3	54.1	67.5	78.1	84.4	100

Source: Y. Ando * (ed.), *Kindai Nippon Keizai Yoran** (Survey of the economic history of modern Japan) (Tokyo University Press, 1975), p. 119.

Tablo 3, çalışan sayısı açısından işletmenin büyüklüğünü ölçerek, 1929-42 dönemi boyunca üretkenlik farklılıklarındaki değişiklikleri göstermektedir. 1930'ların başındaki çöküş ilk olarak küçük işletmeleri vurduğundan (1930), ardından büyük işletmeleri etkilediğinden (1931) ve ilk toparlananlar bu büyük işletmeler olduğundan (1932), 1929-32 dönemi boyunca üretkenlik farklılıkları bir şekilde değişkendi. 1933'te fark aralığı önemli ölçüde arttı ve ancak 1940'tan sonraki yılların yarı savaş zamanı yapısı altında bu önemli fark aralığı azaltıldı. 1940'tan itibaren işletmelerin zorunlu konsolidasyonunun etkileri belirgin hale geldi ve üretkenlik farkı aralığında

48 1909 ve 1914 hariç, savaş öncesi Japonya'da işletme ölçeğine göre ölçülen ücretler için istatistik yoktur. Tablo 2B'de verilen rakamlar, Umemura Mataji tarafından Osaka, Kyoto, Nagoya, Yokohama ve Kobe ve Tokyo metropolitan alanında 1932'de gerçekleştirilen bir sanayi anketinden tahmin edilen rakamlardır. Ancak, şimdi Japon ekonomistleri 1920'den itibaren büyük ölçekte ücret farklılıklarının geliştiğine inanıyorlar. O zamana kadar, çok geleneksel bir Japon tipi işçi patronları emek arzını kontrol ediyordu; o kadar ironik ki, tamamen "Japon olmayan", farklılaşmamış ücretler hakimdi.

49 See MeijiTaisho * Kokusei Soran* (General survey of the state of affairs in MeijiTaisho* Japan), edited by Toyo-Keizai* Shimposha*, Tokyo, 1927, pp. 540-1.

belirgin bir azalma görüldü; ancak bu bir fiyat kontrolü zamanı olduğundan, resmi fiyatlar açısından ölçülen her bir işçiye atfedilen üretim düzeyinin aslında emek üretkenliğinin gerçek düzeyini gösterip göstermediğini söylemek zordur.[50]

Table 3. *Productivity differentials (gross output per man in plants of 1000 or more = 100)*

Scale of plant (number of workers)	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
59	75	63	74	65	46	42	41	43	45	49	48	60	61	69
1029	84	71	86	75	56	51	51	48	54	59	58	69	69	79
3049	95	82	97	87	70	62	61	62	66	63	71	85	81	91
5099	109	91	101	95	75	66	65	70	74	80	83	92	94	99
100499	124	95	107	102	86	81	82	85	90	90	90	98	106	102
500999	104	100	109	105	88	82	89	91	96	91	87	96	92	114
1000	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Source: Research and Statistics Division, Minister's Secretariat, Ministry of International Trade and Industry, *Kogyo * Tokei* 50 Nen-shi* (Jubilee history of the census of manufacturers (for 190958)), 1962.

Bu tür bir üretkenlik aralığı, yalnızca geniş bir ücret aralığına yol açmadı. Aynı zamanda çalışanlara sunulan refah ve sağlık tesislerinde de büyük bir farklılığa neden oldu. Büyük işletmeler tarafından istihdam edilenler, gördüğümüz gibi, işgücünün "samurayları" olan işçi aristokrasisiydi. Büyük işletmeler, işletme içinde sadece teknik eğitim vermekle kalmadılar; çabaları karakter eğitimi, kültürel eğitim ve liderlik niteliklerinin aşılanmasına kadar genişledi. Bunun sonucunda işletme bünyesinde edebiyat kulüpleri, spor kulüpleri, çay merasim ve çiçek düzenleme kulüpleri ve benzeri tesisler kurulmuş ve işletme adeta bir okul halini almıştı. Bu özellikle savaş sonrası dönem için geçerlidir. Ayrıca çalışanlar, birikimlerini bankaların ödediğinden daha yüksek faiz aldıkları işletmeye yatırabilmişti; bu sadece işçileri tasarruf etmeye teşvik etmekle kalmadı, aynı zamanda şirkete ekstra bir sermaye kaynağı sağladı. Şirket bünyesinde ve onun rehberliğinde yardımlaşma dernekleri ve kooperatif birlikleri de kuruldu. Şirket kuruluş yıl dönümünü kutlarken, atletizm toplantıları ve geziler düzenlendi. Bütün bunlar, çalışanların şirketle birlik duygularını güçlendirdi ve ömür boyu istihdam sistemini desteklemeye hizmet etti.

IV

Bu tür bir şirket, şirket-çalışan ilişkilerinin, birey tarafından beceri edinilmesi ve daha sonra bir ürün yapmak için diğer üretim faktörleriyle birleştirilen bu becerinin şirket tarafından satın alınması ile şirketin daha sonra bu beceriyi sattığı; bir işçinin, yeteneğini başka bir şirkete daha karlı bir şekilde satabileceğini düşündüğü takdirde şirketinden ayrılacağı; bir şirketin becerisinden memnun olmadığı bir işçiyi işten çıkardığı; bir işçinin, başka bir beceri edinmenin gelirini artıracağını ve ona daha fazla iş doyumu sağlayacağını düşündüğü zaman, başka bir meslek edinmek için çalışacağı; ve bir işçinin işgücü piyasasına ikinci kez oldukça farklı bir beceri sunarak girebildiği yer olarak karakterize edilen İngiliz tipi şirketten oldukça farklıydı. Japonya'da hem şirket hem de birey için istihdam, evliliğe benzer bir ömür boyu bağlılıktı; bu nedenle, bir kişinin istihdama uygunluğu değerlendirilirken, kişinin karakteri, sadakat duygusu ve uzun vadede şirkete katkıda bulunma potansiyeli, o anki işgücü verimliliği ve becerisinden daha önemli olarak kabul edilmekteydi. Tıpkı evlat edinilmiş bir oğul alırken olduğu gibi, bir kişiyi şirket çalışanı olarak kabul ederken, şirkete verebileceği veya sağlayamayacağı herhangi bir zarar veya katkı dikkatle ele alınmaktaydı. Özellikle depresyon zamanları, yeni şirket çalışanlarının kişisel bağlantıları olanlarla sınırlı kalması veya yalnızca belirli alanlardan çalışanların alınması gibi eğilimlerin ortaya çıkmasına neden oldu.

Şirket babacandı. Çalışanların kendi aralarında ve çalışanlar ile yönetim arasında, yakın bir dayanışma duygusu olarak adlandırılabilecek bir şey hakimdi; şirket aslında büyük bir aileydi. Şirketin bir işçinin devam eden istihdamına kısa vadede üretime katkısından daha fazla değer verdiğini ve bu sürekli istihdam için yıllarca hizmet sonucu artan ve uzun süre istikrarlı olan ücret

50 1940'tan itibaren ekonomik kontrol güçlendirildi. Savaş çabası için kesinlikle vazgeçilmez olmayan sanayilerdeki fabrikalar ile verimliliği düşük orta ve küçük işletmeler, hammadde ve personel temin edemez hale geldi; ya ortadan kalktılar ya da büyük işletmeler tarafından ele geçirildiler. Bu tür ayıklama, orta ve küçük işletmelerin verimliliğini artırdı. Öte yandan, alt düzeydeki işletmeleri içine alarak ancak yüzeysel olarak büyüyen bazı büyük işletmeler olduğu için, büyük işletmeler ile orta/küçük işletmeleri arasındaki verimlilik farkları azalmıştır.

sağladığını gördük. İşçiler de kısa vadeli bir sıçrama çabalarını boşa harcamadılar, ancak uzun vadede şirkete katkıda bulunmak için ellerinden gelenin en iyisini yapmak için yeterli dayanıklılığı sağladılar. Analojiye devam edecek olursak, bir sürat koşusunda koşucu, önünde koşanları sollamakla; uzun mesafeli bir yarışta ise, diğerleri tarafından geride bırakılmamakla ilgilenir. Kısa mesafeli bir yarışta sendeleyen bir koşucuya yardım etmek, kendini bırakmak anlamına gelir, ancak uzun mesafeli bir yarışta yetkin bir koşucunun başka bir atlete yardım eli uzatması kolaydır. Bir şirket söz konusu olduğunda, iş arkadaşlarına yardım etmek, bir çalışanın takdirini artırmaya hizmet eder ve bu nedenle onun uzun vadeli notunu yükseltir. Uzun süreli rekabette, kişinin koşucu arkadaşı aynı zamanda yardım etmekle yükümlü olduğu bir silah arkadaşıdır. Bu, özellikle şirketin bir bütün olarak bir ekipten oluştuğu ve diğer şirketlerle tek bir varlık olarak karşı karşıya olduğu düşünüldüğünde geçerlidir.
Savaş öncesi Japonya'da toplumun bireyci rekabete sahne olmadığı, daha çok bir takımın diğeriyle rekabet ettiği kolektif mücadeleler için bir yer olduğu görüşü, Japon samuraylarının Tokugawa döneminden alışkın olduğu bir şeydi. Japon şirketi içinde devam eden ekonomik rekabet kesinlikle şiddetli değildi; uzun vadede işbirliğine yapılan vurgu nedeniyle, bir kişi ile diğeri arasında çok az rekabet vardı. Şirkete girme kararı alındıktan sonra, çalışan kıdem sisteminin yürüyen merdivenine binmekteydi. Bu yüzden buna bir tür "ağırlaşan" toplum denilebilir[51]. Ancak, tıpkı bir mühendislik teşkilatının daha yüksek bir üretken kapasiteye sahip olabileceği gibi Japon şirketlerinin, bir inşaat şirketinden çok, işgücünün üyeleri arasında bireysel rekabet yoluyla değil, çalışanların karşılıklı işbirliği, yardım ve teşviki yoluyla son derece yüksek bir üretkenlik verimliliği sürdürdüklerini söylemek mümkündür. Bir Japon şirketinde çalışmak, muhtemelen bir İngiliz şirketinde olduğundan daha çok poliste veya orduda olmaya benziyordu ve muhtemelen öyledir.
Çalışanlar, şirkete bağlılıklarını özel bir şekilde sergilediklerine inandıklarında önemli ölçüde iş tatmini yaşarlar; normal saatlerde çalışmaktansa fazla mesai yaparak daha fazla iş tatmini elde ederler. Fazla mesai saatlerinde yönetim tarafı nadiren bulunmadığından, fazla mesai gönüllü kulüp etkinliği gibi bir şey olabilir. Meslektaşlar artık rakip değiller, sınıf arkadaşları ya da silah yoldaşlarıdır. Bu tür aile tipi firmaların birkaç örneği İngiltere ve Amerika'da mevcuttu, ancak bunlar çok uzun sürmedi ve hiçbir zaman norm haline gelmedi. Ancak Japonya'da sistem, çalışandan yalnızca öngörülen işi değil, aynı zamanda uyanık olduğu saatlerin tamamını şirkete ayırmasını da gerektirir. Örneğin, şirketin çalışanları için hafta sonu bir atletizm toplantısı planladığını ve her bireyin katılıp katılmayacağına karar verme özgürlüğüne sahip olduğunu varsayalım. İngiltere'de birçok çalışan, hafta içi olduğu kadar hafta sonları da şirkete bağlı olmak konusunda isteksiz olacak; çoğu katılmayacaktır. Şirket, başarılı bir atletizm toplantısı düzenleme girişiminde başarısız olacak ve muhtemelen tüm fikri terk edecektir. Japonya'da, bir işçinin atletizm toplantısına katılması, şirket tarafından özellikle onaylandığı ve şirkete değer veren sadık bir işçi olarak hatırlandığı anlamına gelir; ve atletizm toplantısına katılıp katılmama meselesi artık her bir çalışanın özgür kararı değildir. Bu sayede çalışanın hayatı mesai saatleri dışında da şirkete bağlı hale gelir. Ancak bu psikolojiye rağmen, İngiliz çalışanlar muhtemelen özgürlük adına bu tür babacan yönetim yöntemlerini reddedeceklerdir.
Ancak Konfüçyüsçü bir toplumda her birey ait olduğu topluma bağlılığını göstermek için çaba göstermelidir. Bağlılığının boyutu, kendini ne kadar feda etmeye hazır olduğuyla ölçülür. Bu nedenle, hafta sonunu ailesiyle birlikte geçirme planlarından vazgeçerek atletizm toplantısına katılırsa, bu onun sadakat duygularının kesin bir kanıtı olarak kabul edilir. Şirket, toplantıya katılımın her bireyin kararına bağlı olduğunu bildirse bile, bu herhangi bir fark yaratmaz. Şirket, yüzeyde bunun bir seçim meselesi olduğunu söylüyor, ancak herhangi bir sadık işçi, şirkette var olan dayanışmayı göstermek için yöneticinin başarılı bir atletizm toplantısı düzenleme konusundaki derin arzusunu dikkate alacaktır. Bir işçi, şirketin gerçek amacını kavradığında ve katılmak için

51 Bu, çalışanlar arasında rekabet olmadığı anlamına gelmez. Sadık çalışanlar olarak kabul edilmek için rekabet özellikle şiddetliydi. Bu tür ekonomik olmayan rekabet içinde, üst düzey yetkililere daha derin bir selam vermek için rekabet etmek ya da partilerin veya atletizm toplantılarında bulunmak için rekabet etmek gibi, görünüşe göre şirketin üretkenliği üzerinde hiçbir ilgisi olmayan çok sayıda saçma sapan unsur vardı. Ancak, bu 'sadık olma rekabetinin' bir sonucu olarak, şirketin her zaman sıkı bir düzeni korumuş olması, Japon işletmelerine hatırı sayılır bir avantaj sağlamıştır.

diğer her şeyi bir kenara koyduğunda, o zaman 'erdemli' bir çalışandır. Şirket, sadık hizmetine son derece değer verir; sadık çalışanlara ya gelecekte iyi görevler verilir ya da yüksek ikramiyeler ödenir. Konfüçyüsçü kapitalist bir toplumda özverili hizmet, hem etik hem de materyalist açıdan en önemli erdemdir. Bu nedenle, çoğu insan atletizme katıldığında, diğerleri tarafından toplumun "uyumunu" bozduğu için hoş karşılanmayan az sayıdaki "özgürlükçüler" ile karşılaşırlar. Bu tür bir toplumda, bireyin özgürlüğü çoğu zaman topluma ya da çoğunluğa ihanet ya da bir meydan okuma olarak görülür ve özgürlüğünü savunmaya cesaret eden herkes muhtemelen tamamen izole olacaktır.

Bu nedenle bu tür bir toplumda, Batılı anlamda çok az iş sözleşmesi kavramı olabilir. Emek, yüksek sınıf bir meta olarak görülmez; ödüllendirilen sadakat ruhudur. 'Sadakat' pazarı, her bireye, okul veya kolejden mezun olduğunda hayatında sadece bir kez açılır. Sadakat sağlamayı başaranlar, onu arayanlarla, yani 'efendileri' ile bu pazarda buluşurlar. Meiji Devrimi'nden önce kişinin hangi efendiye hizmet etmesi gerektiğine doğuştan karar verilmekteydi, ancak o zamandan beri efendi seçimi yapılabildi. Ancak bu pazardan vefa duygusuyla özgürce çıkıp girmek ve birkaç kez farklı bir efendi seçmek, özel bir sebep olmadıkça, sadakat ruhunun herhangi bir tanımına aykırıdır. İlk efendisinden memnun kalmama talihsizliğine sahip olan bir 'samuray', paralı asker pazarında efendisiz bir samuray olarak yeni bir efendi aramalıdır. Bu şekilde emek, yalnızca emek olarak değil, topluma sadık bir hizmet eylemi olarak kabul edilir ve bu tür Konfüçyüsçü toplumda işgücü piyasası kaçınılmaz olarak ikili bir bileşim geliştirmiştir. Yani sadakat piyasası her bireye yalnızca bir kez sunulur; Herhangi bir zamanda, herhangi bir nedenle burada kararlaştırılan ömür boyu istihdam felaketle sonuçlanırsa, o zaman bir işçinin ikinci, paralı asker pazarında yeni bir işveren aramaktan başka seçeneği yoktur. Bu ikinci piyasada kararlaştırılan ücretler, birinci piyasada karar verilen büyük işletmelerdeki ücretlerden oldukça düşüktür[52].

Büyük işletmeler ilk pazarda yalnızca sadık işçileri işe alabildiklerinden, düzenli çalışanları arasında neredeyse hiç 'paralı asker' işçi yoktur. (Ancak, geçici işçilik elbette paralı askerdir.) Bunun aksine orta ve küçük işletmeler çok sayıda 'paralı asker' işçi çalıştırır. İlk pazar yerinde işe aldıkları çalışanlar bile, salt paralı askerlerden çok az farklı ücret alırlar; görevlerini özellikle gayretli bir şekilde yerine getirmek için çok az zorlama hissederler. Gerçekten de, kendilerini piyasaya tamamen paralı bir temelde sunsalar, hemen hemen aynı ücrete başka bir işveren bulabilirler. Sonuç olarak, büyük ve orta/küçük işletmeler arasında önemli bir ücret farkı ve sosyal statü farkı vardır. Kaldı ki bu tür farklılıklar ahlaki ve ideolojik farklılıkları da beraberinde getirmektedir.

Tokugawa döneminde savaşçılar, çiftçiler, zanaatkarlar ve tüccarlar olmak üzere dört sınıf vardı; ve samuray sınıfının ahlakı, çiftçi, zanaatkar ve tüccar sınıflarınınkinden oldukça farklıydı. Bu, diğer üç sınıftan değil, bir savaşçıdan gerekli olan sadık hizmet kavramlarını da etkilemekteydi. Bir savaşçı yüksek statüye sahipti ve karşılığında kendi kişisel zevki için çalışmayacaktı. Çiftçi, zanaatkar ve tüccarlar düşük sosyal statüye sahiptiler, ancak karşılığında kârın gereklerine göre çalışmalarına izin verilmekteydi. Aslında iki grup tamamen farklı ahlaki standartlar tarafından yönetiliyordu. Aynı şekilde, büyük işletmeler, orta veya küçük işletmelerde var olanlardan tamamen farklı ahlaki standartlar tarafından yönlendirilmiştir. Büyük bir işletmenin çalışanı, daha da yüksek ücretler elde etme umuduyla başka bir büyük işletmeye geçmeye çalışırsa, bu, büyük bir işletmenin çalışanından beklenen sadık hizmet idealinin yokluğu anlamına gelir. Çalışanın kendi ölüm fermanını imzaladığı bir eylemdir. Ancak orta/küçük işletmelerdeki ücretlerin düşük olması, çalışanların bir işletmeden diğerine serbestçe hareket edebilmeleri anlamına gelmektedir. Daha büyük işletmelerde toplanan seçkin işçilerin kendilerini şirketlerinin çıkarlarına adamaları beklenirken, küçük işletmelerin işçileri düşük ücretli olmalarına rağmen kişisel özgürlüklerinden yararlanabilmişlerdir.

Bu şekilde, Tokugawa döneminde bulunana benzer ikili bir yapı, Meiji Devrimi'nden sonra bile hem ekonomik yaşamda hem de sosyal konumda ve buna bağlı olarak farklı toplumsal bilinç veya ideolojilerde varlığını sürdürmüştür. Tokugawa döneminde bir kişinin yönetici mi yoksa yönetilen mi olduğuna doğuştan karar verilirdi, ancak Meiji döneminden beri, her bireye sadece bir kez açık

52 'Sadık emeğimiz' ve 'paralı emeğimiz', sırasıyla Hicks'in 'kölelik' ve 'özgür emek' ile çok güçlü benzerlikler taşır. Bkz. John Hicks, A Theory of Economic History (Clarendon Press, Oxford, 1969), s. 122-40.

olan şirket giriş sınavları, okul veya kolejden mezun olduktan sonra kararlaştırılmaktadır. Bu anlamda Meiji sonrası Japonya, bireyin bireyle rekabet ettiği bir toplum haline geldi, ancak yalnızca bu vesileyle bireysel rekabet gerçekleşti. Daha önce de belirtildiği gibi, bir işçi büyük bir şirkete girdikten sonra kıdem sistemine göre notları yükselmekteydi. Böylece, yüzeyde en azından bireysel şirket çalışanları arasında çok az şiddetli rekabet vardı. Orta ve küçük işletmelerde gerçek yetenek kesinlikle bir şey ifade ediyordu, ancak bu işletmeler her şeyden önce 'alt kat' olarak adlandırılabilecek teşebbüsler olduğundan, birinin olağanüstü olduğu kanıtlansa bile, 'yukarıdaki' bakış açısından bakıldığında bu pek de bir zafer sayılmazdı.

Bu nedenle, bireyler arasındaki rekabet son derece sınırlıyken, farklı şirketlerin çalışan grupları arasındaki rekabet şiddetliydi. Bir lider olarak başarılı olmak için, bir adam şirket içindeki meslektaşlarını bir araya getirebilmeli ve şirketler arası savaşta onları zafere götürebilmeli, ya şirketinin büyük işletme sektöründeki 'orta/küçük işletme'den 'büyük işletme' statüsüne kadar şirket statüsünü yükseltebilmeli ya da şirketini tanıtmalıydı. Batı toplumunda rekabet bireye dayalıdır; bireyler bir şirkete girmek için rekabet etmeye zorlanmakta ve yetersiz olanlar şirket tarafından dışlanmaktadır. Diğer taraftan, şirketler bireyler için rekabet etmek zorunda kaldılar ve çalışanları tarafından terk edilen kötü şirketler bir başkası için rekabet etmeye zorlandı. Bu tür bir rekabet Japonya'da uygulanmadı. Japonya'da bir şirketin çalışanları, diğer şirketlerin ekipleriyle rekabet etmek için birleşik bir yapı olarak hareket eden bir ekip oluşturmuştur; başarılı şirketler daha sonra elde ettikleri karı, kıdem sistemi ilkesine göre az ya da çok ikramiye şeklinde tüm ekip üyelerine dağıtmışlardır.

Takım bazında yürütülen bu tür rekabet, bazı talihsiz bireyler için trajedi getirebilir. Bazen bir adam yetenekli olabilir, ancak beceriksiz meslektaşlarıyla çevrili olma talihsizliğine sahip olabilir; bu nedenle, ilerleme umudu olmayan bir hayata boyun eğmekten başka seçeneği yoktur. Bu durumdaki biri daha güçlü bir takıma geçmeye çalışsa ve yeteneklerini gösterse bile, böyle bir hareket sadakatsizlik olarak kabul edilir ve çok istisnai durumlar dışında başka hiçbir şirket böyle bir 'hain'i kabul etmez. Yani paralı asker olmadıkça başka bir şirkete geçemez. Hareket özgürlüğü üzerindeki bu tür sınırlamalar, özgür örgütlenme seçimi üzerindeki sınırlamalar anlamına gelir. Herhangi bir özgür toplum, tüketim mallarını seçme özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü ve din özgürlüğü gibi belirli özgürlükleri garanti etmelidir, ancak bu özgürlüklerden en önemlisi örgütlenme özgürlüğüdür. Aslında, örgütlenme özgürlüğünün olmadığı yerde düşünce, ifade ya da din özgürlüğünün de fiilen olmaması muhtemeldir. Bir ekonomi ve toplum içinde çeşitli gruplaşmalar (birlikler) vardır ve bir bireyin yaşam modeli, bu çeşitli dernekleri seçmesiyle oluşturulur. Bir kişinin hayatı seçtiği derneklerle değişir. A şirketini, hobi kulübü B'yi ve akşam okulu C'yi seçen bir kişinin hayatı, A¢ şirketini, hobi kulübü B¢ ve akşam okulu C¢'yi seçen birinden farklı olacaktır. Ancak Japonya'da şimdi bile bir kişi hayatında sadece bir kez bir şirket seçebilir (büyük bir şirket olduğu varsayılırsa) ve bu şirket, ait olduğu hobi kulübü şirket tarafından organize edilen bir şirket olacaktır; aynı şekilde okul için. Şirket sadece kar amacı güden bir kuruluş değildir; kendi içinde eksiksiz bir toplumdur ve çoğu zaman o kadar kapsayıcıdır ki, şirket çalışanlarının günlük yaşamlarının tüm aktiviteleri şirket çerçevesi içinde yer alabilir. Şirket, çalışanlarının tüm hayatını yutacak kadar büyük olduğu ve kişi şirketini değiştiremeyeceği için kendi hayatını yeniden inşa etme özgürlüğüne sahip değildir. Bu nedenle, askerler gibi, aynı şirketin çalışanları da aynı türdendir.

1932'de, Matsushita Elektrik Şirketi'nin on beşinci kuruluş yıldönümünü anmak için düzenlenen bir törende, çalışan temsilcisi, şirketin başkanı Matsushita Konosuke'nin yaptığı bir konuşmaya resmi olarak şu yanıtı verdi[53]: "*Hiçbir şey bize şirketin kuruluş yıl dönümü vesilesiyle bugün bu anma töreninde burada olmaktan daha büyük bir zevk veremez. İnanıyorum ki, biz çalışanlar, bu uzun süre boyunca bize verdiği samimi rehberliğin karşılığını bugün başkanımıza ödeyemememizin tamamen kendi yetersizliklerimizden kaynaklandığını kabul etmemiz gerektiğine inanıyorum. Bununla birlikte, bugün bizi onurlandırdığı konuşma, bizi tembelliğimizden uyandırmayı amaçlayan bir alarm zilidir ve kendimize, şirketimizin, Matsushita Electrical'ın misyonunun giderek daha fazla*

53 Cho, Y. (ed.), Jitsugyo no Shiso (Business Thought in Japan) (Chikumashobo, Tokyo, 1964), p. 371

farkında olmaya ve bunun sonuçlarını dikkatle göz önünde bulundurmaya ve hayatımız pahasına görevimizi yerine getirmeye söz veriyoruz.”

Açıkça bu çalışanlar Matsushita'da yaşayıp ölmeye söz veriyorlardı; bu yüzden onlar için işlerini değiştirme özgürlüklerini ileri sürmek söz konusu değildi. Çalışanların savaş öncesi Matsushita’da şirkete karşı gösterdikleri bu tür özverili bağlılık ruhu, şirketi ölecekleri yer olarak gören ruh hali, Japon şirketlerinde savaş sonrası dönemde bile, o kadar aşırı olmasa da hakimdir.

Bahsettiğimiz gibi, en üstün erdemin hayırseverlik olduğu Çin Konfüçyüsçülüğünden farklı olarak, Japonya'da bulunan Konfüçyüsçülük sadakat ve uyum kavramlarına özel bir vurgu yapmıştır; Shotoku Taishi’de ağırlık uyuma verilmekteydi ve Meiji İmparatorluğunda sadakat ve ana babaya saygı vurgulanmaktaydı. O zamanki tüm imparatorluk fermanları arasında, 1882 tarihli Askerler ve Denizciler için İmparatorluk Emri ve 1890 tarihli Eğitim Üzerine İmparatorluk Fermanı en etkili olanlardı; ve ikincisi, okullarda defalarca İncil gibi okunduğundan, Japonya'da en yaygın olarak dağıtılan Konfüçyüsçü kutsal kitap kabul edilebilir. Bu imparatorluk fermanı, okuyucularına "öğrenmeyi sürdürmeyi ve sanatları geliştirmeyi ve böylece entelektüel yetileri ve mükemmel ahlaki gücü geliştirmeyi" emrediyordu, ancak bu tür bireysel nitelikleri geliştirmenin amacı, ulusal acil durum zamanlarında yardımcı olmaktı. Denilmekteydi ki: 'Acil bir durum olursa, cesaretle kendinizi devlete adayın; ve böylece cennet ve dünya ile aynı olan İmparatorluk Tahtımızın refahını koruyun'. Sadakat üzerindeki bu tür bir vurgu, bir şirketin başkanına o şirket içinden bağlılığın tamamen uygun görüldüğü ve şirketler birbirleriyle rekabet edebilmelerine rağmen şirketin kendisinin devlete bağlılığını ilan etmesi gerektiği anlamına geliyordu. Sonuç olarak bu, rekabet adına tamamen acımasız kâr arayışını imkansız kıldı; son tahlilde, kamu çıkarları ve devletin amaçları doğrultusunda kâr arayışlarını kısıtlamak zorunda kaldılar.

Batı ile rekabet edebilecek güçlü bir ülke inşa etme amacına ulaşılmasında Japonya'yı temsil etmek üzere seçilen ekip olarak büyük şirketlerin rolü, bu ulusal amacın bilincinde olması, hükümetin görüşlerini akılda tutması ve her zaman hükümeti desteklemesi hususlarında diğerlerinden daha fazla hassas olması gerektiği anlamına geliyordu. Bu anlayışla Japonya, Meiji Devrimi'ni takip eden yaklaşık elli yıl boyunca birleşik bir ülke olarak modern bir devlet inşa etmek için çabaladı. Japonya'nın Çin-Japon ve Rus-Japon savaşlarındaki zaferleri, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda dünyanın beş büyük gücünden biri olma statüsünün hayal bile edilemeyen başarısından bahsetmiyorum bile, Japon halkını tam bir coşkuya boğdu. Bu başarıların halk arasında doğurduğu kibir, bir nifak durumunu doğurmuş ve bu kibir, 'şimdi ülkeyi açmak zorunda kaldık, ama çok geçmeden barbarları kovmak için kendimizi yeterince güçlendirmiş olacağız', diyen yabancı karşıtı fraksiyonun bir bölümünün yeniden canlanmasına neden olmuştur. Meiji dönemi boyunca izlediği 'zengin ülke ve güçlü ordu' politikasına son bir dokunuş olarak, 1917'de hükümet, ulusal savunma için güçlü yeni planının taslağını, '"25 tümen ve sekiz savaş gemisi sekiz kruvazör filosu önerisini" yayınladı, ancak 1922'de Washington Deniz Antlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte, plandan vazgeçmek zorunda kaldı. Bu, Japonlar tarafından Amerika ve İngiltere'nin onları bastırmak için kalkıştığı bir hamle olarak algılandı ve ulusal durumu tamamen değiştirdi. Bir bütün olarak Japon halkının içinde sağa doğru bir kayma ve Britanya ve Amerika'ya karşı artan bir nefret meydana geldi. Aynı zamanda hem sanayi hem de finans dünyası, ülkenin yeni taleplerine, kamuoyunun yeni eğilimine uymak için kendilerini reforme etmek zorunda kaldılar.

Bölüm dört
Japon İmparatorluğu (II)

Kokoro Natsume, Soseki adlı romanında şunları yazmıştır:
Sonra yazın zirvesinde İmparator Meiji vefat etti. Meiji döneminin ruhunun İmparator ile başladığını ve onunla sona erdiğini hissettim. Ben ve o çağda yetişen diğerlerinin artık anakronizm olarak yaşamak üzere geride bırakıldığı duygusuna kapıldım. Eşime öyle söyledim. Güldü ve beni ciddiye almadı. Sonra şaka amaçlı da olsa tuhaf bir şey söyledi: "Öyleyse kendini kurban etmeli ve imparatoru mezara kadar takip etmelisin."[54]
Meiji dönemini takip eden Taisho döneminin (1912-26) ilk yarısında önceki dönemin ivmesinin bir kısmı kaldı, ancak ikinci yarısında zengin ve fakir arasındaki uçurum derinleşti. Sosyalistler bunun kapitalizmin sonucu olduğunu ileri sürdüler. Sağ kanattakiler, bunun nedeninin İmparator'un hem kurnaz hem de kötü olan devlet adamları tarafından kuşatılması olduğuna inanıyorlardı. Bir saray devrimi yapmak ve daha sonra, bir İmparatorun tüm üyeleri önünde eşit olan bir ulusa başkanlık ettiği ideal bir toplumu gerçekleştirmek istediler ('herkesin tek efendisi' kavramı). Öte yandan militaristlerin despotizmi giderek daha baskın hale geldi. Tokugawa döneminde, savaşçı sınıfının bir üyesine karşı saygısızlık gösteren herhangi bir çiftçi veya tüccar, onun tarafından öldürülecek kadar azarlanabilirdi; ordu, hem hükümete hem de genel olarak halka karşı aynı türden bir tutumu benimsemeye başladı. Onların parolası bir dövüş ruhuydu. Meiji rejimi halka eşitlik getirmedi, ancak bu rejim altında bir birlik duygusu yaşadılar. O zamanlar yaygın bir söz 'Üniversite mezunu olduğu takdirde kızımızın onunla evlenmesine izin vereceğiz' idi; bir işletmede beyaz yakalı ve mavi yakalı çalışanlar arasında önemli kazanç farklılıkları vardı. Devlet memurlarından ve zaibatsu'dan oluşan seçkin tabaka özellikle yüksek maaşlar almaktaydı. Buna ek olarak, 1909'da işçiler düzeyinde de, doğrudan devlete ait fabrikalardaki erkek işçilerin ücretleri, 1000'den fazla çalışanı olan büyük imalat işletmelerinde erkek çalışanların ortalama ücretinin 1,27 katına eşitti. Bununla birlikte, geleneksel olarak hükümetin her zaman halkın üzerinde olduğu ve buna ek olarak devrimde seçkin hizmet adamları tarafından konsolide edilen Meiji hükümeti idaresi altında olduğu bir ülke olan Japonya'da, hükümet ve özel teşebbüsler arasındaki ücret ve maaşlardaki böyle bir fark kıskançlık uyandırmış olabilir, yine de insanlar bunu tamamen doğal bir farklılık olarak kabul ettiler.
O zamanlar, genel olarak insanlar arasındaki gelir farklılıkları çok büyük değildi. Umumiyetle, işgücü piyasasında, büyük işletmeler ile orta ve küçük işletmeler arasında henüz bir ayrım yoktu; büyük işletmelerde de işçiler bir patron aracılığıyla işe alındığından, daha sonra ortaya çıktığı gibi (örneğin 1930'larda veya 1950'lerde) işletmenin büyüklüğüne dayalı büyük bir ücret farkı yoktu. İmalat sanayiine bir bütün olarak bakacak olursak, 1909'da 59 çalışanı olan işletmelerdeki ücretler, 1000'den fazla çalışanı olan işletmelerdeki ücretlerin %80'ini geçmiyordu. (Bu rakam kadınlar için %76 idi.) 1914'te bu oran erkekler için %73, kadınlar için %72 idi. Ancak bu yıllarda erkek işçilerin çoğunluğu (1909'da %90 ve 1914'te %85) 1000'den az çalışanı olan orta veya küçük işletmelerde çalıştığı için 1000'den fazla çalışanı olan fabrikalarda çalışan erkek işçiler istisna olarak kabul edilebilir. Tablo 2A'daki ücret farkı endekslerini 500999 çalışanın fabrikalarındaki ücret düzeyi ile 100 olarak yeniden hesaplarsak, sonuç Tablo 4'teki gibidir ve bu yıllarda erkek işçiler için işletme ölçeğine göre ücretlerde hemen hemen hiçbir farklılaşma olmadığı ortaya çıkar.

Buna karşılık, kadın işçilerin çoğunluğu (1909'da %74 ve 1914'te %79) 30'dan fazla çalışanı olan işletmelerde çalışmaktaydı. 30-49 çalışanı olan işletmelerdeki kadın işçilerin ücretlerinin 1909'da büyük işletmelerdeki (1000'den fazla çalışan) ücretlerin %86'sı ve 1914'te %81'i olduğunu düşünürsek, o zaman kadınlar için de bu yıllardaki ücret farkının esasen büyük olmadığı sonucuna varmalıyız. Ancak kadın ve erkek ücretleri arasında önemli farklılıklar vardı. Kadın çalışanların

54 Translated by E. McClellan. The last part of the passage is altered because I disagree with his interpretation; cf. Natsume Soseki, Kokoro, translated by Edwin McClellan (Peter Owen, London), 1968, p. 245.

ücretleri erkeklerinkinin yaklaşık yarısı kadardı ve kadın operatörler sefil hayatlar sürmekteydiler[55]. Ancak, o zamanlar Japonya'da kadınlara ne seçme ne de seçilme hakkı tanınmıştı ve erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini öne süren Konfüçyüsçü etik hüküm sürmekteydi; cinsiyet farklılıklarından kaynaklanan ücret farklılıkları büyük bir emek sorunu haline gelmedi.

Table 4. *Wage differentials for male workers (wage per worker in plants of 500999 = 100)*

	1909	1914
59	87	83
1029	92	88
3049	96	90
5099	100	94
100499	102	97
500999	100	100

*Source: Kojo * Tokei* Hyo** (Statistical tables of factories).

Japon sanayisinin yapısı Birinci Dünya Savaşı sırasında önemli ölçüde değişti. Ağustos 1914 gibi erken bir tarihte, Temmuz ayı sonlarında savaşın patlak vermesinin hemen ardından, Japonya savaşa girdi ve Çin ve Pasifik bölgesindeki Alman etkisini başarıyla ortadan kaldırdı. Asıl savaş alanı Avrupa olduğu için, Avrupa'nın Asya'ya ihracatı kesildi ve Japonya ve Amerika tarafından, Doğu'daki pazarlar tekelleştirildi. Japon malları Asya'nın her yerine büyük ölçüde yayıldı. Sadece bu kadarla kalmadı, aynı zamanda Japonya'nın şimdiye kadar Almanya'dan ithal edilen ilaç, gübre ve boya maddeleri tedarikinden yoksun kalması nedeniyle, Japonya'nın kimya endüstrisi önemli bir genişleme yaşadı. İplik endüstrisinde çalışan işçilerin sayısı 1914 ile 1919 arasında %65 arttı ve Japonya dünyanın en büyük eğirme ülkesi olarak İngiltere'nin yerini aldı.
Ayrıca, aynı yıllarda Japonya'nın ağır ve kimya endüstrileri için sağlam temeller atıldı. Yalnızca 500'den fazla çalışanı olan büyük işletmelere bakıldığında, 1914'te iplik endüstrisi tüm çalışanların toplam sayısının %74'ünü oluştururken, ağır ve kimya endüstrileri (makine ve takım tezgahları, metaller ve kimyasallar) %20'den fazla değildi. 1919'a gelindiğinde, ikinci sektör, 500'den fazla çalışanı olan işletmelerdeki tüm çalışanların %31'ini oluşturacak şekilde genişleyerek, iplik endüstrisinin payını %65'e düşürmeyi başardı.
İplikçilik sanayisi daha çok bir kadın sanayisiyken, ağır sanayi ve kimya sanayileri erkeklerin tekelindeydi. 1914'te imalat sanayi sektöründe istihdam edilen kadın işçilerin sayısı, erkek işçilerin sayısının 1/2 katından fazlaydı, ancak 1919'da erkek ve kadın işçilerin sayısı yaklaşık olarak eşitlendi. Ağır ve kimya sanayilerine geçişin en güçlü olduğu yerler büyük işletmelerde olduğundan, erkek egemen hale gelenler de bu işletmeler oldu. İşletmeler, kadın çalışanlarından uzun süreli istihdam beklentisi taşımazken, erkek çalışanlarının tüm çalışma hayatları boyunca yanlarında kalmalarını beklemektedir. Özellikle böyle bir zamanda, Japonya endüstrisinin hızla genişlediği ve işçi arzının yetersiz olduğu bir zamanda, bir işletme, bir erkek çalışanı, onu işe aldıktan sonra, elbette, şu ya da bu şekilde özellikle kusurlu değilse, bırakmak istemezdi. Gördüğümüz gibi, işletmeler giderek artan bir şekilde çalışanlarından ömür boyu sadakat duyguları talep etmeye başladılar ve normal emek piyasasının yanı sıra, deyim yerindeyse, zımni bir sadakat anlayışına

55 Hem 1909'da hem de 1914'te, büyük işletme sektöründeki tüm işçilerin büyük bir bölümünü kadın işçiler, küçük işletmelerde ise erkekler yüksek bir oranı oluşturuyordu, bu nedenle bir bütün olarak erkek ve kadın işçiler için işletme ölçeğinde ücrete dayalı herhangi bir farklılık algılamak neredeyse imkansızdır. Sırasıyla erkek işçiler veya kadın işçiler arasında var olan işletme ölçeğine göre gevşek ücret farklılaşması, cinsiyetten kaynaklanan farklılıklar tarafından neredeyse tamamen ortadan kaldırıldı - bu özellikle 1909 için geçerliydi. (Bkz. Tablo 2A)

dayanan 'birinci sınıf' işgücü piyasası da oluştu; büyük işletmelerin okul ve kolejden yeni mezun olan öğrencileri işe aldığı yer, işte burasıydı. Her yıl sadece o yıl mezun olanlar kendilerini bu pazara sunabiliyorlardı. Daha önce "paralı asker" işgücü piyasası olarak adlandırdığım, herkesin girebileceği normal işgücü piyasasında yalnızca düşük ücretli işlerle ilgili işlemler yürütülüyordu. Bu sırada iki kademeli bir işgücü piyasası Japon ekonomisinin ayrılmaz bir parçası haline geldi.

Bu şekilde, Japon ekonomisinin ikili yapısı, imalat sanayilerinde erkeklerin artan üstünlüğü ve ağır ve kimya sanayilerine geçiş ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılıydı. Ağır ve kimya endüstrilerine geçiş, Washington Konferansı (1922), büyük Tokyo depremi (1923), depremden sonra yeniden inşa için ihraç edilen devlet tahvillerinin kötüye kullanılmasından kaynaklanan 1927 mali krizi ve 1930'da başlayan dünya bunalımından sonuçlanan deniz silahlarının sınırlandırılması şeklinde tekrarlayan talihsizliklere maruz kaldı. Sonuç olarak bu tür endüstriler 1920'lerde yavaş yavaş genişledi. Ancak, 1931'de Japonya Mançurya Olayını başlattı, ertesi yıl Mançukuo'nun bağımsızlığını ilan etti ve Mançurya'da önemli ilerlemeler kaydetti; bu, Japonya'nın büyük bunalımdan dünyanın diğer tüm sanayi ülkelerinden daha hızlı iyileşmesine katkıda bulundu. Ardından, 1933-1942 arasındaki on yıllık dönemde ağır ve kimya endüstrilerinin gelişimi olağanüstü bir hızla gerçekleşti.

Ağır ve kimya sanayilerinin gelişimi, Japonya'nın Çin'e karşı agressif savaşına paralel olarak gerçekleştirildi. Japon ordusunun Mançurya'da konuşlanmış birimi olan Kwantung Ordusu, Kuzey Çin askeri kliğinin lideri Chang Tso-lin'i manipüle etme ve Mançurya'nın anakara Çin'in geri kalanından bağımsızlığını sağlama planlarına sahipti. Ancak Chang Tso-lin, 1928'de Pekin'den Shenyang'a (Mukden) dönerken trenini havaya uçurarak kendisine suikast düzenleyen Kwantung Ordusu'nun isteklerine boyun eğmedi. 'Mançurya'daki belirli ciddi olay' denilen bu durum, sonunda 1931'de Mançurya Olayı'nın patlak vermesine ve ertesi yıl Çin'in kuzeydoğu kısmında ordu tarafından kukla devlet Mançukuo'nun kurulmasına yol açan olaylar zincirinde bir dönüm noktası olduğunu kanıtladı. 1933'te Japonya ile Çin arasında bir ateşkes anlaşmasına varıldı ve bir süreliğine barış geri geldi; Çinliler, kendilerine dayatılan oldu bittiyi tanımak zorunda kaldılar. Japonya, Mançukuo'yu inşa etmek için büyük çaba sarf etti, ancak beklenebileceği gibi, Çin halkı arasında Japon karşıtı duygu son derece yüksekti ve bir süre için Chiang K'ai-shek Çin-Japon işbirliği çağrısında bulunsa da, Japon mallarını boykot etti ve Japon karşıtı hareketler Çin'e yayıldı. Nihayet 1937'de Pekin yakınlarında konuşlu Kwantung Ordusu birliklerine tatbikat sırasında Çin Ordusu birlikleri tarafından ateş açıldı ve bu olay iki ülke arasında 1945'teki İkinci Dünya Savaşının sonuna kadar 9 yıl devam eden topyekûn bir harbe yol açtı.

Table 5. *Employment distribution in manufacturing in Japan (%)*

Year	1934				1942			
Size of enterprise (no. of employees) \ Industry	Heavy chemical industries	Textile industry	Other manufacturing industries	Total	Heavy chemical industries	Textile industry	Other manufacturing industries	Total
Small (5–99)	25	40	35	100	44	21	35	100
Medium (100–499)	25	60	15	100	61	27	13	100
Large (over 500)	30	67	3	100	88	10	2	100

Source: Kōgyō Tōkei 50 *Nen-shi* (Jubilee history of the census of manufacturers), 1962.

Böyle bir savaş, büyük ve güçlü bir ekonominin desteği olmadan sürdürülemezdi. Mançurya Olayı başladığında, imalat sanayiinde orta ölçekli (100-499 çalışanı olanlar) ve büyük (500'den fazla) işletmelerde istihdam edilen tüm işçilerin sadece %25-30'u ağır ve kimya sanayi sektöründe, %60-67'si tekstil alanında çalışıyordu. Açıkçası böyle bir ekonomi (bkz. Tablo 5) bu tür bir savaşı destekleyecek yeteneğe sahip değildi. Ordu ve hükümet, ağır ve kimya endüstrilerinin Mitsui, Mitsubishi ve Sumitomo gibi eski zaibatsu tarafından genişletilmesini teşvik etmeye çalışırken, Nissan gibi daha önce bahsedilen yeni kurulan şirketlere de yardım sağlayarak onların yeni zaibatsu'ya dönüşmesine yardımcı oldu.

Eski-yerleşik zaibatsu, ilk başta, yarı savaş zamanı ekonomik üretimi amaçlayan ekonomik yapıdaki değişikliklere direndi, ancak 1932'de eski Maliye Bakanı Inoue Junnosuke ve Mitsui Şirketi Başkanı Dan Takuma'nın Sağcı ideolog Inoue Nissho'nun takipçileri olan Kan Birliği üyeleri tarafından öldürülmesinden sonra, bu eski zaibatsuların yarı savaş zamanı ekonomik yapısıyla işbirliği yapmaktan başka seçenekleri yoktu. Hükümet bu amaçla bir dizi yasa çıkardı: 1931'de Hayati Endüstriler Kontrol Yasası, 1934'te Petrol Endüstrisi Yasası, 1937'de savaş zamanı kontrolü için üç yasa (Mühimmat Sanayi Seferberliği Yasası, İthalat ve İhracata İlişkin Acil Hükümler, Sermayenin Acil Alımı) ve Fabrika İşyeri İdare Nizamnamesi, 1938'de Milli Umumi Seferberlik Kanunu ve Elektrik İdaresi Kanunu ve 1939'da fiyatlar gibi kalemleri kontrol eden yönetmelikler. Kabine, sırasıyla 1939 ve 1940 yıllarında Yeni Ekonomik Yapının Kurulması için Üretken Gücün Artırılmasına Yönelik Bir Anahat Planı ve Yeni Ekonomik Yapının Anahatları'nı kararlaştırdı. Ayrıca 1940 yılında Ücret Kontrol Yönetmeliği çıkarıldı. Bu şekilde 1940'a gelindiğinde hükümet ve ordu Japon ekonomisi üzerinde tam bir hakimiyet kurmuştu. Ekonominin bu şekilde "militarizasyonuna" paralel olarak ağır ve kimya sanayilerine geçiş dikkat çekici bir hızla ilerletildi, öyle ki İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden sonraki bir yıl içinde, yani 1942'de gelişme büyük imalat işletmelerinin çalışanlarının %88'i (orta ölçekli işletmelerde %61) ağır ve kimya sektöründe çalışmakta olduğu bir düzeye ulaştı. Bu tür bir endüstriyel güç tarafından desteklenen Japon militaristler, Pearl Harbor'a kesin saldırılarını gerçekleştirdiler.
Bununla birlikte, belki de bu tür bir sanayileşmeyi yalnızca yüz üzerinden yüz değerinde değerlendirmemek gerekir. İşgücünü ağır ve kimya sanayi sektöründe yoğunlaştırmayı başardıkları doğrudur ve 1942'de büyük imalat işletmelerinin toplam üretiminin %91'i ağır ve kimyasal sanayi mallarından oluşmaktadır. Ancak yine de, yukarıda belirtildiği gibi, 1940-42 yıllarında, ağır ve kimya sanayilerinin geliştiği dönemin sonunda, farklı işletme ölçekleri arasında var olan verimlilik farklılıklarında belirgin bir düşüş oldu (bkz. yukarıdaki Tablo 3).). Bu, değer açısından ölçüldüğünde üretkenlikteki bu bariz durgunluğun fiyat kontrolünü ve ayrıca büyük işletmelerin fiziksel üretkenliğinin o zamanlar gerçekten durgun olup olmadığını ne dereceye kadar yansıttığını saptamak son derece zor olsa da, bu dönemde büyük işletmelerin verimliliğinin küçük işletmelerin üretkenliği kadar artmadığını göstermektedir.
Buna ek olarak, Nissan başta olmak üzere birçok ağır ve kimyasal sanayi kuruluşu operasyonlarını Mançukuo ve Çin'e kadar genişletmişti, bu nedenle Japonya'nın harekete geçirebildiği endüstriyel güç, yalnızca Japonya için istatistiklerin gösterdiğinden çok daha büyük olarak kabul edilebilir. Çin'deki askeri saldırganlığın arka planına karşı, zamanın Japon hükümetleri, Meiji Devrimi'nin amacı olan 'zengin ülke ve güçlü ordu'yu elde ediyorlardı; ve rüya sonunda gerçeğe dönüştüğünde, Japonya'nın enerjileri, artık onları kontrol altında tutamayacak kadar çılgına dönmüştü. Ordu artık zengin bir ülkenin güçlü muhafızı değildi; güçlü bir ordu sağlamak için kendini tamamen feda etmesi gereken ekonomiydi. Ancak, böyle bir ulusal politikanın gereklerine uymak için böylesine büyük bir endüstriyel dönüşümün uygulanması, zorunlu yürüyüşü, Japonya için tamamen anlamsız değildi. Bu büyük deneyden Japon hükümeti, sanayiciler ve işçiler endüstriyel değişimi nasıl başaracaklarını öğrendiler. Japon ekonomisinin savaş sonrası dönemdeki en büyük güçlerinden biri, dış koşullarda meydana gelen her türlü şiddetli değişime hızla uyum sağlamada göstermiş olduğu yüksek derecede esneklik olmuştur ve bu tür uyum sağlama yeteneği, pekala, 1930'ların ordu tarafından kendisine dayatılan 'zorunlu yürüyüş' zamanında kazanılmış olabilir.

II

Sadece işletmeler değil, ordu da düşük ücretleri memnuniyetle karşıladı. Zorluklara dayanabilen erlerin ve sadakat gösteren subayların varlığı ordunun en önemli gördüğü şeydi. Hemen hemen aynı kavram üzerinde çalışan Hitler, orduyu güçlendirmek için köylülüğü korumanın gerekli olduğuna da inanıyordu. Benzer şekilde, Japon ordusu - 26 Şubat 1936 ayaklanmasındaki isyancılar arasında, çiftçi köylerinin giderek kötüleşen yoksullaşmasından derin endişe duyan genç subaylar gibi adamlar olmasına rağmen- genel olarak, zayıflığın üretkeni olarak gördükleri çiftçilerin ve işçilerin yaşam standardında herhangi bir artışa sevinmedi. Hem hükümet hem de ordu, yoksulluğun erdemlerini övdü. Savaş sırasında enflasyonu düşürmek için ücretler kontrol edildi ve aşırı tüketim

kalıpları yasaklandı. Sadece bu da değil, Batılı bir yaşam tarzının peşinde koşmak bir suç olarak kabul edildi ve insanların yaşamının birçok alanında ikili yaşam tarzı - Batılı ve Japon - ortadan kalktı. Bir bütün olarak hayat oldukça basitleştirildi. Ordu ayrıca işletmeleri kıdem ve ömür boyu istihdam sistemlerini kullanmaları konusunda teşvik etti. Bir işçinin tek bir işletmeye bağlanması, ülke ekonomisinin planlı yönetimi için olmazsa olmaz bir koşul değildi, ancak yine de bu amaç için yerine getirilmesi son derece arzu edilen bir koşuldu[56]. Sonuç olarak, ömür boyu istihdam sistemi, savaşın takibine yönelik üretim planlaması açısından da teşvik edildi. Buna ek olarak, bir işletmeye ömür boyu sadakatle hizmet verme arzusunun pekiştirilmesi ve kıdem sistemi aracılığıyla kişinin kıdemlilerinin önüne geçmeye çalışmama geleneğinin şirket içinde kabul edilmesi, bir işçinin askere alındığında, subayların emirlerini yerine getirme ve daha uzun süre hizmet veren askerlere itaat etmesinin bir simülasyonu için prova olarak kabul edilebilir.

Sonuç olarak, yarı savaş zamanı sistemi altında ve savaşın kendisi sırasında, Japon istihdam sisteminin ve onun iki ana direği olan ömür boyu istihdam sistemi ve kıdem sistemi ahlakı geniş çapta aşılandı ve sistemin kendisi yaygınlık kazandı. O zamanlar ciddi bir işgücü sıkıntısı vardı ve çalışanlar ne zaman orduya alınabileceklerini asla bilemezlerdi. Tüm işletmeler, orta ve küçük ölçekli olanlar bile, işe alındıktan sonra işçi kaybetmek istemiyorlardı. O zamanlar işgücü piyasası çok baskı altında olduğundan, salt 'paralı asker' temelinde çalışmak imkansızdı. Birçok orta ve küçük işletme de ömür boyu istihdam sistemini benimsemiş, bir çalışanına orduya çağrıldığı süre boyunca izin vermiş ve dönüşünü beklemiştir.

Daha önce, büyük işletmeleri yöneten ahlakın orta ve küçük işletmelerde geçerli olandan oldukça farklı olduğuna işaret etmiştim, ancak işyeri ölçeğine dayalı bu tür ikili etik yapı, yarı savaş zamanı ekonomisi ve savaşın kendisi döneminde zayıflamaktadır. Ülke bir bütün olarak bir militarizasyon sürecinden geçtiğinden, militarist bir etiğin sadece büyük işletmelerde değil, aynı zamanda küçük ve orta ölçekli işletmelerde de hakim olması beklenebilirdi. Ayrıca, ücretler Ücret Kontrol Yönetmeliği kapsamında düzenlendiğinden, prensipte farklı büyüklükteki işletmeler arasındaki ücret farkının o dönemde azalması muhtemeldi[57]. Ancak, büyük işletmelerin birçoğu mühimmatın ayrılmaz bir parçası olduğu için hammadde ve gıda maddelerinin dağıtımlarını alıyorlardı. Sonuç olarak, mühimmat üretimi ile uğraşan işletmeler ile sivil kullanım için mal üretimi ile uğraşanlar arasında bir boşluk oluştu. Nominal ücretlerdeki fark, ücret kontrolü gibi faktörler nedeniyle o kadar büyük değildi, ancak mühimmat endüstrisindeki işçiler, gıda maddelerinin ekstra tayınları ve diğer benzer avantajlar şeklinde önemli yan haklar aldı. O zamanlar işletmeler arasında var olan boşluk, esas olarak girişimin ölçeğine dayalı bir fark olmayıp askeri-sivil bir farklılıktı.

Japonya'nın o dönemde Almanya ve İtalya dışında hemen hemen tüm dünya ülkeleri ile düşmanca ilişkiler içinde olduğu göz önüne alındığında, Japonya'nın askeri kapasitesini yabancı teknolojiye güvenerek güçlendirmesi mümkün değildi; Japonların bu nedenle bilimsel ilerleme kaydetmeleri ve ülke içinde yeni teknikler geliştirmeleri gerekiyordu. Gördüğümüz gibi, Meiji Devrimi en başından beri entelijansiya tarafından yapılan bir devrimdi ve Meiji hükümeti 'zengin bir ülke ve güçlü bir ordu' politikasını savunuyordu; eğitim ve bilimsel uzmanlığın kazanılması başından beri çok önemli olarak görülüyordu. Meiji hükümetinin kültür politikasının ana hedefleri, ülke çapında zorunlu eğitimin uygulanması, birkaç imparatorluk üniversitesiyle donatılmış bir yüksek öğretim sisteminin sağlanması ve Japonya'da Batı'dan ithal edilen bilim ve teknolojinin yerleştirilmesiydi.

Yukarıda söylediğimiz gibi, hükümet bu tür becerileri ithal ederken her ülkeyi dikkatle inceledi, her ülkenin hangi alanda en üstün olduğu konusunda bir değerlendirme yaptı ve her bir alanda yalnızca o ülkeden gelen bilgileri özümsedi. Örneğin, 1871-76 yıllarında hükümet tarafından Tokyo'da istihdam edilen bu yabancıların istihdam yerlerine bakarsak, bunların aşağıdaki gibi olduğunu görürüz: Denizcilik Bakanlığı'nda (Su Yolları Kurulu ve Deniz Harp Okulu dahil) 87 Briton, 1 Amerikan, 2 Hollandalı ve 1 Portekizli; Ordu Nezareti'nde (Harp Okulu ve Askeri Hazırlık Okulu

---

56 İşçilerin bir işletmeden diğerine geçmesini önlemek ve hareketi kısıtlamak için hükümet, 1939'da İşçi Alımının Sınırlandırılması Yönetmeliğini çıkardı. Sonuç olarak, ağır sanayi ve madencilik sektöründeki deneyimli işçiler artık resmi izin olmadan başka işletmelere taşınamadı.

57 1939'da çıkarılan Acil Ücret Hükümleri Nizamnamesi ile ücretler donduruldu ve bu ferman ertesi yılın Ücret Kontrol Yönetmeliği'ne dahil edildi. Bu yönetmeliğe göre ücretler yaş, deneyim yılı, bölge ve iş türüne göre ayrıntılı olarak belirlenmiş ve ücretlerde ödenecek toplam tutar da sınırlandırılmıştır.

dahil) 46 Fransız; Mühendislik Kurulu'nda (Teknoloji Koleji dahil) 16 İngiliz, 3 İtalyan; Demiryolları Kurulu ve Telgraf Kurulu'nda 59 Britanyalı; İnşaat Kurulu'nda 6 Hollandalı; Tıp Fakültesinde 11 Alman; Kaisei Gakko'da (daha sonra Tokyo Üniversitesi, daha sonra Tokyo İmparatorluk Üniversitesi olarak yeniden düzenlendi ve halen mevcut Tokyo Üniversitesi olarak varlığını sürdürüyor) 5 İngiliz, 6 Amerikalı, 4 Alman, 5 Fransız ve 1 Çinli[58].

Bu, Meiji hükümeti tarafından ithal edilen kültürün, tüm ülkelerden eşit olarak Batı kültürünün genel, plansız bir ithalatı olmadığı anlamına geliyordu. Elemanları, ekonomiye ve ulusun savunmasına potansiyel katkılarının dikkatli bir analizinin ardından seçildi; bu çeşitli ithalatlar, Japonya'ya özgü bir Batı kültürü üretmek için bir araya getirildi. Hükümet ayrıca Batı kültürü hakkında bilgi edinmek ve gelecekteki ihtiyaçları karşılamak için her yıl çok sayıda öğrenciyi Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da okumak üzere yurtdışına gönderdi. Kontrolün bürokratizme ve tarıma bağlı bir resmi makamın elinde olduğu Çin'in aksine, Meiji hükümetinin çekirdeği, Batı uluslarının oluşturduğu askeri tehdidin son derece farkında olan eski samuray sınıfının üyelerinden oluşuyordu. Sonuç olarak Japonya'da, askeri güç için bir temel oluşturabilecek Batılı doğa bilimleri ve teknolojisini öğrenmek ve ustalaşmak için önemli bir istek vardı. İlk öğrenciler 1880'de Tokyo Üniversitesi'nden mezun oldu ve bunların %90'ı fizik veya kimya bölümünü bitirdi. Sadece Meiji döneminin (1895) ortasından itibaren sanat öğrencileri tüm öğrencilerin %50'sine ulaştı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında başkalarının savaşından yararlanan Japonya, savaş sonrası dönemde dünyanın en büyük beş gücünden biri haline geldi. Hükümet ilk başta Japonya'yı yeni statüsüne uygun bir askeri yetenek ve eğitimle donatmaya çalışma eğilimindeydi, ancak 1922 Washington Antlaşması'nda kabul edilen silah sınırlamasının ardından hükümet enerjisini eğitim sisteminin tamamlanması üzerinde yoğunlaştırdı. 1918'de Japonya'da sadece 5 üniversite ve 104 lise ve kolej vardı, ancak on yıl sonra, 1928'de bu rakamlar sırasıyla 40 ve 184'e ve 1945'te 48 ve 342'ye yükseldi. 1942'de bilimin savaşa uygulanmasına odaklanan ikinci bir mühendislik fakültesi Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde başladı. Hem ordu hem de hükümet, topyekûn bir savaşa dahil olduklarının ve topyekûn bir savaşta bilimsel ve mühendislik yeteneğinin çok önemli bir rol oynadığının gayet iyi farkındaydı. Hem savaş benzeri dönemde hem de savaşın kendisi sırasında, Japonya'nın yüksek öğrenimini, özellikle bilim ve mühendislikle ilgili yönleri mükemmelleştirmek için umutsuz girişimlerde bulunuldu. Savaş ilerledikçe, orduya alınanlar sanat ve sosyal bilimler öğrencileri olurken, bilim ve mühendislik öğrencileri en sona kadar tutuldu. Japonya'nın teknolojisi, Zero avcı uçağını ve dünyanın en büyük savaş gemisi olan 'Yamato'yu yapabilecek bir seviyeye ulaşmıştı ve Mançurya'da çalışan yüksek hızlı bir ekspres treni olan 'Asia'ya sahipti; niceliksel olarak, bununla birlikte, teknolojisi hala yerde oldukça zayıftı. Üniversitelerin ve kolejlerin fen ve mühendislik bölümlerinden savaşın gereklerini karşılayacak şekilde genişletilen mezunları, savaşa yardımcı olmak için çok geç kaldılar, ancak savaştan sonra bu mezunlar Japonya'nın yüksek ekonomik büyüme hızında önemli bir rol oynadılar.

Yaklaşık otuz yıl boyunca, 1886'dan 1945'e kadar olan 60 yıllık dönemin yarısında, Japonya ilan edilmiş veya edilmemiş bir dizi savaşa katıldı. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde askeri harcamalar büyük oranlara ulaştı. Yıllık askeri harcamaların GSMH'ye oranı olarak bu 60 yıllık süre içinde ortalama %10'un üzerinde ve son otuz yılın ortalaması ise %12'nin üzerindeydi. Üstelik, Amerika, İngiliz Milletler Topluluğu, Hollanda ve Çin ile, ağır ve kimya sanayilerini ancak en sonunda geliştirmeyi başarmış olan bir endüstriyel güç temelinde aynı anda çatışmaya girmek, hatta Japonya gibi geç bir geliştirici için bu muhteşem ve övgüye değer başarı, çılgınlıktan başka bir şey değildi. Bununla birlikte, son karanlık on yıla kadar, Meiji Devrimi'ni izleyen elli yılı aşkın bir süre boyunca, "zengin bir ülke ve güçlü bir ordu" politikasına başarı eşlik etmişti.

Savaşların başarılı sonucunun, büyük tazminatlar, yeni topraklar, büyük ekonomik çıkarlar veya muazzam yeni pazarlar elde etmek anlamına geldiği ve Japon halkının savaşı karlı bir girişim olarak görmesine yol açtığı doğrudur; bununla birlikte, çok sayıda savaş kurbanı ve dağıtılan büyük miktarda para göz önüne alındığında, bu tür bir savaş kışkırtıcılığı düzeninin bu kadar uzun bir süre devam edebilmesi olağanüstü ve inanılmazdır. Ancak halk, mülk sahibi sınıf, yöneticiler ve işçiler

58 Nakayama Shigeru 'Kokuei Kagaku' (State Science) in Sugimoto Isao (ed.), Kagaku Shi (History of Science) (Yamakawa Shuppansha, 1967), p. 368.

her zaman hükümetin tasarılarını akıllarında bulundurmuş ve olağanüstü derecede bir işbirliği göstermiştir. Eski zaibatsu ve ordu arasında bir noktada kesinlikle sürtüşme olduğu doğrudur; Komünist Parti ile bağlantıları olan işçilerden de direniş vardı. Ardından, Japon halkının dile getirilmeyen direniş duygularının bir ifadesi olan karaborsanın ortaya çıkması da vardı. Yine de işletmelerin yeniden düzenlenmesi ve kontrollü bir ekonomi sağlandı; ordunun ve hükümetin istediği şekilde sermaye tarafından Mançurya'ya avanslar verildi; insanlar düşünce kontrolüne boyun eğdiler. Nihayet 1938'de Ulusal Umumi Seferberlik Yasası çıkarıldı ve halk 'faşist' bir devletin kurulmasına onay verdi. Savaş sonrası Demokratik Sosyalist Parti'nin kurucusu olan Shakai Taishuto'dan (Sosyal Kitleler Partisi) Nishio Suehiro, Diet'in Temsilciler Meclisi'nde (Alt Meclis) Ulusal Genel Seferberlik Yasası'nın onaylanmasını savunan bir konuşmada, Başbakan Konoe'nin 'Hitler gibi, Mussolini gibi, Stalin gibi inanç dolu bir lider olması gerektiğini' söylemekteydi. Nishio, 'Stalin bizim kahramanlarımızdan biri olmamalı' dediği için Diet'in bir üyesi olmaktan çıkarıldı, ancak Japonya açıkça totaliter bir devlete dönüşmüştü.
Japonlar totaliter bir devlet fikrini desteklemeyi kolay buldular. Shotoku Taishi'nin Onyedi Madde Anayasası da bireyin çoğunluğa karşı tutumunda uyum (wa) çağrısında bulunmuştu. Showa döneminin başlarında, merkezi ordu olan ama aynı zamanda yeni bürokratları, yeni zaibatsu'yu ve sağcı aydınları da içeren bir "çoğunluk fraksiyonu" oluşturulmuştu ve İmparator, onların sembolü rolünü oynamaya zorlanmıştı. Japon halkı, 'çoğunluğun iradesinin' nerede olduğu ve hangi yöne yöneldiği konusunda hassastı; uyum (wa) ilkesini takip ettikleri sürece 'faşistlerin' isteklerini yerine getirdiler. Ayrıca, "faşistler" İmparatoru kendi simgeleri haline getirdikleri için, genel olarak halktan herhangi birinin farklı bir görüş ifade etmesi için hatırı sayılır miktarda cesarete ihtiyacı vardı. Bunun nedeni, Meiji döneminden sonra insanlara, nihai erdemlerin İmparator'a sadakat ve ana-babaya karşı saygının zorunlu eğitim aracılığıyla öğretilmiş olmasıydı. Bir kişinin uygun sadakati gösterememesi, ana-babasını üzmek ve sonuç olarak aynı zamanda ana babaya bağlılığın eksikliğini göstermek anlamına geliyordu.
Totalitarizmin kendi kendini yok ettiği son aşamaya kadar Japon halkı, üretken faaliyetlerde de dikkate değer bir işbirliği göstermişti. Pearl Harbor'a yapılan saldırının ardından, 1945 Ağustos'unda teslim olana kadar geçen üç yıl dokuz aylık dönemde Japonya'nın tersaneleri 15 uçak gemisi, 6 kruvazör, 126 denizaltı, 63 muhrip, 70 nakliye gemisi, 168 kıyı savunma gemisi ve toplam 682 donanma gemisine kadar olmak üzere diğerlerini tamamladı. Bunun dışında 720 kargo gemisi ve 271 petrol tankeri inşa edildi. Aynı dönemde askeri uçak üretimi 60.000 civarındaydı. Bu tür üretim seviyeleri, aynı dönemde Amerikan başarılarıyla karşılaştırılamaz, ancak o zamanlar bu rakamlar, sadece Amerika tarafından aşılmış bir dünya rekoru üretim seviyesini göstermekteydi. ABD gibi fabrikaları bombalı saldırılardan zarar görmeyen, hammadde temininde zorluk çekmeyen bir ülkenin çok sayıda uçak üretmesi şaşırtıcı değildi.
Savaş döneminde bu tür başarıları hatırlarsak, o zaman Japonya'nın savaş sonrası dönemde gemi inşa endüstrisinde ve otomobil endüstrisindeki başarısı biraz daha az şaşırtıcı hale gelir. Tekstil endüstrisinden farklı olarak, bu tür endüstriler tamamen kadın işçilere güvenemez ve imalat endüstrilerinde erkek emeğine geçiş olmaksızın ağır ve kimya endüstrilerinin gelişmesi imkansızdır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Japon imalat sanayileri erkek işçilerin kullanımına doğru belirgin bir kayma gösterdi; erkek işçilerin sanayideki tüm kol işçilerine oranı 1914'te %40 iken, 1922'de %49'a yükseldi. Ancak erkek işçilerin oranı daha sonra artmadı ve 1932'de hala %49 idi. 1937'de ise 59'a ulaştı. % ve 1942'ye kadar %69. Üstelik sadece erkek teknisyen oranı artmamıştı, 1942'deki toplam erkek teknisyen sayısı 1937'deki rakamın 3,2 katıydı.
Bu kadar büyük bir erkek işgücü arzının çıkarılması, toplum yapısında önemli bir değişikliği zorunlu kıldı. O zamanlar çok sayıda genç adam orduya çağrıldığından, sadece tarım veya diğer endüstrilerden gelen bu adamlar için fazladan takviye bulmak yeterince zordu. Sadece halkın ulusal kriz bilincine hitap ederek, işletmelerin yeniden örgütlenmesini zorlayarak ve Ulusal Umumi Seferberlik Yasasını harekete geçirerek, çok kısa bir süre içinde gerekli olan büyük ayaklanma mümkün oldu. Barış zamanı durumunda, aşırı yüksek ücretler teşvik edilmeden erkek işçiler cezbedilemezdi, ancak bu kadar yüksek ücretlerin ödenmesi, işletmenin ödeyemeyeceği anlamına gelirdi. Bu nedenle, barış zamanında Japonya'daki ağır ve kimya sanayilerinin gelişme hızı

muhtemelen çok daha yavaş olurdu. Savaş adına erkek işçiler zorla toplandı ve isteseler de istemeseler de gerekli becerileri öğrenmeye zorlandı. Bu, böylesine büyük bir dönüşümü mümkün kılan anahtardı. Ordunun ve hükümetin halktan talepleri sertti ve fedakarlık ve zarar çok büyüktü; ama buna rağmen Japonya'da insanların işbirliğini güvence altına almak Batı ülkelerinde olduğundan çok daha kolaydı.
Her iki durumda da savaş sırasında toplum içinde büyük bir değişim yaşandı ve savaştan sonra birçok işçi çiftçiliğe geri dönerken, erkek işçilerin imalat sanayiindeki nispi oranı 1947'de %67 seviyesinden başladı. Ekonomisi tarıma ve iplikçiliğe dayanan bir ülke olmaya geri dönmek, aslında büyük bir sosyal U dönüşü olmadan Japonya için zaten imkansızdı. Japonya'nın savaş sonrası başarısının temelleri savaş sırasında atıldı.

III

Her ne kadar savaş zamanı veya yarı savaş zamanı rejimi altında yapılmış olsa da, ekonominin organizasyonunda bu tür bir radikal dönüşüm, halkın ideolojik desteği olmadan imkansız olurdu. Japon ekonomisi liberalist karakterini tamamen yitirdi ve 1937'den sonra en iyi ihtimalle planlı bir ekonomi veya kontrollü bir ekonomi ve en kötü ihtimalle 'faşist' bir ekonomi oldu. Bu nedenle, böyle bir ekonomik yapı, o sırada halkın aşırı sağ ideolojisiyle oldukça orantılıydı.
Meiji Devrimi'ni takiben Japon sağ kanat bir süre için iyi kontrol edildi, ancak 1920'lerin ikinci yarısından itibaren yeniden güçlü bir faaliyete girdi. Elbette o zamandan önce bile sağcı ideoloji tamamen uykuda değildi; asla oturup dünyayı seyretmedi. Geç Tokugawa döneminde, imparator yanlısı ve yabancı karşıtı duyguların yaygın olduğu, sağcı fikirlerin entelijansiya üyeleri tarafından geniş çapta benimsendiği ve Meiji Devrimi'ne sağcı ideologların yaptığı katkı göz ardı edilemez. Bu nedenle, Meiji hükümetinin kendilerine karşı kaba muamelesine daha fazla içerlediler ve bu hoşnutsuzluk zaman zaman açığa çıktı. Bunun en ciddi karşılığı muhtemelen, Saigo Takamori komutasındaki Satsuma samuraylarının Meiji hükümetine karşı başlattığı 1877 Satsuma İsyanıydı. Çin-Japon savaşından sonra, Rusya, Almanya ve Fransa, Çin ile Japonya arasında imzalanan barış anlaşmasının şartlarını değiştirmesi için Japonya'ya baskı yapmak üzere müdahale ettiğinde ve ayrıca 1905'te, Rus-Japon savaşının sonu beklentilerini karşılamadığında, halk doğal olarak sağcı fikirlerin mayasının içindeydi. Ayrıca zorunlu eğitim ve askeri eğitim, sadakat ve ana babaya bağlılığın bir bütün olarak halk arasında yayılmasına hizmet etti ve Meiji döneminin son yıllarında halkın ulusal bilinci, dönemin başında var olan ile kıyaslanamayacak kadar yüksek bir düzeye ulaştı. Ayrıca, birçok insan Meiji döneminde ortaya çıkan yaşam tarzlarının aniden Batılılaşmasına pek sıcak bakmadı; insanlar atalarının geleneksel yaşam tarzına bağlılıklarını belirttiklerinde, aynı zamanda aşırı vatansever düşünce ve Doğu kültürüne daha derin bir sempati ve ilgi beslemiş oluyorlardı. Bu tür sağcı faaliyetlere ve halkın sağcı eğilimlerine rağmen, hükümet yaklaşık 1910'a kadar sağ üzerinde sıkı bir kontrol sağladı ve bu bazen hükümet için canlandırıcı bir teşvik görevi gördü.
Ancak 1920'lerin ikinci yarısından itibaren Japonya toplumunda ve ekonomisinde var olan düalizm oldukça aşikar hale geldi. Büyük işletmeler ile orta/küçük işletmeler arasındaki ücret farklılıkları göze çarpmaya başladı ve zengin ile fakir arasındaki fark belirgin bir şekilde arttı. Bu tür bir durumla karşı karşıya kalan Japonya'daki sol hareket daha da yoğunlaştı, ancak sağ kanat da pasif bir izleyici olarak kalmadı. Japonya'da 'tek efendi ve bütün halk' kavramı vardı ve Shotoku Taishi zamanından beri, İmparator dışında tüm insanların eşit olması gerektiğine inanılıyordu. Daha önce de belirtildiği gibi, Japon halkının zengin ve fakir olarak bölünmesi, sol tarafından kapitalizmin bir sonucu olarak, sağ tarafından ise İmparator'un kötü akıl hocaları ve üst düzey devlet adamları (genro ve jushin), hükümetin ve siyasi partilerin önde gelen üyeleri ve zaibatsu tarafından kuşatılmasının bir sonucu olarak görülüyordu. Bu gibi insanlar sağ kanat tarafından saraydaki yozlaşmış unsurlar olarak görülüyordu, ancak çoğu sağcı düşünür, sarayı bu tür istenmeyen etkilerden temizledikten sonra ne tür bir sistem inşa edecekleri konusunda net bir fikre sahip değildi.
Bunun bir istisnası Kita Ikki idi ve Japonya için en uygun örgütlenme sisteminin İmparator tarafından yönetilen nasyonal sosyalizm olduğunu düşünmekteydi. Birçok sağcı ideolog, Kita'nın

fikirlerini çok az tartıştı. 1960'ların sonlarında bir grup radikal solcu öğrenci ile sağcı yazar Mishima Yukio arasındaki bir çatışma sırasında, görüşlerinin İmparator'un konumunun ne olacağı noktası dışında tamamen uyuştuğu söylendi. Geç Taisho (1912-26) ve erken Showa (1926) dönemlerinde Japonya'da sol ve sağ arasındaki ilişkiler buna çok benziyordu; her iki grup da bir tür sosyalizmi desteklemekteydi.

Kita Ikki, Japonya'daki açık ara en seçkin sağcı ideologdu. Sun Yat-sen ile 1911 Çin Devrimi'ne katıldığı Çin'e gitmişti ve bu deneyim ona, özellikle daha genç düşük rütbeli subaylar ve erler olmak üzere herhangi bir devrimde ordunun ne kadar önemli olduğunu öğretti. Japonya'da bu tür adamlar arasında artan bir siyasi farkındalık vardı. Kita'nın yazdığı sıralarda, genç subaylar da kendi askerlerinin geldiği tarım ve balıkçı köylerinin yoksullaşmasından endişe duyuyorlardı. Buna ek olarak, genç deniz subayları, Washington ve Londra anlaşmalarının Japon Donanması için son derece dezavantajlı olduğuna inanıyorlardı ve bu tür bir anlaşmaya boyun eğmiş olan saraydaki yozlaşmış unsurlar olan Genro ve hükümetin önde gelen üyelerine karşı büyük bir öfke duyuyorlardı. Dolayısıyla sağcı düşünürlerin ve genç subayların birbirleriyle bağlantı kurmaları zor olmadı, ancak 1937 ile biten, Konoe Fumimaro'nun başbakanlığı yaptığı bu dönemde bile, Japon sağı, Japonya'nın dış politikalarını etkilemek için yeterince güçlü değildi. Bu dönemde sağ kanat hala tamamen Japon devletinin yeniden inşası açısından düşünüyordu, bu nedenle sağın sorunu, yalnızca Japonya için bir iç meseleden başka bir şey değildi.

Bununla birlikte, sağa kaymanın üçüncü aşaması, farklı türde bir sağın artan önemini beraberinde getirdi. Daha önce Meiji Devrimi'ni tartışırken, yabancı karşıtı fraksiyonu ve Japonya'yı Batı'ya açmayı tercih eden fraksiyonu oluşturan bir dizi farklı grup olduğunu belirtmiştim. Bunların arasında, kısa vadede Japonya'yı açmayı tercih eden, ancak uzun vadede yabancıları sınır dışı eden ve bir uzlaşma olarak, 'ülke zayıfken ülkeyi dış ilişkilere açmayı kabul etmeliyiz, ancak en kısa sürede' önerisinde bulunan bir hizip vardı. 'Japonya'nın gücünü artırmada başarılı olduğumuza göre, kararlı bir şekilde dış politika karşıtı bir politikaya dönmeliyiz'. Japonya, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın beş büyük gücünden biri olduğunda, Çin ve diğer Asya ülkelerindeki pazarlarını genişletti; Böyle bir başarı, Japonya'nın üst sınıflarının, asillerin, hükümetin orta ve üst kademelerinin ve ordunun, İmparatorluk Üniversitelerinin profesörlerinin ve öğrencilerinin güvenini artırdı. Asya uluslarına sempati duymaya başlarken, aynı zamanda onları hor gördüler; Japonya'nın bu Asya uluslarına yardım etmek için İngiltere'ye, Amerika'ya ve diğer dünya güçlerine karşı silaha sarılması gerektiğine dair giderek artan bir yükümlülük duygusuna kapıldılar. Bu adamlar, dünya ülkelerini, öncü gelişmiş ülkeler, geç başlayan gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere üç gruba ayırdılar. Japonya, Almanya, İtalya ve Rusya ile birlikte, geç başlayan gelişmiş bir ulus olarak kabul edildi. Bu tür bir sağ kanat bir kez öne çıktıktan sonra artık kendi iç sorunlarına yönelmiyordu; sağın temel amacı 'dünyanın kurtuluşu' olmuştu. Birbirini takip eden dış savaşlara girişmek ve bu savaşlarda muzaffer olmak onun ana göreviydi ve iç sistemin dış savaşa en uygun şekilde reforme edilmesi gerekiyordu. İç reformun kendisine atfedilen herhangi bir özel önemi kabul etmeyi bırakmışlardı.

Bu 'üçüncü aşama', sağcı örneklerden biri olan Prens Konoe Fumimaro'nun şahsında bulunabilir. Konoe, Taika Reformlarında çok önemli bir rol oynamış olan Nakatomi (daha sonra Fujiwara) no Kamatari'nin soyundan geliyordu ve bu nedenle onun imparatorluk ailesinden sonra çok ünlü bir ailede dünyaya geldiğini söylemek abartı olmaz. Konoe, 1917'de Kyoto İmparatorluk Üniversitesi'nden mezun oldu ve daha sonra İçişleri Bakanlığı'nda çalıştı. 1919'da Paris Barış Konferansı'na Japon heyetinin bir üyesi olarak katıldı. Bundan önce 1917'de 'Japonya ve Japon' (Nihon oyobi Nihonjin) dergisinde 'Britanya ve Amerika tarafından belirlenen çizgide pasifizmin reddi' başlıklı bir makale yayınlamıştı. Bu makalede, İngiltere ve Amerika'nın demokrasi ve insancıllığı savunmasının, bunun kendi çıkarlarını korumanın en iyi yolu olmasından kaynaklandığını ve bu ülkelerin barış olarak gördükleri şeyin, diğer tüm ülkeleri tatmin edecek gerçek bir barış olmadığını savunuyordu. Konoe, bunun, diğer ülkelere İngiliz ve Amerikan üstünlüğünün mevcut durumunu kabul ettirme ve bu statükoyu desteklemek için işbirliği yapma girişiminden başka bir şey olmadığını savundu. Öncü ileri ülkeler, dünyanın bölünme biçimine ilişkin statükoyu korumak istediler, ancak geç başlayan gelişmiş ülkeler, mevcut durumu

yıkmadıkça asla öncüleriyle eşit olamazlardı. Sonuç olarak, yalnızca barışı savunmak ve militarizmi reddetmek, geçmişin ekonomik emperyalizminden kaynaklanan doğal kaynakların eşitsiz dağılımının tanınması anlamına geliyordu; adaletin ve insanlığın taleplerine uygun olması gerekmezdi. Bu nedenle Konoe, militarizmin ortadan kaldırılması için bir ön koşulun, her şeyden önce, ekonomik emperyalizmin ve beyaz ve sarı ırklar arasındaki ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılması olduğunu savunmaktaydı.

Bu fikirlerin bazılarının Hitler'in Kavgam'ıyla hatırı sayılır derecede ortak noktası var ve Konoe neredeyse tüm hayatı boyunca bu düşünce tarzına bağlı kalmaya devam etti. Daha sonra Başbakan olduğunda ve Çin ile Japonya arasındaki savaşı idare etme sorumluluğunu üstlendiğinde, sözde Çin Olayını bu açıdan değerlendirdi. Savaşın Japonya'nın Çin'e karşı savaşı olmadığına, Çin'i İngiliz ve Amerikan etkisinden kurtarmayı amaçlayan bir kurtuluş savaşı olduğuna inanıyordu. Dolayısıyla bu, adaleti sağlamak için verilen kutsal bir savaştı. Aynı şekilde Pasifik Savaşı da kutsal bir savaştı, Asya'yı İngiliz ve Amerikan emperyalistlerinin pençelerinden kurtarmak için savaştı. Böyle bir Britanya ve Amerika görüşü yalnızca Konoe'ye özgü değildi; birçok sağcı ideolog, sosyalist ve komünist tarafından paylaşılan bir fikirdi. Bu nedenle Konoe, yalnızca sağ kanat üyeleriyle değil, aynı zamanda solcu aydınlarla da dostça konuşabilmekteydi; soyağacının bir sonucu olarak, soylular ve imparatorun yanı sıra kapitalistler ve üst düzey hükümet yetkilileriyle de kolayca ve özgürce konuşabiliyordu[59].

1933'ten 1940'ta Imperial Rule Assistance Association'ın kurulmasına kadar geçen süre boyunca Konoe, güncel konuları tartışmak için bir araya gelen bir grupla düzenli toplantılar yaptı. Bu Showa Çalışma Grubuydu (Showa Kenkyukai). Politika ve finans, bürokrasi, akademi ve gazetecilik dünyalarından birçok önde gelen isim, aslında Konoe'nin güvendiği bir grupta bir araya gelmekteydi. Nakayama Ichiro ve Tobata Seiichi gibi zamanın gelecek vadeden ekonomistleri gruba katıldı ve diğer üyeler arasında Miki Kiyoshi (daha sonra hapishanede ölen solcu filozof), Ozaki Hotsumi (SorgeOzaki casusluk davasının ardından idam edilen Asahi Shinbun muhabiri), Shimizu Ikutaro (sosyolog, savaş sonrası 'solcu, ilerici bir entelektüel' ve daha yakın zamanda 'Yeni Sağ'ın liderlerinden biri olarak kabul edildi) yer almaktaydı. Aşağıdaki alıntı, Konoe'nin "dikkatli bir değerlendirmeden sonra ve hem asker hem de bürokrat, hem sol hem de sağdan çok sayıda insanla on yıllık dostluğu temel alarak yakın zamanda ulaştığım sonuçlar"ı somutlaştırıyor.

Ordu içinde reform çağrısında bulunanların mutlaka komünist bir devrim getirmeyi amaçlamadığı varsayılabilirse de, onları çevreleyen bürokratlar ve sivil sempatizanlar eşit derecede sağcı veya solcu olarak adlandırılabilir. -sağcı olarak adlandırılanlar, kokutai (ulusal yönetim) kılığına girmiş komünistlerden başka bir şey değildir ve bilinçli olarak işleri komünist bir devrime kadar götürme planları yapar. Cahil, basit askerlerin bu tür bürokratlar ve siviller tarafından manipüle edildiğini varsaymak yerinde olur. (Konoe'nin İmparatora 'Bildiri’sinin bir parçası)

Konoe Pasifik Savaşı'ndan hemen önceki dört yıl boyunca üç kez Başbakan oldu ve siyasi durumdan sorumlu idi. İlk kabinesinin kurulmasının ardından Konoe, bir basın toplantısında, "uluslararası adalet temelinde gerçek barışı sağlamak" için bir "ulusal birlik" örgütlenmesi sisteminin oluşturulmasını duyurdu. Konoe kabinesinin kurulmasından sadece bir ay sonra Çin ile savaş patlak vermişti. Bazı Japonlar Konoe'nin ordunun bu keyfi hareketlerini engellemek için harekete geçmesini bekliyordu, ancak 'ordunun tüm sektörleri, bürokrasi, sağ ve sol kanatlarla birçok dostane teması olan' Konoe, onlarla olan bağlantılarını kesemedi ve orduyu dizginleyecek gücü yoktu. Konoe, Çin ile olan savaşta bir anlaşmaya varmak için ne cesarete ne de bilgeliğe

---

59 Washington Antlaşması vesilesiyle donanma, Antlaşma Grubu ve Filo Grubu olarak ikiye ayrıldı. 1930'lara gelindiğinde orduda Tosei (Kontrol) Fraksiyonu ile Kodo (İmparatorluk Yolu) Fraksiyonu arasında da net bir bölünme görülebiliyordu. Kontrol Grubu, Filo Grubu ve sözde yeni bürokratlarla işbirliği yaptı ve yeni zaibatsu'nun da katıldığı yönetilen bir ekonomi çağrısında bulundu. Imperial Way Fraksiyonu, genç ordu subayları ve sağcılarla birlikte devlet sosyalizmi çağrısında bulundu. Hükümet, zaibatsu ve donanmanın Anlaşma Grubu, serbest girişim sistemini destekledi ve İngiltere ve Amerika ile işbirliği istedi. Bir de yasadışı Komünist Parti vardı. Bu geniş yelpazenin tümünü anladığını gösterebilen biri olarak Konoe için umutlar yüksekti; elinden geldiğince ülkenin birliği için çalıştı ama neredeyse hiçbir şey elde edemedi. Japonya'nın trajedisi, insanların Konoe hakkındaki tahminlerinin çok yüksek olması ve Konoe'nin kendisi hakkında yüksek bir kanaate sahip olması ve aşırı kendini beğenmişliğe kapılmasıydı.

sahipti. Öte yandan, ikinci kabine döneminde, 1940'ta İtalya ve Almanya ile Üçlü Pakt'ın imzalanmasıyla 'uluslararası adalet temelinde gerçek barışın gerçekleştirilmesine' girişti. Hemen İmparatorluk Yönetimi Yardım Derneği kuruldu. Hitler'in kurduğu model, yani Konoe'nin 'ulusal birlik' örgütlenmesi ile tüm siyasi partilerin faaliyetleri bastırıldı ve tek parti devleti mükemmelleştirildi. Bunu takiben hükümet saltanatları Tojo'nun eline geçti ve iki ay sonra Pasifik Savaşı patlak verdi[60].

Sağ kanadın, bir devrimin ardından nasıl bir toplum inşa edilmesi gerektiğine dair açıkça düşünülmüş bir planı olan tek üyesi Kita Ikki'ydi. Kita'nın başlıca eserleri, Ulusal Politika ve Gerçek Sosyalizm Teorisi (1906), Japonya'nın Yeniden İnşası İçin Anahat Planı (1919) ve Çin Devriminin Resmi Olmayan Tarihi (1921) idi. Kita'nın İmparator hakkındaki görüşü son derece ilericiydi. Japonya'nın ulusal politikasını, çoğu sağcının yaptığı gibi, ebediyen değişmeyen bir şey olarak kabul etmenin ve ulusal politikayla çatışan tüm doktrinleri, sosyalistlerin ve bilim adamlarının herhangi bir girişimde bulunamamasının yanı sıra tamamen yanlış olmakla suçlamak ve kınamak olduğunu iddia etmekteydi. Bu tür bir baskıya karşı makul bir karşı saldırı, medeni bir ulusta olmaması gereken bir durumdu ve bilimin kutsallığını ihlal eden bir şeydi. Japon İmparatoru, Japon halkı gibi, Japon devletinin sadece bir unsuruydu, ancak devletin belirli bir işlevi yerine getiren bir organı konumu temelinde, İmparator aynı zamanda önemli ayrıcalıklara sahip bir üyeydi. Bir millet olarak Japonya, bir yanda devletin en yüksek organı olarak özel ayrıcalıklara sahip bir üyeden (İmparator), diğer yanda hepsi birbirine eşit üyelerden (halk) oluşuyordu. Kita, İmparator-halk ilişkisini, imparatorun ve halkın adeta bir aile oluşturduğu, imparatorun başı olduğu eski zamanlarda olduğu gibi yeniden canlandırmaya çalışmanın yanlış olacağını düşünüyordu. Meiji Devrimi'ni emperyal yönetimin yeniden canlanması olarak görenler ve 'Meiji Restorasyonu' terimini kullananlar sadece barbarlardı. Meiji Devrimi yoluyla emperyal yönetime dönüş olmamıştı; tam tersine, sonunda Taika Reformlarının ideali olan Konfüçyüsçü vatandaş devletinin gerçekleşmesini sağlamıştı. Gerçekten de, İmparator'un bir tür Japon papası olmasına izin verilmeyeceğinden, bilime asla müdahale edemez ve etik doktrinler, politik doktrinler veya tarihsel ve felsefi teoriler formüle edemezdi. Halkın devlet karşısında sahip olduğu haklar, 'Eğitim Üzerine İmparatorluk Fermanı'na uymak zorunda olmadıkları anlamına geliyordu. Kita'nın İmparator hakkındaki görüşü buydu; İmparator ile halkı arasındaki ilişkinin sabit olmadığına, zamana göre geliştiğine inanıyordu.

Kita'nın Japonya'yı yeniden inşa etme planının ana noktaları şunlardı. Her şeyden önce, yeni dönemde İmparator, eski zamanlardaki gibi artık bir aile reisi, hatta ulusun önde gelen ailesi olarak görülmemeli, tüm halkın temsilcisi olmalıdır. Bu nedenle, imparatorluk ailesinin sahip olduğu tüm tarım arazilerini, dağları, ormanları, stokları ve hisseleri vb. millete miras bırakarak örnek olmalıdır. Akran sistemi kaldırılmalı ve imparator ile halk arasındaki tüm engeller ortadan kaldırılmalıdır. Akranlar Meclisi kaldırılacak ve Temsilciler Meclisinin kararlarını değerlendirmek üzere alternatif bir müzakere organı kurulacaktı. 25 yaşın üzerindeki tüm erkekler, Temsilciler Meclisi'ne üye seçme ve seçilme hakkına sahip olmalıdır. Her Japon ailesinin, 1 milyon Yen'e kadar mülk şeklinde serveti ve 100.000 Yen'e kadar özel araziyi elinde tutmasına izin verilecek. Girişimler ¥ 10 milyona kadar sermaye ile özel olarak kurulabilir, ancak tüm büyük işletmeler devlete ait olacaktır. Bugün Kita'nın fikirlerine bakıldığında, içlerinde 'tehlikeli' olarak adlandırılabilecek çok az şey var gibi görünüyor. Sağcı ideoloji olarak adlandırılması güçtür, ancak gerçekten solcu olarak da düşünülemez. Kita'nın İmparator'a bakışı, bugün ortalama bir Japon tarafından benimsenen İmparator'a dair görüşüne çok benziyor. Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisini takiben, Müttefik Kuvvetler Genel Karargahı'nın rehberliğinde yapılan reformlar, Kita'nın lordluk sisteminin kaldırılmasını savunduğu tüm bu şeyleri başardı; Genro (kıdemli devlet adamları) ve Danışma Meclisi'nin (Kita'nın İmparator ile halk arasındaki sözde 'engelleri') kaldırılması; Akranlar Meclisi'nin kaldırılması; ve seçim yasalarının reformu. Bazı durumlarda reformlar Kita tarafından önerilenlerden daha radikaldi. Ayrıca 1919'da ortalama gayrı safi milli hasıla kişi başına 260 Yen,

---

60 Konoe kriz zamanlarında görev almak için uygun bir Başbakan değildi. Cesareti olmayan, kararlılığı olmayan, sebat etmeye yanaşmayan ve kararlılığı kolayca sarsılan bir adamdı. Üstelik bencil bir şekilde, eğer işler yolunda gitmezse çok çabuk yarı yolda tamamen vazgeçerdi. Örneğin, bkz. Oka Yoshitake, Konoe Fumimaro (Iwanami Shoten, 1972).

kişi başına ortalama özel mülk değeri 1.337 Yen (arazi dahil) ve ortalama olarak her bireyin 593 Yen değerinde özel araziye sahip olduğu Japonya'da, o zaman Kita tarafından mülkün elde tutulması için önerilen sınırlar, arazi mülkiyeti hariç, aslında son derece yüksekti. Kita'nın devletin yeniden örgütlenmesi planları bu nedenle ekonomik açıdan esas olarak bir toprak reformu önerisi olarak kabul edilebilir ve toprak reformu da savaştan sonra işgalci güçlerin talimatlarıyla gerçekleştirildi. Genel olarak, savaşın hemen ardından işgal kuvvetlerinin kurmayları arasında sol görüşlü önemli sayıda insanın olduğu ve Kita'nın onlardan daha radikal olmadığı kabul edilir.
Kita'nın yaşamının sonu biraz trajikti; 26 Şubat 1936 ayaklanmasına karıştı ve ölüme mahkum edildi. Bununla birlikte, yukarıda belirtilen hususlarla ilgili yanlış görüşlere sahip olanların Kita mı yoksa zamanın yönetici seçkinleri mi olduğu sorulursa, Kita'nın zamanının biraz ilerisinde olduğu sonucuna varırsınız[61].

IV

Bununla birlikte, Kita'nın ulusun yeniden inşasının nasıl gerçekleştirileceği konusundaki fikirleri biraz aşırıydı. Daha önce de belirtildiği gibi, 1911 Çin Devrimi'ndeki deneyimlerinden yola çıkarak, devrimin ana gücünün ordu olduğuna inanıyordu. Ayrıca, devrimin gerekli olduğu herhangi bir ülkede ordunun yozlaşmaya mahkum olması nedeniyle, Kita ayrıca generallere ve daha yüksek rütbeli subaylara güvenilemeyeceğine, bu nedenle Japonya'da devrimin genç subaylar ve erler tarafından yönetilen bir ordu darbesi ile gerçekleştirilmesi gerektiğine inanıyordu. Kita'ya göre, böyle bir darbenin başarısının ardından, İmparator üç yıllık bir süre için sıkıyönetim ilan etmeli, Diet'in her iki meclisini de dağıtmalı ve bu süre zarfında devletin yeniden inşası için sağlam bir temel atmalıdır. Sıkıyönetim uygulaması sırasında ordu ihtiyatları doğrudan kabinenin denetimine girmeli ve kamu düzenini sağlama görevi kendilerine verilmelidir. Aynı zamanda yedekler, her yöredeki varlıklı insanların sahip olduğu varlıklar üzerinde bir araştırma yapmalı ve toplam varlıkların özel mülkiyette belirtilen sınırları aştığı durumlarda bu fazlalığa el koymalıdır.
Bir devrimin arkasındaki ana gücün siviller olduğu görüşü var; daha önemli olanın ordu olduğu görüşü de var. Bir devrim, yalnızca belirli hedeflere ulaşıldığı süreç veya adım olabilir, ancak devrimde en önemli rolü oynayanların siviller mi yoksa ordu mu olduğu düşünülürse, o devrim gerçekleştikten sonra kişinin umut ettiği toplum türünde temel bir farklılığı ima eder. Ana gücü siviller olan bir devrimin ardından, burjuva demokrasisi ve enternasyonalizm ilkelerine dayanan bir hükümetin ortaya çıkması mümkündür, ancak asıl rolü ordunun oynadığı bir devrimde aşırı vatansever, aşırı -Milliyetçi, faşist devlet pekâlâ izleyebilir. Kita'nın devrim için kendi formülünü uygulamaya çalıştığı Japonya, Meiji Devrimi'ni takip eden yıllarda zaten tamamen milliyetçi hale gelmişti; bu yüzden bu tür bir ülke Kita'nın önerdiği çizgide bir devrim geçirdiğinde, kaçınılmaz sonuç, Kita'nın tasavvur ettiği ılımlı, gerçek sosyalizmin gerçekleşme olasılığının olmadığı ultra-faşist bir devletti. Kita, amaçlarına tamamen ters düşen bir yöntemle amaçlarına ulaşmaya çalışma hatasından suçluydu.
Bir ülkenin milliyetçiliği, o ülkenin çıkarlarıyla yakından özdeşleştirildiğinde, başka bir ülkenin bu bencilliğini teşhir etmesi, o ülkenin milliyetçiliğinin sarsılmasına neden olacaktır. Bununla birlikte, milliyetçilik kendi mutlak adaletine olan inancıyla sıkı bir ittifak içinde olduğunda, son derece tehlikeli hale gelir. Konoe Fumimaro'nun adalete dayalı yeni bir dünya düzeninin kurulmasını öngördüğü gibi, Kita da aynı şeyi, ancak çok daha sistematik bir şekilde düşündü. 'Halkın ülke içindeki yaşam standardı açısından adil dağıtım çağrısı yaptığımız aynı gerekçeyle, bir ülkenin yaşam standardını etkileyen her şeyin uluslararası düzeyde adil dağılımı için çağrıda bulunmalıyız[62].' Başka bir deyişle, "devrimci Japonya'nın inşası" ve "Asya halklarının kurtuluşu", Kita için her ikisi de aynı "adalet" aksiyomundan kaynaklanan ikiz önermelerdi. Ayrıca Kita, hem uluslararası durumda hem de yerel durumda bu adaletin zorla sağlanması gerektiğine inanıyordu. Kita'nın sözleriyle,

61 Daha sonraki yıllarda Kita, Mitsui'den büyük miktarda para aldı. Sonuç olarak, 26 Şubat Ayaklanması'nda elebaşı olmasından ziyade, kaçınılmaz olarak, iki taraf, radikal genç ordu subayları grubu ve Mitsui'ye karşı bir çifte ajan veya casus olarak hareket edip etmediğinden şüphelenmeye yönlendiriliyoruz. zaibatsu. Durum ne olursa olsun, 26 Şubat Ayaklanmasını kışkırtmak istemediğinden emin olabiliriz.

62 Kita Ikki, Shina Kakumei Gaishi (An unofficial history of the Chinese Revolution), 1921, p. 6

İngiltere'nin muazzam zenginliği tüm dünyaya yayılıyor, Rusya kuzey yarımkürede geniş topraklara sahip. Uluslararası anlamda sahipsiz statüsünde olan Japonya'nın bu tekelleri kırmak için adalet adına savaşma hakkı yok mu? Proleter sınıfın iç mücadelelerini kabul ederken, savaşın uluslararası proletarya olarak adlandırılabilecek bir şey tarafından yürütüldüğünde saldırganlık ve militarizm anlamına geldiğine inanan Avrupa ve Amerika sosyalistleri, kendileriyle tamamen çelişiyorlar. . . O Japonya, uluslararası anlamda bir proletarya. . . uluslararası toprak sınırlarındaki adaletsizlikleri düzeltmek için savaşa başvurmak, insanların koşulsuz onay vermesi gereken bir şeydir[63].

Japonya, mevcut büyük savaş sırasında Almanya ile uyum içinde savaşmış olsaydı [yani, Birinci Dünya Savaşı] orduları Rusya'ya bir darbede boyun eğdirebilirdi ve Alman donanması İngiliz donanmasını Avrupa'da ezerken Japon donanması onu Hindistan ve Avustralya'da bozguna uğratabilirdi. Bu sayede Japonya, kuzeyde Rusya'dan güneyde Avustralya'ya uzanan devasa bir imparatorluk inşa edebilirdi[64].

Kita'nın böyle bir ‘Kavgam'ının adeta aceleci genç ordu subaylarının İncil'i haline gelmesi büyük bir sürpriz olamaz. Ayrıca, dünyanın 'adalet' temelinde yeniden düzenlenmesine ilişkin bu tür bir kavram, 1930'lar boyunca onu siyaset dünyasının 'yeni yıldızı' olarak selamlayan ordu, finans dünyası, entelijansiya ve genelde halkın hakkında yüksek umutları olan Konoe’nin dünya görüşüyle uygundu. Kita'nın ölümünden sonra, Konoe ve meslektaşlarının eylemlerinin bir sonucu olarak, tarih Kita'nın öngördüğü rotayı fazlasıyla aldı ve kuzeyde Mançurya'dan güneyde Yeni Gine'ye kadar uzanan büyük imparatorluk, İkinci Dünya Savaşı alanı içinde yükseldi ve düştü.

Kita'nın eserleri, çok sayıda Japon'a hitap eden fikirler içeriyordu. Bununla birlikte, yalnızca bu nedenle, Japonya halkının, birkaç yıl içinde trajik bir şekilde kendi babaları tarafından kurulan büyük Meiji devletinin yıkılmasıyla sonuçlanacak bir aptallık eylemine girişmesi olası değildi. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Meiji devleti kendisini, ideolojik olarak Konfüçyüsçü milliyetçi, politik olarak anayasal monarşi, ekonomik olarak en azından yüzeyde kapitalist olan ve diplomatik olarak Batı ülkeleriyle işbirliği rotası izleyen ve işlerin daha önce olduğu kadar sorunsuz yürümediği bir durumda buldu.

Her şeyden önce ordu arasında bir hoşnutsuzluk vardı. Önceki iki büyük savaşta, Çin-Japon Savaşı ve Rus-Japon Savaşında, generaller ve yüksek rütbeli subaylar kahramanlar olarak ortaya çıkmıştı. İnsanlar onlara karşı minnet duydular ve mükâfatlardan uygun bir pay aldılar. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nda kâr eden kapitalistler oldu; Pasifik'te Alman kruvazörlerinin ve denizaltılarının peşinden koşan, Akdeniz'de konvoy görevinde bulunan ve Tsingtao'ya (Çin'deki Almanların sahip olduğu şehir) fiilen saldıran güçlerin ödüllerden hiçbir payı yoktu. Bu ayrımcılığı haksız buluyorlardı. Savaş sırasında Çin pazarını tekelleştiren ve hatta Batı Avrupa'ya mal ihraç eden kapitalistler, savaş sonrası yıllarda, bazen birkaç kez daha yeni zengin milyonerler oldular. Ancak savaştan sonra askerleri bekleyen silahların sınırlandırılması ve buna eşlik eden toplu terhis oldu. Dahası, savaşın son aşamalarında Japon ordusu Sibirya'nın kalbinin derinliklerini işgal etmişti ve savaşın bitiminden sonra bile birlikler Sibirya'da kaldılar ve sonunda hiçbir şey elde edemeden Ekim 1922'de geri çekildiler. (Kuzey Sahalin'den çekilme 1925'e kadar gerçekleşmedi.) Ordunun ve donanmanın hayal kırıklığı çok büyüktü.

Japonya, Fransa ve İngiltere'den gelen taleplere yanıt olarak Sibirya seferini üstlendi. Bu ülkeler Japonya ve ABD'den Sibirya'ya asker göndermelerini istediler, çünkü Rus Devrimi'nin ardından Bolşevik rejiminin Almanya ile ayrı bir barış anlaşması imzalamasının Alman birliklerini Doğu cephesinden kurtaracağını ve onun tüm kuvvetlerini Sibirya'ya göndermesini sağlayacağını gördüler. Batı cephesi, onlar için önemli zorluklara neden olabilir. Doğuda çok sayıda Alman askerini 'yeni bir Doğu cephesi' inşa ederek sabitlemeyi gerekli görmekteydiler. Japon hükümeti sonunda Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte asker göndermeyi kabul etti, ancak talep Fransa ve İngiltere'den gelmeden önce bile Japon ordusu Rusya'nın Uzak Doğu bölgelerine asker gönderme planını tamamlamıştı. Ordunun planının nominal amacı, bölgedeki Japon sakinlerinin korunmasıydı, ancak gerçekte, Bolşeviklere karşı bir rejimi güçlendirmeyi ve devrimi durdurmak

63 Kita Ikki, Nippon Kaizo * Hoan* Taiko* (An outline plan for the reconstruction of Japan), 1919.

64 Kita, op. cit.

için müdahale etmeyi amaçlayan özerk bir seferdi. Hükümet içinde bağımsız bir sefer çağrısında bulunan katı unsurlar da vardı, oysa hükümet içindeki çoğunluk görüşü, dünya savaşını sona erdirmeyi amaçlayan İngiltere ve Fransa'yı destekleyen ortak bir seferden yanaydı.
Sonuç olarak, Sibirya Seferi'nden sonra bile hükümet ve ordu arasındaki işbirliği eksikti ve ordu, hükümetin askeri meselelere müdahalesine izin vermeyi reddederek yüksek komuta haklarının bağımsızlığını iddia etti. Hem Çin-Japon hem de Rus-Japon Savaşları sırasında silahlı kuvvetler hükümetin rehberliğinde parlak bir şekilde savaşmıştı, ancak aynı ordu Sibirya Seferi ile kontrolden çıkmaya başladı; sefer kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve birliklerin sevk edileceği bölgenin genişletilmesi gibi konular da dahil olmak üzere tüm askeri meseleler, münhasıran ordu tarafından karara bağlandı.
Bununla Japon ordusu diğer tüm seslere karşı sağır oldu, ancak Japon halkı, Japonya'nın savaş güçlerinin bu tür davranışlarını anormal bir şey olarak görmedi. Birinci Dünya Savaşı'nın sonu 1918'de, Meiji Devrimi'nden tam elli yıl sonra geldi. Bundan önce Japonya'da Oda (Nobunaga), Toyotomi (Hideyoshi) ve Tokugawa'nın samuray evlerinde gerçekleşen üç yüzyıllık bir yönetim dönemi olmuştu. Bakufu askeri hükümetinin çok net bir hatırası Japonların zihninde kaldı. Japon halkının çoğu için, ordunun sivil denetimi gibi kavramlar, eğer varsa, korkutucu bir ihtimaldi: Elbette politikacılar arasında, ordunun bu kontrolsüz davranışına direnmeye çalışanlar oldu, ancak ordu mensupları da kendi paylarına sahipti. Fakat ordu mensupları, bu tür bir direnişin asgari düzeyde olduğunu gördüklerinde kendilerine güven geldi. Ordu giderek daha zorba hale geldi, hükümete karşı kendi yolunu buldu ve kendi planlarını dayattı. Sonuç olarak Japonya yeniden ikili hükümet ve ikili diplomasi dönemine girdi. Ordunun siyasi gücü arttıkça, ordunun kendi içinde inisiyatifi ele geçirmeyi amaçlayan hizip mücadeleleri daha şiddetli hale geldi.
Askerler ve Denizciler için İmparatorluk Emri'nde (1882) yer alan siyasete askeri müdahalenin katı bir şekilde yasaklanmasına rağmen, silahlı kuvvetler mensupları, özellikle ordu, siyasi meselelere müdahale etmek için sağcı politikacılar ve sağcı düşünürlerle güçlerini birleştirdi, ve sağcının sözde 'Çin ronin (efendisiz samuray)' ile Mançurya'da sorun çıkarmak için komplo kurdu. 1927-28'de, Chiang Kai-shek liderliğindeki Milliyetçi hükümetin ordusunun Kuzey Seferi sırasında, Japon hükümeti, Japon sakinlerini koruma bahanesiyle Çin'deki Shantung Eyaletine asker gönderdi. Zamanın hükümeti, aynı zamanda Dışişleri Bakanı olarak görev yapan bir general olan Başbakan Tanaka Giichi tarafından yönetiliyordu, bu nedenle kabine, ordunun bir kolundan biraz daha fazlasıydı. Hükümet, Mançurya ve Moğolistan'ı anakara Çin'in geri kalanından ayırmak için gizli bir plan hazırlamıştı ve Japonya'nın bu bölgelerde kanun ve düzenin korunmasını üstlenmesini amaçlamıştı. Mançurya'nın güçlü adamı Chang Tso-lin'in kendisine söyleneni yapma olasılığının düşük olduğu ortaya çıkınca, Kwantung Ordusu ona suikast düzenledi. Buna ek olarak 1931'de ordu, Japonya'ya ait olan Güney Mançurya Demiryolu'nda ikinci bir patlamaya neden oldu ve ardından patlamanın Çin ordusunun eseri olduğunu iddia ederek Çin birliklerine saldırı başlattı. Böylece Mançurya Olayı başladı. Etkili bir askeri disiplin diye bir şey yoktu.
Bir yanda Birinci Dünya Savaşı'ndan büyük kârlar elde eden insanlar varken, öte yanda daha önce de görüldüğü gibi, büyük ve orta/küçük işletmeler arasındaki ücret farklarında belirgin bir artış olmuştu. Buna ek olarak, art arda gelen kötü hasatlar çiftçi köylerinde yoksulluğa yol açmıştı. Ülkenin kuzeydoğusundaki sıkıntılı çiftçiler, kendileri var olmaya devam edebilmek için kızlarını satmak zorunda kaldılar. Oldukça doğal olarak sadece sağ ve sol kanat üyeleri değil, aynı zamanda çoğu insan zaibatsu'ya karşı kin beslemekte ve tüm kapitalist sistemi lanetlemekteydi. Bunun üzerine, şan ve ilerleme arzusuyla körleşmiş olan ordunun ana gövdesini yönetenler, savaşı başlatmak ve ordunun konumunu iyileştirmek için komplo kurdular. Buna ek olarak, Kita ve yandaşları, Kita'nın ulusal yeniden yapılanma planını gerçekleştirmek amacıyla genç subaylarla temasları artırmaya çalıştılar ve Japonya'da var olan zengin ve fakirin uç noktalarından fazlasıyla haberdar olan bu saf genç subayların Kita'nın fikirlerine derin bir sempati duymaları zor değildi.
1921'de Yasuda zaibatsu'nun başkanı Yasuda Zenjiro, sağcı bir üye tarafından öldürüldü. Sonra 1930'da Başbakan Hamaguchi Osachi vuruldu ve ardından aldığı yaradan öldü. 1931'de bazı önde gelen ordu subayları iki darbe planlarken, diğer sahra subayları Mançurya Olayını ateşledi. Bu darbelerin her ikisi de gerçekleşmeden önce fark edildi, bu yüzden tamamen başarısız idi; elebaşları

kaçtı. Ülke zaten Mançurya Olayına karışmıştı ve bir bütün olarak sağa yöneliyordu; bu elebaşları hainlerden çok vatansever olarak görülüyordu. 1932'de eski Maliye Bakanı Inoue Junnosuke ve Mitsui zaibatsu'nun üst düzey yöneticisi Dan Takuma, sağ kanat üyeleri tarafından öldürüldü. Bunu takiben bir grup genç deniz subayı, Başbakan'ın konutuna ve Emniyet Müdürlüğü'ne saldırdı ve 15 Mayıs Olayı olarak bilinen olayda Başbakan Inukai Tsuyoshi'yi öldürdü. 1935'te, ordu içindeki hizip tartışmaları sonucunda, Kontrol hizbinin (Tosei-ha) önde gelen isimlerinden biri olan, Savaş Bakanlığı Askeri İşler Bürosu Başkanı Korgeneral Nagata Tetsuzan, geniş çaplı bir suikaste uğradı. İmparatorluk Yolu grubuna (Kodo-ha) ait bir subay tarafından Savaş Bakanlığında güpe gündüz öldürüldü. Japon halkının bu tür sağcı terörizmden nefret ettiğini söylemeye gerek yok, ancak yine de Japonya'nın büyük bölgeleri kontrol eden bir Japon kukla rejimi olan 'Mançurya İmparatorluğu'nu (Çin anakarasının kuzeydoğu kesiminde yer alan bölge. Mançukuo) kurmasını sağlayan bu kontrol edilemez orduya karşı hatırı sayılır bir borç hissetmekteydiler. Sonuç olarak, Japon halkı arasında orduya yönelik dengeli bir eleştiri yaygın değildi. İnsanların çoğu, ulusun önce gelmesi gerektiği inancıyla eğitilmişti; yani zaten orduyla aralarında çok fazla fark yoktu.
Mançukuo garip bir ülkeydi. Belirtilen politikası, beş ırkı (Çinliler, Japonlar, Koreliler, Mançuryalılar ve Moğollar) arasındaki uyumdu, ancak aslında diğer dört ırkı yöneten ve sömüren Japonlardı. Mançurya'daki Japon nüfusunun bileşimi, eğer varsa, Japonya'nın kendisinden daha çeşitliydi. Sol öğrenci hareketine katıldıkları için kolejleri tarafından tutuklanan veya cezalandırılan öğrenciler ile cezaevinden serbest bırakılan sağcı teröristler yan yana çalıştı. Örneğin, Güney Mançurya Demiryolu Şirketi'nin (ki aslında Japonya'nın Mançurya yönetiminin genel merkeziydi) Araştırma Departmanında, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda bir savaş suçlusu olarak tutuklanan Okawa Shumei ile savaş sırasında Rus casusu olarak idam edilen Ozaki Hotsumi arasında değişen adamlar, araştırma çalışmalarında işbirliği yaptı. Bazıları Tokyo'da çalıştı. Japonya'da başarısız olan diğer birçoğu, Mançurya'nın en üst seçkinleri haline geldi ve ayrıcalıklı muamele gördü.
Sonunda, 26 Şubat 1936'da ünlü 26 Şubat Olayı (ki bunu Showa darbesi olarak düşünüyorum) meydana geldi. Yirmi iki genç ordu subayı, 1400'den fazla astsubayın ve askere alınan erkeklerin Başbakanlık konutuna, Büyük Komiser'in konutuna ve şehrin Polis Merkezine yapılan saldırılara önderlik etti ve bir süreliğine İmparatorluk Sarayı'nın bir bölümünü bile işgal ettiler. İsyancıların sloganı 'İmparatora Saygı ve Kötülüğün Yıkılması' idi. Saldırılar sadece üç adamın Maliye Bakanı Takahashi Korekiyo, Özel Mührün Lord Muhafızı Saito Makoto ve General Watanabe Jotaro'nun öldürülmesiyle sona erdi, ancak asıl plan öldürülenlere yalnızca ülkenin tüm üst düzey devlet adamlarını ve kabine üyelerini, aynı zamanda ordunun üst düzey komutanlarının çoğunu dahil etmekti. Darbenin ordu içindeki hizip mücadelesiyle de bağlantılı olduğu çok açıktı. Sonuç olarak, darbenin başarısız olmasının ardından verilen cezalar son derece ağırdı.
Darbeyi planlayan genç subaylar ordu içindeki İmparatorluk Yolu fraksiyonunun üyeleri olduğu için, Kontrol fraksiyonu, olayın ardından muhaliflerini tamamen temizledi. İmparatorluk Yolu fraksiyonu, İmparator'u çevreleyen kötü unsurların ortadan kaldırılmasını ve ülkenin dahili olarak yeniden inşa edilmesini savunmuştu, ancak Kontrol fraksiyonunun amacı, yasal yollarla ordunun siyasi etkisini güçlendirmek, imparatorlukta topyekün savaşa yönelik bir devlet kurmak, Japonya'nın devlet adamlarının, bürokratlarının ve iş adamlarının rızasını almak ve ekonomiyi devletin denetimine sokmaktı.
Darbe girişimini gerçekleştiren genç subayların Kita Ikki'nin fikirlerinden etkilendiği doğrudur, ancak olayda Kita'nın oynadığı aktif rol çok azdı. Mevcut koşullar altında Japonya'nın Çin ve ABD ile ilişkilerinde ayarlamalar yapmasının daha önemli olduğuna inanıyordu. Sonuç olarak, darbeyi temelde onaylamadı ve genç subayların ayaklanmasına asla zımni onaydan fazlasını vermedi. Yine de olayın elebaşılarından biri olarak tutuklandı ve 19 Ağustos 1937'de idam edildi. Kita ile aynı şekilde elebaşı olarak görülen Nishida Mitsugu da, aynı zamanda idam edildi. Nishida, Kita'ya 'Majesteleri İmparator için üç alkış vererek bitirelim' dediğinde Kita, 'İstemiyorum' diyerek reddetmişti. Ölüm cezası infaz edilmeden hemen önce onunla konuşmaya gelen küçük kardeşi, Kita'nın şöyle dediğini aktarıyor: '*Bu ayaklanmayla hiçbir ilgim yok. Ancak, bunu yapan grup benim yazılarıma hayran olduğu için, eğer insanlar hesaba çekilecekse, onların arasında olmaktan onur duyacağım.*'

İmparator, konumunun izin verdiği ölçüde, bu sağa kaymaya direnmeye çalıştı. Bu, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana kamuoyuna açıklanan çeşitli materyallerden açıkça görülmektedir; ama o sırada halk arasında hiç kimse İmparator'un görüşlerinden haberdar değildi. 26 Şubat Olayı sırasında Japonya Milletler Cemiyeti'nden çekilmişti ve o tarihten Kita'nın idamına kadar geçen 17 aylık süre içinde Almanya ile Komintern Karşıtı Pakt imzalandı ve Çin ile yeniden savaş başladı. Japon devleti, zaten zayıf görünen bir hükümet ve perde arkasında güçlü bir askeri hükümet ile ikili bir hükümetten biriydi. İki hükümetin ayrı diplomatik politikaları vardı; nominal hükümet, Çin ile savaşın tırmanmamasını ve barışçıl bir çözüm arama arzusunu kabul etmekteydi, ancak perde arkasındaki hükümet, nominal hükümeti yurtdışında elinde tuttuğu her türlü güvenilirliğinden mahrum bırakan çatışmayı tırmandırmak için birbiri ardına hamle yaptı. Ancak bu süreçte hükümet, dış politika konusunda bağımsız bir açıklama yapma yeteneğini kaybetmiş ve tamamen ordu tarafından yönetilmişti. O zamanki ordunun ve sağcılarınkinden farklı bir görüş dile getirmek, sadece halk kitlesi için değil, elbette, aynı zamanda üst düzey devlet adamları ve hatta belki de İmparator için ölüm anlamına gelebilirdi. Ayrıca anayasa hükümlerine göre İmparator siyasi olarak tarafsız olmak zorundaydı. İmparator yaşayan bir tanrı olduğu için kendi siyasi görüşlerinden vazgeçmek zorunda kaldı; Bu apaçık tanrı kavramının bir sonucu olarak, İmparator ilk zamanlardan itibaren neredeyse tüm özgürlüğünden yoksun bırakıldı. İmparator ve ülkenin önde gelen devlet adamları neredeyse ordu ve sağcılar tarafından ele geçirilmişti; beyanları zaten fısıltıdan ibaretti ve bunlar bile halka iletilmedi.
1938'de Ulusal Genel Seferberlik Yasası çıktı ve iki yıl sonra Japonya, Almanya ve İtalya arasında Üçlü Askeri Pakt imzalandı. Sağ kanadın tüm hizipleri birleşmiş ve ülke bir milliyetçilik, İmparator'a aşırı saygı, aşırı vatanseverlik ve militarizm mayasına dönüşmüştü. Japon halkı, Konfüçyüsçü eğitimleri ve her tür savaşçıyı uzun süredir kutsamaları sebebiyle, yeni sisteme karşı şiddetli bir direnişe girişmemekle kalmadılar, kendileri de eski ve henüz yeni olan bu sake ile adeta tamamen sarhoş oldular. Hem Konoe hem de Tojo diktatör olamayacak kadar zayıf olabilirdi, ancak ülke bir bütün olarak o zamana kadar zaten yeterince şovenistti. Japonya kendini birleştirmiş ve Kita ve Konoe'nin dediği gibi 'Dünyanın Adalet Temelinde Yeniden Dağılımı'nı kazanma girişimine gitgide daha fazla kalkışmıştı.
Japonya, Nazi devletine çok benziyordu ama Hitler'sizdi. Bu dönemde Japonya, bir diktatörün halkın iradesini hiçe sayması ve aşırı milliyetçi ve militarist politikalar uygulaması anlamında faşist değildi, ancak askeri ve sağcı ajitasyonun bir sonucu olarak, aldıkları zorunlu eğitim ve geleneksel olarak sahip oldukları etik kavramlar, devlet görüşü ve imparatora bağlılık ile Japon halkının büyük çoğunluğu aşırı milliyetçi ve militarist politikalar çağrısında bulundu. Bu nedenle Japonya, hükümetin de eşit derecede güçlü bir çizgiyi benimsemekten başka seçeneğinin olmadığı bir anlamda 'demokratik' faşist bir devlet olarak adlandırılabilecek hale gelmişti. Bu tür bir durumda, seçilen hükümet ılımlı olsa bile, sadece ordu ve sağcı değil, aynı zamanda halk da hükümetin Amerika'ya karşı uzlaştırıcı bir yaklaşım benimsemesine izin vermeyebilirdi. Her şeyden önce yapılması gereken, kendini beğenmiş Japonların şovenist duygularını yatıştırmaktı ve ironik bir şekilde bunu ancak savaşı destekleyenler başarabilirdi.
İmparator bizzat durumu inceleyerek bu sonuca vardı. Kwantung Ordusunun Chang Tso-lin'e suikast düzenlediği tarihten (1928) itibaren, statüsünün izin verdiği sınırlar içinde barışın korunması için çalışmaya devam etti; Hararetli bir savaş savunucusu olan Tojo Hideki, sonunda Başbakan olarak önerildiğinde, Tojo'yu Başbakan yapma planına onayını 'Bu hiçbir girişimde bulunmaz, hiçbir şey kazanmaz, sanırım' yorumuyla verdi. İmparatorun bu tür bir batma veya yüzme politikasına onay vermesi, kendi adına bir başarısızlık olarak eleştirilebilir, ancak bu 'demokratik faşist sistem' altında Tojo'dan başka biri Ekim 1941'de Başbakan olmuş olsa bile, savaşı önlemenin onun için son derece zor olacağını varsayabiliriz.
1945'te, Tokyo ve neredeyse tüm diğer büyük kasabalar ve şehirler küller içindeyken, sonunda Japonya'da savaşı sona erdirmek için yapılan hamleler mümkün hale geldi; bu hareketlerin merkezindeki figürler, 26 Şubat Ayaklanması sırasında kaçmayı başaran iki amiraldi. Olay sırasında Okada Keisuke Başbakandı; özel sekreteri olarak çalışan küçük kayınbiraderi Okada'ya çok benzediği için, kayınbiraderi isyancı subayları Başbakan olduğu iddiasıyla aldattı ve onun yerine

öldürüldü. Suzuki Kantaro isyancılar tarafından vuruldu ve ciddi şekilde yaralandı, ancak karısı isyancıların komutanı Yüzbaşı Ando'ya son kurşunu sıkmaması için yalvarmıştı. Sonuç olarak Suzuki hayatta kaldı. Okada'nın yardımıyla 1945'te Başbakan olan Suzuki, direnişi sürdürmek isteyen hizbi dizginleyebildi ve sonunda Japonya'nın Potsdam Deklarasyonu'nu kabul etmesini sağladı. Showa darbesi Japonya'yı Amerika ile savaşa teşvik etmişti, ancak isyancıların öldürmeyi başaramadığı kişiler Japonya'ya barışı geri getirenlerdi.

Beşinci Bölüm
San Francisco Rejimi
I

Uzun bir süre boyunca Japonlar, ordunun despotizmi altında zorlu bir yaşam sürmek zorunda kaldılar ve gizli polisin üzerlerindeki gözlerinin her zaman endişeli bir şekilde farkında olarak yaşadılar; çoğu insan, en geç savaşın son aşamalarında, gerçek düşmanlarının İngiltere ve Amerika değil, Japon ordusunun kendisi olduğu gerçeğinin açıkça farkına vardı. Teslimiyetten kısa bir süre sonra, Japon halkı Müttefik İşgali'nin hiç de düşündükleri kadar zor olmadığını anlayınca, Müttefik kuvvetlerden korkmayı bıraktılar. Dahası, onları bekledikleri kurtuluş ordusu olarak gördükleri için onlara karşı minnet bile hissediyorlardı. İşgal ordusunun Japonya'ya gönderdiği askerlerin ilk başta morallerinin yüksek ve askeri disiplinlerinin sıkı olduğu bir gerçektir. Bu askerler ve Japonlar arasında neredeyse hiçbir sorun yoktu ve aslında bu bir örnek işgaldi.
İlk aşamalarda işgal politikasının amacı, şimdiye kadar canlılık dolu, ancak militarist ve saldırgan olan Japonya'yı, biraz daha kısıtlı, ancak barışçıl ve demokratik olabilecek ve serbest girişim sistemine dayalı bir ülke haline getirmekti. Kasım 1945'te, Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanı General MacArthur, Başbakan Shidehara'ya beş büyük reformu belirleyen bir yönerge yayınladı; bunlar, kadınlara oy hakkı, işçinin örgütlenme hakkı, liberal eğitim, otokratik yönetimin kaldırılması ve ekonominin demokratikleştirilmesiydi. Bunlara dayalı olarak seçim kanunları değiştirildi, işçi sendikaları kuruldu ve eğitim sistemi yeniden düzenlendi. Ayrıca, mutlakiyetçi siyasete son vermek için lordluk kaldırılmış, Akranlar Meclisi, Meclis Üyeleri Meclisi (Sangiin) olarak yeniden yapılandırılmış ve 'Üçüncü Daire' olarak adlandırılan Özel Meclis kaldırılmıştı. Ardından, İmparatorun bir sembolden başka bir şey olmaması gerektiğini, halkın egemenliğini, temel insan haklarını, bölgesel özerkliği, yönetimin üç erke bölünmesini, yasama ve yargı ve savaştan vazgeçmenin yer aldığı bir sistemi açıkça ortaya koyan bir anayasa kabul edildi. Ekonomik demokratikleşme peşinde zaibatsu dağıldı ve katı bir emlak vergisi alındı. İmparatorluk ailesinin mülkiyeti bu demokratikleşmenin bir istisnası değildi; çok az istisna dışında, İmparatorluk ailesinin ülke çapında sahip olduğu çok önemli miktarda arazi ve imparatorluk villalarının tümü elden çıkarıldı. Ayrıca kapsamlı bir toprak reformu gerçekleştirildi.
Bu tür 'yeni Japonya', Kita Ikki'nin Japonya'yı yeniden inşa etme planındakine çok benzer. 'Japonya'nın Yeniden İnşasına Yönelik Anahat Planı'nı (1919) yazarken, yoksulluğun eşiğindeki mal sahibi çiftçiler kiracı durumuna düşürülüyordu; kırsal köyler, bir yanda birkaç büyük toprak sahibinin diğer yanda çok sayıda kiracı çiftçinin iki ucuna indirgeniyordu. Bu reform planında Kita, kapsamlı bir toprak reformunu savunmaktaydı ve imparatorun, imparatorluk ailesinin sahip olduğu tüm toprakları, ormanları, stokları vb. Kita'nın hayalini kurduğu bu durum, Kita'nın önerdiği gibi, İşgal Kuvvetleri Karargahı'nın rehberliğinde savaştan sonra açıkça gerçekleşti. Kita'nın istediği gibi, İmparator 'devlet başkanı olarak devletin iki temel unsuruna, toprağa ve halka sahip olduğu dönemin imparatoru' olmaktan çıktı; 1947'de yapılan toprak reformunun bir sonucu olarak, şimdiye kadar tüm çiftçilerin %36,5'ini oluşturan mülk sahibi çiftçiler, toplamın %57,1'ine yükseldi ve kiracıların oranı %26,6'dan %7,9'a düştü. Ayrıca, emlak vergisinin zengin ve fakir arasındaki farkı önemli ölçüde azalttığını söylemeye gerek yok. MacArthur Genel Merkezi'nin emriyle kendi bileşenlerine ayrılan zaibatsu'ya bağlı tüm şirketler, holding şirketleri hariç, sonradan yeniden canlanıp genişlese de, zaibatsu aileleri daha önce sahip oldukları büyük ekonomik gücü geri kazanamadılar.
Bu tür bir durum, Kita'nın yenileme planlarına inanan genç subaylar tarafından gerçekleştirilen, ancak sonuçta başarısızlıkla sonuçlanan Showa darbesinden (26 Şubat Ayaklanması) yaklaşık 13 yıl sonra ortaya çıktı. Bununla birlikte, Kita, ulusal yeniden yapılanmanın ardından dünyanın yeniden inşasını, Asya'nın Amerika, İngiltere ve Fransa'nın emperyalist etkilerinden kurtulmasını amaçlamaktaydı, böylece Showa darbesi başarılı olmuş ve 1947'deki gibi bir Japonya'da sonuçlanmış olsaydı bile, er ya da geç Kita'nın Japonya'sı, dünyanın kurtuluşu için gerekli gördüğü pervasız bir savaş 1937'de başlatacaktı. Bu nedenle 1945 yenilgisinin ve ardından gelen işgalin

fiilen kaçınılmaz olduğu sonucuna varmak gerekir. Japon halkı, 'İmparatora saygı göster ve barbarı kov', 'Japon ruhu ve Batı ilmi', 'Zengin ülke ve güçlü bir ordu', 'Sadakat ve vatanseverlik' ve 'Japonya merkezde olan Pan-Asyacılık' gibi kavramlarla karakterize edilen aşırı milliyetçi ideolojiyi bastıramadığı sürece bu durum kaçınılmazdı.
1945-47 yılları, gıda maddelerinin aşırı derecede kıt olduğu bir dönemdi, ancak daha önce Japonların böyle bir özgürlük duygusu hissettiği bir dönem olmadığı düşünülebilir. Meiji Devrimi'nin hemen ardından, eski statü sistemi kaldırıldığında, halkta da büyük bir özgürleşme olduğu doğrudur, ancak o zaman eğitim hala o kadar yaygın değildi ve sadece birkaç kişi reformun öneminin bir değerlendirmesini yapabilmekteydi. Ancak, devrimden seksen yıl sonra, İkinci Dünya Savaşı'nı takiben, sadece soyut olarak da olsa, özgürlüğün önemli olduğunun farkında olan çok sayıda insan vardı. Savaşın uzun yılları boyunca Japon halkı bilgiden mahrum kalmıştı. Bir yandan yiyecek almak için kuyruklar oluştururken, diğer yandan kitap ve dergi almak için de uzun kuyruklar oluşturuyorlardı.
Ordunun ve donanmanın tüm birimleri işgal birlikleri tarafından dağıtıldı, ancak hükümetin bürokratik yapısı neredeyse hiç dokunulmadan korundu. Japonya artık müttefik kuvvetlerin askeri idaresi altına alındı ve önemli meseleler söz konusu olduğunda, hükümet Müttefik Kuvvetler Karargahı tarafından verilen direktiflere uymak zorundaydı. Bununla birlikte, 1945'e kadar uzun bir süre boyunca Japon bürokrasisi, Japon ordusu altında sürekli olarak 'ikinci' bir hükümet rolünü oynamıştı; Müttefik G.H.Q. karşısında bürokrasinin rolünün bulunduğu işgal koşulları çok benzerdi ve bürokrasiye hiçbir şekilde deneyimi olmayan yeni bir dizi koşul sunmadı. Aksine, Japon hükümetine savaştan hemen sonra bağımsızlığı verilmiş olsaydı, ne yapacağını tam olarak bilemeyecek olması daha olasıydı. Japon bürokrasisi, ordu altında çalışan yetkin yöneticiler olarak deneyimli hale gelmişti ve egemen yapının üst kademeleri değişmiş olsa da, Japon ordusunun yerini Müttefik Kuvvetler G.H.Q. aldı, bürokrasi de tıpkı eskisi gibi sadık ve yetkin kaldı ve verimli bir şekilde çalışmaya devam etti. İşgal yılları boyunca Japon hükümeti Müttefik Karargahına karşı hiçbir direniş göstermedi ve işlerinde herhangi bir yavaşlama yapmadı.
Pek çok zorluğun olduğunu söylemeye gerek yok. Enflasyon yükseldi, işsiz sayısı beş milyonu aştı ve grevler başladı. Bütün Japonlar ağır tazminatlara hazırdı; Japonya'nın güçlü bir askeri ulus olarak yeniden canlanmasının aptalca olacağına ve halkın yaşam standardının savaş öncesi düzeyine geri dönmesinin açıkça uzak gelecek için bir rüyadan başka bir şey olmadığına inanıyorlardı. Bununla birlikte, 1948'de Asya'daki uluslararası siyasi durumda hızlı bir değişiklik meydana geliyordu ve bu Japonya'yı etkileyemiyordu. Bu yıl boyunca Çin anakarasında Chiang Kai-shek'in ordusu ülke genelinde komünist güçler tarafından yenilgiye uğratıldı ve Kore yarımadasında güney yarısında Kore Cumhuriyeti, kuzey yarısında ise Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti kuruldu. Ardından, 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti ortaya çıktı ve nihayet 1950'de Kore Savaşı patlak verdi; bir yanda Sovyetler Birliği ve Çin, diğer yanda Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkiler çok düşük bir noktaya kadar kötüleşti. Bu tür bir yeni durumun zorladığı Amerikan hükümeti, Japonya'yı Sovyetler Birliği ve Çin'e karşı bir kale olarak yeniden inşa etme zorunluluğuyla yönlendirildi. Ayrıca, böyle bir kalenin son derece hızlı bir şekilde yaratılması gerekiyordu. Müttefik G.H.Q. işgal politikasında büyük bir değişiklik yaptı. Eylemleri ölçülü ve barışçıl olacak olan başlangıçtaki politik serbest girişim sistemine dayalı demokratik bir ülke inşa etme amacını terk ederek, Japonya'yı bir askeri ve ekonomik güce uygun özgür' (anti-komünist) kampın ileri üssü, askeri ve ekonomik güçle donatılmış güçlü bir ülke olarak yeniden inşa edecek önlemlere geçiş yaptı. Bu değişimin bir sonucu olarak Japon kapitalizmi, savaş öncesi döneminkiyle neredeyse aynı biçimde bir anka kuşu gibi yeniden ortaya çıktı.
Bu zamana kadar ordu ve donanma zaten dağıtılmıştı ve zaibatsu'nun dağıtılması sürüyordu. Ayrıca, silahlı kuvvetlerin eski üyeleri kamu görevinden ihraç edilmiş ve önde gelen işadamları zorunlu emekliliğe gitmişti. Ancak Kore'de kargaşa patlak verdiği anda, G.H.Q. Japon hükümetine bir Polis Yedek Gücü (daha sonra Öz Savunma Gücü) kurması ve Deniz Güvenliği Ajansı'ndaki personel sayısını önemli ölçüde artırması talimatını verdi; Bunu takiben bazı eski ordu mensupları görevden alındı ve kamu görevlerinde bulunmalarına izin verildi. Bunlardan bir grup hemen Ulusal Polis Teşkilatına girdi ve Amerikan birliklerinin Kore'ye gönderilmesinin ardından Japonya'nın

savunmasından sorumlu tutuldu. Buna ek olarak, eski deniz subayları ve adamları Deniz Güvenliği Ajansı üyeleri olarak Kore çevresindeki denizlere gönderildi. Orada mayın temizleme operasyonlarına giriştiler[65]. Emniyet Müdürlüğü, yeni Japon anayasasının yürürlüğe girmesinden sadece üç yıl üç ay sonra, 9. maddesinde açıkça ‘Kara, deniz ve hava kuvvetleri ve diğer savaş potansiyeli muhafaza edilmeyecektir. Devletin savaşma hakkı tanınmayacaktır.' diyen bir anayasayla personel alımına başladı.
Kore Savaşı'nın patlak vermesinin en başından beri Amerikan kuvvetleri (Birleşmiş Milletler kuvvetleri) Japon işletmelerine silah, araç bileşenleri ve diğer askeri mallar için çok sayıda sipariş verdi. Amerika, Japon ekonomisinin acilen canlanmasını üstlenmek zorunda kaldı ve buna yardımcı olmak için, o sırada yürütülmekte olan Japon ekonomisinin silahsızlandırılmasına yönelik politikalar hızla askıya alındı. Aynı zamanda Japonya ve Amerika arasındaki ekonomik işbirliği esastı. O zamana kadar Japonya'yı özgür, barışçıl, orta ölçekli bir ekonomik birim olarak yeniden inşa etme fikri bir kenara atıldı ve onun yerine Japonya'nın komünizmin Güneydoğu Asya'daki ilerlemesini kontrol etmede bir rol üstlenmesi bekleniyordu.
Japonya'nın yeniden inşasındaki Güneydoğu Asya ekonomisini geliştirme görevini üstlenebilecek ve aynı zamanda acil mal arzı talebini karşılayabilecek türden rezervler sağlayabilecek bir ekonominin yaratılması olan yeni amaç, sonuç olarak Amerika Birleşik Devletleri tarafından dikte edildi. Bu, işgal politikasında tam bir U dönüşüydü. İlk başta kendisine karşı alınan önlemlere göre, Japonya'ya, saldırganlık gösterdiği diğer Asya ülkelerinden daha yüksek bir yaşam standardına izin verilmedi ve sonuç olarak, gerekli mallar ve sermaye teçhizatı dışında tüm mal ve teçhizat Müttefiklere veya Japon saldırganlığından zarar gören ülkelere tazminat olarak devredildi. 1949'da bu tür tazminat planları rafa kaldırıldı. Sonunda, Japonya'nın 'özgür' kampın bir üyesi olduğu 1951 San Francisco Barış Antlaşması uyarınca, Japonya'nın tazminat sorumluluğu kabul edildi, ancak barışa taraf olan ülkelerin çoğu tazminat talep etme hakkından feragat etti ve sadece Filipinler, Endonezya, Burma ve Güney Vietnam tazminat talep etti.
U dönüşü sırasında, politikalar, eski Japon hükümetleri tarafından benimsenenlerle neredeyse aynı şekilde benimsendi. Bir kez daha çekirdeği büyük işletmeler olan bir ekonomi canlandı. 1950'de başlayan beş yıllık süre boyunca, Japon işletmeleri, Kore Savaşı'nda Amerikan kuvvetleri tarafından kullanılacak askeri mallara yönelik büyük taleple zenginleşti. İlk iki yıl boyunca talep edilen başlıca kalemler arasında kamyonlar, araç parçaları, pamuklu kumaş ve kömür vardı, ancak 1952'de G.H.Q. silah üretimine izin verdi ve bunlar daha sonra talep edilen en büyük kalem haline geldi. Kwantung Ordusu tarafından yapılan 'Mançurya için Özel Tedarikler' ile 1930'ların buhranının Japon ekonomisine verdiği zarar nasıl en aza indirildiyse, şimdi Japon ekonomisi yenilginin ardından geldiği derinliklerden Amerikan ordusu tarafından yerleştirilen 'Kore için Özel Tedarik' yardımıyla geri döndü. 1950'den itibaren demir-çelik endüstrisi artan üretime yöneldi ve 1951'de sadece demir-çelik endüstrisinde değil, eğirme, kömür madenciliği ve takım tezgahı endüstrilerinde üretim seviyeleri savaş öncesi rekorları kolayca aştı. Ancak, Amerika Birleşik Devletleri ile bu tür artan ekonomik işbirliğinden yalnızca büyük şirketler kâr etti; orta ve küçük ölçekli işletmeler bu 'özel alımlar' tarafından sağlanan faydalardan pay almada başarısız oldu.
Hepsi bu değildi. 1950'lerde, eski cephanelikler de dahil olmak üzere dev ordu ve donanma tesislerinin çoğu özel teşebbüse satıldı. Bu düzenlemeler arasında, örneğin, donanmanın Yokkaichi'deki yakıt deposunun Showa Oil Company ve Mitsubishi Petrochemical Company'ye, ordunun Iwakuni'deki yakıt deposunun Mitsui Petrochemical Company ve Japan Mining Company'ye ve ordunun Osaka'daki cephaneliğine ait Harima atölyesinin Kobe Çelik Fabrikası'na satışı vardı. Meiji döneminde devlet işletmelerinin satışı, Meiji sanayi dünyasının yapısını belirlemişti ve savaştan sonra 'eski askeri varlıkların satışı', Japon ekonomisinin sonraki gelişmesinde benzer şekilde belirleyici bir rol oynadı. Japonya'nın yüksek ekonomik büyüme oranı

65 Anayasa taslağının görüşüldüğü sırada Başbakan olan Yoshida Shigeru, konuyla ilgili şunları söyledi: 'Bu taslakta savaştan vazgeçilmesine ilişkin hüküm, meşru müdafaa hakkının doğrudan inkarı değildir, ancak, 9. maddenin 2. fıkrasının sonucu olarak devlete hiçbir askeri potansiyeli ve savaşma hakkı tanınmayacağı, hatta meşru müdafaa hakkının kullanılmasından başka bir şey olmayan bir savaşın bile, bu savaşma hakkından feragatin kapsamına alınmıştır.

için üs görevi gören holdinglerin çoğu, ordu veya donanma tesislerine geçmeyi başardı; eski donanma cephanelikleri, tersaneler ve çelikhaneler olarak yeniden canlandırıldı ve zenginleşti.
Japonlar için bu tür bir gelişme son derece şanslıydı. Hatta Kore savaşı patlak verdiğinde ve özel tedarik patlaması başladığında hem işadamları hem de politikacılar çok sevindiler ve 'kamikaze [ilahi rüzgar] nihayet lehimize esmeye başladı' iddiasında bulundular. Savaş sonrası dönemin ekonomik sıkıntısı, başlangıçta tahmin edilenden çok daha azdı, ancak buna karşılık, savaş sonrası yıllarda sağlam bir şekilde yerleşen Japon ekonomisinin özellikleri, savaş öncesi döneminkilerle neredeyse aynıydı. Yoksul olabilen ama yine de demokratik olan ve savaşın bitiminden hemen sonra umulduğu gibi eşitlik temeline dayanan bir serbest rekabet ekonomisi kavramı bir rüya gibi ortaya çıktı. Savaştan önce var olan, hükümet liderliğinin temel olduğu ve sonuç olarak, yeterince zeki olanların kendilerini hükümetin gözüne sokmaktan kazanç sağladığı bir ekonomi yeniden inşa edildi. Bir yandan birçok şirket merkez ofislerini Tokyo'ya taşıdı ve çok sayıda insan iş ve üniversite eğitimi aramak için başkentte toplandı; buna paralel olarak Japon halkı arasında tüm yeni militarist unsurlara karşı bir nefret vardı.
Japonya'nın aydınlarının ve öğrenci nüfusunun çoğu, Japonya'daki militaristlerin devrilmesini Pasifik Savaşı'nın biricik ve tek meyvesi olarak gördüler, bu nedenle yeniden silahlanma ve büyük işletmelerin artan tekeli konusuna son derece duyarlıydılar ve buna en güçlü şekilde tepki gösterdiler. Amerika'nın Japonya'ya yönelik politikasındaki U-dönüşüne karşı özellikle güçlü eleştirilerini dile getirdiler, Amerika'nın önce Japonya'ya askerden arındırma dayatması, ardından durum değiştiğinde, tamamen değişerek mühimmat endüstrisini canlandıran ve Japonya'yı Amerikan ordusu için bir tedarik üssü haline getirme ve bir Emniyet Teşkilatının (aslında askeri bir güçten başka bir şey olmayan) kurulmasını emretme konusundaki bencilliğini kınadılar. Bir zamanlar Komünist Parti üyeleri bile bir kurtuluş ordusu olarak Amerikan Ordusuna minnettarlıklarını dile getirmişlerdi, ancak şimdi sadece komünistler değil birçok Japon ABD'den umudunu kesmişti. Sonuç olarak, 1960'ların ortalarına kadar, entelijansiyanın belirli kesimleri, öğrenciler ve işçiler arasında Amerikan karşıtı duygular güçlü bir şekilde kök salmıştı. 1960'ta revize edilmiş ABD Japonya Güvenlik Antlaşması'nın onaylandığı sırada, Amerikan karşıtı duygular zirveye ulaştı. Tokyo, 1936'daki 26 Şubat Ayaklanması'ndan bu yana her zamankinden daha gergin bir atmosfere büründü[66]. Böylece Japonya, "özgür dünyanın Asya'daki en büyük fabrikası"na yerleşmeyi bu şekilde telafi etti.

II

Savaştan hemen sonrası, Japonya'nın geleneksel kültürü ve ahlakı için bir kriz zamanıydı. İnsanlar geleneksel kültüre ve yaşam tarzına olan güvenlerini, genel olarak yitirdiler, hatta onlardan nefret ettiler. Bununla birlikte, Batı bireyciliği ve liberalizmi Japonya'da sağlam bir şekilde kök salmadı. Savaştan sonra işgal güçleri tarafından liberalleşme politikasının bir parçası olarak teşvik edilen işçi sendikaları, zamanla asıl 'Japon' 'İşletme Sendikaları'na dönüştü ve işletme yönetimine ilişkin olarak da, çok geniş bir alana yayılan asıl "Japon" yönetim yöntemleri, "girişim-cilik" olarak adlandırılabilecek bir doktrin altında kuruldu.
Savaştan önce işçi sendikaları vardı, ancak savaş sona erdiğinde savaş öncesi işçi sendikası hareketi hakkında bilgisi olan çok az insan bulunmaktaydı. Japonya yarı savaş rejimi dönemine girdiğinde sendikal hareket yasaklandı; sendikalar yerine her işletme, şirket başkanı ve fabrika müdürü tarafından yönetilen bir 'yurtsever sanayi birliği' kurdu. İşgal güçleri işçi hareketini önemli görmüştü; tüm işgal politikalarında toprak reformu ve kadınların kurtuluşu kadar önemliydi. Bununla birlikte, böyle bir hareket söz konusu olduğunda neredeyse bakir bir toprak olan Japonya'da adil bir işçi hareketinin nasıl yerleştirileceğine dair hiçbir programları, perspektifleri ve bilgileri yoktu. İlk başta yaptıkları tek şey işçileri kışkırtmak oldu.

---

66 Savaşın sonunda bir grup ordu subayı, İmparator'un Japonya'nın Potsdam Deklarasyonu'nu kabul ettiğini duyurduğu radyo yayınını engellemeye çalışarak direnişlerini gösterdiler, ancak genel olarak Tokyo vatandaşları büyük bir soğukkanlılık gösterdiler. İmparatorluk sarayının önündeki meydanda toplandılar ve ağladılar, ancak tek bir kişi karara isyan etmeye kalkışmadı.

Doğal olarak liderliği ele geçirenler, savaş öncesi işçi hareketinin şampiyonlarıydı. Bu adamların çoğu komünistti, aralarında büyük bir kişisel çekiciliğe sahip birçok insan vardı; ama çoğu birkaç yıldır (bazıları yaklaşık yirmi yıldır) hapisteydi. Japon toplumu büyük bir çalkantı geçirmişti; neticede, bu adamlar tam da toplumsal hareketin katılımcıları olarak öğrenmeleri gereken en çok zamanda toplumdan ayrılmışlardı. Üstelik, komünistlerin dünyasında hapiste geçirilen süre ne kadar uzun olursa, komünistlerin o kadar büyük olduğu yanılsaması hakimdi. Bu aslında, bir insanın dünya hakkında ne kadar az bilgisi varsa, işçi hareketinin önderliği arasındaki konumunun o kadar yüksek olduğu anlamına geliyordu. Japon işçi hareketinin komünizm için bir üs haline gelmesinin ve gerçeklerden kopuk bir komünizm ders kitabı haline dönüşmesinin oldukça doğal olduğunu kabul etmek gerekir.
Bu adamlar işçi hareketini bir devrim sandılar. İşgal güçleri Japon toplumunun reformlarını gerçekleştirirken, işgal programlarıyla bağdaşmayan niyetlerle devrim yapmaya çalışan sağdan ya da soldan herhangi bir grup fiilen onların düşmanıydı. Ayrıca, anakara Çin'in her yerinde, Amerikalılar tarafından desteklenen Çan Kay-şek'in ordusu, komünist güçlerin elinde birbiri ardına yenilgiye uğradı. İşgalci güçler ile Japon komünistleri arasındaki ilişkiler daha da kötüye gitti; ilk başlarda işgal güçleri komünistlerden hoşlanmasa da işgal güçlerini bir kurtuluş ordusu olarak selamlayan komünistler arasında bir aşk-nefret ilişkisi vardı. Ancak şimdi, G.H.Q. Şubat 1947'de yapılması planlanan ve Komünist Parti ve Sosyalist Parti ile ittifak halindeki çok sayıda işçi sendikasının kabineyi devirmek şeklindeki ortak amaçlarını gerçekleştirmelerini sağlayabilecek genel grevi yasakladı. Daha sonra, Temmuz 1950'de, sözde 'Kızıl Arınma' başladı ve komünistler veya bu şekilde kabul edilen herkes, kamu kuruluşlarından, eğitim kurumlarından, gazete şirketlerinden ve diğer medyadan temizlendi. Bu, Emniyet Teşkilatının kurulmasından bir ay ve eski profesyonel askerlerin tasfiyesinin başlamasından da dört ay önceydi.
Bunu takiben Japon işçi sendikası hareketi kayda değer ölçüde sakinleşti. İlk başta Japonya'daki işçi sendikası hareketinin aktivistleri, sendikaların başlangıçta işletme düzeyinde kurulması gerektiğine ve bu yerel sendikaların daha sonra endüstriye göre daha fazla örgütlenmesi gerektiğine inanıyordu; bu şekilde oluşturulan sanayi sendikaları daha sonra Japonya Sanayi İşçi Sendikaları Kongresi altında bir araya getirilmeliydi. Bu 'kongre', Amerikan Sanayi Örgütleri Kongresi'nin örgütlenmesi üzerine modellendi, ancak liderliği komünistler tarafından kontrol edilen radikal bir örgüttü. Sanayi işçilerinin sendikalaşma oranı 1949'da %56'lık bir zirveden yıllık olarak azaldı ve 1978'de tüm çalışanların en fazla %32'si bir sendikaya üyeydi. 1950'de Kore Savaşı'nın başladığı ve Japonya'ya yönelik işgal politikasının açıkça U dönüşüne başladığı bir dönemde, Sanayi İşçi Sendikaları Kongresi'nden çok daha gerçekçi bir tutum sergileyen Japonya Sendikalar Genel Konseyi (Sohyo) kuruldu, sonunda 1958'de dağıtıldı.
İşçi sendikası hareketinin sessizleşmesi ve artan ılımlılığı ile işçi hareketinin odak noktası işletme sendikaları oldu. Daha sonra göreceğimiz gibi, ömür boyu istihdam sistemi ve kıdem sistemi savaş sonrası dönemde giderek daha fazla yayıldı ve bu tür bir sistem altında sendika, şirket meselelerini ana meşguliyetleri olarak düşünmeye başlarken, yönetim de sıklıkla kendi şirketlerinin işçi sendikasına sempati duyuyordu. Yönetim ve sendika liderleri, tekrarlanan vesilelerle ücret artışı müzakerelerine girdikçe, yönetim, sendika liderlerinin üyeliklerini kontrol etme yeteneklerini değerlendirebilirken, sendika liderleri de şirketin karşılaştığı yönetim koşullarını net bir şekilde anlamaya başladı. Böylece iki taraf arasında, aynı işletmeye ait olma konusunda karşılıklı bir farkındalık ve sendika başkanının veya sendika liderliğindeki diğer görevlerin konumu, hatta sendika içinde şirket içinde başarıya giden yolda önemli duraklar olarak görülmeye başlandı. Aslında, birçok işletmede sendika başkanı daha sonra şirketin başkanı veya müdürü oldu. Başkan ve başkan yardımcısının birbirini izleyen sendika başkanları olduğu bir işletmeye rastlamak alışılmadık bir şey değildi. Japon yöneticiler, İngiliz okullarındaki öğretmenlerin okul müdürlerini gelecek için umutla dolu öğrenciler olarak gördükleri gibi, sendika liderliğini de aynı ışıkta görmeye başladılar. Bu, bir süre için ülke çapında bir grev dalgasına yol açan radikal işçi hareketinin tamamen sakinleştiği anlamına geliyordu; aşırı durumlarda, işletme sendikaları, savaş sırasında her şirkette var olan Yurtsever Sanayi Birlikleri ile aynı şekilde yönetimle işbirliği yaparak sona erdi.

Demokratikleşme politikası kapsamında işgalci otoriteler tarafından cesaretlendirilen işçi hareketi, sonunda aynı işgal güçlerinin çağrısıyla durma noktasına geldi.
İşgal güçlerinin demokratikleşme politikasının bir diğer ayağı da önde gelen kuruluşların üst düzey yöneticilerinin tasfiyesiydi. Bu, savaşın takibinde az ya da çok işbirliğinde bulundukları gerekçesiyle yapıldı. Bu tasfiyenin yarattığı boşluklar daha genç insanlar tarafından doldurulmalıydı. Bu genç adamlar çok fazla askeri deneyime sahipti, ancak şirket yönetimi söz konusu olduğunda neredeyse hiçbir başarı gösteremediler. Japonya, 1931'den itibaren yaklaşık on beş yıl boyunca savaştaydı. Bu nedenle, savaş sona erdiğinde kırk yaşında olanlar arasında bile, çok sayıda insan on yılını cephede asker olarak geçirmişti ve bir şirkette sekiz yıldan fazla çalışma deneyimine sahip değildi. Ayrıca istihdam edildikleri şirketler savaş koşullarında faaliyet gösterdikleri için ekonominin serbestçe işlediği bir dönemde şirket istihdamı deneyimine sahip değillerdi. Bu tür genç erkekler, tasfiye edilenlerin yerine geçmek üzere alelacele müdürlüklere terfi ettirildi; oldukça doğal olarak 'üçüncü sınıf yöneticiler' olarak anılıyorlardı.
Bu tür yöneticiler, birliklerine komuta ettikleri gibi, emek yönetimini de aynı şekilde yürütürlerdi. Benzer şekilde, işçiler de uzun bir ordu deneyimine sahipti. Savaşın bitiminden sonra, militarizm döneminin tüm uygulamaları ve sistemleri kötü olarak kabul edildi, ancak hem yönetim hem de işçiler orduda o kadar uzun zaman geçirmişlerdi ki, kıdem ve ömür boyu istihdam sistemleri için bir beğeni oluşturmuşlardı ve bu tür bir sistemin erdemleri konusunda hiçbir şüpheleri yoktu. Bu uygulamalar savaştan sonra da etkisini sürdürmekle kalmamış, tam tersine giderek yaygınlaşmıştır. Genç yöneticiler, işçilerini "ağır durumla başa çıkmak için bir araya gelmeye" çağırdılar ve tıpkı "1" taburunun savaş sırasında "2" taburunu gölgede bırakmaya çalışması gibi, "1" fabrikasının daha yüksek verimlilik için "2" fabrikası ile rekabet etmesini sağladılar. Şirkete sınırsız bağlılık en yüksek erdem olarak kabul edildi.
Eskiden bir zaibatsu'ya bağlı olan büyük işletmeler bu değişikliklerden özellikle etkilendi. İşgal ordusu tarafından çıkarılan direktifler, zaibatsu ailelerinin yönetim faaliyetlerine katılmalarını yasakladı ve yeni emlak vergisi sonucunda varlıklarının büyük bir kısmını da kaybettiler. Aynı zamanda, savaştan önce ve savaş sırasında onların sadık 'ustaları' gibi davrananlar, yani zaibatsu işletmelerinin üst düzey yöneticileri de tasfiye edildi. Böylece bu işletmelerde yönetim ve mülkiyet bir çırpıda ayrılmıştı. Yeni genç yönetici, işçilere, işletmenin sahibinden çok daha büyük bir yakınlık hissetti. Bu tür kapitalist olmayan, genç, istihdam edilen yönetici, mümkün olan en yüksek kâr için çabalayarak sahiplerine hizmet etmekten çok, işletmelerin ulusal veya uluslararası konumunu iyileştirmeye çok daha hevesliydi. Bu tür yöneticilerin tutumu, akademik sonuçlara ulaşmanın zenginlik birikiminden daha önemli olduğuna inanan gerçek bilim adamlarının tutumuyla karşılaştırılabilirdi. Yönetim, bu amaç için işçilerin desteğinin gerekli olduğuna inandığından, kendileri için yüksek maaşlar talep etmediler ve işçiler için geniş sosyal tesisler sağlamaya hevesliydiler. Savaştan önce, zaibatsu ailelerinin üyeleri ve yöneticileri, keyfi olarak kendi çıkarlarının peşinden koştukları için hem sol hem de sağ kanat tarafından ciddi şekilde eleştirilmişti; Bu işletmelerin kamulaştırılması için sık sık çağrılar yapılıyordu. Bununla birlikte, savaş sonrası, daha önce zaibatsu'ya bağlı olan işletmelerin bu tür eleştirilerle başa çıkmakta neredeyse hiç sorun yaşamadıkları söylenebilir.
Elbette Japonya'da daha önce bir zaibatsu'nun parçası olmamış başka büyük işletmeler de var. Bunların çoğu, yukarıda bahsedilen zaibatsu'ya bağlı kuruluşlarla aynı şekilde, önceden sıradan şirket çalışanları olan başkanlar ve yöneticiler tarafından yönetilmektedir. Ayrıca, ya o işletmenin kurucusu ya da aile üyeleri tarafından bizzat yönetilen başka büyük işletmeler de vardır. Bu firmalar arasında Matsushita Electric, Sony, Toyota, Honda, Cannon ve Suntory bulunmaktadır. Bu yöneticilerin başarısı büyük ölçüde kendi kişisel karizmalarına bağlıdır, ancak hem beyaz yakalı hem de mavi yakalı çalışanların desteği olmadan onların da personele, çalışanlarına kayıtsız davranırlarsa karizmalarını kaybedeceklerinin ve üstün başarı elde etmeyi umamayacaklarının çok iyi farkındadırlar. Genel olarak konuşursak, bu tür yöneticiler, daha önce şirket çalışanı olan yukarıda belirtilen yöneticilerden daha maceracı ve kararlıdır, ama bunun aynı zamanda kötü bir yanı da var, çünkü şirket ilkeleri ve şirket sloganları, yöneticinin kendi kişisel felsefesini her şirket çalışanına empoze etmeye hizmet etmektedir. Daha önce bir zaibatsu'nun parçası olup

olmadıklarına bakılmaksızın, Japonya'daki işletmeler, şimdi az ya da çok, hem yönetim hem de çalışanların ortak bir kader ve ortak çıkarlarla birbirine bağlı olduğu topluluklardır; aşırı durumlarda bunlar ortak bir felsefeyi paylaşan topluluklardır ve şirketin kurucusuna sıklıkla bir dini mezhebin kurucusu gibi saygı gösterilir.

Savaş sonrası dönemde işletme yöneticileri, çalışanlarından firmaya olan bağlılıklarını en üst düzeyde göstermek için birleşmelerini istedi. Yöneticiler, sadece okul eğitimi almış firmaya yeni girenlerden memnun değildi. Eğitimin birincil amacı elbette her bireyin gizli yeteneklerini ortaya çıkarmak olmalıdır, ancak her bireyi tek bir kalıba sokmaya çalışan bir eğitim türü de vardır. Çoğu Batı Avrupa ülkesinde okullarda verilen eğitim muhtemelen bireyselliği geliştirecektir, ancak bir ordu içinde eğitim tekdüzeliği teşvik edecek şekildedir. İnsanlar standart hale getirildiğinde, komutanlar komutaları altındakilerin toplam kapasitesini kolayca tahmin edebilirler. Aslında insanların standardizasyonu, büyük kuvvetleri içeren operasyonlar için gerekli bir ön koşuldur. Savaş öncesi Japonya'da okulda bile verilen eğitim, insanları tek tip bir modele dönüştüren eğitimdi. Savaştan sonra bile bireyciliğin ve liberalizmin gelişmesi kavramları lafta kalsa da, tekdüzelik amaçlı eğitim ısrarla sürdürülmüştür. Buna rağmen yöneticiler, bir çalışanın işletmedeki işinde dayanışma göstermesi için okul eğitimi almasının tek başına yeterli olmadığını düşündüler. Yeni çalışanlar, şirkete girişlerinde, kapsamlı bir ahlaki eğitim programının olduğu firma içinde derhal eğitim aldılar ve şirketin yöntemlerine aşılandılar. Böylece, üst düzey işletmelere yeni girenler, çok kısa bir süre içinde, yöneticinin emrinde olacak birinci sınıf şirket 'askerleri' haline getirildiler.

Bu şekilde büyük işletmeler çalışanlarının bağlılığını talep ederken, orta/küçük işletmeler çalışanlarından normal işlerinin üzerinde bir şey talep edemezlerdi. Sonuç olarak, daha önce 'sadakat piyasası' olarak adlandırdığım büyük işletmelerden oluşan birinci emek piyasası ile 'paralı askerler için pazar' denilen küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından oluşturulan ikinci piyasadan oluşan savaş öncesi emek piyasasının ikili yapısı, savaş sonrası bozulmadan korundu. Sonuç olarak 1950'de Kore Savaşı patlak verdiğinde, büyük ve orta/küçük işletmeler arasındaki ücretlerdeki büyük eşitsizliklerin savaş öncesi var olanlarla orantılı olması çok uzun sürmedi.

Tablo 6A, 1951'den sonraki dönemde hem kadın hem de erkek tüm çalışanları kapsayan, işletme ölçeğine göre ücretlerdeki farklılıkları göstermektedir. 1950'lerde büyük ve küçük işletmeler arasında çok önemli ücret farklılıklarının olduğunu, 1960'dan itibaren eşitsizliğin azaldığını görmekteyiz. Ancak bu eğilim 1970'lerde durdu ve 1970'lerde küçük işletmelerle ilgili fark yeniden biraz arttı. Bununla birlikte, bu tablo ile 1909 ve 1914'teki farkı gösteren Tablo 2A'nın unsurları arasında doğrudan bir karşılaştırma yapmakta aceleci davranılmamalıdır. Daha önce açıklanmış olduğu gibi, Japon imalat sanayiinin büyük işletme sektörü 1930'larda gitgide daha çok erkeklerin alanı haline geldi. O zamandan önce büyük işletmelerde kadın işçilerin oranı yüksek iken, 1950'lerden itibaren erkek çalışanların oranı yüksekti. Savaştan önce ve sonra kadın çalışanların ücretleri erkeklere göre son derece düşüktü, dolayısıyla 1930'dan önce büyük işletmelerde ortalama ücret düşükken, savaştan sonra yüksekti. Bu nedenle, 1909 ve 1914'teki farkı gösteren Tablo 2A'daki rakamlar, işlerin gerçek

Table 6A. *Differences in wages by scale of enterprise (%)*

Year	Scale of enterprise (measured by number of employees in the plant) 529	3099	100499	500-
1951	38	56	75	100
1953	41	54	71	100
1955	41	53	69	100
1958	44	55	70	100
1960	46	59	71	100
1963	58	69	79	100
1965	63	71	81	100
1968	63	69	80	100
1970	62	70	81	100
1973	61	71	82	100
1975	60	69	83	100
1978	61	68	83	100

Source:
195155: Ministry of International Trade and Industry, *Kogyo * Tokei* Hyo** (Tables of industrial statistics).
195878: Ministry of Labour, *Maigetsu Kinro* Tokei Chosa** (Monthly survey of employment statistics).

Tablo 6B, erkek ve kadın işçilerin ayrı olduğu ücretlerdeki farklılıkları göstermektedir. Beklendiği gibi, hem fazla tahminleri hem de eksik tahminleri doğrular, ancak gerçek eşitsizliğin azaldığı 1960'ta bile, ücretlerdeki eşitsizlik erkekler ve kadınlar için 1909 ve 1914'te olduğundan daha büyüktü; bu nedenle, 1950'lerde sırasıyla erkekler ve kadınlar için işletme ölçeğine göre ücret eşitsizliklerini veren istatistiksel veriler olmamasına rağmen, 1950'lerde ücretlerde çok büyük bir eşitsizlik olduğu gerçeğini gizlemek zordur. Üstelik, fark en küçük olduğu zaman bile (1973 erkekler için, 1968 kadınlar için), 1909 şöyle dursun, 1914'te var olandan bile daha büyüktü.

Table 6B. *Wage differentials according to scale of enterprise and according to sex (%)*

Year		Scale of enterprise (measured by number of employees)			
		529	3099	100499	500-
1909	Men	85	92	97	100
	Women	77	89	93	100
1914	Men	78	84	89	100
	Women	74	85	89	100
1960	Men	54	71	83	100
	Women	62	77	86	100
1968	Men	69	76	86	100
	Women	69	73	85	100
1973	Men	70	81	90	100
	Women	63	72	83	100
1977	Men	70	77	90	100
	Women	63	69	83	100

Source:
190914: *Kojo * Tokei* Hyo** (Statistical tables of factories).
196077: *Maigetsu Kinro* Tokei Chosa** (Monthly survey of employment statistics).

Buna rağmen, bu duruma dayanarak 1970'lerde Japon ekonomisinin dualist yapı sorununun üstesinden geldiği sonucuna varan ekonomistler var. Ben, aksine, yukarıda belirtilen gerçeklere bakılmaksızın, işletmenin ölçeğine göre ücret farklılıklarının hala çok fazla olduğuna inanıyorum. Ücretleri, dar anlamıyla, fazla mesai ücreti artı ikramiye de dahil olmak üzere normal ücretlerin toplamı olarak ele alırsak o zaman Tablo 6B'de verilen rakamları kabul etmemiz gerekir, ancak savaş sonrası dönemde, özellikle büyük işletmelerin toparlanmalarını tamamladıkları 1960 yılından itibaren, büyük işletmeler tüm çalışanlarına geniş yan haklar sağlamaya başlamıştır. İşçilere kalacak yer sağlandığını söylemeye gerek yok, ancak aynı zamanda klinikler (bazı işletme gruplarının kendi büyük hastaneleri bile var), nekahat evleri ve dağ veya deniz alanlarındaki dinlenme merkezleri açısından da geniş imkanlar var. Buna ek olarak, küçük veya orta ölçekli işletmeler tarafından sağlananlarla hiçbir karşılaştırma yapmayan, şirket emekli maaşı ve yanı sıra organize bir ücretli tatil sistemi vardır. Bir çalışanın aldığı aylık maaş veya yıl sonunda aldığı ikramiye gibi kalemler, bu yan haklar dikkate alındığında aldığı toplam ödemenin sadece bir kısmından fazlası değildir. Ömür boyu istihdam sisteminde, şirket emekli maaşları ve emeklilik ödemeleri çok dikkate alınır ve şirketten emekli olanların önceki çalışmaları nedeniyle şirketin sağlık tesislerini ve tatil evlerini kullanmalarına izin verilir[67]. Orta ve küçük işletmelere refah tesisleri inşa edebilecekleri fazlalık kalmıyor; ücretler yüksek görünse bile, bu en iyi ihtimalle yüzeysel bir düzenlemeden başka bir şey değildir[68].

67 Ayrıca, beyaz yakalı işçiler söz konusu olduğunda, emeklilik yaşına geldiklerinde büyük bir işletmede çalışıyorlarsa, aynı grup içinde daha küçük bir işletmede yönetici olarak görev alma olasılıkları yüksektir. Ancak orta/küçük bir işletmenin normal çalışanı emekliliğe ulaştığında, bu tür bir imkanı elde etme şansı çok azdır.

68 P. J. D. Wiles tarafından, ekonomik sistemin doğası ne olursa olsun (örneğin hem Yugoslavya'da hem de Japonya'da) sendikaların endüstriye göre değil, işletme bazında örgütlendiği yerlerde, işletmeler arasında ücretlerde

III

Bugün bile [1978] Japonya'da bir kişinin tüm yaşamının esenliği, büyük bir işletmede iş bulup bulamayacağına göre belirlenir. Japonya'nın zenginleşmesinin bir sonucu olarak, orta ve küçük işletmelerin çalışanlarının herhangi bir uluslararası kıyaslamayla sefil hayatlar yaşadıklarının artık gerçekten söylenemeyeceği doğrudur, ancak kendi içinde, büyük işletmelerin çalışanları ile ciddi bir yaşam standardı eşitsizliği görülür. Batı tipi bir kapitalist ekonomide en zor sorun, sınıf sorunudur ve Konfüçyüsçü-kapitalist Japonya'da ikili yapı sorunu, emek piyasasının bir tür bölümlenmesi sorunu, başka bir kılıkta sınıf sorunundan başka bir şey değildir. Beklenebileceği gibi, büyük işletmelerde istihdam kazanmak için rekabet şiddetlidir. Büyük bir işletmeye giriş sınavları, bir bireye hayatında, okul veya kolejden mezun olduktan hemen sonra sadece bir kez açıktır. Bir kişinin mezun olduğu okul veya kolej iyi değilse, bir şirkete girme şansı çok az olduğundan, iyi üniversitelere girmek için şiddetli bir rekabet ve dolayısıyla bu nedenle eğitim merdiveninin hemen aşağısında, iyi liselere girmek için şiddetli bir rekabet vardır. Aşırı durumlarda rekabet o kadar amansızdır ki, bir çocuğu iyi bir anaokuluna götürmeye kadar uzanır ve onları iyi bir anaokuluna sokmak için bazı çocuklara evde eğitim bile verilir. Konfüçyüsçü bir toplumda insanlar aldıkları veya almadıkları eğitime göre hiyerarşide sıralandığından, büyük işletmeler işletmenin duruşunu korumak için daha prestijli olarak adlandırılabilecek kurumlardan mezunlar almak isterler, çünkü bu açıkça en uygun yoldur.

Savaştan önce Japonya, dünyanın eğitim tesisleri ve eğitim sistemi ile en donanımlı ülkelerinden biri olmuştu. Ancak savaştan önce eğitim bireye değil, büyük ölçüde devletin amaçlarına yönelikti. İmparatorluk Üniversiteleri Nizamnamesi'nin ilk maddesi açıkça 'İmparatorluk üniversitelerinin amacı, sadece imparatorluk üniversitelerini değil, devletin önceliklerine göre sanat ve bilimleri öğretmek ve ilkelerini incelemektir' diyor. ancak diğer eğitim kurumlarının da yetenekleri ulusa faydalı olacak insanlar yetiştirmesi gerekiyordu. Devlet sık sık savaşa girdiğinden, devlete faydalı olmak, savaşın yürütülmesine katkıda bulunabilmekten başka bir şey değildi ve özellikle 1930'dan sonra Japonya yarı savaş düzenine geçtiğinde, kendilerini ordunun yürekten desteğine adayan üniversiteler savaşmak zorunda kaldı. Sanat, felsefe ve temel doğa bilimleri küçümsenirken, mühendisliğe ve şirket çalışanları için faydalı olabilecek ekonomiye büyük önem verildi. Savaştan sonra eğitim sistemi Amerikan çizgisinde yeniden şekillendirildi ve eğitimin temel amacı herhangi bir bireyin içindeki potansiyeli geliştirmek oldu; ancak bu hiçbir zaman yüzeysel olmaktan öteye gitmedi ve savaş sonrası eğitim kurumları, özellikle üniversiteler, tamamen büyük iş dünyasının ihtiyaçlarına tabi hale geldi. Üniversiteler, 'işletmelerin önceliklerine göre öğrenme eğitimi vermekten' başka bir şey yapmazlar; çoğu öğrenci sadece en büyük işletmelerden birinde iş bulmak için okuyor. Sonuç olarak durum savaş öncesi gibidir: En fazla öğrenciye sahip fakülteler mühendislik, ekonomi ve işletme fakülteleridir.

Japon yüksek öğreniminin böyle bir özelliği, endüstriye çok az faydası olduğu bilinen Birleşik Krallık'taki yüksek öğrenimle karşılaştırıldığında açıkça görülmektedir. Birleşik Krallık'ta (İskoçya ve Kuzey İrlanda hariç) 1974'te 170.000 lisans öğrencisi vardı ve bunların %15'i, yaklaşık 24.000'i mühendislikte uzmanlaştı. Buna karşılık aynı yıl Japonya'da ulusal, devlet veya özel üniversitelerde 1.590.000 lisans öğrencisi vardı ve bunların %21'i, yaklaşık 330.000'i mühendislik fakültelerine aitti[69]. Ronald P. Dore'un başka yerlerde de söylediği gibi, Japonya'da çok sayıda üniversite "velisinin üniversite inşa fonuna yeterince büyük bir katkıda bulunması koşuluyla zeki bir şempanzeyi kabul edecek"tir[70], dolayısıyla Japon üniversitelerini İngiliz üniversiteleriyle karşılaştırmak pek adil değil. Ancak, bu gibi üniversitelerde kural olarak mühendislik bölümleri yoktur çünkü çok paraya ihtiyaçları vardır, bu nedenle mühendislikte uzmanlaşan Japon öğrenciler nispeten iyi üniversitelerde yoğunlaşma eğilimindedir[71]. 1955'ten beri Japonya yabancı teknikleri ithal ederek ve geliştirerek üretkenliğini geliştirmeyi başarmıştır, ancak bu tür teknik gelişmeler

---

çok büyük farklılıklar olduğuna işaret edilmiştir. Bkz. Wiles, The Free Enterprise Economy and the Socialist Economy (Japonca) (Japonya Ekonomik Araştırma Merkezi Bülteni No. 310, 1978).

69 İngiltere'deki lisansüstü öğrencilerin durumunda, toplam 61.000 öğrencinin (yaklaşık 8000) %13'ü mühendislik eğitimi alırken, Japonya için bu rakam toplam 46.000 öğrencinin (yani yaklaşık 15.000) %33'üdür.

Japonya'nın savaş yıllarından beri sürekli olarak çok sayıda mühendis üretmesi nedeniyle mümkün olmuştur. Bu iyileştirmelerin büyük bir kısmı oldukça çığır açıcıydı. 1960'lardan itibaren Japon malları uluslararası pazarlara muazzam girişler yaptı ve bu, bu tür teknolojik ilerlemenin sonucuydu.
Bu kategoriye giren pek çok örnek verilebilir. Japonya'nın dünya gemi inşa pazarındaki hakimiyeti, Japonya'nın kaynak tekniklerinde olağanüstü iyileştirmeler yapma başarısından kaynaklanıyordu. Bu başarıya kadar en fazla 50.000 ton civarında tanker inşa etmek mümkündü, ancak yeni tekniklerle 500.000 tonun üzerinde tamamen kaynaklı gemiler üretmek mümkün oldu. Üstelik aynı zamanda, tüm bu devasa tankerlerin yüksek hızlarda seyahat etmesini sağlayan motorlarda iyileştirmeler yapmayı da başardılar. Başka bir alanda, 1964'te açılan yeni Tokaido ana hattı (Shinkansen) üzerinde çalışan 'Hızlı Tren'in, George Stephenson'dan bu yana demiryolu dünyasında görülmemiş bir teknolojik ilerleme olduğu söylenmekte haklıdır; Japon Ulusal Demiryolları bu 'Shinkansen'i 1958'de, Japon halkının ülkelerini hüküm süren toplam yıkım durumundan yeniden canlandıracaklarına söz vermesinden sadece 13 yıl sonra inşa etmeye karar vermişti. Japonya gibi grup odaklı bir toplum, modern teknolojiye tam anlamıyla hakim olduğunda, zaman zaman intihara yol açabilecek kadar büyük, tehditkar bir üretken enerjiyi kolayca serbest bırakabilir.
Ancak mühendisliğin temeli olan doğa bilimlerine yönelik araştırmalar Japonya'da ihmal edilmiştir. 1974'te fen fakültelerindeki toplam lisans öğrencilerinin sayısı tüm lisans öğrencilerinin %3'ünden fazla değildi ve Kyoto ve Osaka gibi iyi üniversiteler için bile bu oran sadece %10'du. Tüm öğrencilerin %24'ünün fen bölümlerinde olduğu Birleşik Krallık ile karşılaştırıldığında, Japon rakamları kesinlikle oldukça zayıftır. Japonya'da bilimsel eğitimde var olan bu tür mühendislik ve doğa bilimlerinin ihmali, Meiji dönemine kadar uzanır ve 'Japon ruhu ve Batı teknikleri' politikalarının doğal bir sonucu olarak kabul edilebilir. Meiji döneminden itibaren Japonya, askeri ve ekonomik güç elde etmek için Batı tekniklerini en hızlı şekilde ithal etmeye, geliştirmeye ve endüstriyel üretime uygun hale getirmeye özen göstermiştir. Japonlar, bu teknolojinin akademik temelinin gerçekte ne olduğu gibi temel sorulara kendilerini dahil etmek için çok az istek gösterdiler. Japon ruhunun, Batı ruhu diyebileceğimiz şeyde çok önemli bir unsur olan bilimi, bilinçli ya da bilinçsiz olarak reddetmiş olması doğru değil mi? Japon üniversiteleri temel sorularla yüzleşmezler, ancak devletin, ordunun veya diğer büyük işletmelerin ihtiyaçlarına hizmet etmeye devam ettiler. Japonya, parası olduğu sürece yabancı teknoloji satın almaya devam edebilir. Sonuç olarak, Japonya, elde edilen bu teknikleri geliştirmek ve bunları endüstriyel sürece dahil etmek için yeterli mühendislik bilgisine sahip olduğu sürece, Japon endüstrisi hiçbir zaman teknolojik olarak diğer ülkelerin biraz gerisinde olmayacaktır. Savaşın sona ermesi sırasında sık sık şöyle deniyordu: 'Japonya deneysel tesisler için çok kötü durumda ve gelecekte uygulamalı fizikte bir genişleme olasılığı yok, bu nedenle Japon fizikçilerinin teorik araştırma yapmaktan başka seçeneği yok' ; ancak savaştan bu yana geçen 35 yıllık tarih, bunun tam tersini göstermiştir.
Japon üniversiteleri, mezunlarını iş dünyasına ve devlete göndermek amacıyla kurulmuştur. Japon çocuklar, tek amacı iyi bir üniversiteye girmek için sabahtan akşama kadar okumak zorunda kaldılar. Özellikle üniversiteye giriş sınavına hazırlanan lise öğrencileri, normal okul saatleri bittikten sonra sınav hazırlıkları için özel özel okullara (juku) giderler.
Bu jukudan döndüklerinde bir üniversite öğrencisi evde onlara ders vermek için bekliyordur ve birkaç saat daha çalışmak zorundalar. "Bir şempanzenin" girebileceği üniversiteler bir yana bırakılırsa, normal üniversite giriş sınavları sıkı ve hatta tarafsız bir şekilde yapılır. Japonlar, bu sınavlarda başarıyı değerlendirmenin en adil yönteminin, bir adayın tüm sınavlardan aldığı puanları toplamak (mekanik bir yöntem) olduğuna inanırlar; bu nedenle sınav soruları mümkün olduğu kadar işaretlemeyi kolaylaştıran bir biçim alır. Hemen hemen tüm ebeveynler, çocuklarının üniversiteye gitmesini çok ister. Bir kişinin değerinin paraya sahip olup olmamasına göre değil, eğitimli olup olmamasına göre değerlendirildiği Konfüçyüsçü bir toplumda eğitim için bu tür bir coşku hiçbir

70 Ronald P. Dore, The Diploma Disease: Education, Qualification and Development (George Allen & Unwin, London 1976), p. 48.

71 Japonya'da Kyoto Üniversitesi ve Osaka Üniversitesi önde gelen üniversitelerin başında gelmektedir. Her iki üniversitede de mühendislik bölümlerindeki öğrenciler tüm lisans öğrencilerinin %40'ından fazlasını oluşturmaktadır.

şekilde şaşırtıcı değildir. Doğal olarak, Japonya'da ebeveynler ve çocuklar arasında kuşaklar arası meslek hareketliliğinin yüksek olması beklenebilir. Öte yandan, bir kişi orta ölçekli ya da küçük bir işletmede işe başladıktan sonra büyük işletme sektörüne geçişte en büyük zorluğu yaşar; bu nedenle, mesleklerin nesiller arası hareketliliğinin son derece düşük olacağı tahmin edilebilir. Aslında, nesiller arası hareketlilik ve nesiller arası hareketlilik düzeyinin birbiriyle tam bir zıtlık içinde olması beklenebilir; üstelik bu çok düşük seviyeli nesiller arası hareketlilik, nesiller arası hareketliliğin yüksek seviyesine katkıda bulunabilir.
Bu tür varsayımların doğruluğu, toplumsal tabakalaşma ve toplumsal hareketlilik üzerine yapılan araştırmalara başvurularak test edilebilir. Japonya'da sosyal tabakalaşma ve hareketliliğe ilişkin üçüncü ulusal anket 1975'te yapıldı ve Tablo 7'de gördüğümüz nesiller arası meslek hareketliliğinin sonuçlarını vermektedir. Bu tabloda meslekler dokuz bölüme ayrılmıştır (profesyonel; büyük işletme yönetimi, beyaz yaka ve mavi yaka; orta/küçük işletme yönetimi, beyaz yaka ve mavi yaka; tarım ve kendi hesabına çalışanlar), ve her sütundaki rakamlar, başlangıçta belirli bir kategoride, örneğin büyük bir işletmede mavi yakalı istihdamda işe alınan tüm bu kişilerin dokuz meslek arasındaki mevcut oransal dağılımını göstermektedir. Dağılım modelini açıklığa kavuşturmak için, %4,5'ten daha az olan küçük rakamlar, ‘*’sembolü ile gösterilmiştir. Bu tür rakamlar göz ardı edilebilir ve sıfırmış gibi ele alınabilir. Şimdi profesyonel ve büyük işletme yönetimini, üst sınıflar olarak beyaz ve mavi yakalı işçileri ve diğer beş kategoriyi alt tabaka olarak orta/küçük işletme yönetimi, mavi ve beyaz yakalı işçiler, tarım ve serbest meslek sahipleri dersek, bundan sonra sağ üst ve sol alt sektörlerdeki rakamlar bu iki grup arasındaki hareketliliği gösterir. Yani sağ üst köşedeki rakamlar ne kadar yüksekse alt tabakadan üst tabakaya geçiş hızı o kadar yüksek, sol alt köşedeki rakamlar yüksekse diğer yönde bir geçiş var demektir. Tablo 7'de, orta veya küçük işletmelerde mavi yakalı işlerde istihdam edilen işçilerin %9'u istisna ile şimdi büyük işletmelerde mavi yakalı işlerde çalışıyor, sağ üst bölümdeki diğer tüm rakamlar, göz ardı edilebilecek kadar önemsizdir. Alt tabakalardan üst tabakalara (mavi yakalılardan oluşan küçük bir grup hariç) genel olarak düşük olan hareketliliğin aksine, üst tabakalardan alt tabakalara - özellikle serbest meslek sahibi kategoriye - hareketlilik oldukça yaygındır. Bir başka deyişle, mezuniyet sırasında üst kategorilerde istihdam sağlanması, üst tabakalarda kalıcı olarak kalabilmenin gerekli koşuludur, ancak garantisi değildir. Tablo 7 benim dualist yapı kavramımı doğrularken, bir kişinin akademik kariyerinin ne kadar önemli olduğunu da göstermektedir.

Table 7. *Intragenerational mobility of occupation in 1975 (%)*[a]

Present employment		Initial employment: Professional	Large enterprise: administration	Large enterprise: white collar	Large enterprise: blue collar	Medium/small enterprise: administration	Medium/small enterprise: white collar	Medium/small enterprise: blue collar	Agriculture	Self-employed
Professional		75	*	*	*	*	*	*	*	*
Large enterprise	administration	*	100	9	*	*	*	*	*	*
	white collar	*	*	54	7	*	*	*	*	*
	blue collar	*	*	*	37	*	*	9	*	*
Medium/small enterprise	administration	*	*	*	*	75	9	*	*	*
	white collar	*	*	8	10	*	40	8	*	5
	blue collar	*	*	5	15	*	13	50	18	13
Agriculture		*	*	*	8	13	*	5	62	*
Self-employed		7	*	14	14	13	24	22	10	72

[a] * indicates a figure of less than 4.5%. The total sample numbered 2514. Table prepared with the cooperation of Professor Hara Junsuke from the results of a survey on social mobility carried out in 1975 under the leadership of Tominaga Ken'ichi. See also Tominaga, K., *Nihon no Kaiso Kōzo* (The Social Structure of Japan), (Tokyo, Tokyo University Press, 1979).

Şimdi, Japonya'da nesiller arası istihdam hareketliliğinin çok yüksek olup olmadığına dair ikinci varsayımı inceleyelim. Tablo 8'de meslekler, profesyonel, yönetim, büro işleri, pazarlama, vasıflı, yarı vasıflı ve vasıfsız işgücü ve tarım olmak üzere sekiz kategoride sınıflandırılmaktadır. Her sütun, babanın yaşamı boyunca esas olarak aktif olduğu mesleği ve her satırda oğlunun mesleğini gösterir. Her sütundaki rakamlar, babaları aynı mesleği paylaşan tüm oğulların her meslek arasındaki orantılı dağılımını göstermektedir. %4,5'in altındaki rakamlar '*' sembolü ile gösterilir. İlk dört kategori fiziki olmayan işler, diğer dört kategori ise el emeği başlığı altında toplanabilir. Manuel ve manuel olmayan gruplar arasındaki mesleklerin nesiller arası hareketliliğinin, bu tablodaki rakamlarla, toplumun üst ve alt tabakaları arasındaki nesiller arası hareketlilikten çok daha büyük olduğu görülmektedir. Ayrıca, orijinal Tominaga tablosu, manuel meslek grubundan manuel olmayana hareketliliğin aksi durumdan, yani manuel olmayandan manuele doğru hareketten daha büyük olduğunu göstermektedir. Ve böylece Japon ekonomisinde daha fazla manuel olmayan işlere doğru bir eğilim olduğu görülür.

Table 8. *Intergenerational mobility of occupation 1975 (%)*[a]

		Father's occupation							
		Profes-sional	Admin-istration	Office work	Marketing	Skilled	Semi-skilled	Un-skilled	Agri-culture
Occupation of son	Professional	37	9	10	6	6	8	*	*
	Administration	15	28	14	11	8	11	6	6
	Office work	24	26	27	21	14	15	10	11
	Marketing	7	11	17	30	10	11	9	9
	Skilled	5	10	14	16	39	25	32	17
	Semi-skilled	7	10	10	11	14	23	26	18
	Unskilled	*	*	*	*	6	*	11	5
	Agriculture	*	*	*	*	*	6	*	30

[a] * indicates a figure of less than 4.5%. The total number of the sample was 2338. Prepared from K. Tominaga, *op. cit.*, Table 2.9c.

Dolayısıyla Tablo 8 hipotezi destekliyor gibi görünüyor. Bununla birlikte, bu rakamları 1972'de İngiltere'de hazırlanan nesiller arası sınıf hareketliliği tablosuyla karşılaştırırsak, Japonya'daki hareketliliğin daha büyük olduğu söylenemez[72]. Aslında bunu gözlemliyoruz, oysa manüel sektörden manüel olmayana doğru sınıf hareketliliği hem Japonya'da hem de İngiltere'de hemen hemen aynıdır, ters hareket (yani manüel olmayandan manüele olan sınıf hareketliliği) İngiltere'de Japonya'dakinden çok daha fazladır[73]. İngilizlerin kendileri, nesiller arası sınıf hareketliliğinin çok düşük olduğu bir ülke olarak Britanya imajına sahipler ve Japon halkının Japonya imajı, çok yüksek hareketlilik oranına sahip bir ülke imajına sahiptir. İsteklerden, kibirden ve diğer birçok faktörden etkilenen bu tür bir kendisi hakkındaki tasavvur, nesnel uluslararası karşılaştırma üzerine kurulmamıştır. Özellikle Japonya örneğinde, bir kuşak içinde toplumun alt ve üst katmanları arasındaki hareketlilik düzeyi son derece düşüktür (bir kişi bir kez alt katmanlara sıkıca sabitlendikten sonra onun bu katmanlardan kurtulması neredeyse imkansızdır. Aslında oldukça düşük olduğu gerçeği, bu nedenle nesiller arası hareketliliklerinin çok yüksek olması gerektiğini hisseden Japonların zihinlerine derinden işlenmiştir.

Her halükarda, Britanya'da hemen hemen tüm sosyal sınıflardan çocukların üniversiteye giriş sınavlarının amansız rekabetine kapılmış olmalarına rağmen, Japonya'daki nesiller arası sınıf hareketliliğinin aşağı yukarı benzer, hatta ondan daha az olduğunu görmek şaşırtıcıdır. Muhtemelen bunun nedeni, el emeği olmayan hanelerden gelen çocukların özel 'juku'ya gönderilmeleri ve erken yaşlardan itibaren evde özel ders almaları ve sonuç olarak sınav sorularını cevaplamada çiftçiler ve el işçilerinin çocuklarına göre daha yetenekli olmaları olabilir. Ayrıca, giriş sınavı soruları ve işaretlemeleri mekanik olduğundan, giriş sınavındaki başarı veya başarısızlığın büyük ölçüde kişinin bu beceriyi edinip edinmediğine bağlı olduğunu söylemek muhtemelen doğrudur. Tüm Japonya'daki en parlak öğrencileri bir araya getirdiği söylenen Tokyo Üniversitesi'ndeki öğrencilerin sosyal geçmişi, son zamanlarda sosyal ölçekte zamanla daha yükseldi ve Tokyo Üniversitesi, üniversite olma sürecinde en seçkin öğrenciler için değil, burjuvazinin çocukları için olduğu gerekçesiyle sık sık eleştiriliyor. Bir kişinin sosyal konumuna yalnızca aldığı eğitim

72 Britanya'daki son nesiller arası sınıf hareketliliği aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Sınıf I, profesyonel ve idari çalışmanın üst seviyelerini kapsar, sınıf II, kalan profesyonel ve idari istihdamdan oluşur, sınıf III ofis ve satış işlerini, sınıf IV serbest meslek sahipleri (küçük mülk sahipleri ve serbest meslek sahipleri) ve çiftçiler, sınıf V alt sınıf teknisyenler ve kol işçileri denetçileri, sınıf VI vasıflı işçiler, sınıf VII yarı vasıflı ve vasıfsız işçiler ve tarım işçileri. Ayrıntılı bir tanım için bkz. J. H. Goldthorpe, Social Mobility and Class Structure in Modern Britain (Clarendon Press, Oxford, 1980), s. 3942.

73 Japonya'da nesiller arası sosyal hareketlilik üzerine yapılan araştırmalar, kol işçilerinin %31'inin kol ile çalışmayan sektöre ve %28'inin kol ile çalışmayan sektörden diğerine geçtiğini gösteriyor. Buna karşılık İngiliz rakamları sırasıyla %33 ve %36'dır. Bkz. Tominaga (ed.), age, s. 53 ve Goldthorpe, age, s. 105.

temelinde karar veren Konfüçyüsçü bir toplum, bir çocuğun sosyal konumunun babasının servetiyle belirlendiği bir burjuva toplumu kadar adaletsiz olabilir. Ayrıca, Japon gençleri normal okulda 6 saat, özel okullarda 34 saat ve kendi evlerinde 45 saat daha, yani toplam olarak 1315 saat okumaya zorlandıklarından, bu "sömürü" derecesi Victoria Britanya'sının çocuk işçilerininkinden biraz farklıdır. Bazı Japon iktisatçılar, Japon işçilerin kalitesinin bu kadar yüksek olmasının, çocukluklarında bu tür sıkı çalışma ve disipline sahip olmanın bir sonucu olduğunu söylüyorlar. Ama unutulmamalı ki bu durum, kendi benliklerini de yok etmeleriyle sonuçlanmıştır.

IV *Intergenerational class mobility in Britain 1972* (%)

		Father's class						
		I	II	III	IV	V	VI	VII
Class of son	I	45	29	18	12	14	8	7
	II	19	23	16	11	14	9	8
	III	12	12	13	8	10	8	8
	IV	8	7	8	24	8	7	7
	V	5	10	13	9	16	12	13
	VI	5	11	16	14	21	30	24
	VII	7	9	17	21	17	26	35

Source:
Table 4.2 in Goldthorpe, *op. cit.*, p. 105. The total sample was 9434. Leaving aside rounding errors the total of the figures in each column equals 100%.

Japon ekonomisi savaşın sonunda perişan bir durumdaydı. Kyoto ve Nara gibi birkaç tarihi kasaba dışında her büyüklükteki şehir neredeyse tamamen yanmıştı. Çok sayıda insanın yaşayacak yeri olmadığı gibi, Japonya'nın üretim tesisleri de tamamen yok edilmişti. Buna ek olarak, daha önce Japonya tarafından işgal edilen bölgelerde çalışan çok sayıda Japon ve aileleri, silahlı kuvvetlerin üyeleriyle birlikte evlerine döndü. Bu kişiler evlerine döndüklerinde yaşam ödeneği ve terhis ödemeleri yapılmıştır. Savaş sırasında depolanan satın alma gücü artık serbest bırakılmıştı. Tahmin edilebileceği gibi Japonya keskin bir enflasyon sarmalına girdi.
Savaş sırasında çok sayıda işçi makine endüstrisine ve mühimmat üretimine yönlendirilmişti ve tüketim mallarının üretiminde işgücü sıkıntısı vardı. 1930'larda Japonya, tüketim malları üretiminden sermaye malları ve mühimmat üretimine hızla geçmek için büyük masraf ve çaba sarf etmişti ve şimdi tam tersi dönüşümü aşırı hızlı bir şekilde gerçekleştirmek zorundaydı. Bununla birlikte, böylesine yoksullaşmış bir toplumda, tüketim mallarının endüstriyel üretiminin genişleme payı son derece sınırlıydı. Herkes sebzelerini doğrudan çiftlikten alırdı ve balıklar da doğrudan tekneden kişinin midesine giderdi. Et de aynı şekildeydi. Kasabalılar bütün paralarını yeterince yemek yemeye adadıklarından, hemen hemen hiç yeni bir giysi satın almıyorlardı. Hava saldırılarından kurtulacak kadar şanslı olanlar, alevlerden kurtarılan en iyi kıyafetlerini alıp, onları pirinç veya balıkla değiştirmek için çiftçi veya balıkçı köylerine götürdüler, böylece çiftçi veya balıkçı popülasyonlarının giyim ihtiyaçları aşağı yukarı yeterli şekilde karşılandı. Dolapta unutulan en iyi kıyafetlerin şehirden ülkeye nakit yerine taşındığı bir dönemdi. Mühimmat ve makine imalat sanayilerinin gereksinimlerine yönelik emek fazlası, tamamen tüketim mallarının üretiminde emilemeyeceğinden, bu insanlardan bir grup, başlangıçta geldikleri çiftçi köylerine geri döndü. Bununla birlikte, Japonya'da bir bütün olarak toprak yetersizdi ve çiftçi köylerinin bu emeği karşılama yeteneği asgari düzeydeydi. Sokaklar çiftçilikle uğraşamayan erkeklerle dolup taştı. Bu

insanlar ya karaborsada çalışarak ya da karaborsaya mal getirerek geçimlerini sağladılar[74]. O zamana kadar kendi iradesiyle Japon ordusundan sonra ikinci bir hükümet rolünü ustalıkla oynayan Japon bürokrasisi, işgal kuvvetleri altında da yetkinliklerini kolaylıkla gösterebildi. Japon hükümetinin çok uzun zaman önce işgal güçleriyle dostane bir ilişki kurmayı başardığı gibi, rehineler ve onları tutsak edenler arasında bazen tuhaf bir güven ve dostluk ilişkisi gelişir. G.H.Q.'nun çok olumlu desteğiyle, Ağustos 1946'da Ekonomik İstikrar Kurulu (daha sonra E.S.B. olarak anılacaktır) kuruldu ve Mart 1947'de MacArthur, Japon hükümeti için mevcut ekonomik krizden bir çıkış yolu bulmak için' 'öncelik verilen kararlı politikalar benimsemeye' dair bir yönerge yayınladı. E.S.B. seçkin genç bürokratları ve iş adamlarını kapsayacak şekilde derhal genişletildi. Bu adamların olağanüstü olduğu, hemen hemen hepsinin daha sonra bürokratik, siyasi, ticari veya akademik dünyalarda isimlerini duyurmuş olmaları gerçeğinden açıkça görülüyor. Her ne şekilde olursa olsun, ikinci hükümetin bu tür bir "boru hattı" aracılığıyla birinci, gerçek hükümet tarafından (bu durumda Müttefik G.H.Q.) ekonomide izlemesi gerektiğini düşündüğü çizgide rehberlik edebileceği bu durumda, Japonya'nın temel eğilimi, neredeyse bozulmadan kaldı.
MacArthur'un emri, "E.S.B.'ye verilen önceliğe sahip kararlı politikaları benimsemekti", ancak Japon hükümeti kararlı politikaları benimseyemedi. İşgal kuvvetlerinin kendileri kararsız olduğu için -gördüğümüz gibi tam bir U dönüşü yaptılar- onun sadık 'ajan'ı haline gelen Japon hükümetinin kararlılık gösterme olasılığı çok düşüktü. Bununla birlikte, yeni rota Japonya için faydalı olan bir yöne meylettiği için, hem hükümet hem de iş dünyası U-dönüşünü yürekten karşıladı. O zamana kadar Japonya, gıda maddeleri ithal edebilmek için emtia ihraç etmek zorunda kalmıştı; durum öyleydi ki, o zamanlar Japonya'nın ihraç edebildiği tek şey ham ipekti. Pamuklu kumaş endüstrisinde savaş öncesi zirvesinde üretim için kullanılan ekipmanın yaklaşık %30-40'ı savaşın yıkımından kurtulmuştu, ancak hammadde kaynakları yetersiz olduğundan bu miktarda ekipman bile tam kapasite çalıştırılamadı. İthalatın daha fazla artırılamayacağı bir durumda, ham madde ithalatına bağımlı olan pamuk ürünleri gibi ihracat endüstrileri de mevcut değildi. Meiji hükümeti Japonya'yı Batı'ya açtığında, ham ipek ihracı sanayileşmenin başlangıç noktasıydı ve MacArthur rejiminin ilk aşamalarında Japon hükümetinin kullanabileceği tek yol aynıydı. Japon halkının tümü, onları perişan eden bir umutsuzluk içindeydi ve G.H.Q.'nun U dönüşü onlar için gerçekten bir nimetti.
Kore Savaşı başladığında, Amerikan ordusunun yaptığı 'özel alımlar' Japon tekstil endüstrisine tarihindeki son büyük patlamayı getirdi ve demir-çelik ve demir dışı metal sektörleri de rahat bir nefes aldı. Buna ek olarak, soğuk savaş kötüleşiyordu ve dahası Amerika dışındaki Batılı ülkelerin hepsi kendi bireysel iyileşmeleriyle fazlasıyla meşguldü. Bu durumda, Amerika'nın Japonya'dan sert tazminat talep etmesi pek uygun bir politika değildi. Japonya, tazminatlarla feci şekilde zayıflasaydı, Amerika komünist kampa karşı koyabilecek tek ülke olurdu ve bu, Amerikan halkının üzerindeki yükü daha da artırırdı. Soğuk savaşın kovuşturulması göz önüne alındığında, Amerika'nın Japonları uygun işbirliğini sağlama konusunda eğitmesi gerekiyordu. Sonuç olarak, tazminat yükü önemli ölçüde hafifletildi. Bu tür hamleler, Japon sol kanadı tarafından yeniden silahlanmaya yönelik hareketler ve tekelci kapitalizmin yeniden canlanmasının belirtileri olarak eleştirildi, ancak elbette hem hükümet hem de iş dünyası tarafından memnuniyetle karşılandı. Bu şekilde Japonya'nın Amerika'ya açılan penceresi ve aynı zamanda Amerika'nın Japonya'ya açılan penceresi olarak hizmet eden E.S.B.'den, müreffeh zamanında 'E.S.B. bu da bir bebeğin ağlamasının durmasına neden olur' sözüyle atıfta bulunulmaktaydı. Bu cümle, eski 'Bir bebeğin bile ağlamasını durduran İmparatorluk Ordusu' ifadesinin bir benzetmesiydi ve E.S.B. genç subaylar kadar kibirliydiler, öyle ki savaşın sona ermesine rağmen Japonya'nın sosyal ve ekonomik yapısı hiçbir köklü değişiklik geçirmemişti.
Tekstil ürünleri Japonya'nın bir numaralı ihracatı haline geldi, ancak bu tür ürünler Japonya'nın temel ihracatı olarak kaldığı sürece ekonomik genişlemenin gerçekleşemeyeceği anlaşıldı. O

74 İşgal kuvvetleri, ordunun ve donanmanın dağıtılması ve tüm mühimmat fabrikalarının kapatılması emrini verdi, ancak bu fabrikaların yöneticileri ve işçileri, malzemelerini akıllıca gizlediler ve daha sonra, başlangıçta uçaklar için tasarlanan duralumin'i aşağıdaki gibi şeyler yapmak için kullandılar. tencere ve su ısıtıcısı. Ayrıca hassas aletler yerine pachinko (langırt) makineleri, mermi yerine pachinko topları yaptılar. 1950 civarında bu şekilde kurulan pachinko salonları Japonya'nın tek eğlence yeriydi.

zamanlar Çin pazarına girme olanağı yoktu ve gelişmekte olan ülkeler de tekstilde kendi kendilerine yeterli olma sürecinde olduklarından, Japonya'nın ne kadar ihraç edebileceği konusunda bir sınır vardı. Hafif sanayinin geleceği pek parlak olmadığı için Japonya bir kez daha ağır sanayinin genişlemesine yönelmek zorunda kaldı. Tam da bu sırada, Kore savaşının yarattığı 'özel alımlar' patlaması uzun vadede devam edecek gibi görünüyordu; bu nedenle dökümhaneler fabrika modernizasyonuna yatırım yapma sürecindeydi. Örneğin, Kawasaki Demir Şirketi tarafından yeni inşa edilen Chiba Demir Fabrikası, denizin hemen yanında bulunan en modern türden devasa bir fabrikaydı. Japonya'nın modernize edilmiş demir endüstrisini, makine endüstrisinin tüm sektörlerinin genişlemesi için bir temel olarak kullanması mümkündü. Japon endüstrisinin bu ikinci savaş sonrası yeniden örgütlenmesi karşısında, ilk yeniden yapılanma operasyonu için karargah (veya daha doğrusu G.H.Q.'ya bağlı bir karargah yardımcısı) olarak hareket eden Ekonomik İstikrar Kurulu, müttefik işgalin sona ermesiyle dağıtıldı. Onun yerine, önceki E.S.B.'nin sahip olduğu, artık 'bir bebeğin ağlamasını durduracak' güçlere sahip olmayan Ekonomik Planlama Ajansı geçti.

İkinci endüstriyel yeniden yapılanmada en büyük rol Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (M.I.T.I.) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ekonomik Planlama Ajansı, hükümetin iş dünyasına rehberliğinin açık ifadesinde ana rolü oynamayı bıraktı ve hükümetin ekonomik planlarını hazırlamaktan sorumlu önde gelen bir idari büro olarak hükümetin endüstriyel kontrolünde daha gizli bir rol oynamayı isteyerek oynadı. Meiji hükümetinin 'Zengin Bir Ülke ve Güçlü Bir Ordu' sloganını yükselttiği gibi, savaş sonrası kabineleri de politika amaçlarını açıkça belirttiler; 1955'te Hatoyama kabinesi, ithalat ve ihracatı ve tam istihdamı dengelemeyi amaçlayan bir 'Ekonomik Kendine Yeterlilik İçin Beş Yıllık Plan' yayınladı ve ardından bir kabine birbiri ardına kendi özel ekonomik planını yayınladı. Bunların arasında en ünlüsü ve gerçekten de en başarılısı, Ikeda kabinesinin on yıl içinde milli geliri iki katına çıkarmayı amaçlayan "Ulusal Geliri İkiye Katlama Planı"ydı, ancak diğerleri arasında, 'Yeni 7 Yıllık Ekonomik Planını' yalnızca bir buçuk yıl içinde sona erdirmek üzere yayınlayan Ohira kabinesi de vardı[75].

Hükümetin bu planları uygulama yetkisi olmadığı için, ekonominin fiili performansları genellikle planların hedeflerinden çok uzaktı ve pek çok kısmı sadece kağıt üzerinde mevcuttu. Ancak planların hazırlanması sırasında ilgili bakanlıkların temsilcileri, özel çıkar grupları ve aydınlar arasında sık sık müzakereler yapıldı, böylece 'Planlar' farklı taraflar arasında karşılıklı anlayışı geliştirmede etkili oldu. Uyum (wa) fikrine değer verilen ve uyumun hükümetin söylediklerini dinlemek anlamına geldiğine inanma yönünde ulusal bir eğilimin olduğu Japonya gibi bir ülkede, yayınlanan bu 'Planlar' insanların faaliyetleri için kılavuz görevi gördü. Dolayısıyla İktisadi Planlama Teşkilatı'nın katkısı göz ardı edilemez. Ancak, hiçbir yaptırım yetkisi olmayan bir plan durumunda bile bir dereceye kadar zorlama gücüne sahip olan Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (M.I.T.I.) ile karşılaştırıldığında, E.P.A., güçlü E.S.B.'nin reenkarnasyonu olsa da, karanlık bir varoluştan başka bir şey değildi.
Hükümet politikasının amacının ağır ve kimya sanayilerinin geliştirilmesi olduğu 'Yeni Uzun Vadeli Ekonomik Plan' (1957) ve 'Ulusal Gelir Katlama Planı' (1960)'nın onaylanmasıyla, sanayi politikası şu şekilde yürütülmüştür. M.I.T.I. ilk olarak ağır ve kimya endüstrilerinde terfi edilecek kategoriler belirledi. Bunlara petrol arıtma, petrokimya, yapay lifler, motorlu arabalar, endüstriyel makineler, uçaklar, elektronik ve elektrikli aletler dahildir. Bu kategorilere daha sonra mutlak koruma ve gelişim yardımı sağlandı. Yabancı işletmelerden rekabetten korunma sağlamak için ilk önlemler arasında, dövize kotalar koyarak ithalatın sınırlandırılması, ithalat lisansı sisteminin getirilmesi gibi

75 Çeşitli kabinelerin ekonomik planlarının dikkate değer kalitede olduğuna şüphe yok. Örneğin, Başbakan Tanaka Kakuei'nin Japon Takımadalarının Yeniden Modellenmesi adlı eseri, Amerikan Ekonomi Derneği tarafından yayınlanan Ekonomik Edebiyat Dergisi'nde şu sözlerle incelendi: 'Muhtemelen başka hiçbir dünya lideri ülkesinin sorunlarına ilişkin bu derece ansiklopedik bilgiyle boy ölçüşemez ve neredeyse kesinlikle başka hiçbir lider bu tür olağanüstü dönüşümleri içeren çözümler tasarlamaya ve önermeye cesaret edemezdi' (J.E.L., June, 1974, s. 547). Ancak Tanaka kabinesinin kendisi, Tanaka'nın Lockheed rüşvet olayına karışmasının bir sonucu olarak kısa ömürlü oldu.

önlemlerle ithalat miktarının doğrudan sınırlandırılması ve bir ithalatta yüksek koruyucu tarife ve yurt içinde üretilen mallar için tercihli emtia vergisi getirilmesi vardı.
Ayrıca, Japonya Kalkınma Bankası ve Japonya İthalat İhracat Bankası gibi devlet finans kurumlarından düşük faizli sermaye sağlayarak, sübvansiyonlar verilmesi ve ihracattan elde edilen gelirlerle ilgili olarak kurumlar vergisinde indirim veya muafiyet gibi bazı lehte vergilendirme önlemlerinin alınması ile bu endüstrilerin gelişimi daha da teşvik edildi. Tüm bu M.I.T.I. ve Maliye Bakanlığı, işletmelere karşı belirli bir miktarda idari rehberlik yapmıştır. Üretimin çok yüksek olduğunu düşündüklerinde pamuk iplikçiliği, demir-çelik ve kimyevi gübre imalat sanayilerine faaliyetlerini kısmalarını tavsiye ettiler ve Petrokimya, kağıt ve selüloz ve demir-çelik sektörlerindeki işletmelere yatırımın aşırı olduğu düşünüldüğünde tesis ve yatırımda ayarlamalar yapmalarını önerdiler. Demir çelik fiyatlarına istikrar kazandırmak için M.I.T.I. ayrıca demir ve çelik için bir açık satış sisteminin getirilmesine öncülük etti.
Normal durumlarda bu tür bir idari rehberlik M.I.T.I.'nin kendi idari yargı yetkisine girer, ancak bunun böyle olmadığı durumlarda, örneğin yalnızca bakanlığın görüşünün iletildiği durumlarda bile, sonuçlar dikkate değerdi. Meiji döneminden bu yana iş dünyası her zaman hükümet tarafından yönlendirilmiş ve hükümetin etrafında toplanarak faydasını görmüştür. İşgal güçlerinin egemenliğinin hükümetten önce geldiği zaman da durum böyleydi. Hükümet, belirli bir işletme grubuna karşı aşırı bir kayırmacılık sergilemekte ve diğerlerine karşı oldukça duygusuz davranmakta idi. Sonuç olarak, bir hükümet bildirimi, M.I.T.I.'den geldiği kadarıyla, bir öneri, talep veya bildirimden başka bir şey olmamasına ve bağlayıcı bir gücü olmamasına rağmen işletmeler, uymadıkları takdirde soğuk bir karşılamaya muhatap olmaktan korkmaktaydı ve bu nedenle istenilenleri yerine getirmekten başka seçenekleri yoktu. Japonya'da hükümet tarafından terk edilmek, ikinci sınıf bir işletme konumuna düşürülmek demektir. Sonuç olarak, tüm büyük şirketler sadece merkez ofislerini Tokyo'ya taşımakla kalmadılar, aynı zamanda hükümetle yakın temasları korumak amacıyla M.I.T.I. ve Maliye Bakanlığının eski yöneticilerini idareci olarak aldılar.
Tablo 9, bu tür bir sanayi politikasının ne kadar başarılı olduğunu göstermektedir. Rakamlar, her bir kategorideki mamul mal sevkıyatlarının değerinin, her yıl imalat sanayiinden mal sevkıyatlarının toplam değerine oranını yüzde olarak göstermektedir. Basitçe, her kategori için yalnızca en yüksek ve en düşük oranları gösteriyoruz. (En düşük değer parantez içinde yazılmıştır.) Örneğin, üretilen gıda maddelerinin sevkıyatlarının (değer bazında) elde ettiği oran 1955 yılında zirveye ulaşmış (imalat sanayinden yapılan toplam sevkiyatların %18'i) ve 1973'te düşük bir noktaya gerilemiştir (%10.2).
Tablo 9'dan, her şeyden önce, başta kereste ve ahşap eşya, kimya, tekstil ve gıda maddeleri endüstrilerinde olmak üzere tüketim mallarının üretimi bu sırayla istenilen seviyeye geldiği ve yaklaşık 1955 yılına kadar, savaş esnasında var olan ağır ve kimya endüstrilerine odaklı endüstriyel bir yapıdan tüketim mallarına odaklı bir yapıya dönüşün az çok başarıyla gerçekleşmiş olduğu görülebilir. Bunu demir-çelik sektöründeki canlanma izlemiş, ağır sanayilerde ise gelişme bu temelde gerçekleştirilmiştir. 1960'lar, tüketim mallarının üretimine odaklanan imalat sanayiinden ağır sanayiye odaklanan imalat sanayisine dönüş; Tüketim malı üreten sanayilerin ürün sevkiyatlarının nispi oranı azalırken, ağır sanayiden yapılan sevkiyatların oranı artmaktadır. 1970'lere gelindiğinde bu dönüşüm süreci belirli sektörlerde tamamlanmış ve takım tezgahı (silah dahil) ve elektrikli makine ve teçhizat sanayilerinden yapılan sevkiyatların oranı 1970 yılında zirveye ulaşmıştır. Sırasıyla 1973 ve 1975'te zirvelerine ulaşan bu oran metal ürünleri ile petrol ve kömür ürünlerinden oluşmaktadır. Buna karşılık, gıda maddeleri ve kimya endüstrilerinin göreli önemi 1973'te en düşük seviyesini kaydetti. Ancak ulaşım için makine ve teçhizatın ve hassas makine ve teçhizatın nispi katkısı 1977'de hala artıyordu, tekstil ve kerestenin ve ahşap ürünlerin ise düşüşteydi. Her halükarda tablo, Japon ekonomisinin yeniden ağır sanayilere dönüşme sürecinin, savaştan önce gerçekleşen bu tür ilk dönüşümle hemen hemen aynı hızda tamamlandığını gösteriyor.

Table 9. *Highest (lowest) ratios of value of shipments of manufactured goods within the manufacturing industries 1948-77 (%)*

	Foodstuffs	Textiles	Timber and wooden products	Chemicals	Oil and coal products	Steel	Metal products	General machinery	Electrical machinery	Transportation equipment	Precision machinery
1948			5.8			(7.5)					
1949				14.1	(0.7)		(2.7)				
1950		21.5								(5.2)	
1951									(3.0)		(0.7)
1952											
1953											
1954											
1955	18.0							(4.8)			
1956											
1957						11.7					
1970								9.9	10.6		
1971											
1972											
1973	(10.2)			(7.2)			5.8				
1974											
1975					5.9						
1976											
1977		(4.6)	(2.7)							12.2	1.5

Source: *Kogyo * Tokei* Hyo** (Tables of industrial statistics).

Bazı yorumcular 'Japan Inc.' ifadesini kullandılar. Japon ekonomisinin hükümet tarafından bu türden güçlü bir sanayi politikasına tabi tutulmasına atıfta bulunmak; diğerleri, bu tür endüstriyel teşvik politikasını devlet ve halk arasındaki işbirliğinin bir formülü veya hükümet, sanayiciler ve finansörler arasındaki işbirliğinin bir formülü olarak gördüler. Bu tür bir ekonomide ve toplumda, ülke için stratejik olarak belirlenen endüstriler özenle korunur ve teşvik edilir, ancak hükümet tarafından gelecekte gelişme beklentisi olmayan endüstriler hükümetten kesinlikle hiçbir yardım almaz, sermaye alamazlar ve kendileri için savaşmak zorunda kalırlar. Bununla birlikte, ekonomik büyümeyi belirli öncelikler üzerinde yoğunlaştırmaya yönelik bu tür bir politika -hükümetin, kuşkusuz sanayicilerin, finansörlerin ve diğer uygun eğitim ve deneyime sahip kişilerin görüşlerini dikkate alarak, belirli stratejik endüstrileri seçtiği ve diğerlerini feda ederek onları güçlendirdiği adaletsiz politika- savaştan sonra da devam etti ve sadece uygun muamele için seçilen endüstrilerde yer alanlar değil, aynı zamanda feda edilenler de devletin aldığı önlemleri desteklemek zorunda kaldı.

Japon yetişkinler arasında hakim olan bu tür etik, çocukları arasında hakim olan rekabetçi etik ile keskin bir tezat oluşturuyor -bir çocuğun yeteneğini sınavlarında aldığı tüm puanları toplayarak giriş sınavlarında başarısına veya başarısızlığına karar vermek ve başka hiçbir yargı standardı uygulamamak. İlk bakışta bu iki etiğin bir arada var olması garip görünebilir; hatta birbirleriyle çelişiyor gibiler. Ancak Japon halkının Meiji Devrimi'nden bu yana en büyük arzusunun Batı ülkelerini yakalayıp geçmek olduğunu ve savaştan bu yana Japon halkının da aynı emelleri beslediğini akılda tutarsak, o zaman, ebeveynler ve çocuklar arasında hüküm süren bu görünüşte asimetrik etiklerin aslında Japonya'daki koşullara uyduğu netleşir. Batı ile etkin bir şekilde rekabet edebilecek stratejik endüstrileri seçici olarak güçlendirmek için, seçkin bireyler mümkün olduğunca bu endüstrilerde yoğunlaşmalı ve bu tür bireyleri bulmak için çocuklar diğer her biri ile acımasız bir rekabete girmeye zorlanmalıdır. Bu yetenekli bireylere bir kez yer verildikten sonra görevleri, hükümetten mümkün olan en güçlü desteği aldıkları bu endüstrileri geliştirmek ve güçlendirmektir.

Ayrıca Japon şirketleri, çalışanların şirkete olan bağlılıklarını artırarak ve onlara kapsamlı eğitimler vererek kendisini güçlendiriyor. Bu nedenle, şirket üyelerinin bir zamanlar bu şekilde bir araya geldiği durumlarda, yetenekli personel başka bir şirketten alınsa bile, mevcut şirket çalışanları arasında aktif rol oynamalarının neredeyse hiçbir yolu olmazdı ve şirket de birliği bozmak istemezdi. Bireysel çalışanlar arasındaki rekabetten ziyade, önemli görülen şirket çalışanları arasındaki uyum ve şirkete bağlılıklarıdır. Japon sanayisinin 'milli takımı'nı oluşturan bu şirketlerin çalışanları, yabancı rakipleriyle tek ve bir bütün olarak rekabet etmekte ve büyük işletmeler arasında rekabet ederek bu milli takıma üye olabilmekte ve devletten aynı derecede çeşitli büyük yardımlar almaktadır. Böyle bir beklentiye sahip olmayan diğer orta ölçekli veya küçük işletmeler, hayatta kalabilmek için rekabet etmek zorunda kalıyor. Bu anlamda Japon toplumu son derece rekabetçi bir toplumdur, ancak bireyler arasında rekabet yaratmaz; birey, grup rekabetinin savaş alanında hayatı pahasına çalışmak zorundadır. Bu, Japonya'yı yaklaşık 1975'e kadar pek çok açıdan Batı ülkelerini yakalamasını sağlayan stratejiydi; bazı açılardan onları geçmeyi başarmıştı.

Çözüm

Temelde iki tür din vardır; ilk olarak, bir devlette yönetici güçle birleşen, meşruiyetinin koruyucusu olarak hareket eden ve rolü, yönetici kabile veya kabilelerin soyunu kutsallaştırmak olan bir din. İkinci olarak, yönetici unsurlara sırtını dönen, yöneten değil, yönetilen sınıflara ve kabilelere nüfuz eden ve üstün statüye sahip olmayan din, yani bu tür insanlara yardım etmeye çalışan din. İlk tür, birçok durumda siyasetin hizmetkarıdır; ikincisi, mevcut sistemi gerçekten eleştirmese de, en azından apolitiktir. Amacı yönetilenlere yardım etmek olan bir din rasyonel ise, mevcut rejimi şiddetle eleştirecek ve bu tür dinler yönetici grupların benimsediği tanrıları inkar edecektir. Aynı zamanda, egemen olmayan tüm grupları bir araya getirmeye ve ya yeni, karşıt bir siyasi gruplaşma ya da yeni bir manevi hareket oluşturmaya çalışacaklardır. Bu tür bir siyasi veya dini uyum, herhangi bir kabile fikrini aşan rasyonel ilkelere -kabilesi ne olursa olsun- her bireyin boyun eğmesi gereken genel, evrensel ilkelere güvenli şekilde dayanır; bu tür dinlerin en büyük görevi, iktidarın meşrulaştırılması değil, bireye yardım etmektir. Bununla birlikte, amaçları yönetilenlerin imdadına yetişmek olmakla birlikte, yine de irrasyonel ve güçlü bir şekilde büyülü olan bazı dinler de vardır ve mensuplarına siyasete sırtlarını dönmeleri, sadece sonsuz gençlik, uzun ömür ve fiziksel refahın diğer öğelerini arayan mistik bir münzevi hayatı yaşamaları öğretilir.

Şimdi bu üç din türünü tip 1 (yönetici güçleri haklı çıkarmaya hizmet eden), tip 2 (amacı yönetilenlere veya bireye yardım etmek olan rasyonel din) ve tip 3 (amacı bireye yardım etmek olan mistik din) olarak sınıflandırırsak, Puritanizmin ikinci tipe özgü olduğunu görüyoruz. Buna karşılık Konfüçyüsçülük ve Taoizm, sırasıyla birinci ve üçüncü türdeydi. Bu, Batı Avrupa'da, örneğin İngiltere'de, manevi dayanağı Protestanlık olan modern, sivil bir toplumun büyüdüğü anlamına gelirken, Çin'de bürokrasi emperyal hükümetin meşruiyetini savundu ve halk siyasete tamamen sırt çevirdi.

Bununla birlikte, Çin'den hem Konfüçyüsçülük hem de Taoizm ithal eden Japonya'da, sadece Konfüçyüsçülük değil, aynı zamanda Taoizm de ilk, hükümet yanlısı tipte bir din olacak şekilde değiştirildi. Japon Konfüçyüsçülüğü, mevcut rejimin Çin Konfüçyüsçülüğünden çok daha hevesli bir savunucusuydu; Tokugawa dönemindeki rolü, Bakufu rejimini İmparator tarafından onaylanan bir rejim olarak meşrulaştıran bir ideolojiydi; Meiji döneminde rolü, sözde 'İmparator rejimi'nin (tennosei) meşrulaştırılmasıydı. Taoizm'in Japonca versiyonu olan Şinto, artık üçüncü türden bir din olarak adlandırılamazdı, ancak egemen klan rolünde imparatorluk ailesinin diniydi. Bu tür bir dönüşüm, dinin Japonya'ya yönetici kabilenin veya yönetici sınıfın üyeleri tarafından getirildiği gerçeği göz önüne alındığında, gerçekten bu durum oldukça doğal görülmelidir. Ayrıca Japonya, kendisi ile diğer yabancı ülkeler (Çin İmparatorluğu veya Batı ülkeleri) arasında var olan büyük kültürel veya teknolojik uçurumun sürekli olarak farkında olduğu bir konumdaydı. Bu tür bir zayıflık bilinci, Japonya'nın yönetici sınıflarını aynı anda hem savunmacı hem de saldırgan hale getirdi ve Japonya'ya başka yerlerden ithal edilen tüm unsurlar, Japonya'nın kendi korumasında ve gelişmesinde kullanılabilmeleri için değiştirildi. Japonya'daki Budizm bile bu modelin istisnası değildi. Doktrin söz konusu olduğunda, Budizm, mezhebe bağlı olarak değişse de, gerçekten ikinci ve üçüncü türler arasında bölünmüştü. Budizm Japonya'ya tanıtıldığında, devletin görkemini göstermek için mümkün olduğunca kullanıldı. Budizm o zamanlar Doğu toplumlarında geniş çapta yayıldığından, her ülkede Budizm'in gelişme derecesi karşılaştırılarak her ülkenin kültürel düzeyinin uluslararası bir karşılaştırması yapılabilir. Shotoku Taishi'nin Budizm'i teşvik etme girişimlerinin arkasında, o sırada yönetici sınıf içinde var olan keskin çatışmaları Budizm aracılığıyla uzlaştırma girişimi yatar, ancak diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Japonya'nın kültürel konumunu yükseltmeye çalışmak için güçlü bir arzunun da olduğu inkar edilemez.

Aynı kutsal metinlerin farklı bir şekilde yeniden yorumlanması, genel olarak insanlar arasında tamamen farklı bir yaşamın gelişmesine yol açabildiği Max Weber tarafından Batı Avrupa örneğinde genişçe açıklandığı gibi, aynı fenomen, Doğu meselesinde açıkça algılanabilir. Birinci ve üçüncü tür dinlere sahip olan Çin'de, üst sınıfların ahlaksız yaşam tarzı ve alt sınıfların yoksulluğu ve ataleti (Çin Komünist Partisi'nin yükselişine kadar) kalıcı demirbaşlar gibi görünüyordu. Toplum boğuluyordu ve bir hanedan değişse bile değişim beraberinde hiçbir dönüşüm getirmemekteydi.

Bununla birlikte, Çin'in sahip olduğu aynı dinleri, mevcut rejimi güçlü bir şekilde destekleyen ideolojiler haline getirmek için değiştirmiş olan Japon devleti, Meiji Devrimi'nden sonra, kendisini, Batı teknolojisini Batı teknolojisinin gelişimi için manipüle edebilecek bir konuma kolayca ve hızla koyabilirdi. Ancak Japonya, yalnızca bu birinci tür dine (iktidardakilerin konumu için dini gerekçe sağlayan ve statükoyu destekleyen bir ideoloji) sahipti ve ikinci türden herhangi bir dine (amacı insanlığa yardım etmek ile bireyler temelinde kurulan bir din) sahip değildi. Sonuç olarak, ne bireycilik ne de enternasyonalizm gelişti ve insanlar tamamen dinsiz hale gelerek kendilerine ait bir dinleri olmadı. (Japon Budizminin en büyük mezhebi olan Shinshu, doktriner olarak ikinci dinler kategorimize dahil edilmelidir, ancak Ikko ayaklanmasının Nobunaga tarafından yenilgiye uğratılmasından sonra, yandaşları iktidardakilere karşı savaşmadı.) Çünkü Japon halkının bu dindarlığı onları materyalist olmaya yöneltti ve aynı zamanda milliyetçi olduklarından, bir ulus olarak Japonya'nın maddi refahı için birlikte çalışmaktan çekinmediler.

Bu tür eğilimler, Japonya'daki ekonominin kolaylıkla sağa doğru yönelebileceği anlamına geliyordu. Japon nüfusunun her bir üyesine milliyetçi bir bilinç derinden nüfuz ettiğinden, kamuoyunun gücü (oldukça demokratik olarak), güçlü bir lider veya otokrat ortaya çıkmasa bile, tüm liberal ekonomik faaliyetlerin bastırılmasına yol açabilir. 1932'den sonraki yarı savaş rejimi döneminde halk, güçlü bir sağ hükümetin ortaya çıkmasını arzulamaktaydı. Gazeteler ve diğer enformasyon medyası bu milli iradeyi sezdi, kamuoyuna oynadı ve onu daha da kışkırttı, öyle ki hakim atmosfer faşizmin ortaya çıkmasını arzulayan bir havaydı. Bu sürecin çarkları bir kez dönmeye başladığında onları durdurmanın bir yolu yoktu ve ekonomi de tamamen devlet denetimine tabi tutuldu. Liberal ekonomi, görünüşe göre, savaştan sonra restore edildiğinde bile, kamuoyu arasında birliği sağlamak zor değildi[76]. İktidardakilerin niyetleri halka iletildiği sürece, çoğu durumda anlaşma kolayca elde edilmekteydi. Çünkü halk, onları direnme yüreğinden yoksun bırakacak şekilde eğitilmişti. Sonuç olarak, savaş sonrası yıllarda kabinelerin savunduğu 'ekonomik planlar' hiçbir yasal güce sahip olmamasına rağmen, sorunsuz bir şekilde kabul edildi ve insanlar bunların gerçekleştirilmesinde işbirliği yaptı. Japonya'nın savaş öncesi rejimi demokratik faşist bir rejim olarak tanımlanırsa, o zaman savaş sonrası ekonomi belki de bir tür 'demokratik 'planlı' ekonomi' olarak kabul edilebilir[77]. Durum ne olursa olsun, Batı Avrupa'da ikinci tip din (bireyi özgürleştirmeyi amaçlayan rasyonel bir din) -modern bilim teknikleri üzerine kurulmuş bir endüstriye sahip bir ekonomi- altında gelişen modern ekonomi, Japonya'da birinci türden bir dine, yani statükoyu haklı çıkarmayı amaçlayan bir dine başarıyla aşılandı. Konfüçyüsçülük ve Taoizm'de Çin, hem birinci hem de üçüncü (mistik, bireyci) tipte dinlere sahipti ve ideolojileri yalnızca birinci tip olan Japonya'dan daha bireyci ve daha az milliyetçiydi. Çin, Japonya ile Batı'nın ortasında yer alan bir ülke olarak kabul edilebilir; sonuç olarak, hem Batı'dan hem de Japonya'dan uzak bir konuma geldi. Çin'deki durum, hem modern, Batı tarzı kapitalizmin hem de Japon tarzı kapitalizmin ortaya çıkışını son derece zorlaştıran bir durumdu. Çin'in geri kalmış koşulları uzun sürdü ve o, Japonya'nın ve Batı uluslarının emperyalist saldırganlığıyla harap oldu ve dizlerinin üstüne çöktü. Tahmin edilebileceği gibi, ulusu kurtarmayı ümit eden bir hareket ortaya çıktı. 1900'de, yabancıların sınır dışı edilmesini savunan mistik bir dini topluluk olan Boksörler, demiryollarını ve telgrafları tahrip etti, kiliseleri yaktı ve Pekin'e girerek büyük Batılı güçlerin elçiliklerinin bulunduğu yerleşime saldırdı. Bu şiddet patlaması, Meiji Devrimi'nden önce Japonya'da yabancı karşıtı fraksiyonun gerçekleştirdiği terörist saldırılar gibi, tamamen mantıksız,

---

76 Savaştan sonra bile, 'demokratik cadı avları' olarak adlandırılabilecek şeyler -görüşleri istenmeyen olarak görülenlere yoğun ve kapsamlı saldırılar- tekrar tekrar yapıldı. O zamanlar sadece bu saldırıların hedefi olanlara kendilerini savunma şansı verilmedi, aynı zamanda üçüncü bir kişinin onlar adına konuşması da aşağı yukarı imkansızdı.

77 Bu tür bir yapı, maddi açıdan muazzam bir başarı elde etti. Ancak böyle bir rejimin kurulmasının ön koşulu, iktidarları eleştirecek ve onlara isyan edecek bir ideolojinin olmamasıdır. Bireycilik, liberalizm ve enternasyonalizm bu nedenle böyle bir rejim altında başarılı olamadı. Japonlar, ailenin ve akrabalığın önemine çok inanırlar; milliyetçidirler ve ırkın önemine inanırlar; kendi çevrelerine karşı sıcak ama dışarıdan gelen herkese karşı soğukturlar. Kişinin kendi çemberinin ne kadar genişlediğine ilişkin görüşün yıllar içinde değiştiği doğrudur, ancak Japonların davranışlarını yöneten birbirinden oldukça farklı iki ölçüt olduğu, birinin kendi çevresi içindekilere, diğeri dışındakilere uygulanır. Bu anlamda Japonlar ne mantıklıydılar ne de evrensel adaletin ilkelerine karşı herhangi bir duyarlılık gösterdiler.

fanatik bir vatansever hareketten başka bir şey değildi. Çin hükümeti Boksörlere yardım etti, ancak sonunda Batılı güçlerden ve Japonya'dan gelen birleşik bir güç tarafından bozguna uğratıldılar.
Vatanseverliğin tek başına sorunu çözemeyeceği dersi, böylece Çinlilere, evlerine getirildi. Japonya'nın başarısı gözlerinin önündeyken çok sayıda Çinli öğrenci ondan bir şeyler öğrenmek için Japonya'ya gönderildi. Bununla birlikte, Konfüçyüsçülüğün Japon muadilinden daha az kolektivist olduğu Çin'de, bu tip bir ideoloji temelinde, çekirdeği entelijansiya olan herhangi bir ulusal birlik yapısını inşa etmenin çok daha zor olduğu ortaya çıktı. Uyuyan Çinlileri uyandırmaya yetmeyen ortodoks ideolojileriyle yapılacak tek şey heterodoksiyi düzeltmek ve güçlendirmekti.
Çin'de Taoizm normalde siyasete sırtını dönmüş ve takipçileri için mistik, tenha bir yaşam tarzını savunmuştu, ancak zaman zaman kendisini devrimci bir güç olarak göstermiş ve Konfüçyüs hükümetiyle şiddetli bir çatışmaya girmişti. Taoizm gerçekten de insanlar için bireysel kurtuluşu hedefleyen bir dindi, ama ne yazık ki aynı zamanda hayatın gerçekleri hakkında analitik, rasyonel bir yargıda bulunmaktan oldukça aciz bir mistik dindi. Gerçekten devrimci bir güç olma yeteneğine sahip herhangi bir din, yalnızca bireyin kurtuluşunu misyon olarak almamalı, aynı zamanda rasyonel olmalıdır. Bu nedenle, ister Sun Yat-sen ister Mao Tse-tung olsun, Çinli devrimciler liberalizmi, Marksizmi ve diğer Batılı fikirleri tanıttılar ve bu yolla yerli direniş ruhunu hem mantıklı hem de inatçı bir biçime dönüştürdüler[78].
Japonların zihinsel tutumunun getirdiği siyasi yapıda bir devrimden başka bir şey olmayan Meiji Devrimi ile karşılaştırıldığında, Çin Devrimi sadece bir siyasi devrim değildi; beyin yıkamayı gerektirecek kadar temel tutumlarda bir devrim olduğu dikkat çekicidir.
Çin'de böyle bir "manevi" devrim zorunluydu. Farklı bir bakış açısından bakıldığında, Çin hanedanlarının iniş çıkışlarının tarihi, Konfüçyüsçü bürokratlar ile Taocu köylülük arasındaki mücadelenin tarihi haline gelir. Köylü ayaklanmasının bir sonucu olarak hanedan değiştiğinde bile, köylülük kısa süre sonra yeni hanedanın bürokratlarının egemenliğine girmekteydi ve bir sonraki isyan patlak verene kadar itaatkar, ruhsuz varlıklarını sürdürüyorlardı. Çin tarihi boyunca bu ana eğilimin tutarlı işleyişi göz önüne alındığında, Komünist Devrim'in ardından Çin toplumunun yakında bürokrasinin kontrolü altına girmesi, itici gücünü kaybetmesi ve sonunda bir durgunluk durumuna girmesi bekleniyordu. Sadece bu değil, sonunda olağan köylü isyanı da patlak verecek ve mevcut komünist rejim de sona erdirilecekti. Böyle bir düşünce tarzı, komünist sistemi sağlam bir şekilde yerleştirmek ve kalıcı kılmak için Çin'de Konfüçyüsçülüğün kapsamlı bir eleştirisinin gerekli olduğu anlayışını ortaya koymaktadır[79]. Durum ne olursa olsun, bu siyasi ve ekonomik tercihler, bir ülkenin tarihi boyunca ideolojilerin nasıl düzenlendiğine bağlıdır. Aynı zamanda köylülerin ideolojisini hem rasyonel hem de eleştirel bir şey haline getirmek ve bunu yaparak, beyinleriyle çalışanlarla elleriyle çalışanların ideolojileri arasında şimdiye kadar var olan farkı ortadan kaldırmak esastı - Konfüçyüsçülük ve Taoizm. Yeni bir ulusal ideoloji (örneğin Maoizm) kurmak zorunluydu. Büyük Kültür Devrimi'nin pek çok aşırılığı olduğu kabul edilirse de, olaylara bu şekilde bakarsak, en azından neyi amaçladığını anlamak imkansız değildir. Bürokratik unsurlar ve iktidarı elinde tutanlar baştan aşağı eleştirildi ve sözde "üç fark"ın (şehir ile köy, sanayi ile tarım ve beyin işi ile kol emeği arasındaki) ortadan kaldırılması devrimcilerin sloganı oldu.
Bu nedenle Kültür Devrimi, gerçekten, Marksist ideoloji tarafından silahlandırılan ve rasyonalize edilen bir Taoizm tarafından Konfüçyüsçülüğe (ve onu destekleyen teknokratlara) bir saldırı olarak görülebilir. Ancak belirtmek gerekir ki, kültür devriminin bu şekilde izlediği yol, Meiji Devrimi'nden sonra Japon hükümetinin benimsediği politikaların tam tersiydi. Japonya'da ülkenin modernizasyonu, sözde 'üç farklılığı' daha da büyütmek için ileri itildi. Modernleşme, ülkelerin ve toplumun her alanında aynı şekilde ve aynı hızda ilerlemedi. Ülke içindeki her sektörde, Batı'daki muadili ile her yönden eşit ve çok ileri bir çekirdek oluşturulmuş ve bu nükleer sektörlerin büyütülmesi yoluyla modernleşme ileriye taşınmıştır. Sonuç olarak Japonya, en azından geçmişte, teknolojik gelişme açısından hızla ön saflarda yer almayı başardı ve öğrendiklerini bu şekilde

78 Bu devrimciler arasında kendisi de ateşli bir Konfüçyüsçü olan ama karısı Protestan olan Çan Kay-şek de vardı. Chiang, bir burjuva devrimi fikrine bağlı kalarak komünist bir devrimi reddetti.

79 Mao Tse-tung'un kendisi "Konfüçyüs'ten Sun Yat-sen'e uzanan tarihi mirası eleştirel bir gözle başarmaktan" bahsetmekteydi ve mevcut Çin Komünist Partisi, Konfüçyüsçülüğe yönelik şiddetli eleştirilerine rağmen, sınırlı bir ölçüde erken Konfüçyanizm tarafından ele geçirilen reformcu ruhu yüksek düzeyde değerlendirdi.

kullanarak diğer sektörlerde de modernleşmeyi teşvik etti. Bununla birlikte, bu tür dengesiz gelişme, Japonya'daki ikili yapının köklerini sağlamlaştırdı ve nüfusun küçük bir kısmı tarafından sömürülen devasa bir emek proletaryasının - kapitalistler ve işçi aristokrasisinin - ortaya çıkmasına yol açtı. Bununla birlikte, Çin Komünist Partisi ve özellikle onun Maoist yönleri, bu nitelikteki sömürüyü ve var olan çeşitli "on bin farklılığı" ortadan kaldırmalıdır. Bu, tüm sektörlerde teknolojik cepheye ulaşmanın çok uzun zaman alacağı anlamına geliyor. Özellikle Çin'in ne kadar geniş bir ülke olduğunu düşündüğümüzde, bu modernleşme yönteminin Çin'in sonsuza kadar geri bir ülke olarak kalmasıyla sonuçlanması pekala mümkün olabilir. Bununla birlikte Çinliler, özellikle 1915-50 döneminde Japon toplumunun alt tabakalarının başına gelen sıkıntılardan bu yolla Çin'in kol işçilerini ve köylülerini kurtarmayı mutlak öncelikleri haline getirdiler. Japonlar modernleşmeye doğru zorunlu bir yürüyüş gerçekleştirmişti, Çinliler köylülerin ve işçilerin yan yana ilerlediği uzun soluklu 'Uzun Yürüyüş' rotasını seçtiler.

Durum ne olursa olsun, bu siyasi ve ekonomik tercihler, bir ülkenin tarihi boyunca ideolojilerin nasıl düzenlendiğine bağlıdır. Aynı zamanda, ideolojinin kendisinin ekonomik gelişmelerden etkilendiği, değiştirildiği ve hatta onlar tarafından yok edildiği ve bu ters etkinin göz ardı edilemez olduğu da doğrudur. Bununla birlikte, bu çalışmada gördüğümüz şey, yalnızca belirli bir ideolojinin tarihin bir dönüm noktasında sıklıkla hayati önem taşıyan bir rol oynaması değil, aynı zamanda günlük ekonomik faaliyet olanaklarını o ideolojiye özgü çerçeve içinde kısıtlama etkisine de sahip olmasıdır. Bu nedenle, maddi koşulların aynı olduğu yerlerde bile Japonya'daki başarıların Batı'da elde edilenlerle sınırlı olmadığı doğrudur. Tersi de doğrudur. Bu, özellikle düşüncelerimizi kısa dönemle sınırlandırırsak geçerlidir[80].

Japonya'nın ekonomisi ideolojisi nedeniyle Batı'nın serbest girişim sisteminden çok farklıdır; aynı nedenle Çin'in komünist ekonomisi, Sovyetler Birliği'nin ekonomisinden çok farklı bir karaktere sahiptir. Bu nedenle Çin ve Japonya'yı geri kalmış ülkeler için potansiyel modeller olarak eleştirmeden düşünmek bir hatadır. Hiçbir ülke, sonraki gelişimini kısıtlayan kendi geçmişini göz ardı etmeden ilerleyemez. Tarihsel düşünceler sosyal bilimler için eşit derecede önemlidir. Tarihe hiç ilgi göstermeyen herhangi bir sosyal bilimsel düşünce, gerçeğe ilk yaklaşım olarak etkili olabilse de, zaman zaman tehlikeli bile olabilir. Herhangi bir tarihsel perspektiften yoksun olan ekonomik politikalar da benzer şekilde son derece tehlikelidir. Japonya için başarılı olduğu kanıtlanan bir politika, Britanya'da uygulanamaz hale gelebilir ve bunun tersi de, onların ethoslarındaki, halklarının davranış tarzlarındaki ve geçmişlerinden miras aldıkları diğer tüm kültürel özelliklerdeki farklılıklar nedeniyle Japonya'da işlemez hale gelebilir.

80 Bu anlamda soyut olarak bir ekonomik model inşa edilebileceğini ve modelin mantığını bir ülkenin gerçeklerine uygulayabileceğini koşulsuz olarak varsaymak yanlıştır.

Paperback Edition için Postscript

Bu kitap ilk yayınlandığından beri birkaç kişi tarafından gözden geçirildi, ancak yazarken netleştirmeye çalıştığım akademik soruyu çok az kişinin kavradığını hissetmekten kendimi alamıyorum. Biraz sansasyonel unvan onları kör ettiyse, o zaman bunun sorumluluğunun en azından bir kısmını ben taşımalıyım; Akademik bir bakış açısından bakıldığında, kitabın temasının 'Japonya neden başarılı oldu?' olmadığının açık olduğunu düşündüm. Önsözde belirttiğim gibi, bu kitap Cambridge Üniversitesi'nde verdiğim Marshall Derslerine dayandığından, kitabın konusu daha ortodoks, akademik bir konu olarak alınabilirdi. Marshall Derslerinin başlığı aslında 'Ekonomi ve İdeoloji' idi.

İktisatta, bireyin her zaman rasyonel bir şekilde hareket ettiği ve bireylerin bir sivil toplum oluşturduğu varsayılır. Bu varsayım, Batı Avrupa ülkelerinin çoğu için aşağı yukarı kabul edilebilir bir varsayımdır, ancak diğer birçok ülke için, örneğin Japonya için, gerçeklikten çok uzak bir varsayımdır. Japonların modern bir devlet kurmaya başladığı 1870'lerde, 1980'lerin Japonya'sını bir kenara bırakırsak, Japonya sakinlerinin davranış tarzları, ekonominin varsaydığı "Batı Avrupa ve rasyonel faaliyet"ten çok uzaktı ve o zamanlar 'sivil' toplum olarak adlandırılamayacak kadar feodaldi. Bununla birlikte, bu tür bir toplumla bile, Japonya sonunda modern üretim teknolojisinden yararlanmayı ve Batı Avrupa ülkelerinin çizgisinde bir ekonomi inşa etmeyi başardı. Bu nedenle, yukarıda bahsedilen temel ekonomik varsayımların yerine getirilmediğini kabul eden Japonya'nın ekonomik kalkınma sürecine ilişkin herhangi bir açıklama, en azından bir ekonominin nasıl işlediğine dair bazı perspektifler kazanmamıza yardımcı olacaktır. Bu tür bir analiz, Marx tarafından ilkel birikim teorisi olarak bilinen ve günümüz ekonomistleri tarafından kalkınma ekonomisi olarak bilinen iki alana katkı sağlar. Aynı zamanda, bireylerin farklı ulusal mizaçların bir sonucu olarak farklı şekillerde hareket etmeleri ve bundan kaynaklanan farklı ekonomik kalkınma biçimleri arasındaki bağlantıyı açıklığa kavuşturması bakımından, ulusal ethosun -'etoloji' olarak adlandırılabilecek çalışma alanı- karşılaştırmalı analizi alanına girer.

Max Weber'in dünya dinlerine ilişkin ünlü karşılaştırmalı sosyolojik analizleri, 'etolojik' çalışmanın dikkate değer örnekleridir. Weber, Hıristiyanlık söz konusu olduğunda, Katolik ve Protestan arasındaki İncil'in yorumlanmasındaki farklılıkların, insanların dünyevi davranış biçimlerinde önemli farklılıklar ürettiğini açıkça belirtmekteydi. Bu kitabın ana amaçlarından biri, Çin ve Japonya'daki Doğu etik (veya dini) doktrini (özellikle Konfüçyüsçülük) klasiklerinin yorumları arasındaki farklılıkların ve bunun sonucunda ortaya çıkan farklılıkların Çin ve Japon halkının dünyevi davranış kalıplarında ve izledikleri ekonomik kalkınma yollarında etkisini aramaktır. 'Etoloji', davranış kalıplarının ve ekonomik mekanizmaların, ethos'taki farklılıklara uyumlu şekilde farklılık gösterdiğini ve bıçak sırtı teoreminin doğru olduğunu varsayarsak, ethos'taki küçük değişiklerin sonuç verdiği istikrarsızlık, günlük yaşamda ve bir ulusun kaderinde büyük farklılıklara yol açabileceği , ideoloji ve ekonomi arasındaki uygunluk ilişkisinde bulunur.

Bu kitap Japonya tarihi ile ilgilidir, ancak ne Japon tarihi üzerine bir kitap ne de ekonomik tarih üzerine bir kitaptır. Böyle bir kitap yazacak donanıma sahip değilim, yazmaya da çalışmıyorum. Burada yapmaya çalıştığım şey, teorik ekonomi konusundaki kendi uzmanlığımı artırmak ve pekiştirmek için el yordamıyla adımlar atmak ve Avrupa tipi olmayan ekonomileri analiz etmek için bazı temel yapılar geliştirmektir.